η Ελλάδα κάτω από τον αγκυλωτό σταυρό

ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΑ
ΑΠΟ
ΤΑ
ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ
ΑΡΧΕΙΑ
ΕΡΕΥΝΑ-ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ:
ΜΑΡΤΙΝ ΖΕΚΕΝΤΟΡΦ

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

η Ελλάδα κάτω από τον αγκυλωτό σταυρό

ISBN 960-224-270-1

η Ελλάδα
κάτω από τον αγκυλωτό σταυρό

Ντοκουμέντα
από τα Γερμανικά Αρχεία
Έρευνα-παρουσίαση: Μάρτιν Ζέκεντορφ

Μετάφραση: Θανάσης Γεωργίου

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ
ΑΘΗΝΑ 1991

Η μετάφραση έγινε από την έκδοση:
Martin Seckendorf *Hellas unterm Hakenkreuz*
Επιμέλεια κειμένων: Δημήτρης Αμπατιέλος
Τυπογραφική διόρθωση: Στέλιος Στεμνής
Εξώφυλλο: Εύα Μελά
ISBN 960-224-270-1

Σόλωνος 130, 106 81 Αθήνα
Τηλ.: 3620 835, 3623 649

Λίγα λόγια για το συγγραφέα

Ο δρ. Μάρτιν Ζέκεντορφ (γενν. το 1938) σπούδασε στο πανεπιστήμιο Χούμπολντ του Βερολίνου Ιστορία/Οικονομική Ιστορία και συνέγραψε διδακτορική διατριβή με θέμα την επεκτατική πολιτική κύκλων της γερμανικής οικονομίας και πολιτικής στο διάστημα του μεσοπολέμου.

Υπήρξε επιστημονικός συνεργάτης ενός επιστημονικού τμήματος των Αρχείων της ΓΛΔ. Βασικός τομέας των ερευνών του είναι εδώ και δέκα χρόνια η κατοχική πολιτική του γερμανικού φασισμού στη Νοτιοανατολική Ευρώπη και την Ιταλία. Συμμετέχει στην έκδοση του οκτάτομου έργου *Η Ευρώπη κάτω από τον αγκυλωτό σταυρό*, του οποίου η έκδοση άρχισε το 1988 στη ΓΛΔ, ξεκινώντας με τον τόμο για τη φασιστική κατοχή της Αυστρίας και της Τσεχοσλοβακίας. Στα πλαίσια αυτού του έργου, ο Μ. Ζέκεντορφ είναι υπεύθυνος για τον 6ο τόμο (γερμανική κατοχική πολιτική στη Γιουγκοσλαβία, Ελλάδα, Αλβανία, Ιταλία και Ουγγαρία), που κατά πάσα πιθανότητα θα εκδοθεί το 1991.

Ο Μ. Ζέκεντορφ έγινε γνωστός στο ευρύτερο κοινό στην Ελλάδα με δύο άρθρα στην εφημερίδα *Ριζοσπάστης* (26 Σεπτέμβρη και 21 Νοέμβρη 1982) για βασικά ζητήματα της γερμανικής κατοχικής πολιτικής καθώς και με μια διάλεξη τον Οκτώβρη 1984 για τα «Σχέδια "νέας τάξης" και το φασιστικό κατοχικό καθεστώς ως τα τέλη του 1942», σε συμπόσιο για την Εθνική Αντίσταση, που έγινε στην Αθήνα με την ευκαιρία της 40ής επετείου της απελευθέρωσης της Ελλάδας από τον γερμανικό φασισμό.

Πρόλογος

Μ' αυτόν τον τόμο δημοσιεύεται για πρώτη φορά ένας μεγάλος αριθμός ντοκουμέντων από διασωθέντα έγγραφα των γερμανικών αρχών, των στρατιωτικών υπηρεσιών και ιδιωτικών εταιριών για την κατοχική πολιτική του φασιστικού γερμανικού ιμπεριαλισμού στην Ελλάδα. Στα ντοκουμέντα που επιλέχτηκαν αντικαθρεπτίζονται ουσιαστικά όλα τα σημαντικά ζητήματα της κατοχικής πολιτικής του γερμανικού φασισμού. Ωστόσο τρεις κύκλοι προβλημάτων εμφανίζονται διαρκώς και ξεχωρίζουν σαν βασικά γνωρίσματα της γερμανικής κυριαρχίας στην Ελλάδα:

α) Τα ντοκουμέντα αντικαθρεπτίζουν τη χωρίς προηγούμενο ληστεία των γερμανών κατακτητών, την αγαστή συνεργασία των αντιπροσώπων γερμανικών τραπεζικών και βιομηχανικών επιχειρήσεων με υπηρεσίες της Βέρμαχτ στην αρπαγή του πλούτου της Ελλάδας καθώς και τον σκληρό ανταγωνιστικό αγώνα μεταξύ του γερμανικού και του ιταλικού κεφαλαίου για το μεγαλύτερο μερίδιο στη λεία. Σε σχέση μ' αυτό παρουσιάζεται στα ντοκουμέντα η τεράστια εκμετάλλευση, σε σύνδεση με τη μεγάλη οικονομική επιβάρυνση λόγω της παρουσίας των φασιστικών στρατευμάτων και του εδαφικού ακρωτηριασμού οικονομικά αξιόλογων περιοχών της Ελλάδας στο βορειοανατολικό τμήμα της σαν η αποφασιστική αιτία για τη μοναδική στον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, αποσύνθεση της οικονομίας και του νομίσματος, για την αμέτρητη εξαθλίωση του λαού.

β) Τα ανατυπωμένα ντοκουμέντα αποδείχνουν ότι οι κατα-

κτητές, για την εξασφάλιση της αιώνια σχεδιασμένης κυριαρχίας τους στην Ελλάδα εγκαθίδρυσαν από την πρώτη μέρα της κατοχής ένα βάρβαρο σύστημα καταπίεσης με κύρια κατεύθυνση το επαναστατικό εργατικό κίνημα. Από τα ντοκουμέντα εξάγεται ότι στην Ελλάδα ήταν προπαντός η Βέρμαχτ που σχεδίασε την τρομοκρατική πολιτική και, στην πλειοψηφία των περιπτώσεων, αυτή και την εφάρμοζε. Σε συνάφεια μ' αυτό έχει σημασία ότι σε μερικά ντοκουμέντα ο ηρωικός αγώνας των Ελλήνων, προπαντός του ΕΑΜ/ΕΛΑΣ, αναφέρεται με υπονοούμενα και διαστρεβλώσεις.

Η εντελώς ανεπαρκής διαφώτιση για το ελληνικό απελευθερωτικό κίνημα σε μερικές αξιόλογες λεπτομέρειες των γερμανικών ντοκουμέντων σχετίζεται προπαντός με τη στρατοκρατική και ταξική στενοκεφαλιά των γερμανών ηγετών, που τους εμπόδιζε, για μεγάλο διάστημα, να εκτιμήσουν ρεαλιστικά το πολιτικό και κοινωνικό πλάτος καθώς και τη στρατιωτική δυναμικότητα της Αντίστασης.

γ) Από την επιλογή των ντοκουμέντων βγαίνει επίσης και η μεγάλη και άμεση επίδραση της όλης πορείας του πολέμου, προπαντός στο γερμανοσοβιετικό μέτωπο και την Αφρική, αργότερα και στην Ιταλία και τη Δυτική Ευρώπη, πάνω στην κατάσταση στην Ελλάδα και την πολιτική των κατακτητών. Αυτό αφορά προπαντός την υπαγορευμένη από τον πόλεμο αλλαγή της λειτουργίας της Ελλάδας στη συνολική φασιστική στρατηγική με τις σοβαρές επιπτώσεις σ' όλους τους τομείς της κατοχικής πολιτικής. Η στενή συνάφεια της κατάστασης και της πολιτικής στην Ελλάδα με την όλη πορεία του πολέμου καθώς και η αλλαγή στη λειτουργία της χώρας, που πήγασε απ' αυτή την πορεία κάνουν δυνατή και μια σαφή υποδιαίρεση της ιστορίας της πολιτικής της κατοχής στην Ελλάδα σε δύο καθαρά ξεχωριστές μεταξύ τους περιόδους:

–Ως τα τέλη του 1942 η Ελλάδα στη φασιστική στρατηγική ήταν χώρα διαμετακομιστική, βάση ανεφοδιασμού και εξόρμησης για άλλα πολεμικά θέατρα.

–Μετά τη στροφή του πολέμου μετά τις μάχες στο Στάλιν-

γκραντ, στην Τύνιδα, στο τόξο του Κουρσκ και στη Σικελία– η χώρα έγινε οχυρό που έπρεπε να καλύπτει τη νοτιοανατολική πτέρυγα της ναζιστικής αυτοκρατορίας.

Μερικά από τα ντοκουμέντα αντικαθρεπτίζουν, σε συνδυασμό μ' αυτό, μια από τις λαθεμένες στρατηγικές εκτιμήσεις των γερμανών φασιστών στο Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Ενώ η γερμανική ηγεσία από τα τέλη του 1942 περίμενε μια αγγλοαμερικανική απόβαση στην Ελλάδα και άφησε να μετατραπεί η χώρα, κάτω από αβάσταχτες επιβαρύνσεις του πληθυσμού, σε οχυρό, η αποφασιστική, για την κατάρρευση του κατοχικού καθεστώτος στην Ελλάδα, προέλαση του Κόκκινου Στρατού μετά τη γιγαντιαία μάχη στο Ιάσιο-Κισίνιοφ, τον Αύγουστο του 1944, της ήρθε απροσδόκητη και τη βρήκε σχεδόν ολοκληρωτικά απροετοίμαστη.

Η επιλογή των ντοκουμέντων έγινε κατά προτεραιότητα από τις πηγές των Αρχείων της ΓΛΔ, που στο μεταξύ πλουτίστηκαν και ολοκληρώθηκαν. Στο σημείο αυτό δόθηκε ιδιαίτερη σημασία να συμπεριληφθούν στη συλλογή, όσο ήταν δυνατό, αδημοσίευτα ντοκουμέντα. Ήδη δημοσιευμένα ντοκουμέντα συμπεριλήφθηκαν μόνον όταν λόγω του χαρακτήρα τους ήταν εντελώς απαραίτητα.

Έτσι επιτεύχθηκε η συλλογή αυτή να αποτελείται κατά 90% περίπου από ντοκουμέντα που δεν έχουν δημοσιευτεί ως τώρα. Ένα άλλο κριτήριο σχετικά με την επιλογή ήταν να συγκεντρωθούν ντοκουμέντα αποκλειστικά για τη σύλληψη και την πολιτική του γερμανικού φασισμού. Γι' αυτό η πολιτική της Ιταλίας και της Βουλγαρίας δεν πάρθηκε υπόψη. Αυτή η διαδικασία δικαιολογείται κυρίως από το λόγο ότι και στην Ελλάδα, η φασιστική Γερμανία ήταν η καθοριστική δύναμη, ενώ η Ιταλία και η Βουλγαρία έμειναν σε μεγάλο βαθμό απλά εξαρτημένοι εταίροι της Γερμανίας. Ιδιαίτερα σαφής γίνεται η υπεροχή του γερμανικού φασισμού στην Ελλάδα μετά τη συνθηκολόγηση της Ιταλίας. Σ' αυτό προστίθεται το γεγονός ότι η Γερμανία στον τομέα της οικονομικής εκμετάλλευσης ήταν, και στην ιταλική και τη βουλγαρική ζώνη κατοχής αναγνωρισμένα από την αρχή, η κυριαρχούσα δύναμη κατοχής.

Η κατάσταση των πηγών των Αρχείων της ΓΛΔ κάνει δυνατές, με δυο μόνο εξαιρέσεις, αντικειμενικές, επιστημονικά εμπεριστατωμένες μαρτυρίες πάνω σ' όλα τα σημαντικά προβλήματα της γερμανικής κατοχικής πολιτικής στην Ελλάδα. Η πρώτη εξαίρεση είναι ο τομέας του αρχηγού των Ες-Ες και της Αστυνομίας. Οι κατακτητές πέτυχαν λίγο πριν την υποχώρηση να καταστρέψουν τα σημαντικότερα σχετικά έγγραφα. Τη δεύτερη εξαίρεση την αποτελεί η δράση γερμανών αντιφασιστών στην Ελλάδα. Στα ντοκουμέντα της Βέρμαχτ, που από τους πειθαρχικούς σχηματισμούς 999 προέρχονταν η πλειοψηφία των αγωνιστών της Αντίστασης, δεν αναφέρονται σχεδόν καθόλου συγκεκριμένα στοιχεία. Πολεμικά ημερολόγια των μονάδων 999 εκείνης της εποχής δεν έγινε δυνατό να βρεθούν ως τώρα. Οι λίγες μαρτυρίες για τον αγώνα γερμανών αντιφασιστών στην Ελλάδα έχουν συνοπτικά αξιοποιηθεί στην εργασία των Χανς Μπούρκχαρντ, Γκίντερ Ερξλέμπεν και Κουρτ Νέτμπαλ (με τον τίτλο *Αυτοί με το γαλάζιο σημείωμα.* Για την αντιφασιστική Αντίσταση των σχηματισμών 999 της φασιστικής γερμανικής Βέρμαχτ 1942-1945, Βερολίνο 1982).

Παίρνοντας υπόψη τον ειδικό χαρακτήρα των διαθέσιμων πηγών επιδιώχτηκε με τη συλλογή των ντοκουμέντων να δοθεί μια αντικειμενική εικόνα και να αποφευχθεί κάθε μονομέρεια στην παρουσίαση των πραγμάτων. Για να κατορθωθεί, παρά τον περιορισμένο χώρο της συλλογής, να δημοσιευτούν όσο το δυνατό περισσότερα ντοκουμέντα, έγινε δυνατό να περιληφθούν σ' αυτή μόνο λίγα με το πλήρες κείμενό τους. Η περικοπή των κειμένων έγινε με βάση τις εξής αρχές:

α) Διαγράφηκαν όλα τα σημεία που δεν αναφέρονται στην κατοχική πολιτική στην Ελλάδα.

β) Η ίδια διαδικασία ακολουθήθηκε για τεχνικές λεπτομέρειες, όπως προσφωνήσεις, τύπους χαιρετισμών, αριθμούς εγγράφων, για καθαρά στρατιωτικο-τεχνικά στοιχεία και παρόμοια.

γ) Διαγράφηκαν στοιχεία που ίδια ή παρόμοια αναφέρονται σ' άλλα ντοκουμέντα που δημοσιεύονται σε τούτη τη συλλογή.

δ) Γενικά όμως, ακόμα και σε μεγάλες περικοπές, διατηρήθηκε

το βασικό νόημα αυτού που είχε την πρόθεση να εκφράσει ο συντάκτης του ντοκουμέντου σχετικά με την πολιτική στην Ελλάδα.

ε) Οι παραλείψεις στο κείμενο σημειώνονται με τρεις τελείες "..."

Για να διατηρηθεί η αυθεντικότητα των ντοκουμέντων, τα κείμενά τους παραλήφθηκαν αμετάβλητα όπως είναι στο πρωτότυπο. Γι' αυτό και στα ανατυπωμένα τώρα κείμενα εμφανίζονται φασιστικές ορολογίες και εκτιμήσεις.

Έτσι, για παράδειγμα, έμειναν αμετάβλητοι οι όροι «συμμορίες» και «συμμορίτες» που χρησιμοποιούν γενικά οι φασίστες, υποτιμώντας τους αγωνιστές της ελευθερίας. Όμως από τα ίδια αυτά τα ντοκουμέντα βγαίνει ότι οι κατακτητές και οι βοηθοί τους ήταν οι εγκληματίες, οι συμμορίτες, ενώ οι αγωνιστές της ελευθερίας πάλευαν για το δίκιο, την τιμή και τη λευτεριά των Ελλήνων. Δημοσιεύονται εδώ επίσης και τα στοιχεία των ντοκουμέντων σχετικά με αριθμούς, γνωρίζοντας καλά ότι οι αριθμοί, για παράδειγμα, σχετικά με τα θύματα των λεγόμενων επιχειρήσεων ειρηνοποίησης που έκαναν οι φασίστες για πολλούς λόγους, δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Διατηρήθηκε εδώ επίσης και η σίγουρα ασυνήθιστη για τον έλληνα αναγνώστη γλώσσα των κατακτητών. Ένα παράδειγμα γι' αυτό είναι ο χαρακτηρισμός του αρχηγού του στρατού στις κατεχόμενες χώρες της *Νοτιοανατολικής Ευρώπης* σαν στρατιωτικού διοικητή ή διοικητή της Βέρμαχτ στη *Νότια Ανατολή.*

Πριν την παράθεση των ντοκουμέντων δημοσιεύεται μια σύντομη ιστορική εισαγωγή. Σκοπός της είναι να δώσει μια σύνοψη της γερμανικής κατοχής, να χαράξει βασικές γραμμές και να κάνει αναφορά στα ντοκουμέντα που ακολουθούν. Εδώ επιδιώχτηκε επίσης να παρουσιαστούν και μερικές νέες γνώσεις που αποκτήθηκαν μετά από πολυετή εργασία. Νέα ερευνητικά αποτελέσματα προσφέρει η εισαγωγή προπαντός σε τέσσερις τομείς.

α) Προσδιορισμός κατά περιόδους της κατοχικής πολιτικής και καθορισμός της λειτουργίας της Ελλάδας στη συνολική φασιστική στρατηγική. Επίδραση της πορείας του πολέμου στη θέση και στην πολιτική στην Ελλάδα.

β) Σχέδια για την οικονομική εκμετάλλευση και τη μόνιμη οικονομική πρόσδεση της Ελλάδας στη φασιστική Ευρώπη.

γ) Προσπάθειες των γερμανών φασιστών, μετά τη στροφή που πήρε ο πόλεμος, να αλλάξουν το συσχετισμό των δυνάμεων που γίνονταν γι' αυτούς όλο και δυσμενέστερος, με μια πιο ευέλικτη πολιτική και ενισχυμένη προπαγάνδα, να διευρύνουν τη συνεργασία με ντόπιους, να διασπάσουν τα απελευθερωτικά κινήματα και να οικοδομήσουν ένα ενιαίο μέτωπο όλων των αντικομμουνιστών.

Η εισαγωγή δεν επιδιώκει καμιά πληρότητα μονογραφίας, πολύ περισσότερο που κατά τρόπο ευχάριστο τα τελευταία χρόνια δημοσιεύτηκαν αρκετές ειδικές εργασίες για τη γερμανική κατοχή στην Ελλάδα. Ένα από τα σημαντικότερα αυτά έργα είναι η επιτομή της ιστορίας του αγώνα της εθνικής απελευθέρωσης του Γιώργη Ζωίδη και άλλων ελλήνων ιστορικών με τον τίτλο *Ιστορία της Εθνικής Αντίστασης 1940-1945*, που είχε επανειλημμένες εκδόσεις στην Ελλάδα (τελευταία το 1983) και έχει μεταφραστεί σε πολλές γλώσσες. Κέντρα βάρους αυτής της εργασίας είναι μεν η γέννηση και η αποτελεσματικότητα του απελευθερωτικού αγώνα, αλλά αυτός ο αγώνας δεν αντιμετωπίζεται απομονωμένος από το κατοχικό καθεστώς και περιγράφεται σε σχέση με τους μεγάλους αγώνες εκείνης της εποχής.

Επίσης και στη γερμανική γλώσσα υπάρχουν στο μεταξύ μερικές έρευνες για την κυριαρχία του γερμανικού φασισμού στην Ελλάδα, που στον ίδιο βαθμό διακρίνονται για την πληθώρα του αρχειακού υλικού που χρησιμοποιήθηκε και για τη βαθιά και επιστημονικά αντικειμενική επεξεργασία των πηγών. Εδώ πρέπει να υπολογιστούν προπαντός οι εξής εργασίες:

–Του Χάιντς Ρίχτερ, *Η Ελλάδα μεταξύ επανάστασης και αντεπανάστασης* (1936-1946), Φραγκφούρτη του Μάιν, 1973.

–Του Χάγκεν Φλάισερ, *Η Ελλάδα 1941-1944. Αγώνας μεταξύ κράνους και στέμματος*, διδακτορική διατριβή στο Ελεύθερο Πανεπιστήμιο του Δυτικού Βερολίνου, 1978 (η διατριβή κυκλοφόρησε στο μεταξύ σαν βιβλίο).

–Του Ράινερ Έκερτ, *Βασικά γνωρίσματα της φασιστικής*

γερμανικής κατοχικής πολιτικής στις κατεχόμενες από τη Γερμανία περιοχές της Ελλάδας από την αρχή της κατοχής ως τη μάχη του Στάλινγκραντ (6 Απρίλη 1941 ως το Φλεβάρη/Μάρτη 1943), διατριβή Α (διδακτορική), Βερολίνο 1984.

–Της Άνκε Βάπλερ, *Βασικά γνωρίσματα της κατοχικής πολιτικής του φασιστικού γερμανικού ιμπεριαλισμού απέναντι στην Ελλάδα από το Μάρτη 1943 ως τον Οκτώβρη 1944*, διατριβή Α, Βερολίνο 1986.

Ως προς τις πολύ θεμελιωμένες εργασίες του Φλάισερ και του Ρίχτερ μπορούν να προβληθούν προπαντός οι εξής τρεις αντιρρήσεις:

–Και στις δυο εργασίες, αλλά ιδιαίτερα σ' αυτή του Ρίχτερ, ο ρόλος της γερμανικής αρχής κατοχής για όσα διαδραματίστηκαν στην Ελλάδα εκτιμιέται πολύ λίγο, έτσι ώστε η κύρια ευθύνη του γερμανικού φασισμού για τα δεινά που επισώρευσε στους Έλληνες μεταξύ 1941 και 1944 να μη βγαίνει τόσο καθαρά όσο χρειάζεται.

–Και στις δυο εργασίες υποτιμάται η αποφασιστική επιρροή της πορείας του πολέμου, προπαντός στο γερμανοσοβιετικό μέτωπο, πάνω στην κατάσταση στην Ελλάδα, στη δράση του κινήματος της απελευθέρωσης και στην πολιτική των κατακτητών.

–Ο ρόλος του γερμανικού τραπεζικού και βιομηχανικού κεφαλαίου όπως και η τέλεια σύμπραξη της Βέρμαχτ και άλλων γερμανικών κρατικών οργάνων με εκπροσώπους της γερμανικής οικονομίας στο σχεδιασμό των επεκτατικών σχεδίων απέναντι στην Ελλάδα και στη διαμόρφωση του κατοχικού καθεστώτος, ιδιαίτερα στην οικονομική εκμετάλλευση της χώρας, στον μεν Φλάισερ μόλις γίνονται αντικείμενο ανάλυσης, στον δε Ρίχτερ καθόλου. Μ' αυτό τον τρόπο ο χαρακτήρας του κατοχικού καθεστώτος σαν οργάνου επιβολής των πολεμικών στόχων του γερμανικού ιμπεριαλισμού απέναντι στην Ελλάδα συγκαλύπτεται.

Οι διατριβές του Έκερτ και της Βάπλερ, που τις υπερασπίστηκαν στην Ακαδημία Επιστημών της ΓΛΔ, δίνουν μαζί μια,

σε πλατιά βάση πηγών θεμελιωμένη, γερμανόγλωσση συνολική μαρξιστική παράσταση της κατοχικής πολιτικής του γερμανικού φασισμού στην Ελλάδα.

Μετά απ' αυτή την περιληπτική παρουσίαση του σημερινού επιπέδου έρευνας, απομένει να ευχαριστήσω τους συνεργάτες των Αρχείων και των ιδρυμάτων για την πρόθυμη βοήθειά τους.

Συντομογραφίες

Α.Β. = Αρχηγός (Αρχηγείο) της Βέρμαχτ

Βέρμαχτ = το σύνολο των φασιστικών γερμανικών δυνάμεων, δηλαδή στρατός ξηράς, αεροπορία και ναυτικό

ΓΕΕΒ = Γραφείο Εφοδιασμού και Εξοπλισμών

ΕΣΓΕΚ = Εθνικό Σοσιαλιστικό Γερμανικό Εργατικό Κόμμα (=το ναζιστικό κόμμα)

IG Farben = Όμιλος Συμφερόντων Βιομηχανίας Χρωμάτων

ΚΚΑ = Κρατικό Κεντρικό Αρχείο του Πότσνταμ

ΜΑ = Στρατιωτικό Αρχείο της ΓΛΔ

Ν.Α. = Νότια Ανατολή / Νοτιοανατολική Ευρώπη

ΝΑΒ = Ναζιστικό Αρχηγείο της Βέρμαχτ

ΟΒΡ = Ομάδα Βιομηχανίας του Ράιχ

ΟΕΚΕ = Οικονομικό Επιμελητήριο Κεντρικής Ευρώπης

Σ.Δ. = Στρατιωτική Διοίκηση (Στρατιωτικός Διοικητής)

Η κατοχή της Ελλάδας από το γερμανικό φασισμό 1941-1944

Εισαγωγή

Από το καλοκαίρι του 1940 η Ελλάδα πέρασε εντονότερα στο οπτικό πεδίο της γερμανοφασιστικής πολιτικής για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη και τη Μεσόγειο. Το αυξημένο ενδιαφέρον προερχόταν, κατά κύριο λόγο, από τη γεωγραφική θέση της χώρας, που σε συνδυασμό με τη συνέχιση του πολέμου κατά της Αγγλίας, μετά την ήττα της Γαλλίας, και με τα ταυτόχρονα αναβιωμένα σχέδια για μια προώθηση στη Μέση Ανατολή καθώς και τις προετοιμασίες για την εισβολή στη Σοβιετική Ένωση, αποκτούσε μεγαλύτερη σημασία. Για το γερμανικό φασισμό, συνοπτικά, το ζήτημα, το καλοκαίρι του 1940, ήταν να αποσπάσει οριστικά την Ελλάδα από τη σφαίρα της αγγλικής επιρροής, να την ενσωματώσει στη «νέα τάξη πραγμάτων» στην Ευρώπη[1] υπό γερμανική κυριαρχία καθώς επίσης να αποκτήσει στην Ελλάδα ναυτικές και αεροπορικές βάσεις[2].

1. Η επίθεση

Αρχικά η χιτλερική Γερμανία προσπάθησε να επιτύχει τους στόχους της με «ειρηνικά μέσα». Παράλληλα όμως σχεδιάστηκε και η στρατιωτική κατάληψη της Κρήτης. Στα τέλη του Οκτώβρη 1940 ήταν εντελώς βέβαιο ότι η Κρήτη επρόκειτο να κατα-

ληφθεί με αφετηρία τη Βόρεια Αφρική[3]. Στις 28 Οκτώβρη άρχισε από την Αλβανία η ιταλική επίθεση κατά της Ελλάδας. Προπαντός η δυσοίωνη για τους Ιταλούς πορεία της εκστρατείας ανάγκασε τη γερμανική ηγεσία να επιταχύνει τα σχέδια κατά της Ελλάδας και να συγκεντρωθεί σ' έναν «αστραπιαίο πόλεμο» εναντίον της που θα τον ξεκινούσε από τη Βουλγαρία. Σ' αυτό προστέθηκαν κι άλλοι σημαντικοί παράγοντες:

–Η ιταλική επίθεση είχε οδηγήσει σε στενότερους, ακόμα και στρατιωτικούς δεσμούς της Ελλάδας με την Αγγλία. Έτσι η εξόρμηση κατά της Σοβιετικής Ένωσης, οι ρουμανικές πετρελαιοπηγές κι ο Δούναβης, πρακτικά ολόκληρο το «μαλακό υπογάστριο» του γερμανοφασιστικού πεδίου επιρροής βρίσκονταν υπό την ακτίνα δράσης της βρετανικής πολεμικής αεροπορίας.

–Η κυριαρχία πάνω στην Ελλάδα θα βελτίωνε επιπλέον τις στρατηγικές θέσεις για τις επιχειρήσεις στη Μεσόγειο και ανατολικά του Σουέζ καθώς και κατά της Σοβιετικής Ένωσης.

–Οι έλληνες στρατιώτες στην Αλβανία είχαν προξενήσει στους φασίστες επιδρομείς την πρώτη αισθητή ήττα στο Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, που αποσταθεροποίησε ακόμα περισσότερο το καθεστώς του Μουσολίνι και έδωσε ώθηση στους αντιφασίστες. Επίσης κέρδισαν στις βαλκανικές χώρες και στην Τουρκία επιρροή υπό βρετανική και αμερικανική καθοδήγηση εκείνες οι δυνάμεις των κυρίαρχων τάξεων που εναντιώνονταν σε μια πολύ στενή σύνδεση με τις φασιστικές δυνάμεις.

Στις 4 Νοέμβρη 1940 σε μια συνδιάλεξη του Χίτλερ με στρατιωτικούς ηγήτορες αποφασίστηκε να γίνει επίθεση κατά της Ελλάδας, την άνοιξη του 1941[4]. Οι βασικές γραμμές των επιχειρήσεων καθορίστηκαν στις Οδηγίες του Χίτλερ αριθμ. 18 της 12 Νοέμβρη 1940 και αριθμ. 20 (Επιχείρηση Μαρίτσα) της 13 Δεκέμβρη 1940[5]. Η ανατροπή της γιουγκοσλαβικής κυβέρνησης στις 27 Μάρτη 1941 ενίσχυσε την απόφαση για την επίθεση, είχε όμως σαν συνέπεια τη διαίρεση και αναδιάρθρωση των δυνάμεων που θα χρησιμοποιούνταν κατά της Ελλάδας.

Την Κυριακή 6 Απρίλη 1941, το 17ο Ορεινό Σώμα Στρατού (ΑΚ) και το 30ό Σώμα Στρατού της 12ης Στρατιάς (ΑΟΚ 12)

με οκτώ περίπου μεραρχίες (ανάμεσα στις οποίες μια μεραρχία αρμάτων) και το 8ο Σώμα Αεροπορίας της Μοίρας 4, με πάνω από 400 αεροπλάνα, άρχισαν, ξεκινώντας από τη Βουλγαρία, την επίθεση κατά της Ελλάδας. Σ' αυτές τις μονάδες της Βέρμαχτ, τις εξοπλισμένες με μεγάλη δύναμη πυρός και σύγχρονα μηχανήματα, σε μεγάλο βαθμό μηχανοκίνητες και θωρακισμένες, αντιπαρατάχθηκαν έξι ελληνικές μεραρχίες (απ' αυτές η μία μηχανοκίνητη) και 80, εν μέρει απαρχαιωμένα αεροπλάνα και 2 1/2 βρετανικές μοίρες και μονάδες της Royal Air Force (της βρετανικής πολεμικής αεροπορίας). Παρά τη σκληρή αντίσταση του ελληνικού στρατού οι επιχειρήσεις διεξάχθηκαν ουσιαστικά σύμφωνα με τις αντιλήψεις της ηγεσίας της Βέρμαχτ για τον αστραπιαίο πόλεμο. Στις 9 Απρίλη έπεσε η Θεσσαλονίκη, στις 27 Απρίλη καταλήφθηκε η Αθήνα και στις 30 Απρίλη οι γερμανοί στρατιώτες έφθασαν στο νότιο σημείο της Πελοποννήσου. Στο χρονικό διάστημα από 20 Μάη ως 1 Ιούνη καταλήφθηκε η Κρήτη[6], παρά τη σκληρή, και για τη Βέρμαχτ πολυαίμακτη, αντίσταση. Ο βασιλιάς και η κυβέρνηση της Ελλάδας έφυγαν στην Αίγυπτο. Για τον ελληνικό λαό άρχιζε η εποχή των δεινοπαθημάτων, διάρκειας 3 1/2 χρόνων, κάτω από τη «νέα τάξη» πραγμάτων.

2. Η γερμανική κατοχική πολιτική ως τα τέλη του 1942

2.1. Η φασιστική «νέα τάξη» πραγμάτων

Ένας ουσιαστικός στόχος και κίνητρο της επίθεσης ήταν η εξάλειψη της παραδοσιακά ισχυρής βρετανικής επιρροής στην Ελλάδα σαν σημαντικού συστατικού μέρους της αγγλοσαξονι-

κής επικυριαρχίας στην ανατολική Μεσόγειο. Η Ελλάδα, σύμφωνα με τα σχέδια της «νέας τάξης πραγμάτων» της φασιστικής ηγεσίας της Γερμανίας, επρόκειτο κατά πρώτο λόγο να γίνει διαμετακομιστική βάση και βάση ανεφοδιασμού και ορμητήριο για επιχειρήσεις με κατεύθυνση την Αίγυπτο και τη Μέση Ανατολή καθώς επίσης να καλύπτει τη νότια πτέρυγα της κυριαρχούμενης από τη Γερμανία αυτοκρατορίας ενάντια σε ενδεχόμενες βρετανικές επιθέσεις[7]. Λόγω της επικείμενης επίθεσης κατά της Σοβιετικής Ένωσης είχε προβλεφθεί να αφεθούν στην Ελλάδα μόνο μία ως δύο γερμανικές μεραρχίες κατοχής που να συγκεντρωθούν σε δύο μικρότερες, όμως σημαντικές ζώνες για τη σχεδιαζόμενη λειτουργία της χώρας σαν βάσης. Το μεγαλύτερο μέρος της χώρας επρόκειτο να καταληφθεί από την Ιταλία και τη Βουλγαρία[8].

Ένα άλλο, πριν την επίθεση καθορισμένο συστατικό μέρος του σχεδιασμού της «νέας τάξης», ήταν η πρόθεση να γίνει αδυσώπητη εξόντωση όλων των αντιπάλων της «νέας τάξης», στους οποίους συγκαταλεγόταν προπαντός το εργατικό κίνημα, με επικεφαλής το Κομμουνιστικό Κόμμα. Αυτός ο ουσιαστικός στόχος της «νέας τάξης» είχε καθοριστεί τόσο για τη Γιουγκοσλαβία όσο και την Ελλάδα, ανάμεσα στ' άλλα, στη συμφωνία για τα καθήκοντα και την υπαγωγή της Ομάδας Δράσης της Αστυνομίας Ασφάλειας και της Υπηρεσίας Ασφάλειας των Ες-Ες στην Ελλάδα (και τη Γιουγκοσλαβία) που είχαν κλείσει στις 2 Απρίλη 1941 ο γκρουπενφύρερ (αντιστράτηγος) των Ες-Ες, Ράινχαρντ Χάιντριχ και ο γενικός διευθυντής καταυλισμού του στρατού ξηράς, υποστράτηγος Έντουαρντ Βάγκνερ[9].

Άλλα ζητήματα της πολιτικής «νέας τάξης» ρυθμίστηκαν μετά την έναρξη του πολέμου. Έτσι αποφασίστηκε η διοίκηση της χώρας να ανατεθεί σε ελληνική κυβέρνηση, που θα έπρεπε να προσανατολίσει αυστηρά την πολιτική της στα συμφέροντα των φασιστικών δυνάμεων[10]. Στον διακρατικό τομέα επιδιώχτηκε ένας διακανονισμός σαν αυτόν μεταξύ της Γερμανίας και της κατεχόμενης Δανίας[11]. Ο γερμανικός φασισμός παραχώρησε την πολιτική εποπτεία του φαινομενικά κυρίαρχου ελληνικού κρά-

τους στην Ιταλία που θα σεβόταν τα σημαντικά οικονομικά συμφέροντα της Γερμανίας (ντοκουμ. 11).

Μετά τις 6 Απρίλη, η γερμανική βιομηχανία επεξεργάστηκε σύνθετα «προγράμματα νέας τάξης» στηριγμένα σε μακρόχρονη προεργασία[12]. Στόχος τους ήταν, μετά τον εξοστρακισμό του γαλλικού και του αγγλικού ανταγωνισμού, να εξασφαλιστούν στη γερμανική βιομηχανία αποφασιστικά μερίδια στην ελληνική αγορά και η κατοχή των πρώτων υλών, όπως επίσης να παραμεριστεί σαν ανταγωνίστρια η ελληνική βιομηχανία έτοιμων εμπορευμάτων. Συγκεντρωτικά παρουσιάζονται οι βασικές γραμμές της σχεδιαζόμενης οικονομικής «νέας τάξης» στα έγγραφα στρατηγικής της IG Farbenindustrie AG, του τότε ισχυρότερου βιομηχανικού συγκροτήματος της Ευρώπης και που διατυπώνονται στα ντοκουμέντα με αριθ. 11 και 40.

2.2. Εδαφική κατανομή του κατοχικού μηχανισμού

Στην αρχή δρούσαν σ' όλη την Ελλάδα προσωρινές γερμανικές αρχές κατοχής. Αποσκοπούσαν με μια «πρώτη λαβή» να εξασφαλίσουν κυρίως τα οικονομικά συμφέροντα του γερμανικού φασισμού απέναντι στους Ιταλούς και Βούλγαρους που ακολουθούσαν την προέλαση. Ανάμεσα στις προσωρινές αυτές αρχές συγκαταλέγονταν κυρίως η υπηρεσία με τον τίτλο «Διοικητής των Περιοχών των Μετόπισθεν 560» που υπαγόταν στη 12η Στρατιά και η Ομάδα Δράσης της Αστυνομίας Ασφάλειας και της Υπηρεσίας Ασφάλειας των Ες-Ες στην Ελλάδα (βλ. ντοκ. 4, 5). Στα τέλη του Απρίλη τα γερμανικά στρατεύματα αποσύρθηκαν στις ζώνες κατοχής. Η οργάνωση του γερμανικού μηχανισμού κατοχής καθορίστηκε στις 9 Ιούνη 1941 (μετά τον τερματισμό της εισβολής στην Κρήτη) με την Οδηγία αριθ. 31 του Χίτλερ[13]. Σύμφωνα μ' αυτή τοποθετήθηκαν κάτω από τις διαταγές του στρατιωτικού διοικητή Ν.Α. Ευρώπης δυο στρατιωτικοί διοικητές για τις γερμανικές ζώνες κατοχής στην Ελλάδα. Ο ένας ήταν ο «Στρατιωτικός Διοικητής Θεσσαλονίκης-Αι-

γαίου» στον οποίο υπάγονταν η Θεσσαλονίκη και τα νησιά Λήμνος, Μυτιλήνη, Χίος και Άγιος Ευστράτιος και μια λωρίδα στα σύνορα προς την Τουρκία. Το μεγαλύτερο (το δυτικό) τμήμα της Κρήτης, τα νησιά του Σαρωνικού Κόλπου, ο Πειραιάς και τα νησιά Κύθηρα, Αντικύθηρα και Μήλος υπάγονταν στη δικαιοδοσία του «Στρατιωτικού Διοικητή Νότιας Ελλάδας».

Οι γερμανικές ζώνες κατοχής περιλάμβαναν περίπου 12% του ελληνικού εδάφους. Εκτός από τα στρατιωτικά ζητήματα, οι υπηρεσίες των δύο στρατιωτικών διοικητών θα έπρεπε να δρουν απέναντι στην ελληνική διοίκηση των δύο ζωνών, οι οποίες «ντε γιούρε» υπάγονταν στην ελληνική κυβέρνηση, μόνο σαν εποπτικές αρχές. Στις 19 Απρίλη 1941 καταλήφθηκαν από τη Βουλγαρία η ελληνική Θράκη και τα νησιά Θάσος και Σαμοθράκη και σύντομα ενσωματώθηκαν και τυπικά σαν επαρχία Μπελομόριε στο βουλγαρικό κράτος. Αυτή η κυρίως, λόγω της μεγάλης της παραγωγής καπνού, σιτηρών και φυσικής μέταξας, σημαντική περιοχή περιλάμβανε το 15% του ελληνικού εδάφους. Ο γερμανικός φασισμός προσπάθησε να εξασφαλίσει τα οικονομικά του συμφέροντα στη βουλγαρική ζώνη της Ελλάδας, όπως και στις κατεχόμενες από την Ουγγαρία και τη Βουλγαρία γιουγκοσλαβικές περιοχές με ανάλογες συμφωνίες όπως με τη Βουλγαρία[14]. Πάνω από το 70% του ελληνικού εδάφους καταλήφθηκε από ιταλικά στρατεύματα. Γι' αυτό το τμήμα της Ελλάδας, την εξουσία για στρατιωτικά ζητήματα την είχε το αρχηγείο της 11ης ιταλικής Στρατιάς. Κάτω από γερμανική πίεση οι ιταλικές αρχές παραιτήθηκαν από την εγκατάσταση μιας στρατιωτικής διοίκησης και υπήγαγαν το κατεχόμενο απ' αυτούς έδαφος στην ελληνική κυβέρνηση των συνεργατών που διορίστηκε την 1 Μάη 1941. Στην ιταλική ζώνη βρίσκονταν τα σημαντικότερα κοιτάσματα της Ελλάδας χρωμίου, νικελίου και βωξίτη που την εκμετάλλευσή τους αξίωνε ο γερμανικός φασισμός, όπως φαίνεται από τα ντοκουμέντα 5, 9 και 10, για τον ίδιο. Για την επιβολή των συμφερόντων του φασιστικού γερμανικού ιμπεριαλισμού απέναντι στις ιταλικές αρχές κατοχής και την ελληνική κυβέρνηση συνεργασίας δημιουργήθηκε, στις 28 Απρί-

λη 1941, σαν ανώτατο πολιτικό γερμανικό όργανο κατοχής, η υπηρεσία «Πληρεξούσιος του Ράιχ στην Ελλάδα» κάτω από την ηγεσία του πρέσβη Γκίντερ Άλτενμπουργκ. Σε συνδυασμό με τη βαθιά κρίση, στην οποία περιήλθε το κατοχικό καθεστώς, κυρίως σαν αποτέλεσμα της ασύστολης λεηλασίας της χώρας, ο κεντρικός γερμανικός μηχανισμός κατοχής συμπληρώθηκε το φθινόπωρο του 1942 με δυο υπηρεσίες, που ήταν από τότε κατά κύριο λόγο υπεύθυνες για την οικονομική εκμετάλλευση:

–Στις 17 Σεπτέμβρη 1942 η Ομάδα Βιομηχανίας του Ράιχ και η οικονομική ομάδα Χονδρεμπόριο και Εξωτερικό Εμπόριο της Ομάδας Εμπορίου του Ράιχ ίδρυσαν τη Γερμανο-Ελληνική Εταιρία Συμψηφισμού Εμπορευμάτων ΕΠΕ (Degriges), που επιφορτίστηκε με το κρατικό μονοπώλιο εξωτερικού εμπορίου για όλες τις γερμανο-ελληνικές ανταλλαγές εμπορευμάτων (ντοκ. 52).

–Στις 16 Οκτώβρη 1942 διορίστηκε ο πρέσβης Χέρμαν Νοϊμπάχερ «Ειδικός Εντεταλμένος του Ράιχ για οικονομικά και δημοσιονομικά ζητήματα στην Ελλάδα». Ο Νοϊμπάχερ όφειλε, όπως αποδείχνεται ανάμεσα στ' άλλα από το ντοκουμέντο 58, να φροντίζει προπαντός, ώστε οι γερμανικές αρχές κατοχής να μπορούν να έχουν στη διάθεσή τους επαρκή ελληνικά χρήματα.

2.3. Οικονομική εκμετάλλευση

Όπως στις περισσότερες κατεχόμενες χώρες έτσι και στην Ελλάδα η πρώτη φάση της εκμετάλλευσης, που κράτησε περίπου ως τον Αύγουστο 1941, ήταν ένας χρόνος ανοιχτής, απροκάλυπτης ληστείας (ντοκ. 2). Με πυρετώδεις ρυθμούς, πριν την άφιξη των ιταλικών στρατευμάτων, έγιναν αναζητήσεις, καταγραφές, εξασφαλίσεις, κατασχέσεις των πάντων και στο μεγαλύτερο μέρος μεταφορά κάθε χρήσιμου πράγματος στη Γερμανία ή η διάθεσή του για τις ανάγκες του στρατού κατοχής. Ανάμεσα στα είδη που αρπάχτηκαν ήταν όλες οι πρώτες ύλες, τα ημικατεργασμένα βιομηχανικά προϊόντα, τα τρόφιμα, τα καύσιμα, αξιόλογες μηχανές, μεταφορικά μέσα και μέσα έλξης[15].

Όλες οι σημαντικές επιχειρήσεις ή τα προϊόντα τους, κυρίως οι επιχειρήσεις μεταλλείων και της παραγωγής ενέργειας «εξασφαλίστηκαν» από εντεταλμένους γερμανικών μονοπωλίων, συνήθως με στολή της Βέρμαχτ, για λογαριασμό του γερμανικού κεφαλαίου (μεταξύ άλλων ντοκ. 5, 6, 8, 9, 10, 15, 35). Μεγάλες γερμανικές τράπεζες αποκατέστησαν «στενότατες συνδέσεις» με τις μεγαλύτερες τράπεζες της Ελλάδας (ντοκ. 20, 44). Η ληστρική εκστρατεία έκανε τον Μουσολίνι να παρατηρήσει σαρκαστικά ότι «οι Γερμανοί πήραν από τους Έλληνες ακόμα και τα κορδόνια των παπουτσιών τους»[16]. Η εκμετάλλευση αυτό τον καιρό, όπως αποδείχνουν ανάμεσα στ' άλλα τα ντοκουμέντα 8, 34, 36 και 38, ήταν ουσιαστική αιτία της καταστροφής από την πείνα το χειμώνα 1941/42, που θύματά της έπεσαν δεκάδες χιλιάδες Έλληνες. Στη φάση που ακολούθησε, η εκμετάλλευση δυνάμωσε περισσότερο και επεκτάθηκε και σ' άλλους τομείς. Όμως καλύφθηκε, κατά ένα τρόπο «νομιμοποιήθηκε», γιατί γινόταν κυρίως μέσω του νομίσματος. Αυξήθηκε η μεταφορά των πρώτων υλών και κυρίως των μεταλλευμάτων χρωμίου (ντοκ. 55) στη Γερμανία. Οι λογαριασμοί των μεταφερόμενων αγαθών γίνονταν τυπικά μέσω του κλίρινγκ. Επίσης και στη δεύτερη φάση η φασιστική Γερμανία αποκόμισε το μεγαλύτερο όφελος από την οικονομική εκμετάλλευση, έμεινε, όπως αποδείχνει ανάμεσα στ' άλλα το ντοκουμέντο 33, η οικονομικά κυρίαρχη δύναμη στην Ελλάδα, παρ' ότι στον εταίρο Ιταλία είχε παραχωρηθεί η πρωτοκαθεδρία στην υποταγμένη χώρα. Το 1942 το 76% όλων των ελληνικών εξαγωγών πήγε στη Γερμανία και το 17% στην Ιταλία. Στις ελληνικές εισαγωγές το γερμανικό μερίδιο ήταν 42% και το ιταλικό 6%[17]. Από τον Ιούλη 1941 χρησιμοποιήθηκε, σ' όλο και μεγαλύτερο βαθμό, βιομηχανικό δυναμικό για τη Βέρμαχτ. Τον Ιούλη 1942 δούλευαν για τη Βέρμαχτ 335 εργοστάσια[18]. Σ' αυτή τη φάση άρχισε και η «προσέλκυση» Ελλήνων για τη Γερμανία. Το Σεπτέμβρη 1944 οι έλληνες καταναγκαστικοί εργάτες στο «έδαφος του Ράιχ» είχαν φτάσει τον αριθμό των 16.000 ατόμων[19]. Η σοβαρότερη επιβάρυνση για την Ελλάδα ήταν τα έξοδα κατοχής και παρόμοιες αναγκαστικές πολεμικές παροχές.

Από τον Αύγουστο 1941 η Ελλάδα έπρεπε να πληρώνει έξοδα κατοχής, που το ύψος τους ως τα τέλη του 1942 ρυθμίζονταν ανάλογα με τις ανάγκες των κατακτητών (ντοκουμ. 30, 51, 54).

Το 1941 πληρώθηκαν 1.021,8 εκατομμύρια μάρκα του Ράιχ. Σ' αυτά συμπεριλαμβάνονταν 170 εκατομμύρια για ένα κατοχικό νόμισμα που κυκλοφόρησε. Στα 2.551,2 εκατομμύρια μάρκα του Ράιχ που καταβλήθηκαν το 1942 αντιστοιχούσε ένα λαϊκό εισόδημα (= σύνολο των παραχθέντων αγαθών και των προσφερθέντων υπηρεσιών) 756 εκατομμυρίων μάρκων[20]. Οι παροχές αυτές απομυζόταν εκβιαστικά από το λαό, κυρίως μέσω της επέκτασης της κυκλοφορίας του χαρτονομίσματος. Οι συνέπειες απ' αυτό και από την ταυτόχρονα μειωνόμενη παραγωγή ήταν, όπως συμπεραίνεται από τα ντοκουμέντα 34, 36, 38 και 47, οι μεγάλες ανατιμήσεις και η αυξανόμενη εξαθλίωση του πληθυσμού. Το Δεκέμβρη 1942 η νομισματική κυκλοφορία είχε αυξηθεί κατά 1.575% και οι τιμές των τροφίμων είχαν αυξηθεί κατά 23.478% σε σύγκριση με το 1940[21]. Η μηνιαία κατά κεφαλή επιβάρυνση του πληθυσμού της Ελλάδας από τους κατακτητές ανερχόταν σε 78 μάρκα του Ράιχ και αποτελούσε έτσι, σύμφωνα με πίνακα της γερμανικής Κρατικής Τράπεζας, της Ράιχσμπανκ, τη μεγαλύτερη επιβάρυνση απ' όλες τις κατεχόμενες χώρες[22]. Το φθινόπωρο του 1942 η οικονομική εκμετάλλευση είχε πάρει τέτοιες διαστάσεις που το ελληνικό κατοχικό καθεστώς περιήλθε σε βαθιά οικονομική κρίση (ντοκ. 49, 52, 53, 57). Ο Χέρμαν Νοϊμπάχερ μαζί με τις ιταλικές αρχές κλήθηκαν να διευθετήσουν την κρίση. Το σκοπό αυτό, παράλληλα με εκκλήσεις προς τη Βέρμαχτ να κάνει οικονομία (ντοκ. 68), εξυπηρέτησε κυρίως η χρησιμοποίηση της «διαδικασίας Ντεγκρίγκες» (ντοκ. 52). Σύμφωνα μ' αυτή τη διαδικασία οι τιμές όλων των ειδών που εισάγονταν στην Ελλάδα για τις ανάγκες του πληθυσμού ανέβαιναν. Με τα κέρδη αυτά καλύπτονταν κατά ένα μέρος δαπάνες της Βέρμαχτ. Οι τιμές όμως των εμπορευμάτων που εξάγονταν από την Ελλάδα στη Γερμανία (προπαντός των πρώτων υλών) ήταν σημαντικά μειωμένες. Κατά κύριο λόγο με τέτοιους χειρισμούς δημιουργήθηκε, στις αρχές του

1943, στο διακρατικό κλίρινγκ, ένα ενεργητικό υπέρ των Γερμανών, που ενίσχυσε την πίεση για εξαγωγές πρώτων υλών που είχε ανάγκη η Γερμανία, λόγω του ελληνικού χρεωστικού υπολοίπου του κλίρινγκ. Σύμφωνα με τη «διαδικασία Ντεγκρίγκες» ρυθμίστηκαν από το Σεπτέμβρη 1943 οι ανταλλαγές εμπορευμάτων και με την Αλβανία και από τις αρχές 1944 με την Κροατία και τη Σερβία.

2.4. Η φασιστική τρομοκρατία

Η σημαντικότερη μέθοδος των κατακτητών για την εξασφάλιση της κυριαρχίας τους στην Ελλάδα όπως και σ' όλες τις άλλες κατεχόμενες χώρες, ήταν μια πολύμορφη, πανταχού παρούσα τρομοκρατία. Ήδη σύντομα μετά την έναρξη της κατοχής εφαρμόστηκαν ομαδικά ιδιαίτερα αποτρόπαιες μέθοδες. Στην Κρήτη π.χ. πιάστηκαν στη διάρκεια των επιχειρήσεων όμηροι. Για καθένα γερμανό σκοτωμένο ή τραυματία από πολίτη συλλαμβάνονταν ένας αριθμός Κρητών· συχνά ένας στους πέντε άνδρες ή όλοι οι άνδρες μιας κοινότητας εκτελούνταν, τα χωριά καταστρέφονταν, γυναικόπαιδα μεταφέρονταν σ' άλλους τόπους (ντοκ. 12). Στο πρώτο κύμα τρομοκρατίας στην Κρήτη μεταξύ Ιούνη και Σεπτέμβρη 1941 έπεσαν θύματα πάνω από 2.000 άτομα[23]. Από τον Αύγουστο 1941 άρχισε να φέρεται κατά τον ίδιο τρόπο και ο Στρατιωτικός Διοικητής Θεσσαλονίκης-Αιγαίου, που τον ίδιο μήνα ίδρυσε στη Θεσσαλονίκη και το πρώτο στρατόπεδο συγκέντρωσης των κατακτητών στην Ελλάδα (ντοκ. 24, 26, 27, 31). Οι μέθοδες αυτές αντιγράφτηκαν από το 1942 κι από τον Στρατιωτικό Διοικητή Νότιας Ελλάδας (ντοκ. 46). Η αιματηρή καταστολή της λαϊκής εξέγερσης στη Δράμα, τον Οκτώβρη 1941, από βουλγαρικά στρατεύματα αποτελεί τεκμήριο για το ότι κι οι άλλες δυνάμεις κατοχής για την εξασφάλιση της κυριαρχίας τους αντέγραψαν από τη φασιστική Βέρμαχτ τους τρόπους ενεργειών απέναντι στους Έλληνες[24]. Η από πολύ νωρίς εφαρμοσμένη αυτή ωμή τρομοκρατία αποσκο-

πούσε στη δημιουργία ενός βαθιού αισθήματος τρόμου, που να διαπερνάει όλες τις τάξεις και τα στρώματα του πληθυσμού και να εξισορροπεί τη σχέση ανάμεσα στον απελευθερωτικό αγώνα που δυνάμωνε και τη γερμανική στρατιωτική δύναμη που οι γερμανοί κατακτητές θεωρούσαν ότι ήταν μικρή[25].

Ανάλογα με τη δομή της κατοχικής διοίκησης, η τρομοκρατία στις γερμανικές ζώνες, όπως αποδείχνουν τα ντοκουμέντα 21 και 25, σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε αποκλειστικά από τη Βέρμαχτ. Το κύριο χτύπημα της φασιστικής τρομοκρατίας στρεφόταν από την αρχή κατά του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας (ΚΚΕ) και των οπαδών του (ντοκ. 13 και 16). Το ΚΚΕ είχε αρχίσει πολύ πριν από άλλα κόμματα τον απελευθερωτικό αγώνα[26], είχε καταφέρει στους κατακτητές σύντομα αισθητά πλήγματα (ντοκ. 24, 36, 37) και είχε γίνει αναγνωρισμένος ηγέτης στον αγώνα. Στην 6η Ολομέλεια της Κεντρικής Επιτροπής την 1 Ιούλη 1941, το αριθμητικά μικρό αυτό κόμμα αποφάσισε ένα πρόγραμμα ενιαίου εθνικού μετώπου της λαϊκής κυριαρχίας[27], με το οποίο κέρδισε την πλειοψηφία των Ελλήνων. Στη βάση αυτού του προγράμματος του ενιαίου μετώπου της 6ης Ολομέλειας, δημιουργήθηκε στις 27 Σεπτέμβρη 1941 το Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο (ΕΑΜ), που το Νοέμβρη 1944 είχε στις γραμμές του πάνω από 1.600.000 Έλληνες σ' ένα πληθυσμό 7 εκατομμυρίων κατοίκων. Το Φλεβάρη 1942 ιδρύθηκε από το ΕΑΜ ο Ελληνικός Λαϊκός Απελευθερωτικός Στρατός (ΕΛΑΣ). Το ΕΑΜ/ΕΛΑΣ ήταν η αποφασιστική στρατιωτική και πολιτική δύναμη του απελευθερωτικού αγώνα. Μόνο όταν η μαζική επιρροή του ΕΑΜ/ΕΛΑΣ έγινε ολοφάνερη, άρχισαν να ασχολούνται εντατικότερα με τη συμμετοχή στον αγώνα αστικές ομάδες. Ο μεγαλύτερος αστικός σχηματισμός τότε ήταν ο Εθνικός Δημοκρατικός Ελληνικός Σύνδεσμος (ΕΔΕΣ) που ιδρύθηκε το Σεπτέμβρη 1941 και από τα τέλη Ιούλη 1942 άρχισε τη συγκρότηση αντάρτικου στρατού υπό τον Ναπολέοντα Ζέρβα στη Βορειοδυτική Ελλάδα. Λόγω του αντικομμουνισμού των ηγετών του ΕΔΕΣ, με τον ΕΛΑΣ σημειώθηκε μια μόνο μεγάλη πράξη συνεργασίας. Στις 25 Νοέμβρη 1942

αντάρτες του ΕΛΑΣ, του ΕΔΕΣ και μέλη βρετανικού αποσπάσματος κατάστρεψαν τη σιδηροδρομική γέφυρα του Γοργοπόταμου κοντά στη Λαμία, κι έτσι διακόπηκε η συγκοινωνία μεταξύ Θεσσαλονίκης και Αθήνας ως τις 5 Γενάρη 1943 (ντοκ. 58). Η ανατίναξη της αυστηρά φυλασσόμενης γέφυρας και η μακρά διακοπή του μοναδικού δρόμου ανεφοδιασμού του φασιστικού στρατού σε κατεύθυνση Βορρά-Νότου έδειξε το σημαντικό δυναμικό και το βαθμό στρατιωτικής αποτελεσματικότητας ενός ενιαίου κινήματος απελευθέρωσης που δρα συντονισμένα με τις επιχειρήσεις των συμμάχων. Ο Γοργοπόταμος έγινε φωτεινός φάρος και έδωσε ώθηση στον αγώνα των Ελλήνων κατά των κατακτητών σε μια εποχή που αυτοί στα κύρια μέτωπα, στη Σοβιετική Ένωση και την Αφρική, έχαναν όλο και περισσότερο τη στρατηγική πρωτοβουλία.

3. Η κατοχική πολιτική μετά τη στροφή του πολέμου

Με τη στροφή του πολέμου, ιδιαίτερα με την απώλεια της στρατηγικής επίθεσης στο χώρο της Μεσογείου σαν συνέπεια των βρετανικών και αμερικανικών επιχειρήσεων από τα τέλη Οκτώβρη/αρχές Νοέμβρη 1942 στη Βόρεια Αφρική, πρόκυψε μια αλλαγή της λειτουργίας της Ελλάδας στην όλη φασιστική στρατηγική. Δύο σημεία προπαντός, που γίνονται σαφή κι από το ντοκουμέντο 58, χαρακτηρίζουν αυτή την αλλαγή του ρόλου:

–Λόγω της γρήγορης προέλασης των βρετανικών μονάδων μετά τη μάχη του Ελ Αλαμέιν (από τις 23 Οκτώβρη), η Ελλάδα δεν ήταν πια διαμετακομιστική χώρα για τα γερμανο-ιταλικά στρατεύματα της Βόρειας Αφρικής.

–Η ηγεσία της Βέρμαχτ ξεκινούσε από τα τέλη Νοέμβρη 1942 από το γεγονός ότι ενδεχόμενα ακόμα πριν τον τερματισμό των επιχειρήσεων στη Βόρεια Αφρική πρέπει «να αναμένε-

ται μια αγγλοσαξονική επίθεση κατά της Νοτιοανατολικής Ευρώπης μέσω Δωδεκανήσων, Κρήτης και της Πελοποννήσου», όπως διαπίστωνε ο στρατηγός του πυροβολικού Άλφρεντ Γιοντλ, αρχηγός του Ηγετικού Επιτελείου της Βέρμαχτ, στις αρχές μιας βασικής εκτίμησης της κατάστασης[28]. Από βάση εφοδιασμού και εξόρμησης έγινε ένα οχυρό που θα έπρεπε να καλύψει το πολιτικά και πολεμικο-οικονομικά σημαντικό νοτιοανατολικό τμήμα της ναζιστικής αυτοκρατορίας ενάντια σε επιθέσεις από το Νότο. Γι' αυτό το σκοπό έπρεπε, όπως απαιτούσε ο Γιοντλ, να «ειρηνοποιηθούν και να εξασφαλιστούν τα Βαλκάνια»[29]. Η πορεία του πολέμου είχε σοβαρές επιπτώσεις στην κατοχική πολιτική και από άλλες απόψεις. Έτσι μετά τη συνθηκολόγηση της Ιταλίας έλειψε από τις 8 Σεπτέμβρη 1943 η 11η ιταλική Στρατιά, δύναμης περίπου 250.000 ανδρών, σαν δύναμη κατοχής. Το κατοχικό καθεστώς του γερμανικού φασισμού επεκτάθηκε σ' όλη την Ελλάδα με εξαίρεση τη βουλγαρική ζώνη, που από το Μάρτη 1943 είχε μεγαλώσει. Η αλλαγή αυτή του ρόλου έφερε στη χώρα περισσότερη τρομοκρατία και δυσβάστακτα βάρη (ντοκ. 76). Με διαμαρτυρίες (ντοκ. 65) και όπως δείχνουν, ανάμεσα στ' άλλα, τα ντοκουμέντα 66, 68, 69 με ένταση του αγώνα αμύνθηκαν οι Έλληνες ενάντια στην κλιμάκωση της εκμετάλλευσης και της καταπίεσης. Οι κατακτητές απάντησαν με αυξημένη τρομοκρατία (ντοκ. 59, 71, 78), που αυτή πάλι ώθησε περισσότερους Έλληνες στο απελευθερωτικό κίνημα.

3.1. Ανασυγκρότηση του κατοχικού μηχανισμού

Στην αλλαγή της πολεμικής κατάστασης η γερμανική ηγεσία αντέδρασε κατ' αρχήν με ανασυγκρότηση του κατοχικού μηχανισμού. Οι αλλαγές άρχισαν με την Οδηγία του Χίτλερ αρ. 47 της 28 Δεκέμβρη 1942[30] και τερματίστηκαν το φθινόπωρο του 1943. Ανώτατη αρχή διοίκησης για την Ελλάδα έγινε η Ομάδα Στρατιών Ε, που τέθηκε υπό τις διαταγές του Στρατιωτικού Διοικητή Νότιας Ανατολής (Ν.Α. Ευρώπης) που ταυτόχρονα

ήταν και διοικητής της Ομάδας Στρατιών F. Η Ομάδα Στρατιών Ε μπορούσε μελλοντικά, για πρώτη φορά, να έχει στη διάθεσή της όλες τις ένοπλες δυνάμεις των κατακτητών και των συνεργατών[31].

Η κατοχική διοίκηση απλοποιήθηκε με τη δημιουργία του Στρατιωτικού Διοικητή Ελλάδας, που τέθηκε υπό τις διαταγές του Στρατιωτικού Διοικητή Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Από τις 7 Σεπτέμβρη 1943 υπό τις διαταγές του Στρατιωτικού Διοικητή Ελλάδας μπήκε ένας ανώτερος αξιωματικός των Ες-Ες και της Αστυνομίας που είχε υπό τις διαταγές του όλες τις στρατιωτικές δυνάμεις των κατακτητών και των συνεργατών. Οι ειδικοί των Ες-Ες στην καταπίεση και την εξόντωση είχαν σαν καθήκον να αποκαταστήσουν στο «οχυρό» μαζί με τη Βέρμαχτ την απαιτούμενη για την απόκρουση της εισβολής ησυχία νεκροταφείου[32]. Ταυτόχρονα έγινε ενίσχυση του γερμανικού στρατού. Το 1943 μεταφέρθηκαν στην Ελλάδα οκτώ μεραρχίες και επιπλέον ειδικές μονάδες, δύναμης οκτώ περίπου ταγμάτων[33]. Την 1 Μάη 1944 ο αριθμός των γερμανών στρατιωτών στην Ελλάδα είχε υπερδιπλασιαστεί σε σύγκριση με το 1942[34].

Για να γίνει μέγιστη εκμετάλλευση των κοιτασμάτων πρώτων υλών που μπροστά στην πολεμική κατάσταση είχαν αποκτήσει μεγαλύτερη σημασία, συμπτύχθηκαν η παραγωγή και η μεταφορά των μεταλλευμάτων στη Γερμανία με προορισμό την υπηρεσία με την επωνυμία «Γενικός Πληρεξούσιος για τη Μεταλλουργία Νότιας Ανατολής». Διευθυντής της ήταν ο Φραντς Νοϊχάουζεν (ντοκ. 63, 112), ο οποίος διόρισε για την Ελλάδα από ένα εντεταλμένο για την εξόρυξη και το εμπόριο.

Μεγάλη σημασία είχε η δημιουργία της Υπηρεσίας του Ειδικού Πληρεξούσιου του υπουργείου Εξωτερικών για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη στην Αθήνα. Η υπηρεσία αυτή απόκτησε, σύμφωνα με τη βασική γραμμή της «ευέλικτης» πολιτικής για τη Ν.Α. Ευρώπη, μετά τη στροφή του πολέμου, μεγαλύτερη επιρροή στην κατοχική πολιτική. Έτσι έγινε προσπάθεια και στην Ελλάδα να εξισορροπηθεί ο συνεχώς δυσμενέστερος για τους φασίστες συσχετισμός των δυνάμεων με την εφαρμογή πο-

λιτικών μέσων, προπαντός με έναν πιο ακραίο αντικομμουνισμό[35]. Η εφαρμογή αυτού του προγράμματος στην Ελλάδα άρχισε με το σχηματισμό της κυβέρνησης Ράλλη στις 7 Απρίλη 1943, που τα κύρια καθήκοντά της ήταν ο «αγώνας κατά του κομμουνισμού και η διάθεση στους κατακτητές των απαιτούμενων χρηματικών ποσών»[36].

3.2. Δυνάμωμα της οικονομικής εκμετάλλευσης

Ένα από τα κέντρα βάρους της οικονομικής πολιτικής στο διάστημα μετά τη στροφή του πολέμου ήταν η αυξανόμενη εκμετάλλευση των κοιτασμάτων πρώτων υλών. Κυρίως το χρώμιο, όπως αποδείχνουν τα ντοκουμέντα 98 και 116, απόκτησε σημασία λόγω της πολεμικής κατάστασης και του τερματισμού των τουρκικών προμηθειών. Ταυτόχρονα η εκμετάλλευση των κοιτασμάτων των πρώτων υλών εμποδίστηκε σημαντικά από τον αγώνα του ΕΛΑΣ (ντοκ. 66, 69, 107, 121). Παρ' όλη την ένταση της δράσης του στρατού, το 1943 μεταφέρθηκαν στη Γερμανία λιγότερες ποσότητες μεταλλευμάτων από το 1942. Για το χρώμιο τα αποτελέσματα ήταν κατά 50% χαμηλότερα. Συνολικά οι αποστολές μεταλλευμάτων χρωμίου ως το τέλος Αυγούστου 1944 κάλυπταν περίπου το ένα πέμπτο των γερμανικών αναγκών[37]. Σοβαρές επιβαρύνσεις για τον πληθυσμό πρόκυψαν από το πρόγραμμα κατασκευής οχυρωματικών έργων καθώς και από την ενίσχυση της Βέρμαχτ και των μονάδων των συνεργατών. Οι κατακτητές κάλυπταν τις αυξημένες ανάγκες τους σε εργατική δύναμη, σε οικοδομικά υλικά, σε υπηρεσίες μεταφορών, σε ενέργεια, σε δυναμικό παραγωγής και επισκευών όπως επίσης και σε τρόφιμα, κυρίως με ελληνικά χρήματα (βλέπε ανάμεσα στ' άλλα ντοκ. 54, 76, 83, 84, 91). Από τις 13 Οκτώβρη 1942 μόνο ένα μέρος του χρηματικού ποσού σε δραχμές δινόταν σαν έξοδα κατοχής. Το υπόλοιπο μέρος δινόταν στους κατακτητές σαν «πίστωση». Τα ποσά αυτά τα αποσπούσαν αναγκαστικά από το λαό κυρίως με τη μορφή της κυ-

κλοφορίας του χαρτονομίσματος. Ταυτόχρονα, σαν αποτέλεσμα της κατοχικής πολιτικής, έπεφτε ραγδαία η οικονομική δύναμη της χώρας[38]. Η συνέπεια ήταν ο ως 100% και πάνω μηνιαίος ρυθμός αύξησης των τιμών και η αυξανόμενη εξαθλίωση του πληθυσμού (ντοκ. 61, 83, 91, 111, 123). Το μέγεθος της εκμετάλλευσης μέσω της δραχμής φαίνεται από τη σχέση ανάμεσα στις ανάγκες της Βέρμαχτ προς την κυκλοφορία του χαρτονομίσματος μέσα σ' ένα «κανονικό» μήνα. Έτσι το Μάη του 1944 η Βέρμαχτ ανάγγειλε ανάγκες σε δραχμές που αποτελούσαν το 63% της όλης χαρτονομισματικής κυκλοφορίας[39]. Συχνά το ανώτερο όριο των αναγκών της Βέρμαχτ καθοριζόταν από την ικανότητα του νομισματοκοπείου. Ένα άλλο καθήκον της οικονομικής πολιτικής μετά τη στροφή του πολέμου ήταν, όπως και στη Γιουγκοσλαβία, η υποστήριξη της αντικομμουνιστικής τακτικής για τη διάσπαση, στα πλαίσια της «νέας» πολιτικής για τη Ν.Α. Ευρώπη μετά το 1943. Σαν προϋπόθεση, σαν πυρήνας για την επιτυχία της πολιτικής της διάσπασης ίσχυε μια έστω και ασήμαντη βελτίωση των άθλιων οικονομικών συνθηκών (ντοκ. 93, 101). Αυτό το καθήκον ήταν καταδικασμένο να αποτύχει, γιατί συγκρουόταν συνεχώς με την αυξημένη εκμετάλλευση, που καθοριζόταν από την αλλαγή του ρόλου της Ελλάδας και που έβρισκε την πιο εντυπωσιακή έκφρασή της στις αυξανόμενες χρηματικές απαιτήσεις της Βέρμαχτ.

Σ' αυτή την περίοδο της οικονομικής εκμετάλλευσης της Ελλάδας, γερμανικές αρχές κατοχής και γερμανικά βιομηχανικά μονοπώλια επωφελήθηκαν από τη συνθηκολόγηση της Ιταλίας για να εκτοπίσουν βίαια, (όπως αποδείχνουν ανάμεσα στ' άλλα τα ντοκουμέντα 85 και 86), και το ιταλικό κεφάλαιο, τον κύριο ανταγωνιστή από τις 6 Απρίλη 1941, από τις θέσεις που είχε στην Ελλάδα.

3.3. *Ένταση της τρομοκρατίας*

Κατά τον ίδιο τρόπο, συνέπεια και στοιχείο των αλλαγμέ-

νων συνθηκών της κατάστασης μετά τη στροφή του πολέμου ήταν και το ταχύ δυνάμωμα και η αυξημένη αποτελεσματικότητα του ελληνικού Κινήματος Απελευθέρωσης. Όπως αποδείχνουν ανάμεσα στ' άλλα τα ντοκουμέντα 87 και 92, προσχώρησαν στο Κίνημα Απελευθέρωσης μετά τις 8 Σεπτέμβρη 1943 χιλιάδες ιταλοί στρατιώτες. Πέρα απ' αυτό έφτασαν στα χέρια των αγωνιστών της Απελευθέρωσης «σημαντικά εφόδια σε όπλα και πολεμοφόδια, εν μέρει και τρόφιμα» από τα αποθέματα της 11ης ιταλικής Στρατιάς. Σύμφωνα με εκτίμηση του πτέραρχου Βίλχελμ Σπάιντελ, Στρατιωτικού Διοικητή Ελλάδας, από τις 8 Σεπτέμβρη 1943, που διατυπώνεται στο ντοκουμέντο 86, από το φθινόπωρο του 1943 «η Ελλάδα μόνο κατά ένα μικρό μέρος ήταν πραγματικά σε γερμανικά χέρια».

Κύρια δύναμη του αγώνα απελευθέρωσης, και από το φθινόπωρο του 1943 ο μοναδικός στρατιωτικός αντίπαλος των κατακτητών στην Ελλάδα, ήταν ο ΕΛΑΣ (βλέπε και την αντίστοιχη εκτίμηση στο ντοκ. 93), που στις 5 Ιούλη 1943 είχε αναγνωριστεί από το βρετανικό Στρατηγείο Μέσης Ανατολής σαν συμμαχικός στρατός. Ο ΕΛΑΣ, σύμφωνα με έκθεση του Στρατιωτικού Διοικητή Ελλάδας της 19 Οκτώβρη 1943, κατάφερε στους κατακτητές «σημαντικές απώλειες σε ανθρώπους και υλικό»[40]. Ακόμα τον Ιούλη του 1943 οι κατακτητές θεωρούσαν δυνατό να «συντρίψουν» στρατιωτικά το Κίνημα Απελευθέρωσης «αφού μετέφεραν τον προβλεπόμενο γερμανικό στρατό»[41]. Όμως ένα χρόνο αργότερα, στις 12 Μάη 1944, ο Στρατιωτικός Διοικητής της Ομάδας Στρατιών Ε, αντιστράτηγος Αλεξάντερ Λερ, δήλωνε ότι «δεν θα κατορθωθεί ποτέ να συντριβεί ολοκληρωτικά» ο ΕΛΑΣ και «να ειρηνεύσει ο χώρος». Γι' αυτό με την άσκηση συνεχούς τρομοκρατίας ο ΕΛΑΣ θα έπρεπε να εξασθενίσει σε τρόπο ώστε σε περίπτωση (συμμαχικής) εισβολής να μπορούν να κρατηθούν ανοιχτοί για ορισμένο χρόνο οι κύριοι δρόμοι συγκοινωνίας[42]. Έτσι η τρομοκρατία έμεινε το κύριο όργανο και η τελευταία ελπίδα των κατακτητών, πήρε όμως μερικά καινούργια χαρακτηριστικά. Στις ως τότε συνηθισμένες ποινές, όπως χρηματικές τιμωρίες, συλλήψεις, υπηρεσίες σκο-

πιάς, καταστροφή σπιτιών και εκτελέσεις, προστέθηκαν οι συλλήψεις των κατοίκων των ανταρτοπεριοχών και των «υπόπτων» και η αποστολή τους σε καταναγκαστική εργασία. Όπως βγαίνει κυρίως από τα ντοκουμέντα 64, 81 και 86 χρησιμοποιήθηκαν και στην Ελλάδα, σε μεγαλύτερο βαθμό, η τρομοκρατία για την κάλυψη της αυξανόμενης ανάγκης σε εργατικές δυνάμεις και η αναγκαστική εργασία σαν μέσο της τρομοκρατίας[43]. Σημαντική όξυνση της τρομοκρατίας έφεραν οι διαταγές για τη χρησιμοποίηση βαγονιών και αυτοκινήτων (κλούβες) με ομήρους στους σιδηροδρόμους και τις φάλαγγες φορτηγών αυτοκινήτων αντίστοιχα, όπως φαίνεται από τα ντοκουμέντα 78 και 100. Η ένταση της τρομοκρατίας φαίνεται κι από το γεγονός ότι ο αριθμός των δολοφονημένων αυξήθηκε αλματώδικα. Δολοφονικές επιχειρήσεις με 100 και πάνω νεκρούς έγιναν από το φθινόπωρο του 1943 σχεδόν καθημερινό φαινόμενο. Ολόκληρες περιοχές καταστράφηκαν και άδειασαν από τον πληθυσμό τους (ντοκ. 94, 103). Ακόμα και μπλόκα ρουτίνας στην Αθήνα εκτράπηκαν συχνά σε λουτρά αίματος των κατοίκων, όπως δείχνουν τα ντοκουμέντα 101, 111 και 113. Από φόβο για τον ΕΛΑΣ οι κατακτητές χρησιμοποίησαν αεροπλάνα και βαρύ πυροβολικό για την καταστροφή των απροστάτευτων χωριών και των κατοίκων τους[44]. Φανερά σημάδια της κλιμάκωσης της φασιστικής τρομοκρατίας μετά τη στροφή που πήρε ο πόλεμος είναι το μακελειό των Καλαβρύτων, της Κλεισούρας και του Διστόμου. Στις 13 Δεκέμβρη 1943 στρατιώτες της 117ης Μεραρχίας Καταδρομών κατάστρεψαν την πόλη των Καλαβρύτων καθώς και άλλα 20 χωριά και δυο μοναστήρια. Εδώ δολοφονήθηκαν γύρω στους 1.300 άντρες και γυναίκες κάθε ηλικίας (ντοκ. 94). Άνδρες του θωρακισμένου Συντάγματος Γρεναδιέρων των Ες-Ες κατάστρεψαν στις 5 Απρίλη 1944 το χωριό Κλεισούρα και στις 10 Ιούνη 1944 το χωριό Δίστομο. Γύρω στους 500 κατοίκους δολοφονήθηκαν. Μόνο λίγοι κάτοικοι των δύο αυτών χωριών επέζησαν από τη σφαγή (ντοκ. 104 και 110).

Μετά τη συνθηκολόγηση της Ιταλίας, η τρομοκρατία στράφηκε με ιδιαίτερη σκληρότητα κατά των στρατιωτών του πρώην

συμμάχου. Ιταλοί στρατιώτες και αξιωματικοί που δεν κατάθεσαν τα όπλα, που προσχώρησαν στους αντάρτες ή που παράδωσαν τα όπλα στους αντάρτες υπέστησαν σκληρά αντίποινα. Στην Κεφαλλονιά εκτελέστηκαν 4.000 άνδρες της ιταλικής Μεραρχίας «Acqui» από τμήματα του 22ου Ορεινού Σώματος Στρατού «επειδή πρόβαλαν αντίσταση»[45].

Από το Σεπτέμβρη 1943 η τρομοκρατία και στην Ελλάδα έγινε πιο πολύ όργανο της αντικομμουνιστικής πολιτικής της διάσπασης. Σε μια συνομιλία ηγετών της Ομάδας Στρατιών Ε στις 9 και 10 Δεκέμβρη 1943 ο αρχηγός του επιτελείου της Ομάδας, υποστράτηγος Άουγκουστ Βίντερ, εξήγησε τη νέα γραμμή. Δεν πρόκειται «δυστυχώς (sic!) να αποκεφαλίσουμε όλους τους ανθρώπους» και «να ισοπεδώσουμε πλήρως αμέτοχα χωριά», είπε, γιατί αυτό οδηγεί «μόνο σε πολλαπλασιασμό του συμμοριτισμού». Γι' αυτό ναι μεν δεν χρειάζεται να δολοφονούνται λιγότεροι, αλλά οι πολιτικά σωστοί, «πραγματικά υπεύθυνοι», εξήγησε ο Βίντερ[46]. Η τρομοκρατία θα έπρεπε να στραφεί πιο συγκεκριμένα κατά των μελών του ΕΑΜ/ΕΛΑΣ και των μελών των οικογενειών τους (ντοκ. 95). Σε συνδυασμό μ' αυτό οπλίστηκαν σε μεγαλύτερη έκταση απ' ό,τι ως τώρα και οι συνεργάτες του κατακτητή και ρίχτηκαν κατά του ΕΑΜ/ΕΛΑΣ. Ως τον Ιούνη 1944 ο διοικητής των Ες-Ες και της Αστυνομίας συγκρότησε τρία συντάγματα Ευζώνων, από τρία τάγματα το καθένα (τα «Τάγματα Ασφαλείας») και ενίσχυσε αριθμητικά και εξόπλισε και την Ελληνική Χωροφυλακή και την Αστυνομία. Από τη Βέρμαχτ κυρίως συγκροτήθηκαν πάνω από 20 ελληνικοί «Σύνδεσμοι Εθελοντών»[47]. Επίσης το ως τότε ασήμαντο ελληνικό ναζιστικό κόμμα ΕΕΕ (Εθνική Ένωσις Ελλάδος) πήρε τον Απρίλη 1944 σημαντική οικονομική βοήθεια από τον Νοϊμπάχερ για τη «συγκρότηση Συνδέσμων Αντικομμουνιστικού Αγώνα»[48]. Ένα κριτήριο της αυξημένης και στοχευμένης αντικομμουνιστικής «θεσμοποίησης» της τρομοκρατίας ήταν η προσπάθεια, που πέτυχε παντού, να κρατηθούν οι αστικές («εθνικές») ομάδες αντίστασης μακριά από τον αγώνα κατά της Βέρμαχτ και να κινητοποιηθούν συχνά μαζί με τους κατακτη-

τές σε επιχειρήσεις κατά του ΕΑΜ/ΕΛΑΣ. Γι' αυτές τις «εθνικές» ομάδες, όπως συμπεραίνεται από την Έκθεση για την κατάσταση της Ομάδας Στρατιών Ε, που αναδημοσιεύεται στο ντοκουμέντο 93, έπρεπε να καταπολεμηθούν «όχι η γερμανική κατοχή, αλλά ο κομμουνισμός σαν υπ' αριθμόν 1 εχθρός της Ελλάδας». Ιδιαίτερη σημασία είχε εδώ η σύνδεση του 22ου Ορεινού Σώματος Στρατού με τις μονάδες του ΕΔΕΣ στη Βορειοδυτική Ελλάδα (βλέπε ντοκ. 109, 117, 130), που υπήρχε από το φθινόπωρο του 1943 και που στις αρχές Φλεβάρη 1944 οδήγησε σε συμφωνία ανακωχής και παροχής βοήθειας κατά του ΕΛΑΣ[49]. Σε μερικές περιοχές, όπως στον τομέα της ομάδας Θεσσαλονίκης του Σώματος Στρατού, «εθνικές» ανταρτικές μονάδες εφοδιάστηκαν από τους κατακτητές με όπλα (ντοκ. 97, 115) και χρησιμοποιήθηκαν ανοιχτά σαν μονάδες συνεργασίας, συχνά υπό γερμανική διοίκηση, εναντίον του ΕΛΑΣ[50].

3.4. «Τελική λύση του ζητήματος των Εβραίων» στην Ελλάδα[51]

Από τις 6 Απρίλη 1941 οι Εβραίοι της Ελλάδας, όπως και όλων των άλλων χωρών που καταλήφθηκαν από γερμανικά στρατεύματα, πλήχθηκαν κατά ιδιαίτερο τρόπο από τη φασιστική τρομοκρατία. Η Ομάδα Δράσης της Αστυνομίας Ασφάλειας και της Ες-Ντε στην Ελλάδα έπρεπε, όπως και εκείνη στη Γιουγκοσλαβία, να καταδιώξει κατά τη συμφωνία Χάιντριχ-Βάγκνερ της 2 Απρίλη 1941, δίπλα στους «κομμουνιστές» και άλλους «εχθρούς του Ράιχ» και τους «Εβραίους»[52]. Επίσης από τις 6 Απρίλη 1941 ειδικό απόσπασμα του Διευθυντή του Ράιχ Ρόζενμπεργκ, με υποστήριξη της Βέρμαχτ συγκέντρωσε, χρησιμοποιώντας συχνά ωμή βία, σημαντικά στοιχεία και ντοκουμέντα για τη ζωή των Εβραίων στην Ελλάδα (ντοκ. 32) και λεηλάτησε βιβλιοθήκες με συνολικά 100.000 τόμους[53]. Όπως στη Γιουγκοσλαβία έτσι και στην Ελλάδα ο βαθμός διώξεων στις ζώνες κατοχής ήταν διαφορετικός. Παρ' ότι οι γερμανοί κατακτητές πίεζαν για μια γρήγορη πανελλήνια «τελική λύση» (ντοκ. 72).

Στη γερμανική ζώνη Θεσσαλονίκης-Αιγαίου, στην οποία ζούσαν σχεδόν τα δύο τρίτα των εβραίων κατοίκων της Ελλάδας, καθιερώθηκε γι' αυτούς, τον Ιούλη 1942, από τη στρατιωτική διοίκηση η καταναγκαστική εργασία που είχε τα χαρακτηριστικά «εξόντωσης μέσω της δουλειάς» (ντοκ. 50, 56). Στις αρχές του 1943 η «τελική λύση» μπήκε στη γερμανική και τη βουλγάρικη ζώνη κατοχής στο τελευταίο της στάδιο. Οι εβραίοι κάτοικοι των δύο ζωνών «γκετοποιήθηκαν», τους αφαιρέθηκε η περιουσία και από το Μάρτη 1943 μεταφέρθηκαν στο εξωτερικό, κυρίως στα στρατόπεδα συγκέντρωσης του Άουσβιτς και της Τρεμπλίνκα, όπου σχεδόν όλοι εξοντώθηκαν αμέσως (ντοκ. 67, 75). Από τις 8 Σεπτέμβρη 1943 οι κατακτητές πέρασαν στην επέκταση της «τελικής λύσης» και στους 13.000 περίπου εβραίους κατοίκους της πρώην ιταλικής ζώνης κατοχής. Στις 3 Οκτώβρη 1943 ο διοικητής των Ες-Ες και της Αστυνομίας διέταξε την καταγραφή όλων των εκεί Εβραίων. Από τις 18 Δεκέμβρη 1943 άρχισαν οι συλλήψεις. Στις 21 Ιούνη 1944 οι μεταφορές τους, κυρίως στο Άουσβιτς, είχαν τελειώσει (ντοκ. 106). Η τελευταία μεταφορά έγινε τον Ιούλη-Αύγουστο 1944, κατά την οποία περίπου 2.500 Εβραίοι από τη Ρόδο οδηγήθηκαν στο 3.000 χιλιόμετρα μακρινό Άουσβιτς για θανάτωση με αέρια. Στην πορεία της «τελικής λύσης» εξοντώθηκαν γύρω στους 60.000 Εβραίους, που αποτελούσαν περίπου το 80% του εβραϊκού πληθυσμού της Ελλάδας.

4. Η απελευθέρωση από τον γερμανικό φασισμό

Από τον Αύγουστο του 1944 η κατάσταση στη Ν.Α. Ευρώπη είχε αλλάξει ριζικά σαν συνέπεια της τεράστιας επίθεσης του Κόκκινου Στρατού στο νότιο τμήμα του γερμανοσοβιετικού μετώπου και του αγώνα του Κινήματος Απελευθέρωσης. Η Ρου-

μανία (25 Αυγούστου) και η Βουλγαρία (9 Σεπτέμβρη) κήρυξαν τον πόλεμο κατά της Γερμανίας. Την Ομάδα Στρατιών Ε την απειλούσε ο εγκλωβισμός στην Ελλάδα. Λόγω αυτής της εξέλιξης, η φασιστική ηγεσία στη Γερμανία αποφάσισε στις 23 Αυγούστου 1944 να εγκαταλείψει σταδιακά την Ελλάδα (ντοκ. 118). Στις 26 Αυγούστου ο Χίτλερ διέταξε την εκκένωση της Νότιας και Κεντρικής Ελλάδας (ντοκ. 114). Την 1 Σεπτέμβρη 1944 ο αντιστράτηγος Αλεξάντερ Λερ κήρυξε την Ελλάδα πολεμική ζώνη. Η στρατιωτική διοίκηση πέρασε στα χέρια των επιχειρησιακών στρατηγών του σώματος στρατού. Η πλήρης εκκένωση της Ελλάδας διατάχθηκε στις 3 Οκτώβρη 1944. Η οικονομική πολιτική των καταχτητών στο τελευταίο στάδιο ακολούθησε την αρχή που διακήρυξε ο Λερ στις 4 Αυγούστου 1944 «να τραβήξουν από τη χώρα ό,τι είναι δυνατό ακόμα». Αυτό θα έπρεπε να γίνει και πάλι κατά προτεραιότητα με τη βοήθεια της δραχμής, μια και, όπως είχε πει ο Λερ, με τη βία δεν μπορεί να επιτύχει κανείς τίποτα[54]. Η κατάρρευση της οικονομίας και του νομίσματος καθώς και η εξαθλίωση πήραν, όπως δείχνουν ανάμεσα στ' άλλα τα ντοκουμέντα 111 και 123, τεράστιες διαστάσεις. Λόγω των επιχειρήσεων του ΕΛΑΣ, από την 1 Σεπτέμβρη έπρεπε να σταματήσει κάθε δουλειά στα μεταλλεία. Οι καταχτητές κατάστρεψαν τις εγκαταστάσεις, ώστε τα μεταλλεία για πολύ καιρό δεν μπόρεσαν να δουλέψουν (ντοκ. 121). Σ' αυτή την τελευταία φάση στο επίκεντρο της κατοχικής πολιτικής ήταν οι προσπάθειες για μια γρήγορη, με λίγες απώλειες υποχώρηση της Βέρμαχτ από την Ελλάδα για να ενισχύσει τις φασιστικές δυνάμεις στη Γιουγκοσλαβία και την Ουγγαρία. Στο σημείο αυτό οι καταχτητές έδιναν, όπως δείχνει το ντοκουμέντο 117, αποφασιστική σημασία στο δυνάμωμα του στρατιωτικού αγώνα κατά του ΕΛΑΣ. Το καλοκαίρι του 1944 το μεγαλύτερο τμήμα της χώρας είχε απελευθερωθεί από τον ΕΛΑΣ. Σύμφωνα με εκτίμηση γερμανικών αρχών, από τα τέλη Ιούλη 1944 οι καταχτητές δεν κυριαρχούσαν «σε καμιά εκτεταμένη περιοχή πια»[55]. Εκτός από την αυξημένη τρομοκρατία με μαζικές εκτελέσεις που γίνονταν πολιτικά αδιάκριτα, (βλέπε ντοκ. 127),

ο ΕΛΑΣ/ΕΑΜ έπρεπε να καταπολεμηθεί ακόμα περισσότερο και με πολιτικά μέσα. Γι' αυτό στις 14 Σεπτέμβρη 1944 το Α.Β. έδωσε εντολή στις γερμανικές αρχές κατοχής στην Ελλάδα να εφαρμόσουν «πολιτική διατάραξης» σαν κλιμάκωση της αντικομμουνιστικής τακτικής της διάσπασης[56]. Η ουσία αυτής της τακτικής φαίνεται καθαρά στα ντοκουμέντα 115, 117, 119 και 124: Όλες οι αντικομμουνιστικές δυνάμεις της Ελλάδας, αδιάφορο αν ήταν «φιλογερμανικές» ή όχι έπρεπε να συνενωθούν σ' ένα ενιαίο μέτωπο. Αυτές τις δυνάμεις οι κατακτητές ήθελαν με πολιτική και υλική, κυρίως πολεμικο-τεχνική υποστήριξη καθώς και με σκόπιμη τοποθέτηση στις βασικές περιοχές του Κινήματος Απελευθέρωσης να τις καταστήσουν ικανές να αρχίσουν αμέσως σ' όλη τη χώρα την πολιτική και ένοπλη επίθεση κατά του ΕΑΜ/ΕΛΑΣ. Με την «πολιτική της διατάραξης» οι κατακτητές έλπιζαν να επιτύχουν κυρίως τρεις στόχους:

–Η πολιτική και στρατιωτική επίθεση των αντικομμουνιστικών δυνάμεων θα έπρεπε, όπως στο παράδειγμα που περιγράφεται στο ντοκουμέντο 120, να εμποδίσει τον ΕΛΑΣ στην καταπολέμηση του γερμανικού στρατού που υποχωρούσε.

–Όπως δείχνουν ανάμεσα στ' άλλα τα ντοκουμέντα 115, 117 και 124, οι κατακτητές έλπιζαν αδυνάτισμα των λαϊκοαπελευθερωτικών δυνάμεων σε τέτοιο βαθμό ώστε το ΕΑΜ/ΕΛΑΣ να μην μπορεί να επηρεάσει αποφασιστικά τη μεταπολεμική εξέλιξη στην Ελλάδα.

–Τέλος, οι κατακτητές υπολόγιζαν, όπως συμπεραίνεται από τα ντοκουμέντα 118 και 124, στο γεγονός ότι βρετανικές στρατιωτικές δυνάμεις θα έπαιρναν μέρος στο πλευρό των «εθνικών» ομάδων στον αγώνα κατά του ΕΛΑΣ.

Έτσι βρετανικές δυνάμεις θα δεσμεύονταν στην Ελλάδα και θα εμποδίζονταν στην καταδίωξη του γερμανικού στρατού που αποχωρούσε. Πέρα απ' αυτό υπήρχε η δυνατότητα, με τη βρετανική επέμβαση να προκληθεί σιωπηλή σύγκρουση μεταξύ των δυτικών δυνάμεων και της Σοβιετικής Ένωσης, που θα μπορούσε να φέρει ρήγμα στον Αντιχιτλερικό Συνασπισμό.

Σε συνδυασμό μ' αυτά, στη φάση της εκκένωσης πραγματο-

ποιήθηκε στενή συνεργασία γερμανικών και βρετανικών υπηρεσιών σε διάφορα επίπεδα. Η Βέρμαχτ θα έπρεπε να κρατήσει τις στρατιωτικές θέσεις της κατά του ΕΛΑΣ, έως ότου έφθαναν βρετανικές δυνάμεις. Μετά θα επιτρέπονταν στις γερμανικές δυνάμεις να αποχωρήσουν χωρίς πίεση για να ενισχύσουν το μέτωπο κατά του Κόκκινου Στρατού (ντοκ. 118). Σύμφωνα με τα Απομνημονεύματα του τότε υπουργού Εξοπλισμών Άλμπερτ Σπέερ πραγματοποιήθηκε το 1944 συμφωνία, εγκριμένη από τον Χίτλερ, μεταξύ εντεταλμένων του Αρχηγείου της Βέρμαχτ και κεντρικών βρετανικών υπηρεσιών για την εκκένωση της Ελλάδας[57]. Σύμφωνα μ' αυτή οι βρετανικές στρατιωτικές δυνάμεις συμπεριφέρθηκαν παθητικά[58] απέναντι στα γερμανικά στρατεύματα που αποχωρούσαν από τις 2 Σεπτέμβρη από τα νησιά και από τις 10 Οκτώβρη από την ηπειρωτική Ελλάδα (ντοκ. 122). Μόνο ο ΕΛΑΣ έδωσε μάχες με μεγάλες απώλειες στους κατακτητές που αποχωρούσαν (ντοκ. 126). Εαμίτες και Ελασίτες ήταν επίσης οι μοναδικοί που πρόβαλαν ένοπλη αντίσταση κατά της εφαρμοζόμενης πολιτικής της «καμένης γης». Παρ' όλα αυτά έγιναν ακόμα σε μεγάλη έκταση καταστροφές (ντοκ. 128, 129). Στις 2 προς 3 Νοέμβρη 1944 εγκατάλειψαν οι τελευταίοι κατακτητές την Ελλάδα. Σε μερικά νησιά έμειναν γύρω στους 20.000 γερμανοί στρατιώτες. Τη μέρα της απελευθέρωσης μεγάλα τμήματα της Ελλάδας ήταν ένας σωρός ερειπίων. Είχαν καταστραφεί 1.600 χωριά και μικρές πόλεις, 1 εκατομμύριο Έλληνες είχαν μείνει άστεγοι[59]. Το σιδηροδρομικό δίκτυο λειτουργούσε μόνο κατά το ένα τέταρτο[60], το κυλιόμενο σιδηροδρομικό υλικό ή είχε μεταφερθεί έξω ή είχε καταστραφεί. Η πλειοψηφία των συγκοινωνιακών τεχνικών κτιρίων, ανάμεσά τους σχεδόν όλοι οι σταθμοί όπως και ο Ισθμός της Κορίνθου, είχαν καταστραφεί. Σχεδόν καμιά λιμενική εγκατάσταση δεν ήταν αξιοποιήσιμη. Οι κατακτητές άφησαν πίσω τους μια ολοκληρωτικά καταστραμμένη οικονομία. Η μαζική εξαθλίωση είχε πάρει τεράστιες διαστάσεις. Η πλειοψηφία των Ελλήνων υπόφερε σ' όλη τη διάρκεια της κατοχής από έλλειψη τροφίμων. Επίσης και μετά την καταστροφή από την πείνα του χει-

μώνα 1941/42 σημειώνονται διαρκώς, αυξημένα πάλι το 1944, περιπτώσεις θανάτων από πείνα. Από τη χρόνια έλλειψη τροφίμων υπόφεραν ιδιαίτερα τα παιδιά. Από 300 παιδιά που είχαν εξεταστεί τον Οκτώβρη 1944 στην Αθήνα, τα 290 ήταν άρρωστα από φυματίωση[61]. Ο φοβερότερος αριθμός στον απολογισμό της πολιτικής των κατακτητών είναι οι 91.000 περίπου όμηροι που εκτελέστηκαν. Άλλοι 30.000 Έλληνες βρήκαν το θάνατο στη διάρκεια «επιχειρήσεων τιμωρίας» χωριών και κωμοπόλεων[62]. Συνολικά οι απώλειες του πληθυσμού της Ελλάδας από τον πόλεμο και την κατοχή ανήλθαν σε 520.000 άτομα, αριθμός που αποτελούσε περίπου το 7,2% του προπολεμικού πληθυσμού της χώρας[63].

Επεξηγηματικές προσθήκες

1. Τηλεγράφημα της γερμανικής Πρεσβείας στην Αθήνα προς το υπουργείο Εξωτερικών στις 13 Αυγούστου 1940, ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 8.345.

2. Αντιστράτηγος Χάλντερ, *Πολεμικό Ημερολόγιο,* τόμος 2ος, επεξεργασία του Χανς-Άντολφ Γιάκομπσεν, Στουτγάρδη 1963, σ. 21 κ.ε. (Εγγραφή στις 13 Ιούλη 1940).

3. Στο ίδιο, σ. 150 και 160.

4. *Πολεμικό Ημερολόγιο* του Α.Β. (Ηγετικό Επιτελείο της Βέρμαχτ), τόμος 1ος, συλλογή και επεξηγήσεις του Χανς-Άντολφ Γιάκομπσεν, Φραγκφούρτη/Μάιν 1965, σ. 150 και 159 (στο εξής Επιχειρησιακός Στρατιωτικός Διοικητής του Αρχηγείου της Βέρμαχτ = ΕΣΔ του ΑΒ).

5. Διεθνές Στρατοδικείο της Νυρεμβέργης (στο εξής ΔΣΝ), *Νυρεμβέργη,* τόμος 26ος, σ. 40 κ.ε., τόμος 27ος, σ. 336 κ.ε.

6. Για τη διάθεση των γερμανικών δυνάμεων και τη διεξαγωγή της επίθεσης βλέπε: *Το Γερμανικό Ράιχ και ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος,* έκδοση του Γραφείου Στρατιωτικής Ιστορίας και Ερευνών, τόμος 3ος, *Ο χώρος της Μεσογείου και η Νοτιοανατολική Ευρώπη,* Στουτγάρδη 1984, σ. 448 κ.ε.

7. Μάρτιν Ζέκεντορφ, «Σχέδια της "νέας τάξης πραγμάτων" και το φασιστικό σύστημα κατοχής στην Ελλάδα ως τα τέλη του 1942» (ελληνικά στο Συμπόσιο για την ιστορία της Εθνικής Αντίστασης, κριτική εκτίμηση του μεγαλείου της), Αθήνα 1984, σ. 143 κ.ε.

8. «Οδηγία αρ. 20 (Επιχείρηση Μαρίτσα)» της 13 Δεκέμβρη 1940, στο ΔΣΝ, τόμος 26ος, σ. 40 κ.ε.

9. Χέλμουτ Κράουσνικ, Χανς-Χάινριχ Βίλχελμ, *Ο στρατός του κοσμοθεωρητικού πολέμου. Οι Ομάδες Δράσης της Αστυνομίας Ασφάλειας και της Ες-Ντε 1938-1943,* Στουτγάρδη 1981, σ. 137.

10. Έκθεση του Φέλιξ Μπέντσλερ προς το υπουργείο Εξωτερικών, στις 20 Απρίλη 1941, ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 3.971.

11. Εγκύκλιος Επιστολή του Οικονομικού Τμήματος της IG Farbenindustrie AG, 22 Μάη 1941, στο *Γκριφ ναχ Ζιντ-Οστ-Οϊρόπα.* Νέα ντοκουμέντα για την πολιτική του ιμπεριαλισμού και μιλιταρισμού απέναντι στη Ν.Α. Ευρώπη στο Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, έκδοση και εισαγωγή του Βόλφγκανγκ Σούμαν, Βερολίνο 1973, ντοκ. 41, σ. 131.

12. Έτσι δημιουργήθηκαν μόνο στο Οικονομικό Τμήμα του συγκροτήματος της IG Farben, από το 1933 ως την έναρξη της επίθεσης, 31 ειδικές επιχειρήσεις για την Ελλάδα (Χανς Ράντατ, Εκθέσεις του Οικονομικού Τμήματος της IG Farbenindustrie AG για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη, στην Επετηρίδα της Οικονομικής Ιστορίας, τμήμα 6/1966, Βερολίνο, σ. 292.

13. ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 1.836.

14. Χανς-Γιόαχιμ Χόπε, *Βουλγαρία-Ο ιδιότροπος σύμμαχος του Χίτλερ,* Στουτγάρδη 1979, σ. 121 κ.ε.

15. Σημειώσεις του Χέλμουτ Χέφινγκερ, εμπορικού ακόλουθου στην Αθήνα, στις 12 Οκτώβρη 1941, ΚΚΑ Πότσνταμ, υπουργείο Εξωτερικών, αρ. 68.721, σ. 68.

16. Γκαλεάτσο Τσιάνο, Ημερολόγια 1939-1943, Βέρνη 1946, σ. 353.

17. Χάγκεν Φλάισερ, «Ελλάδα 1941-1944. Αγώνας κατά του κράνους και του στέμματος», διπλωματική εργασία, Δυτικό Βερολίνο 1978, τόμος 1ος, σ. 36.

18. Υπολογισμένα σύμφωνα με τις μηνιαίες εκθέσεις του Επιτελείου Εφοδιασμού και Οικονομίας Νότιας Ανατολής, ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 43.163.

19. Η εργασιακή χρησιμοποίηση στο γερμανικό Ράιχ, Βερολίνο, αρ. 11/12 της 30 Δεκέμβρη 1944.

20. Επισκόπηση της Ράιχσμπανκ, 9 Απρίλη 1943, ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 2.308 και Σημειώσεις του οικονομικού τμήματος του Πληρεξούσιου του Ράιχ στην Αθήνα στις 13 Οκτώβρη 1941, ΚΚΑ Πότσνταμ, υπουργείο Εξωτερικών, αρ. 68.721, φύλλο 96.

21. Πάουλ Χαν, *Το ελληνικό νόμισμα και νομισματικά μέτρα στην κατοχή 1941-1944,* Τίμπινγκεν 1957, σ. 41 και «Η εξέλιξη της ελληνικής οικονομίας από το 1939-1943», ειδήσεις για το Εξωτερικό Εμπόριο, Βερολίνο, αρ. 79, της 3 Αυγούστου 1944.

22. Επισκόπηση της Ράιχσμπανκ, 9 Απρίλη 1943, ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 2.308.

23. Γιώργης Ζωίδης και άλλοι, *Ιστορία της Εθνικής Αντίστασης 1940-1945,* Δοκίμιο, Αθήνα 1983, σ. 53.

24. Γι' αυτό ανάμεσα στ' άλλα, «Έκθεση για την κατάσταση στα Βαλκάνια», 2 Νοέμβρη 1941, στο ΜΑ, WF-Ö3/11.619 και «Έκθεση του γερμανού αξιωματικού συνδέσμου με τον ουγγρικό στρατό», 9 Οκτώβρη 1941, στο ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 40.774.

25. Διαταγή του στρατιωτικού διοικητή της 12ης Στρατιάς, 23 Ιούλη 1941, τσιτ. περίπτ. 7. Η απόφαση στη δίκη για τη δολοφονία ομήρων, έκδοση των Μάρτιν Τσέλερ και Κατσίμιερτς Λεστσζίνσκι, Βερολίνο 1965, σ. 67.

26. Ματίας Έσε, *Το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας 1941-1949. Συμβολή στην πολιτική του ΚΚΕ από την έναρξη της Αντίστασης ως το τέλος του Εμφύλιου Πολέμου*, Μόναχο-Βιένη 1982, σ. 53 κ.ε.

27. Γιώργης Ζωίδης και άλλοι, *Ιστορία της Εθνικής Αντίστασης 1940-1945*, Δοκίμιο, Αθήνα 1983, σ. 70.

28. Γίργκεν Φέρστερ, «Στρατηγικές Σκέψεις του Ηγετικού Επιτελείου της Βέρμαχτ για το έτος 1943», *Στρατιωτικοϊστορικές Ανακοινώσεις*, Φράιμπουργκ του Μπραϊσγκάου, τεύχος 1/1973, σ. 95.

29. Στο ίδιο.

30. «Οδηγία αρ. 47 για την εκτέλεση της διαταγής και την άμυνα του νοτιοανατολικού χώρου», 28 Δεκέμβρη 1942, ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 40.792.

31. «Οδηγία αρ. 48 για την εκτέλεση της διαταγής και την άμυνα του νοτιοανατολικού χώρου», 26 Ιούλη 1943, ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 16.731.

32. Υπηρεσιακή οδηγία για τον Στρατιωτικό Διοικητή Ελλάδας, 23 Οκτώβρη 1943, ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.736 και υπηρεσιακή οδηγία για τον Ανώτερο Αρχηγό των Ες-Ες και της Αστυνομίας, 7 Σεπτέμβρη 1943, ΜΑ, WF-Ö3/5.794.

33. Πολεμική διάρθρωση της Ομάδας Στρατιών Ε, κατάσταση της 30 Μάη 1941, ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 43.597.

34. Αναφορά δύναμης του τμήματος 2β της Ομάδας Στρατιών Ε, 23 Μάη 1944, ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.455.

35. Διαταγή του Χίτλερ για «την ενιαία διεξαγωγή του αγώνα κατά του κομμουνισμού στη Νότια Ανατολή», 29 Οκτώβρη 1943, στο *Γκριφ ναχ Ζιντ-Οστ-Οϊρόπα*, ό.π., ντοκ. 116, σ. 228 κ.ε.

36. Τηλεγράφημα του γερμανού πρέσβη στη Ρώμη, Χανς-Γκέοργκ Μάκενζεν, προς το υπουργείο Εξωτερικών, 28 Μάρτη 1943, στο ADAP (Πρωτόκολλα εξωτερικής πολιτικής) σειρά Ε, τόμος 5ος, ντοκ. 253, σ. 484 κ.ε. και τηλεγράφημα του Άλτενμπουργκ προς το υπουργείο Εξωτερικών, 8 Απρίλη 1943, στο ίδιο, ντοκ. 281, σ. 535 κ.ε.

37. Γιεργκ-Γιοχάνες Γέγκερ, *Η οικονομική εξάρτηση του Τρίτου Ράιχ από το εξωτερικό*. Παρουσιάζεται με το παράδειγμα της βιομη-

χανίας χάλυβα, Δυτικό Βερολίνο 1969, σ. 255, πίνακας 37 και Επισκόπηση για τις πρώτες ύλες του Στατιστικού Γραφείου του Ράιχ 1943, ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 5.386.

38. «Η ελληνική οικονομία 1939-1943», *Ειδήσεις για το εξωτερικό εμπόριο*, Βερολίνο, αρ. 175.

39. Υπολογισμός σύμφωνα με το τηλεγράφημα της Υπηρεσίας της Αθήνας του Ειδικού Πληρεξούσιου για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη προς τον Νοϊμπάχερ, 8 Μάη 1944, PA/υπουργείο Εξωτερικών, Βόννη, Ειδικός Πληρεξούσιος Νότιας Ανατολής, τόμος 1, φύλλο 176.

40. «Εκτίμηση της κατάστασης για το διάστημα από 15 Σεπτέμβρη-15 Οκτώβρη 1943», ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.735.

41. Έκθεση του αντισυνταγματάρχη Μπένκε προς το Α.Β. για ένα ταξίδι στον τομέα του Στρατιωτικού Διοικητή Νότιας Ανατολής (26 Ιούνη-9 Ιούλη 1943), επιχειρησιακός στρατιωτικός διοικητής του Α.Β., τόμος 3ος/2, σ. 780.

42. ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.453.

43. «Διαταγή του Στρατιωτικού Διοικητή Νότιας Ανατολής, 10 Αυγούστου 1943» απόσπασμα από την *Περίπτωση 7. Η απόφαση στη δίκη για τη δολοφονία ομήρων*, έκδοση του Μάρτιν Τσέλερ και Κατσίμιερτς Λεστσζίνσκι, Βερολίνο 1965, σ. 161 κ.ε.

44. Βλέπε ανάμεσα στ' άλλα τη διαταγή του διοικητή του οχυρού Κρήτης, 14 Αυγούστου 1944, ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 47.317, ντοκ. NOKB (=Ναζιστικό Αρχηγείο της Βέρμαχτ) - 1.377.

45. *Πολεμικό Ημερολόγιο του Α.Β.*, τόμος 3ος/2, σ. 1.133 κ.ε.

46. ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.451.

47. Πολεμική δομή της Ομάδας Στρατιών Ε, κατάσταση 30 Μάη 1944, ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 43.597 και Έκθεση του πτέραρχου Φέλμι σε σύσκεψη με τον Στρατιωτικό Διοικητή της Ομάδας Στρατιών Ε, 12 Μάη 1944, ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.453.

48. Τηλεγράφημα της υπηρεσίας της Αθήνας του Ειδικού Πληρεξούσιου Νότιας Ανατολής προς τον Νοϊμπάχερ, 22 Απρίλη 1944, PA/υπουργείο Εξωτερικών, Βόννη, Ειδικός Πληρεξούσιος Ν.Α., τόμος 1, φύλλο 192 και 194.

49. Ανάμεσα στ' άλλα: Σημείωση πρωτοκόλλου, 8 Ιούλη 1944 στο: Διοικητής της Ομάδας Στρατιών Ε, ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.455.

50. Σημειώσεις χωρίς ημερομηνία (πιθανά το Μάη 1944) του ειδικού στη Στρατιωτική Διοίκηση Ν.Α. που επεξεργάστηκε την Έκθεση για την κατάσταση του εχθρού σχετικά με ένα υπηρεσιακό ταξίδι στην Ομάδα Στρατιών Ε, ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.464.

51. Για την «Τελική λύση» στην Ελλάδα βλέπε προπαντός: Ντανού-

τα Τσεχ, «Εκτόπιση και εξόντωση των ελλήνων Εβραίων στο στρατόπεδο συγκέντρωσης του Άουσβιτς», *Hefte von Ausschwitz*, Oswiecim 1970/II, σ. 5 κ.ε. και Ραούλτλιλμπεργκ, *Η εξόντωση των ευρωπαίων Εβραίων. Η ολοκληρωτική ιστορία του Ολοκαυτώματος*, Δυτικό Βερολίνο 1982, σ. 475 κ.ε.

52. Χέλμουτ Κράουσνικ, Χανς-Χάινριχ Βίλχελμ, *Ο στρατός του κοσμοθεωρητικού πολέμου*, ό.π., σ. 137.

53. Χάιντς Ρίχτερ, *Η Ελλάδα μεταξύ Επανάστασης και Αντεπανάστασης (1936-1946)*, Φραγκφούρτη/Μάιν 1973, σ. 236 και Λέον Πολιάκοφ, Γιόζεφ Βουλφ, *Το Τρίτο Ράιχ και οι Εβραίοι*, Ντοκουμέντα και Πραγματείες, Δυτικό Βερολίνο 1955, σ. 29.

54. ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.454.

55. Γκρέβενιτς προς Νοϊμπάχερ, 28 Ιούλη 1944, στο ADAP (Πρωτόκολλα Γερμανικής Εξωτερικής Πολιτικής), σειρά Ε, τόμος 8ος, ντοκ. 136, σ. 259.

56. Στρατιωτικός Διοικητής της Ομάδας Στρατιών F, εγγραφή στις 15 Σεπτέμβρη 1944, ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.466.

57. Άλμπερτ Σπέερ, *Αναμνήσεις*, Φραγκφούρτη/Μάιν-Βερολίνο 1970, σ. 409 και Νοϊμπάχερ σε συνέντευξη τύπου στο υπουργείο Εξωτερικών, 6 Δεκέμβρη 1944, ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 15.370.

58. Στις 10 Οκτώβρη 1944, έναρξη της εκκένωσης της ηπειρωτικής Ελλάδας, σημειώθηκε στο Πολεμικό Ημερολόγιο της Ομάδας Στρατιών F το «σταμάτημα των αεροπορικών επιδρομών» των Βρετανών σ' ολόκληρο τον τομέα της Ομάδας Στρατιών Ε (ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.466). Ήδη στις 10 Σεπτέμβρη 1944 ο φον Γκρέβενιτς τηλεγράφησε στον Νοϊμπάχερ ότι η εκκένωση των νησιών, παρά την ολοκληρωτική κυριαρχία των συμμάχων στον αέρα και τη θάλασσα, διεξάγεται ανεμπόδιστα λόγω της παθητικής στάσης των Άγγλων. Απ' αυτό (ο Γκρέβενιτς) συμπέρανε, ότι «οι Άγγλοι αφήνουν... συνειδητά τους ανθρώπους μας ανενόχλητους» (PA/AA, Ειδικός Πληρεξούσιος Ν.Α., τόμος 1ος, φύλλο 8).

59. «Η απελευθέρωση της Ελλάδας» στη *Νόιε Τσίρχερ Τσάιτουνγκ*, αρ. 1.851, της 31 Οκτώβρη 1944.

60. Α. Γκ. Πλέετς, *Ιστορία του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου, μέρος 2ο*, Βίρτσμπουργκ 1960, σ. 731.

61. «Η απελευθέρωση της Ελλάδας» στη *Νόιε Τσίρχερ Τσάιτουνγκ*, αρ. 1.851 της 31 Οκτώβρη 1944.

62. ΔΣΝ, τόμος 7ος, σ. 580 και 611.

63. Η Γερμανία στον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, έκδοση των Βόλφγκανγκ Σούμαν και Όλαφ Γκρέλερ, τόμος 6ος, Βερολίνο 1986, σ. 783.

Κατάλογος ντοκουμέντων

1. Στρατάρχης φον Μπράουχιτς: Απαγορεύεται και τιμωρείται...
2. Χέρμαν Γκέρινγκ: Να μεταφερθούν στο Ράιχ τα μέσα παραγωγής από τα κατεχόμενα εδάφη
3. Τσολάκογλου προς Χίτλερ: Ό,τι διατάξει ο Φύρερ
4. Τον Απρίλη 1941 αρχίζουν οι συλλήψεις
5. Η εξασφάλιση των οικονομικών συμφερόντων του Ράιχ στην Ελλάδα
6. Διορισμός Γερμανών στις επιχειρήσεις Ηλεκτρισμού και Μεταφορών
7. Εδαφική ανακατανομή των κατεχόμενων χωρών
8. Κατάσχεση αγγλικών και ελληνικών επιχειρήσεων
9. Οι ελληνικοί βωξίτες στα χέρια των Γερμανών
10. Η Κρουπ «αγοράζει» βωξίτες
11. «Πρόγραμμα Επιθυμιών» της Φάρμπεν-Ιντουστρί
12. Ο υποστράτηγος Ρίνγκελ διατάσσει εκτελέσεις στην Κρήτη
13. Γερμανός επιτελάρχης για την κατάσταση τον Ιούνη 1941
14. Αρπαγή χρυσού, ασημιού και κοσμημάτων από την Κρήτη
15. Διαρπαγή του ελληνικού μεταξιού
16. Στρατάρχης Λιστ προς στρατάρχη Κάιτελ: «Ειρήνευση» με τη βία των όπλων
17. Τα κοιτάσματα χρυσού του Γαλικού ποταμού
18. Το βαμβάκι των Σερρών στη Γερμανία
19. Συντονισμός δράσης για την καλύτερη εκμετάλλευση
20. Συνεργασία τραπεζών του Ράιχ με ελληνικές τράπεζες

21. Κάιτελ: Για ένα Γερμανό 50-100 κομμουνιστές. Από τα στρατοδικεία γενικά μόνο ποινή θανάτου
22. Συντονισμός της βιομηχανικής δραστηριότητας του Ράιχ στη Ν.Α. Ευρώπη
23. Προτάσεις για μετατροπή της Ν.Α. Ευρώπης σε γεωργικό τροφοδότη του Γ΄ Ράιχ
24. Αντιστράτηγος φον Κρέντσκι: ...Δάκτυλος της Μόσχας
25. Πτέραρχος Αντρέ: Εκτέλεση 110 Κρητικών
26. Στρατάρχης Λιστ: Εκτέλεση 2.284 Γιουγκοσλάβων και 202 Ελλήνων
27. Άλλες 67 εκτελέσεις σε χωριά της Θεσσαλονίκης
28. Σχέδια για τη μεγαλύτερη εκμετάλλευση της Ν.Α. Ευρώπης
29. Η οικονομική και βιομηχανική «ανοικοδόμηση»
30. Η αιμορραγία από τα έξοδα κατοχής
31. Συλλήψεις και εκτελέσεις στη Νιγρίτα
32. Η δράση του ειδικού αποσπάσματος «Ρ. Ρόζενμπεργκ»
33. Ιταλο-γερμανικές αψιμαχίες για τη διανομή της λείας
34. Μέριμνα όχι για τους πεινασμένους, αλλά για την πολεμική μηχανή
35. Η διείσδυση σε ελληνικές επιχειρήσεις
36. Αντιστράτηγος φον Κρέντσκι: Εγκλεισμός όλων των γνωστών κομμουνιστών στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Θεσσαλονίκης
37. Η πρώτη αναφορά για εκτελέσεις κρατουμένων στη Θεσσαλονίκη
38. Οι Έλληνες πεθαίνουν από την πείνα – Οι χιτλερικοί απαιτούν περισσότερο λάδι
39. Κατάσχεση 40 τόνων ελληνικών ασημένιων κερμάτων
40. Η IG Farbenindustrie για την εντατικοποίηση της εκμετάλλευσης της Ν.Α. Ευρώπης
41. Φον Κρέντσκι: Η κομμουνιστική προπαγάνδα...
42. Η εκμετάλλευση των μεταλλείων χρωμίου
43. Η επέκταση των γερμανικών τραπεζών στη Ν.Α. Ευρώπη
44. Συμφωνία της Ντόιτσε Μπανκ με την Εθνική Τράπεζα
45. Ό,τι έκαναν οι Τούρκοι πριν από αιώνες...

68. Άλτενμπουργκ: Ο Ι. Ράλλης ο πιο κατάλληλος πρωθυπουργός για τους Γερμανούς
69. Οι επιθέσεις ανταρτών παραλύουν την παραγωγή χρωμίου
70. Και δεύτερο SOS του Άλτενμπουργκ προς τον Ρίμπεντροπ
71. Οι κατακτητές γίνονται όλο και πιο ανήσυχοι
72. Οι διώξεις των Εβραίων στην ιταλική ζώνη κατοχής
73. Ο Άλτενμπουργκ για τις συνέπειες από ανατινάξεις γεφυρών
74. Στρατηγός Λερ: Όξυνση της κατάστασης στην Ελλάδα και τη Γιουγκοσλαβία
75. «Αριοποίηση» των εβραϊκών περιουσιών
76. Κάιτελ: Η Ελλάδα πολεμικό θέατρο πρώτης γραμμής
77. Ο Φύρερ περιμένει ότι...
78. Αντιστράτηγος Φερτς: Κλούβες με ομήρους που θα εκτελούνται
79. Αντισυνταγματάρχης απειλεί με εκτελέσεις ομήρων και ισοπέδωση των χωριών των Ιωαννίνων
80. Αλεξάντερ Λερ: Σκοτώστε, κρεμάστε, κάψτε τα χωριά, στέλνετε ομήρους στο Ράιχ
81. Στρατηγός Μπρόιερ: Για την Κρήτη ισχύει ντουφέκισμα ή κρέμασμα
82. Η χρησιμοποίηση εργατών της Ν.Α. Ευρώπης στη Γερμανία (11.177 έλληνες εργάτες)
83. Νοϊμπάχερ: Ανησυχητική εξέλιξη των απεργιών – Καταστροφή του αμαξοστασίου των τραμ στην Καλλιθέα
84. Οι Γερμανοί αρπάζουν τις καταθέσεις των πρώην συμμάχων τους Ιταλών
85. Η Κρουπ και τα μεταλλεία νικελίου της Λοκρίδας
86. Ο στρατηγός Σπάιντελ για την κατάσταση μετά τη συνθηκολόγηση της Ιταλίας
87. Έκθεση προς το Αρχηγείο Ν.Α. Ευρώπης για την Αντίσταση και τα κόμματα στην Ελλάδα
88. Διαταγή του Χίτλερ: Να καταστραφούν όλα νότια της γραμμής Κέρκυρας-Μετσόβου-Ολύμπου
89. 170 ανατινάξεις σε μια μέρα
90. Ο στρατάρχης Βάιχς για την κατάσταση στα Βαλκάνια

91. Φον Γκρέβενιτς: Τα τεράστια έξοδα κατοχής

92. Οι κατακτητές στηρίζουν ελπίδες στις μεγαλύτερες συλλήψεις ομήρων και την παραπέρα αύξηση των εθνικόφρονων ανταρτών

93. Υποστράτηγος Βίντερ: «Εθνικοαστοί ζητούν υποστήριξη στη γερμανική κατοχή»

94. Ο Ι. Ράλλης απαριθμεί απλώς γερμανικά εγκλήματα, αλλά ούτε διαμαρτύρεται, ούτε παραιτείται

95. Ο αντιστράτηγος Λερ δίνει ακριβείς οδηγίες για τις εκτελέσεις και τις καταστροφές των χωριών

96. Και μια ανοιχτή γερμανική ομολογία: Ληστείες σε βάρος των Πελοποννησίων

97. Στρατηγός Βίντερ προς στρατάρχη Βάιχς: Εξοπλισμός των «εθνικών συμμοριών»

98. Επιτυχίες των ανταρτών στον αγώνα κατά της διαρπαγής του φυσικού πλούτου

99. Για 1 νεκρό και 4 τραυματίες Γερμανούς = 149 εκτελέσεις και 3 χωριά της Πύλου στις φλόγες

100. Στρατηγός Μπρόιερ: Μεταφέρετε στα φορτηγά αυτοκίνητα πολλές Κρητικοπούλες σαν ομήρους

101. Ο φον Γκρέβενιτς για τη Μάχη της Κοκκινιάς

102. Και πάλι εκτέλεση κομμουνιστών, στη Σπάρτη

103. Κι άλλο αίμα πατριωτών στην Πελοπόννησο

104. Δύο έλληνες αυτόπτες μάρτυρες του εγκλήματος της Κλεισούρας

105. Στρατηγός Φέλμπερ: Μεγαλύτερες τώρα οι επιχειρήσεις των ανταρτών

106. Γκρέβενιτς: Εκατοντάδες Εβραίοι της Κρήτης «χάνονται» στη μέση του δρόμου

107. Το μεταλλείο της Λάρυμνας αχρηστεύεται για την πολεμική βιομηχανία του Ράιχ

108. Στρατηγός Άουγκουστ Βίντερ: Συμφωνία με τον Ζέρβα

109. Ο αντιστράτηγος Σόιερλεν σκόπευε να συλλάβει και να στείλει στη Γερμανία χιλιάδες Αθηναίους

110. Ο στρατάρχης φον Βάιχς για τη σφαγή του Διστόμου

111. Νοϊμπάχερ: Πληθαίνουν οι επιθέσεις κατά της Βέρμαχτ
112. Αποστολές μεταλλευτικών προϊόντων στη Γερμανία
113. Φον Γκρέβενιτς προς Νοϊμπάχερ: Στην Κοκκινιά 100 νεκροί και 3.000 συλλήψεις
114. Χίτλερ προς Βάικς: Προετοιμάστε εκκενώσεις
115. Συνταγματάρχης Σεβαλερί: Να οπλίσουμε τους εθνικιστές κατά των κομμουνιστών στην Κρήτη
116. Επείγουσα επιστολή: Μεγάλη σημασία των μεταλλευμάτων για τους εξοπλισμούς της Γερμανίας
117. Υποστράτηγος Σμιτ-Ρίχμπεργκ: Νομιμόφρονη ως ουδέτερη έναντι των Γερμανών η στάση των εθνικοφρόνων
118. Ο στρατάρχης Βάικς για τις γερμανοαγγλικές διαπραγματεύσεις για την εκκένωση της Ελλάδας
119. Η Ομάδα Στρατιών Ε για τον Ναπολέοντα Ζέρβα
120. Ο αρχηδήμιος Σίμανα επαινεί τα Τάγματα Ασφαλείας και τον Παπαδόγγονα
121. Τελική έκθεση για τη συνολική μεταφορά ελληνικών μεταλλευμάτων στη Γερμανία
122. Φον Γκρέβενιτς: Οι Άγγλοι δεν ενοχλούν καθόλου την αποχώρηση του στρατού μας από την Κρήτη
123. Πίνακας της εξέλιξης των τιμών
124. Νοϊμπάχερ προς Γκρέβενιτς: Ανακοινώστε στον Ράλλη ότι συμφωνούμε
125. Στρατάρχης Βάικς προς αντιστράτηγο Γιοντλ για τη στρατιωτική κατάσταση στη Γιουγκοσλαβία και Ελλάδα
126. Γερμανός στρατονόμος για το κίνημα Εθνικής Αντίστασης
127. Εκτελέσεις χωρίς καμία διάκριση
128. Καταστροφές στο λιμάνι και τους σταθμούς της Θεσσαλονίκης ως την τελευταία στιγμή
129. Έκθεση για τις καταστροφές κατά την υποχώρηση του γερμανικού στρατού, 5-28 Οκτώβρη 1944
130. Γερμανός επιτελικός καταθέτει: Συνεργαστήκαμε με τον Ζέρβα κατά του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ
131. Και πάλι ο λόγος για τα μεταλλεία στην υπηρεσία της χιτλερικής πολεμικής μηχανής

Ντοκουμέντα

1. Στρατάρχης φον Μπράουχιτς: Απαγορεύεται και τιμωρείται...

(Από τη διαταγή του στρατάρχη Βάλτερ φον Μπράουχιτς, αρχηγού του γερμανικού στρατού ξηράς, 5 Απρίλη 1941, για την εισαγωγή του φασιστικού γερμανικού ποινικού δικαίου στην Ελλάδα)

Άρθ. 1. Εφόσον μια ενέργεια, που κατά το γερμανικό δίκαιο είναι κολάσιμη, φέρεται για εκδίκαση σε δικαστήρια της Βέρμαχτ, εφαρμόζεται το γερμανικό ποινικό δίκαιο.

Τα δικαστήρια της Βέρμαχτ μπορούν να εκδικάσουν και κολάσιμες ενέργειες που διαπράχθηκαν πριν την είσοδο των γερμανικών στρατευμάτων...

Άρθ. 2. Όποιος σε κατεχόμενο έδαφος επιχειρεί να διαπράξει βιαιότητες ή πράξεις δολιοφθοράς οποιουδήποτε είδους κατά της γερμανικής Βέρμαχτ, κατά των μελών της ή των εγκαταστάσεών της, τιμωρείται με θάνατο.

Άρθ. 3. Όποιος σταματά τη δουλειά με την πρόθεση να βλάψει τα συμφέροντα της γερμανικής κατοχής, όποιος κάνει λοκ άουτ σε εργαζόμενους ή όποιος καλεί άλλους να σταματήσουν τη δουλειά ή να κάνουν λοκ άουτ, τιμωρείται.

Άρθ. 4. Η ομαδική συγκέντρωση σε δρόμο, η εκτύπωση και

διανομή προκηρύξεων, η διοργάνωση δημόσιων συγκεντρώσεων και διαδηλώσεων όπως και η συμμετοχή σ' αυτές απαγορεύονται και τιμωρούνται.

Άρθ. 5. Αντιγερμανικές εκδηλώσεις παντός είδους, ιδιαίτερα κακόβουλες και προσβλητικές εκφράσεις, απαγορεύονται και τιμωρούνται.

Άρθ. 6. Όποιος δημοσιεύει σε εφημερίδες και περιοδικά ειδήσεις που μπορούν να ζημιώσουν το γερμανικό Ράιχ ή που η δημοσίευσή τους απαγορεύεται από τον γερμανικό στρατό κατοχής, τιμωρείται.

Άρθ. 7. Όποιος δημόσια ή ομαδικά ακούει μη γερμανικές ραδιοφωνικές εκπομπές ή όποιος δημιουργεί τη δυνατότητα γι' αυτό, τιμωρείται.

Άρθ. 8. Όποιος διαδίδει αντιγερμανικές ραδιοφωνικές ειδήσεις ή άλλες αντιγερμανικές ειδήσεις, τιμωρείται.

(Δελτίο Διαταγών για το κατεχόμενο ελληνικό έδαφος, έκδοση του Αρχηγείου του στρατού ξηράς, Αρ. 1, 5 Απρίλη 1941)

2. Χέρμαν Γκέρινγκ: Να μεταφερθούν στο Ράιχ τα μέσα παραγωγής από τα κατεχόμενα εδάφη

(Από την οδηγία του στρατάρχη του Ράιχ Χέρμαν Γκέρινγκ, 19 Απρίλη 1941, για την αρπαγή μέσων παραγωγής στις κατεχόμενες χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης)

Μια και η βραχυπρόθεσμη κατασκευή παραγωγικών μέσων, ιδιαίτερα εργαλειομηχανών και εργαλείων, που είναι αναγκαία για την πραγματοποίηση των απαιτούμενων προγραμμάτων της Βέρμαχτ, δεν είναι δυνατή, εντέλλομαι όπως κατάλληλα μέσα παραγωγής μεταφερθούν από τον κατεχόμενο νοτιοανατολικό χώρο.

Την εκτέλεση της διαταγής αναθέτω στον Γενικό Πληρεξούσιο για την οικονομία στη Γιουγκοσλαβία[1], που πήρε από μένα οδηγίες. Οι εντεταλμένες από το Αρχηγείο της Βέρμαχτ οικονομικές υπηρεσίες και οι ομάδες συγκέντρωσης των μέσων παραγωγής πρέπει να υποστηριχτούν έμπρακτα απ' όλες τις υπηρεσίες.

Με την παρούσα διαταγή απαγορεύω τη συγκέντρωση μέσων παραγωγής από άλλες υπηρεσίες...

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 1.749

1. Φραντς Νοϊχάουζεν, γκρουπενφύρερ (=αντιστράτηγος των Ες-Ες) στο Εθνικοσοσιαλιστικό Σώμα Οδηγών Αυτοκινήτων.

3. Τσολάκογλου προς Χίτλερ: Ό,τι διατάξει ο Φύρερ

(Επιστολή του στρατηγού Γεωργίου Τσολάκογλου, Διοικητή της Στρατιάς Ηπείρου-Μακεδονίας, προς τον Αδόλφο Χίτλερ, 26 Απρίλη 1941, για το σχηματισμό ελληνικής κυβέρνησης συνεργασίας)

Δήλωσα στην Αυτού Εξοχότητα, τον στρατιωτικό διοικητή στρατάρχη Λιστ[1] και το επαναλαμβάνω άλλη μια φορά, ότι η Στρατιά Ηπείρου-Μακεδονίας, που στο όνομα του ελληνικού λαού πρόσφερε τις μεγαλύτερες πολεμικές θυσίες, είναι έτοιμη μέσω των στρατηγών της να προσφέρει και πάλι τις υπηρεσίες της για το σχηματισμό κυβέρνησης στην Αθήνα[2].

Υποσχόμαστε στην Αυτού Εξοχότητα, τον Φύρερ του γερμανικού λαού, να υπηρετήσουμε στην κατεύθυνση που αυτός θέλει.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 14.092

1. Διοικητής της 12ης Στρατιάς από το 1940 ως το 1942.

2. Ο διορισμός της κυβέρνησης των συνεργατών υπό τον Τσολάκογλου έγινε στις 29 Απρίλη 1941. (σ.σ.: η επαναμετάφραση από τα γερμανικά στα ελληνικά δεν αποκλείει ασήμαντες φραστικές διαφορές από το αρχικό κείμενο της επιστολής Τσολάκογλου).

4. Τον Απρίλη 1941 αρχίζουν οι συλλήψεις

(Από τηλεγράφημα του Γκίντερ Άλτενμπουργκ, Πληρεξούσιου του γερμανικού Ράιχ για την Ελλάδα[1]*, προς το γερμανικό υπουργείο Εξωτερικών, 1 Μάη 1941)*

Ο διευθυντής δίωξης εγκλημάτων Γκάισλερ[2] που βρίσκεται στην Αθήνα από την Κυριακή, 27 Απρίλη, με εντολή του διευθυντή της Αστυνομίας Ασφάλειας και της Ες-Ντε, είχε σήμερα συνομιλία μαζί μου. Ο κύριος Γκάισλερ έχει εντολή, με βάση ένα βιβλίο αναζήτησης, να συλλάβει περί τους 300 Έλληνες, υπηκόους του Ράιχ και άλλους ξένους. Για τα συλλαμβανόμενα πρόσωπα ο κύριος Γκάισλερ οφείλει να ενημερώνει συνεχώς την Υπηρεσία Ασφάλειας του Ράιχ στο Βερολίνο, που μετά αποφασίζει για την παραπέρα μεταχείριση των κρατουμένων... Σε συμφωνία με τον κύριο Γκάισλερ, παρακαλώ να αποσπάσετε άμεσα εντολή της Υπηρεσίας Ασφάλειας προς αυτόν, ότι μελλοντικά συλλήψεις διακεκριμένων Ελλήνων και ξένων θα επιτρέπεται να γίνονται μόνο με έγκριση της Υπηρεσίας[3] και ότι διακεκριμένα πρόσωπα που έχουν ήδη συλληφθεί και από την πλευρά της Υπηρεσίας υπάρχουν επιφυλάξεις γι' αυτό, θα πρέπει να αφεθούν ελεύθερα...

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 14.092

1. Πληρεξούσιος από 28 Απρίλη 1941 ως 3 Νοέμβρη 1943.

2. Ο Κουρτ Γκάισλερ ανήκε στην Ομάδα Δράσης της Αστυνομίας Ασφάλειας και της Ες-Ντε με επικεφαλής τον Λούντβιχ Χαν, «στουρμ-μπανφύρερ» (=ταγματάρχη) των Ες-Ες.

3. Εννοεί την Υπηρεσία του Πληρεξούσιου.

5. Η εξασφάλιση των οικονομικών συμφερόντων του Ράιχ στην Ελλάδα

(Από σημειώσεις του αντιστράτηγου Γκέοργκ Τόμας, προϊστάμενου του Γραφείου Εφοδιασμού και Εξοπλισμών της Βέρμαχτ, 3 Μάη 1941, προς το στρατάρχη του Ράιχ Χέρμαν Γκέρινγκ για την εξασφάλιση των γερμανικών οικονομικών συμφερόντων στην Ελλάδα κατά του ιταλικού ανταγωνισμού)

Γενικές παρατηρήσεις: Έχει σημασία να αποσπάσουμε ορισμένες επιχειρήσεις στην Ελλάδα από τη λαβίδα των Ιταλών, ώστε έτσι να εξασφαλίσουμε αυτές οι παραγωγικές μονάδες να είναι απεριόριστα στη διάθεση της γερμανικής οικονομίας.

1. Μεταλλεία

Στην Ελλάδα υπάρχουν μια σειρά από μεταλλεία (προπαντός μεταλλεύματα νικελίου και χρωμίου) που τα μεταλλεύματά τους σαν κράματα έχουν εξαιρετική σημασία για την παραγωγή της γερμανικής βιομηχανίας εξοπλισμών...

Προτείνεται όπως αυτά... και ενδεχόμενα μερικά άλλα μεταλλεία, που με βάση τις τοπικές γνώσεις, αποδειχθούν επίσης σαν σημαντικά για το Ράιχ, αποκτηθούν για τη γερμανική οικονομία.

Για να μη χαθεί καιρός γι' αυτό το ζήτημα, εδώ και μερικές μέρες ο Σ.Α. του Γραφείου Εφοδιασμού και Εξοπλισμών της Βέρμαχτ με τη διοίκηση της 12ης Στρατιάς άρχισε, όσο γίνεται με εξαγορά, να αποκτάει αυτά τα μεταλλεία σαν επίτροπος στο όνομα της εταιρίας Κρουπ. Οι διαπραγματεύσεις γι' αυτό το σκοπό γίνονται από τον δρ. κ. Χάινε, διευθυντή της Κρουπ στην Ελλάδα, κάτοικο Αθήνας. Η υπογραφή των συμβολαίων θα γίνει από το νομικό σύμβουλο της Κρουπ, δρ. κ. Ζολ, που μεταφέρθηκε πριν λίγες μέρες από το Γραφείο Εφοδιασμού και Εξοπλισμών του Α.Β. με αεροπλάνο στην Αθήνα. Μεταξύ άλλων αγοράστηκαν στις 2.5.41 οι μετοχές της Εταιρίας Λοκρίδος, που βρίσκονταν στην ιδιοκτησία μιας κυρίας Βλαστού. Λί-

γες μόνο ώρες μετά την πράξη αυτή των κυρίων της Κρουπ εμφανίστηκαν ιταλοί απεσταλμένοι, που ισχυρίστηκαν ότι η κυρία Βλαστού είναι Ελληνίδα, που απλώς την πρόταξαν οι Ιταλοί και ότι οι μετοχές της Λοκρίδος (κύρια ιδιοκτησία: τα μεταλλεία νικελίου της Λάρυμνας) βρίσκονται ήδη στην κατοχή των Ιταλών...

2. Τραπεζικά συμφέροντα

Σε συνδυασμό μ' αυτό εκφράζεται η παράκληση να αποφασιστεί αν είναι σωστό να αγοραστεί για τα συμφέροντα της γερμανικής οικονομίας μια από τις μεγάλες ελληνικές τράπεζες, και κυρίως η Εθνική Τράπεζα Ελλάδος, και εφόσον αυτό δεν είναι δυνατό, η Τράπεζα Αθηνών, τουλάχιστον στην πλειοψηφία της, έτσι ώστε να υπάρχει ένα μεγάλο χρηματιστικό ίδρυμα στην Ελλάδα που να ελέγχεται από Γερμανούς, μέσω του οποίου να μπορούν να διεξάγονται οι γερμανικές τραπεζικές υποθέσεις στον ελληνικό χώρο. Αντίστοιχη πρόταση έχει γίνει ήδη από την Αθήνα με το τηλέτυπο από το διευθυντή της Τράπεζας του Ράιχ, Χαν, προς τον πρόεδρο της Τράπεζας του Ράιχ, Πολ.

3. Εργοστάσια Πολεμοφοδίων

Το σημαντικότερο εργοστασιακό συγκρότημα πολεμοφοδίων στην Ελλάδα ανήκει σ' έναν Αρμένιο, τον Μποδοσάκη. Σ' αυτό ανήκουν περίπου δέκα διάφορα εργοστάσια (Ελληνικό Πυριτιδοποιείο και Καλυκοποιείο ΑΕ). Οι εργαλειομηχανές αυτών των εργοστασίων προέρχονται στο μεγαλύτερο μέρος από τη Γερμανία, στοίχισαν γύρω στα 55 εκατομμύρια μάρκα του Ράιχ και έχουν εξοφληθεί (σύμφωνα με δήλωση του αντιπροσώπου της Ραϊνμετάλ-Μπόρζινγκ στην Αθήνα, Ντέντερ). Αυτές οι παραγωγικές μονάδες έχουν τώρα, σύμφωνα με δήλωση του γενικού διευθυντή της Ραϊνμετάλ-Μπόρζινγκ, μικρή μόνο αξία για μας, γιατί τα ημιέτοιμα προϊόντα πρέπει να προμηθεύονται από τη Γερμανία ή από άλλες χώρες. Όλα αυτά τα εργοστάσια κατασχέθηκαν κατ' αρχήν από τον Σ.Α. του ΓΕΕΒ της 12ης Στρατιάς. Για να μην περιέλθουν σε άλλα χέρια οι υψηλής

αξίας εγκαταστάσεις τους, δόθηκε ήδη διαταγή στον Σ.Α. του ΓΕΕΒ της 12ης Στρατιάς όλες αυτές της εργαλειομηχανές των εργοστασίων του συγκροτήματος Μποδοσάκη να τις αποσυναρμολογήσει, να τις συσκευάσει και να τις έχει έτοιμες για φόρτωση.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 43.103

6. Διορισμός Γερμανών στις επιχειρήσεις Ηλεκτρισμού και Μεταφορών

(Από τη σημείωση του συνταγματάρχη Πέτερ Βεντ, Σ.Α. του ΓΕΕΒ του Α.Β. της 12ης Στρατιάς, 7 Μάη 1941, για το διορισμό πληρεξούσιου σε ελληνικές επιχειρήσεις)

Ο διευθυντής της AEG, Έντγκαρ Τομασχάουζεν, διορίζεται από μένα Προσωρινός Πληρεξούσιος και ανώτατος διευθυντής των ακόλουθων επιχειρήσεων:

1. Ηλεκτρική Εταιρία Αθήνας-Πειραιά, οδός Σταδίου 4.
2. Ηλεκτρική Εταιρία Μεταφορών ΑΕ, Αθήνα, οδός Σταδίου 4.

Στόχος: Απόκτηση αυτών των επιχειρήσεων.

Οι προετοιμασίες για τη μεταφορά των μηχανών από το 13ο Τεχνικό Τάγμα και το τμήμα ΙΙΙ συνεχίζονται...

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 43.108

7. Εδαφική ανακατανομή των κατεχόμενων χωρών

(Από την εγκύκλιο[1] του γερμανικού υπουργείου Εξωτερικών, 17 Μάη 1941, για την εδαφική διανομή της Γιουγκοσλαβίας και της Ελλάδας)

Η διάλυση του γιουγκοσλαβικού κράτους και η στρατιωτική ήττα της Ελλάδας είχαν σαν συνέπεια την πολιτική ανασύνθεση του χώρου που καταλαμβάνεται απ' αυτές τις χώρες...

Όσον αφορά την *Ελλάδα*, η *Ιταλία* εκδήλωσε προθέσεις ενσωμάτωσης της *Ηπείρου* σε μια ακόμα άγνωστη έκταση. Η *Βουλγαρία* έχει καταλάβει τη *Δυτική Θράκη*, εκτός από μια λωρίδα στα τουρκικά σύνορα, ως και ολόκληρη την κοιλάδα του Στρυμόνα. Η Βουλγαρία θεωρεί την κατοχή της Θράκης, όπως και στη Μακεδονία, σαν ένα πρώτο σκαλοπάτι επανένωσής της με την κύρια χώρα...

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 43.368

1. Η εγκύκλιος στάλθηκε στις γερμανικές διπλωματικές αντιπροσωπείες καθώς και στους Πληρεξούσιους του γερμανικού Ράιχ στην Ελλάδα και του υπουργείου Εξωτερικών παρά τον Σ.Δ. της Σερβίας.

8. Κατάσχεση αγγλικών και ελληνικών επιχειρήσεων

(Από την οδηγία του συνταγματάρχη Πέτερ Βεντ προς την Εθνική Τράπεζα Ελλάδας, 23 Μάη 1941, για την κατάσχεση αγγλικών και ελληνικών επιχειρήσεων)

1. Μέχρι να τεθούν σε ισχύ οριστικές νομικές διατάξεις προβαίνω από σήμερα προνοητικά στην κατάσχεση όλων των περιουσιακών αξιών και δικαιωμάτων των αναφερόμενων στη συνέχεια βρετανικών εταιριών, που βρίσκονται στα χέρια της Εθνικής Τράπεζας Ελλάδος και των υποκαταστημάτων της: α) Prudential Assurance Co., Ltd, London. β) Babcok & Wilcox Ltd, London. γ) English Electric Co., Ltd, London. δ) Siemens Brothers, Ltd, (SBA Ltd), London. ε) PW Nominees, Ltd, London. στ) Whitehall Electric Investments, Ltd, London. ζ) Whitehall Securities Corp. Ltd, London...

2 Απαγορεύω επιπλέον, μέχρι ανάκλησης, κάθε διάθεση των μετοχών και χρεογράφων που βρίσκονται στην κατοχή της Εθνικής Τράπεζας Ελλάδος, των υποκαταστημάτων της και των επιχειρήσεων που ελέγχονται απ' αυτή, των ακόλουθων ελληνικών εταιριών, αδιάφορα αν αυτά τα χρεόγραφα ανήκουν στην ιδιοκτησία της ίδιας της Εθνικής Τράπεζας Ελλάδος ή βρίσκονται υπό τη φύλαξή της για λογαριασμό τρίτων:

α) Γενική Ελληνική Εταιρία ΑΕ, Αθήνα
β) Ηλεκτρική Εταιρία Αθηνών-Πειραιώς ΑΕ, Αθήνα
γ) Ηλεκτρική Εταιρία Μεταφορών ΑΕ, Αθήνα

3. Μέχρι την έκδοση οριστικών νομικών διατάξεων διορίζω για τη διαχείριση των περιουσιακών αξιών και δικαιωμάτων, που υποπίπτουν σ' αυτή τη διαταγή, σαν Προσωρινό Πληρεξούσιο το διευθυντή Έντγκαρ Τομασχάουζεν, μέλος του συμβουλίου διαχείρισης της Ηλεκτρικής Εταιρίας Αθηνών-Πειραιώς και της Ηλεκτρικής Εταιρίας Μεταφορών Αθηνών.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 43.108

9. Οι ελληνικοί βωξίτες στα χέρια των Γερμανών

(Από τις σημειώσεις του συνταγματάρχη Πέτερ Βεντ, 24 Μάη 1941, για την αγορά ελληνικών μεταλλείων βωξίτη από γερμανικά συγκροτήματα ελαφρού μετάλλου)

...Το τμήμα μεταλλείων αναγγέλλει την υπογραφή των συμφωνιών για τα μεταλλεία Ηλιόπουλου και Δελφοί από τον εντεταλμένο Μίλε της Βορειογερμανικής Αλουμινίου ΑΕ, του Βερολίνου-Όσλο. Η υπογραφή των συμφωνιών από τον αντιπρόσωπο Φράιμπεργκ των Ενωμένων Εργοστασίων Αλουμινίου της Φραγκφούρτης, που αφορά τα μεταλλεία Αδελφοί Βάρλος και Καλιστρίσι, δεν έγινε ακόμα, αλλά αναμένεται σύντομα...

Η οριστική διανομή των αξιών των επιμέρους εταιριών που αποκτήθηκαν με συμφωνίες θα γίνει στο Βερολίνο.

Ο γενικός διευθυντής δρ. Κόπενμπεργκ[1] παρουσιάζεται με εντολή του στρατάρχη του Ράιχ Χέρμαν Γκέρινγκ με σκοπό να τονίσει, άλλη μια φορά, ότι όλα τα μεταλλεύματα βωξίτη και τα μεταλλεία θα πρέπει να αγοραστούν όσο υπάρχει ακόμα καιρός κάτω απ' αυτή την ευνοϊκή κατάσταση.

Δυστυχώς φάνηκε και πάλι ότι ο ανταγωνισμός που παρά τη διαταγή μου συνέχισε να υπάρχει από την πλευρά των ενδιαφερόμενων πολιτών μεταξύ της Βορειογερμανικής Αλουμινίου ΑΕ και των Ενωμένων Αλουμινίων ΕΠΕ, έβλαψε τα γερμανικά συμφέροντα έναντι των Ελλήνων.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 43.108

1. Ο Χάινριχ Κόπενμπεργκ ήταν μεταξύ άλλων πρόεδρος του ΔΣ των Εργοστασίων Αεροπλάνων και Κινητήρων ΑΕ Γιούγκερς, και μέλος του ΔΣ της Χάνζα Λαϊχτμετάλ ΑΕ.

10. Η Κρουπ «αγοράζει» βωξίτες

(Από την έκθεση δράσης του οικονομικού τμήματος του Πληρεξούσιου του γερμανικού Ράιχ για την Ελλάδα, 30 Μάη 1941, για την εκμετάλλευση της Ελλάδας)

Όταν η γερμανική Βέρμαχτ άρχισε με τη βία των όπλων να τσακίζει την επιρροή της Αγγλίας στην Ελλάδα, η Γερμανία σ' αυτή τη χώρα ουσιαστικά είχε μόνο οικονομικά συμφέροντα. Γύρω στα 28% των ελληνικών εξαγωγών πήγαιναν στη Γερμανία και περί τα 30% των ελληνικών εισαγωγών προέρχονταν από τη Γερμανία. Σε σχέση με τον ευρωπαϊκό χώρο το γερμανικό εμπορικοπολιτικό ενδιαφέρον για την Ελλάδα είναι φυσικά πολύ μεγαλύτερο. Στο μεταξύ σαν επίπτωση των ένοπλων γερμανικών επιτυχιών στην Ελλάδα έγιναν μεγάλες προσπάθειες, ώστε να περάσουν οι θέσεις-κλειδιά της ελληνικής οικονομίας σε γερμανικά χέρια. Με παρακίνηση του ΓΕΕΒ του Α.Β., η εταιρία Κρουπ της Έσης, εν μέρει αγόρασε τις αξιόλογες ελληνικές επιχειρήσεις μεταλλείων και εν μέρει σύναψε μαζί τους συμφωνίες προμήθειας. Η Nordische Aluminium ΑΕ, που οι μετοχές της ανήκουν στο υπουργείο Αεροπορίας του Ράιχ, ετοιμάζεται να αναλάβει τα αξιόλογα κοιτάσματα ελληνικού βωξίτη της γαλλικής εταιρίας Βωξίτες Παρνασσού.

Είκοσι χιλιάδες εκτάρια βαμβακοκαλλιεργειών στη λίμνη της Κωπαΐδας θα περάσουν από αγγλικά σε γερμανικά χέρια για να αντιμετωπιστεί η καταστροφική έλλειψη βαμβακιού. Ολόκληρη η εσοδεία ελληνικού καπνού του 1939 και 1940 εξασφαλίστηκε για τη Γερμανία. Πρόκειται για 80 εκατομμύρια τόνους καπνού αξίας 175 εκατομμυρίων μάρκων του Ράιχ, από τους οποίους μπορούν να παραχθούν 80 δισεκατομμύρια τσιγάρα. Τα έσοδα του Ράιχ, από άμεσους φόρους απ' αυτή την επιχείρηση καπνού, ανέρχονται συνολικά σε 1,4 δισεκατομμύρια μάρκα του Ράιχ...

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 4.545

11. «Πρόγραμμα Επιθυμιών» της Φάρμπεν-Ιντουστρί

(Από το έγγραφο του Μαξ Ίλγκνερ, μέλους του ΔΣ, και του Πάουλ Μίλερ, μέλους του εποπτικού συμβουλίου της βιομηχανίας χρωμάτων Φάρμπεν-Ιντουστρί, προς τον Καρλ Κλόντιους[1], 4 Ιούνη 1941, για τις απαιτήσεις του συγκροτήματος σχετικά με την οικονομική «νέα τάξη πραγμάτων» στη Γιουγκοσλαβία και την Ελλάδα[2])

Μπροστά στο γεγονός ότι οι επικείμενες γερμανοϊταλικές κυβερνητικές διαπραγματεύσεις πρόκειται να αφιερωθούν, σε ιδιαίτερο βαθμό, στη συζήτηση των προβλημάτων που προκύπτουν στις σχέσεις της Γερμανίας με την Ιταλία από τη νέα τάξη πραγμάτων στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, υποβάλαμε τα συμφέροντά μας στην Κροατία και την Ελλάδα σε λεπτομερή εξέταση...

Σας παρακαλούμε, αξιότιμε κύριε πρέσβη, να συνεισφέρετε στα πλαίσια των δυνατοτήτων σας στην ικανοποίηση των επιθυμιών μας...

Ο σχεδιαζόμενος διαχωρισμός των συμφερόντων της Γερμανίας και της Ιταλίας στα πλαίσια της εδαφικής νέας τάξης πραγμάτων στη Νοτιοανατολική Ευρώπη είναι γνωστός ως τώρα μόνο σε γενικές γραμμές. Γι' αυτό σε όσα εκτίθενται παρακάτω ξεκινάμε από το γεγονός ότι ανεξάρτητα από τις άμεσα ενσωματωμένες στην Ιταλία περιοχές της Σλοβενίας, της Δαλματίας και του Μαυροβουνίου, το νέο βασίλειο της Κροατίας

1. Αναπληρωτής διευθυντής του εμπορικοπολιτικού τμήματος του υπουργείου Εξωτερικών.

2. Αυτό το «Πρόγραμμα επιθυμιών», στάλθηκε από την IG Farben και στον Καρλ Χούντετσεκ, εισηγητή για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη στο Κεντρικό Πολιτικό Τμήμα του υπουργείου Εξωτερικών, με την παράκληση να ενδιαφερθεί για τα αιτήματα αυτά. Στα πλαίσια της προετοιμασίας του «Προγράμματος επιθυμιών» το βιομηχανικό συγκρότημα έκανε από το Μάη 1941 εντατικές συνομιλίες με διάφορα υπουργεία (σύγκρ. σχετικά την εγκύκλιο του προέδρου, 22 Μάη 1941, για τη νέα τάξη πραγμάτων στη Νοτιοανατολική Ευρώπη στο: ΚΚΑ Πότσνταμ, IG Farbenindustrie AG Αριθ. A 1.758, φύλλο 301 κ.ε.).

και το κράτος της Ελλάδας, που σμικρύνθηκε κατά τις περιοχές που παραχωρήθηκαν στη Βουλγαρία, ναι μεν θα βρίσκονται μελλοντικά στην ιταλική σφαίρα επιρροής, τα οικονομικά συμφέροντα της Γερμανίας όμως σ' αυτές τις περιοχές θα διαφυλαχθούν όσο το δυνατό περισσότερο...

Γι' αυτό επιτρέψτε μας σχετικά με τις γερμανοϊταλικές διαπραγματεύσεις που γίνονται τώρα, *να εκφράσουμε τη βασική επιθυμία για τη διαφύλαξη του οικονομικού επιπέδου κυριότητας και μάλιστα τόσο των τωρινών συμφερόντων όσο και ενός αντίστοιχου μεριδίου στη μελλοντική ανάπτυξη, δικαιολογημένου από τα μακρόχρονα γερμανικά αναπτυξιακά έργα σ' αυτές τις περιοχές.* Αυτή η επιθυμία επεκτείνεται τόσο στην εξασφάλιση των γερμανικών εξαγωγών, όσο και της γερμανικής κυριότητας ή της γερμανικής συμμετοχής σε βιομηχανικές επιχειρήσεις και την ανενόχλητη ανάπτυξή τους, όπως επίσης και στη διαφύλαξη δικαιωμάτων και συμφερόντων. Εδώ θα θέλαμε να υπογραμμίσουμε ότι κατά τη γνώμη μας η διαφύλαξη του επιπέδου γερμανικής κυριότητας και στους προαναφερθέντες τομείς δεν θα ήταν για το μέλλον λιγότερο σημαντική από τη διαφύλαξη του ως τώρα όγκου των εξαγωγών. Σε συνδυασμό μ' αυτό μας φαίνεται σημαντικό επίσης το ζήτημα της διατήρησης των γερμανικών εισαγωγών σε πρώτες ύλες και σε ειδικά προϊόντα απ' αυτές τις περιοχές, που χρειάζονται για τη γερμανική βιομηχανία. Μια και είναι δυνατό στην πορεία των διαπραγματεύσεων να παρουσιαστεί με οξύτητα και το ζήτημα της ως τώρα κυριότητας των εχθρικών δυνάμεων και το ζήτημα της τυχόν απώλειας προμηθειών από τρίτες χώρες, μπορούμε να φανταστούμε ότι, εφόσον δεν αντιτίθενται σ' αυτό ανώτερα κριτήρια, η κατανομή τέτοιας κυριότητας θα γίνεται κατά το μέτρο της ως τώρα γερμανοϊταλικής σχέσης μεριδίων.

Θεωρώντας το από την ιδιαίτερη άποψη των δικών μας βιομηχανικών συμφερόντων, θα θέλαμε να τονίσουμε ότι θα πρέπει να επιτευχθεί η διατήρηση του επιπέδου κυριότητας όχι μόνο όσον αφορά στη χημική βιομηχανία, αλλά σ' *ολόκληρη τη γερμανική οικονομία...*

Όσο κι αν μας φαίνονται σημαντικές οι συνεννοήσεις αυτού του είδους, πιστεύουμε ότι οφείλουμε να προτείνουμε ακόμα, ενδεχόμενες συμφωνίες για τη διατήρηση των επιπέδων κυριότητας να μη ματαιωθούν με νέες εμπορικές και συναλλαγματικές διατάξεις ή με μονομερείς περιορισμούς αδειών, με τελωνειακά, διοικητικά και άλλα μέτρα...

Αυτό θα είχε, ιδιαίτερα για το μέλλον, σημασία προς το συμφέρον ενός οικονομικά λογικού διακανονισμού της αγοράς σ' ολόκληρο τον νοτιοανατολικό ευρωπαϊκό χώρο.

Όσα αναφέρονται στη συνέχεια για τις δικές μας *επιμέρους περιοχές πώλησης* αφορούν βασικά στα τέλη του 1938...

1. Χρωστικές ύλες, βοηθητικά προϊόντα βαφείου και βοηθητικά μέσα κλωστοϋφαντουργίας...

Οι... κατάλογοι αφήνουν να διαφανεί ότι... οι εξαγωγές χρωμάτων από ανθρακοπίσσα στη Νότια Ανατολή αποτελούν το πολλαπλάσιο των ιταλικών εξαγωγών χρωμάτων από ανθρακοπίσσα σ' αυτές τις περιοχές. Η επιθυμία μας λοιπόν στοχεύει στο να εξακολουθήσουν να είναι εξασφαλισμένες και μελλοντικά οι εξαγωγές μας σε χρωστικές ύλες, βοηθητικά προϊόντα βαφείου και βοηθητικά μέσα κλωστοϋφαντουργίας στα πλαίσια της γερμανικής κυριότητας που πρέπει γενικά να είναι εγγυημένη. Σε συνδυασμό μ' αυτό ας επιτραπεί να αναφέρουμε ακόμα ότι στην Κροατία και την Ελλάδα έχουμε να επιδείξουμε σημαντικές τεχνικές πρωτοποριακές εργασίες στον τομέα των χρωμάτων, που κατά την καταμέτρηση της κυριότητάς μας θα έπρεπε να παρθούν υπόψη... Η κατάσταση στο πεδίο των χρωμάτων παρουσιάζεται επιμέρους έτσι...

2. Ελλάδα...

Η ελληνική παραγωγή χρωμάτων στηριζόταν στην προϋπόθεση της ανεμπόδιστης εισαγωγής προκαταρκτικών και ενδιάμεσων προϊόντων από την Αμερική, τη Γαλλία και την Αγγλία...

Μια... και για το μέλλον πιθανώς δεν μπαίνει ζήτημα γαλλικών, αγγλικών, αμερικανικών και ιαπωνικών προμηθειών χρωστικών υλών στην Ελλάδα... ολόκληρη η κατανάλωση στην ελληνική αγορά με έναν όγκο σε καιρό ειρήνης αξίας 2,5 εκατομμυρίων μάρκων του Ράιχ θα μοιραστεί μεταξύ της γερμανικής και της ιταλικής βιομηχανίας... Αυτό θα σήμαινε:

α) Στην περίπτωση που τα ελληνικά εργοστάσια χρωμάτων θα κρατηθούν και μελλοντικά σε λειτουργία, η Γερμανία θα συμμετάσχει στις ελληνικές εισαγωγές χρωμάτων από τις δύο χώρες, Γερμανία και Ιταλία, με μερίδιο γύρω στα 90% και με ανάλογο μερίδιο στην εισαγωγή των ενδιάμεσων προϊόντων...

β) Στην περίπτωση που η ελληνική παραγωγή χρωμάτων θα σταματήσει, η Γερμανία θα συνεχίσει να συμμετέχει με 50% τουλάχιστον στο σύνολο της ελληνικής κατανάλωσης... Θα θέλαμε να το αφήσουμε στην κρίση σας μήπως κάτω απ' αυτές τις συνθήκες η ιταλική βιομηχανία θα μπορούσε ίσως να παραιτηθεί από τη δραστηριότητά της στη βουλγαρική αγορά...

Μια... και η ελληνική βιομηχανία χρωμάτων όχι μόνο δεν έχει καμιά βάση πρώτων υλών και προκαταρκτικών προϊόντων..., αλλά ούτε καν βάση για ενδιάμεσα προϊόντα, θα άξιζε να σκεφθεί κανείς αν κατά την αναδιάταξη των σχέσεων στη Νότια Ανατολή η ελληνική παραγωγή δεν θα έπρεπε να καταργηθεί εντελώς, τόσο προς το γερμανικό όσο και προς το ιταλικό συμφέρον. Στην περίπτωση που και οι Ιταλοί έχουν την ίδια αντίληψη στο ζήτημα αυτό θα είμασταν σύμφωνοι με έναν τέτοιο διακανονισμό και θα αφήναμε τους Ιταλούς να εισηγηθούν ανάλογα μέτρα. Στην περίπτωση όμως που η ελληνική παραγωγή χρωμάτων θα πρέπει να παραμείνει σε λειτουργία, παρακαλούμε να εξασφαλίσετε τα εξής:

1. Σε καμιά περίπτωση να μη γίνει επέκταση της υφιστάμενης παραγωγής.

2. Να μην επιτραπούν σε καμιά περίπτωση εξαγωγές απ' αυτές τις παραγωγικές μονάδες και

3. Να εξασφαλιστεί το ως τώρα μερίδιο της Γερμανίας στην προμήθεια ενδιάμεσων προϊόντων.

2. Χημικά προϊόντα...

Σε σχέση με το μέλλον επιθυμούμε όχι μόνο να διατηρήσουμε σε κάθε περίπτωση όσα κατέχουμε ως σήμερα, αλλά να παρθεί υπόψη και το γεγονός ότι:

1. Η ως τώρα συνολική πώληση των προϊόντων γεννά κάτω από ομαλές συνθήκες την προσδοκία παραπέρα σημαντικών αυξήσεων προσφοράς των χημικών μας προϊόντων σ' αυτές τις περιοχές, και

2. Μπορούμε σχετικά με νέα προϊόντα, ιδιαίτερα στα επόμενα χρόνια, να εκμεταλλευθούμε τους καρπούς της πρωτοποριακής μας δουλειάς και της ερευνητικής επιστημονικής μας δραστηριότητας,

3. Στην περίπτωση που στην πορεία των διαπραγματεύσεων οξυνθεί και το ζήτημα της ως τώρα ιδιοκτησίας των εχθρικών δυνάμεων και της ενδεχόμενης απώλειας προμηθειών από τρίτες χώρες, εμείς να μετάσχουμε στην κατανομή τέτοιων επιπέδων κυριότητας, ανάλογα με την ως τώρα γερμανοϊταλική σχέση, εφόσον σ' αυτό δεν αντιτίθενται ανώτερα κριτήρια...

3. Φαρμακευτικά είδη...

Η Γερμανία έχει να παρουσιάσει μια συνεχιζόμενη αύξηση των εξαγωγών της σε φαρμακευτικά είδη· στο χρονικό διάστημα 1933-1939 η αύξηση αυτή ανέρχεται σε 110%...

Η βασική επιθυμία μας στοχεύει συνεπώς στο να εξασφαλιστούν και μελλοντικά όσα κατέχουμε ως τώρα, και πέρα απ' αυτό να αναγνωριστεί κατά τον υπολογισμό του επιπέδου ιδιοκτησίας, η ιδιαίτερη επιστημονική συμβολή μας στο κύρος και την ισχύ της φαρμακευτικής βιομηχανίας στη Νότια Ανατολή. Τέλος να μας εξασφαλιστεί μια ποσοστιαία συμμετοχή στις παλιότερες προμήθειες από εχθρικά κράτη και από τέτοια κράτη που σαν συνέπεια των τωρινών συνθηκών δεν μπορούν να προμηθεύσουν. Παρακαλούμε επίσης να μας εξασφαλιστούν δυνατότητες εισαγωγής νέων προϊόντων ανάλογα με το γερμανικό μερίδιο στο συνολικό εμπόριο φαρμάκων στη Νότια Ανατολή...

4. Φωτογραφικά είδη

Η Γερμανία στα τελευταία είκοσι χρόνια κατείχε στον φωτογραφικό τομέα, σ' όλες τις αγορές της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, ηγετική θέση. Ο κυριότερος ξένος ανταγωνιστής στα γερμανικά φωτογραφικά προϊόντα ήταν η εταιρία Kodak, που προμήθευε αυτές τις αγορές από τα ευρωπαϊκά και αμερικανικά παραγωγικά κέντρα της... Η βασική επιθυμία μας στοχεύει συνεπώς στο να ενδιαφερθεί η γερμανική κυβέρνηση ώστε να διατηρήσουμε όσα ως τώρα κατέχουμε...

Επιπλέον πρέπει να υπολογιστεί ότι μετά τον πόλεμο θα δημιουργηθούν εντελώς καινούργια προϊόντα (π.χ. η έγχρωμη φωτογραφία). Και γι' αυτό το σκοπό θα 'πρεπε, κατά τη γνώμη μας, να υπάρχουν στη διάθεσή μας ανάλογες δυνατότητες εισαγωγών.

Στο σημείο αυτό παραπέμπουμε και στις βασικές μας απόψεις ότι στην περίπτωση, που στην πορεία των διαπραγματεύσεων θα οξυνθεί το ζήτημα της ως τώρα ιδιοκτησίας των εχθρικών δυνάμεων και το ζήτημα της τυχόν διακοπής προμηθειών από τρίτες χώρες, η διανομή τέτοιων ιδιοκτησιών θα έπρεπε να γίνει ανάλογα με την ως τώρα γερμανοϊταλική σχέση στα μερίδια...

Α) Προβλήματα αγορών μας...

Το κύριο ενδιαφέρον μας βρίσκεται στον τομέα των μεταλλευμάτων. Εδώ θα θέλαμε να παρατηρήσουμε ότι οι επιθυμίες μας για την εξασφάλιση της προμήθειας μεταλλευμάτων είναι δυνατό να αναφερθούν στην κυβερνητική επιτροπή, για ολόκληρα τα γερμανικά συμφέροντα, από άλλη πλευρά...

Στις επιμέρους περιοχές το ενδιαφέρον μας επεκτείνεται στα ακόλουθα προϊόντα:

1 *Κροατία*

Σε βωξίτες φτωχούς σε σίδερο, σε ακατέργαστο λευκόλιθο, σε ζωικά όργανα.

2. *Ελλάδα*

Σε μεταλλεύματα χρωμίου και μολυβδαινίου, σε ακατέργαστο λευκόλιθο, σε ζωικά όργανα, σε ρετσίνι και τερεβινθέλαιο.

Άμεσο και έμμεσο ενδιαφέρον της IG για την Κροατία και την Ελλάδα.

Από καιρό ήδη ασχοληθήκαμε στην Κροατία με την κατασκευή χημικών προϊόντων. Στη συνέχεια αναφέρονται οι άμεσες και έμμεσες αντίστοιχα συμμετοχές μας σε παρόμοια παραγωγικά κέντρα...

Η παράκλησή μας συνίσταται στην άσκηση της επιρροής σας ώστε αυτά τα παραγωγικά κέντρα να μην παρεμποδιστούν στην τωρινή τους δραστηριότητα και να τους προσφερθεί η δυνατότητα να αναπτυχθούν ανάλογα με τις ανάγκες της χώρας και υπό την έννοια μιας από οικονομική άποψη λογικής επέκτασης.

Επιπλέον θα θέλαμε να αναφέρουμε ότι η IG έχει επεξεργαστεί από καιρό τεχνικά σχέδια για την Κροατία και την Ελλάδα... Πρόκειται εδώ όχι μόνο για ορισμένες προεργασίες τεχνικής επεξεργασίας αυτών των σχεδίων και για πρακτική έρευνα των κοιτασμάτων πρώτων υλών, αλλά και για διαπραγματεύσεις, που εν μέρει έχουν προχωρήσει πολύ. Αν αυτά τα σχέδια, στην πορεία μιας παραπέρα εκβιομηχάνισης ή εντατικοποίησης, φτάσουν στην πραγματοποίησή τους, δίνουμε, λόγω της πρωτοποριακής τεχνολογικής δουλειάς που έχει κάνει η IG, μεγάλη σημασία στο να συνεχίσουμε να συμμετέχουμε...

Β) Ελλάδα

Ι. Τωρινό επίπεδο ιδιοκτησίας

Συμμετοχές της IG ή των εργοστασίων του συγκροτήματός της σε μεγαλύτερες βιομηχανικές επιχειρήσεις στην Ελλάδα δεν υπάρχουν...

ΙΙ. Υπό διαπραγμάτευση για κατασκευή

1. Ξυλόπνευμα

Η IG πριν την έκρηξη του πολέμου είχε διαπραγματευτεί με την Ελληνική Εταιρία Οίνων και Οινοπνευματωδών Ποτών την κατασκευή ενός εργοστασίου μεθυλοπνεύματος (ημερήσιας δυναμικότητας 3,2 τόνων ακατέργαστου και 1,5 τόνου καθαρού μεθυλοπνεύματος), για το οποίο οι Ιταλοί (η Casale) ήταν ισχυρότατοι ανταγωνιστές... Η συμφωνία γι' αυτό το εργοστάσιο ξυλοπνεύματος δεν έκλεισε...

2. Πυριτιδοποιείο - Εγκαταστάσεις νιτρικού οξέος

Το Ελληνικό Πυριτιδοποιείο και Καλυκοποιείο σχεδιάζει από το 1938 την επέκταση του πυριτιδοποιείου του στη Λαμία. Σε συνδυασμό μ' αυτό η εταιρία Uhde του Ντόρτμουντ, που βρίσκεται κοντά μας, έκανε μια προσφορά για την κατασκευή μιας κύριας εγκατάστασης κατασκευής αζώτου και νιτρικού οξέος.

3. Υδροηλεκτρικό έργο Αχελώου

Εδώ πρόκειται για ένα μεγάλο ελληνοαμερικανικό έργο που λόγω της σημασίας του στον τομέα του αζώτου ενδιαφέρει και την IG. Σχεδιάζεται η κατασκευή ενός μεγάλου ηλεκτρικού εργοστασίου στον Αχελώο από την Hellenic Hydro-Electric & Metallurgical Corp., Νέας Υόρκης, (θυγατρικής εταιρίας της American Cyanamide Comp.), που σύναψε συμφωνία με το ελληνικό κράτος το Φλεβάρη του 1940...

Οι εργασίες για την κατασκευή βρίσκονται προς το παρόν σ' ένα προπαρασκευαστικό στάδιο, όμως στην περίπτωση της πραγματοποίησης θα αποκτήσουν για το μέλλον της χημικής βιομηχανίας στη Νότια Ανατολή σπουδαία σημασία και γι' αυτό είναι ενδιαφέρουσες και για την IG.

Αρχείο του Κέντρου Τεκμηριώσεων της Κρατικής Διοίκησης Αρχείων της ΓΛΔ, ντοκουμ. Κ 57/25, φύλλο 79 κ.ε.

12. Ο υποστράτηγος Ρίνγκελ διατάσσει εκτελέσεις στην Κρήτη

(Από την Έκθεση Μάχης του υποστράτηγου Γιούλιους Ρίνγκελ[1], διοικητή της 5ης Ορεινής Μεραρχίας, 4 Ιούνη 1941)

...Στο μεταξύ η ομάδα Σέτε, σ' εκτέλεση της εντολής της, ήρθε κοντά στο Καστέλι σ' εχθρική επαφή με άτακτους, που εν μέρει μάχονται με γερμανικές στολές αλεξιπτωτιστών, και προχώρησε πάρα πολύ αργά με απώλειες... Ήταν ένας επίμονος και σκληρός αγώνας, στον οποίο όλα τα πλεονεκτήματα του εδάφους και η μη ορατότητα λόγω των ελαιώνων ευνοούν τον εχθρό, ένας αγώνας, στον οποίο μάλιστα μετέχουν παιδιά και γυναίκες. Παίρνονται αυστηρότατα μέτρα. Αφού έγιναν γνωστά τα κακουργήματα του ελληνικού πληθυσμού και πιθανώς και ελλήνων στρατιωτών, η μεραρχία διάταξε για κάθε γερμανό τραυματία ή νεκρό να εκτελούνται 10 Κρητικοί, να καίγονται αγροτικά νοικοκυριά και χωριά στα οποία πυροβολούνται γερμανικά στρατιωτικά τμήματα και σ' όλα τα χωριά να συλλαμβάνονται όμηροι.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 40.708

1. Χρημάτισε διοικητής της 5ης Ορεινής Μεραρχίας από 1 Νοέμβρη 1940 ως 31 Μάρτη 1941.

13. Γερμανός επιτελάρχης για την κατάσταση τον Ιούνη 1941

(Από μια ενημέρωση του συνταγματάρχη Χέρμαν Φερτς, αρχηγού του επιτελείου της 12ης Στρατιάς[1], προς τις κατώτερες υπηρεσίες, 16 Ιούνη 1941)

Η επισιτιστική κατάσταση χειροτέρευσε περισσότερο. Ολόκληρη η Πελοπόννησος, η Ήπειρος και τα νησιά μένουν από πολλές εβδομάδες χωρίς ψωμί, που αποτελεί την κύρια τροφή. Η γεωργία δεν μπορεί σχεδόν καθόλου να προσφέρει προϊόντα. Λείπουν επιπλέον οι δυνατότητες μεταφοράς και καταγραφής (σ.σ. των προϊόντων). Υπάρχει φόβος ότι αν σημειωθεί πείνα θα ξεσπάσουν επιδημίες. Επιπρόσθετα η επισιτιστική κατάσταση επηρεάζει πάρα πολύ τη διάθεση του λαού... Η καθοριζόμενη από την επισιτιστική κατάσταση κακή διάθεση του λαού αποτελεί το έδαφος για την κομμουνιστική προπαγάνδα. Ενώ στην Αθήνα και τον Πειραιά διαπιστώθηκαν κατ' αρχήν μόνο τοιχοκολλήσεις, στη Βόρεια Ελλάδα σημειώθηκαν συχνότερα επιδρομές και λεηλασίες. Η αστυνομική εξουσία δεν επαρκεί για να εμποδίσει παρόμοια έκτροπα.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 40.772

1. Αρχηγός του Γενικού Επιτελείου της 12ης Στρατιάς από 10 Μάη 1941 ως 31 Ιούλη 1942.

14. Αρπαγή χρυσού, ασημιού και κοσμημάτων από την Κρήτη

(Από το τηλεγράφημα του Έμπερχαρντ φον Κίνσμπεργκ, προϊστάμενου του Ειδικού Αποσπάσματος του υπουργείου Εξωτερικών[1], προς τον Γιόαχιμ φον Ρίμπεντροπ[2], 19 Ιούνη 1941)

...Τα εκατό περίπου κιλά χρυσός και τα είκοσι πέντε κιλά ασήμι σε κέρματα καθώς και έξι κιβώτια κοσμήματα του ελληνικού εθνικού αμυντικού εράνου που βρέθηκαν από το Ειδικό Απόσπασμα του υπουργείου Εξωτερικών στις 5 Ιούνη στο Ηράκλειο, αποστάλθηκαν από μένα σήμερα με αεροπλάνο στην Αθήνα, για να παραδοθούν στον πρέσβη Άλτενμπουργκ. Παρακαλώ να δώσετε οδηγία στην υπηρεσία στην Αθήνα αν κατά την επιστροφή μου από την Κρήτη πρέπει να πάρω μαζί μου αυτά τα αντικείμενα.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 14.092

---

1. Το Ειδικό Απόσπασμα είχε κύριο καθήκον να κατάσχει τα αρχεία των υπουργείων Εξωτερικών των κατεχόμενων χωρών. Ασχολήθηκε επίσης και με την αρπαγή θησαυρών τέχνης και άλλων αντικειμένων αξίας.

2. Υπουργός Εξωτερικών του Γ΄ Ράιχ.

15. Διαρπαγή του ελληνικού μεταξιού

(Έγγραφο του υπουργείου Εξωτερικών[1] προς το υπουργείο Οικονομικών του Ράιχ, 30 Ιούνη 1941)

Σύμφωνα με τηλεγραφική αναφορά στις 20.6.1941 του Πληρεξούσιου του Ράιχ για την Ελλάδα, προς το συμφέρον της γερμανικής αεροπορίας είναι αναγκαία η εξασφάλιση της μελλοντικής σοδειάς του ελληνικού μεταξιού. Σύμφωνα με την αναφορά αυτή, οι σοδειές 1939/40 και 1940/41 ήδη εξασφαλίστηκαν.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 43.103

1. Το υπογραμμένο από τον Βάλτερ Φέεστ, συνεργάτη του εμπορικού τμήματος του υπουργείου Εξωτερικών, έγγραφο απευθύνθηκε με το ίδιο περιεχόμενο και στο ΓΕΕΒ του Α.Β.

16. Στρατάρχης Λιστ προς στρατάρχη Κάιτελ: «Ειρήνευση» με τη βία των όπλων

(Από το έγγραφο του στρατάρχη Βίλχελμ Λιστ, διοικητή της Βέρμαχτ για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη[1], προς το στρατάρχη Βίλχελμ Κάιτελ, διοικητή του Α.Β., 16 Ιούλη 1941)

Η κομμουνιστική επιρροή αυξάνεται. Παρουσιάστηκε προσωρινά, ιδιαίτερα λόγω της πολεμικής κατάστασης στην Ανατολή[2], αλλά είχε ήδη από προηγούμενα βρει κατάλληλο έδαφος λόγω της αυξανόμενης επιδείνωσης της επισιτιστικής κατάστασης και της συνεχιζόμενης πάντοτε ύψωσης των τιμών... Η τάση για τοπικές ταραχές και λεηλασίες αυξάνεται...

Θεωρώ υποχρέωσή μου να αναφέρω ότι αν συνεχιστεί αυτή η κατάσταση, στη γερμανική Βέρμαχτ θα είναι δυνατό να πέσει το αγνώμον καθήκον, τουλάχιστο στα κατεχόμενα από τα γερμανικά στρατεύματα εδάφη, αν όχι κατ' ανάγκην και πέρα απ' αυτά, να ειρηνεύσει τον πληθυσμό με τη χρήση της βίας των όπλων...

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 43.170

1. Στρατιωτικός Διοικητής της Βέρμαχτ για τη Ν.Α. Ευρώπη από τον Ιούνη ως τις 15 Οκτώβρη 1941.

2. Εννοεί την επίθεση της Γερμανίας κατά της Σοβιετικής Ένωσης στις 22 Ιούνη 1941.

17. Τα κοιτάσματα χρυσού του Γαλικού ποταμού

(Από το έγγραφο του ταγματάρχη Καρλ Φορστρόιτερ, Σ.Α. του ΓΕΕΒ του Α.Β. με το διοικητή της Βέρμαχτ για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη, προς τον Πάουλ Χαν[1], προϊστάμενο του Οικονομικού Επιτελείου του Πληρεξούσιου του γερμανικού Ράιχ για την Ελλάδα, 17 Ιούλη 1941)

Επισυνάπτω σύντομη παρατήρηση... για τα κοιτάσματα χρυσού του Κιλκίς.

Η άδεια εκμετάλλευσης αφορά εν μέρει στην περιοχή Θεσσαλονίκης και στο ανατολικό τμήμα του Στρυμόνα σε βουλγαρικό έδαφος. Αξιοποιήσιμος και ώριμος για εκμετάλλευση είναι κατ' αρχήν ο ευρισκόμενος στην περιοχή της Θεσσαλονίκης ποταμός Γαλικός. Πέρα απ' αυτό είναι γνωστός ένας μεγάλος αριθμός άλλων χρυσοφόρων υδάτων, στα οποία όμως δεν έχουν γίνει γεωτρήσεις ως τώρα.

Δεδομένου ότι για μια σειρά ειδικά καθήκοντα ο χρυσός παραμένει απαραίτητος, και η σημερινή παραγωγή χρυσού του Κιλκίς, με τη δήλωση του ειδικού ανθυπολοχαγού Κρίμερ είναι τόση, όσος ολόκληρος ο χρυσός που παράγεται σήμερα στη Γερμανία σ' ένα χρόνο, στις διάφορες χρυσομεταλλουργικές διαδικασίες, με την απόκτηση της άδειας εκμετάλλευσης της ικανής για λειτουργία χρυσοφόρου πηγής του Κιλκίς θα διπλασιαζόταν η γερμανική παραγωγή χρυσού.

Τα κοιτάσματα του Κιλκίς θεωρούνται σαν τα μεγαλύτερα ευρωπαϊκά κοιτάσματα χρυσού και η παραγωγή τους γενικά σαν η δεύτερη κατά σειρά στην Ευρώπη και έρχεται μετά τα σουηδικά κοιτάσματα του Μπολίντεν.

Κρατικό Αρχείο του Μαγδεβούργου, Μάνσφελντ ΑΕ αρ. 1.320, φύλλο 11.

---

1. Ο διευθυντής στην Κρατική Τράπεζα του Ράιχ Πάουλ Χαν ήταν επίσης εντεταλμένος για τραπεζικά ζητήματα και επίτροπος στην Τράπεζα Ελλάδος.

18. Το βαμβάκι των Σερρών στη Γερμανία

(Από κατεπείγουσα επιστολή του υπουργείου Οικονομίας του Ράιχ[1] προς το ΓΕΕΒ του Α.Β., 19 Ιούλη 1941)

Στην ελληνική βαμβακοπαραγωγική περιοχή των Σερρών, που ανήκει τώρα στη Βουλγαρία, κατασχέθηκαν από τα γερμανικά στρατεύματα 2.777 μπάλες βαμβάκι. 1.000 μπάλες απ' αυτό το βαμβάκι το φόρτωσε ήδη η εταιρία Σένκερ και Σία μέσω Θεσσαλονίκης για τη Γερμανία. Όπως ακούω, βουλγάρικες υπηρεσίες προβάλλουν δυσκολίες για τη μεταφορά της υπόλοιπης ποσότητας αυτού του βαμβακιού. Προσπαθούν μέσω του Οικονομικού Επιτελείου της Θεσσαλονίκης να πάρουν την έγκριση για να κλώσουν την υπόλοιπη ποσότητα του βαμβακιού στη Βουλγαρία και από κει να τους επιτραπεί να τη στείλουν σαν νήμα στη Γερμανία.

Δεν μπορώ να συμφωνήσω μ' αυτό το σχέδιο σε καμιά περίπτωση, μια και το βαμβάκι χρειάζεται επειγόντως από τα γερμανικά κλωστήρια για κατασκευές της Βέρμαχτ... Παρακαλώ να παρακινήσετε το Οικονομικό Επιτελείο της Σόφιας να εξασφαλίσει την ταχεία μεταφορά του βαμβακιού.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 43.103

1. Η επιστολή είναι υπογραμμένη από τον Χάιντς Λίντερ, προϊστάμενο εισηγητή για την κλωστοϋφαντουργία του υπουργείου Οικονομίας του Ράιχ.

19. Συντονισμός δράσης για την καλύτερη εκμετάλλευση

(Από το έγγραφο του Τίλο φον Βιλμόβσκι, προέδρου του Οικονομικού Επιμελητήριου Κεντρικής Ευρώπης, προς τον γενικό διευθυντή Βίλχελμ Τσάνγκεν, προϊστάμενο της Ομάδας Βιομηχανίας του Ράιχ, 4 Αυγούστου 1941, για τη συνεργασία των δύο αυτών οργανισμών)

Στο έγγραφό σας, της 17 Ιούλη αυτού του έτους, συνοψίσατε τα αποτελέσματα των διαπραγματεύσεων μεταξύ του εντεταλμένου σας κυρίου πρεσβευτικού συμβούλου δρ. φον Κάμπε[1] και του αντιπροέδρου του Οικονομικού Επιμελητηρίου Κεντρικής Ευρώπης (ΟΕΚΕ) κυρίου δρ. Ίλγκνερ ως εξής:

1. Το ΟΕΚΕ αναγνωρίζει τις προτεραιότητες που θέτει η Ομάδα του Ράιχ στον τομέα της βιομηχανίας των κρατών της Νότιας Ανατολής και ολόκληρου του βιομηχανικού σχεδιασμού, δηλαδή η Ομάδα Βιομηχανίας του Ράιχ αναλαμβάνει την υπευθυνότητα σ' αυτό τον τομέα εργασίας.

2. Το ΟΕΚΕ διαθέτει για το σκοπό αυτό τη βιομηχανική του επιτροπή, δηλαδή το μηχανισμό της, και γενικά όλες τις εμπειρίες του ΟΕΚΕ στον τομέα της βιομηχανίας του χώρου της Νότιας Ανατολής.

3. Η Ομάδα Βιομηχανίας του Ράιχ σχηματίζει μια Επιτροπή Νοτιοανατολικής Ευρώπης[2], της οποίας τα μέλη θα αποτελούνται από τους προέδρους των επιτροπών των χωρών της Νότιας Ανατολής (Ουγγαρίας, Ρουμανίας, Βουλγαρίας, Σλοβακίας, Σερβίας, Κροατίας, Ελλάδας).

4. Η στενή συνεργασία της βιομηχανικής επιτροπής του ΟΕΚΕ με την Επιτροπή Νότιας Ανατολής της Ομάδας Βιομηχανίας του Ράιχ εξασφαλίζεται με τη δημιουργία ευρείας ένω-

---

1. Ο Καρλ φον Κάμπε ήταν ως το 1945 προϊστάμενος του τμήματος εξωτερικού εμπορίου της Ομάδας Βιομηχανίας του Ράιχ.

2. Η επιτροπή σχηματίστηκε υπό την επωνυμία Επιτροπή Νότιας Ανατολής της ΟΒΡ (Ομάδας Βιομηχανίας του Ράιχ) στις 7 Νοέμβρη 1941.

σης προσωπικού των δύο επιτροπών. Ιδιαίτερα το ΟΕΚΕ δηλώνει την ετοιμότητά του να ονομάσει κατ' επιθυμία σε κάθε περίπτωση σαν μέλη της βιομηχανικής επιτροπής του και μέλη της επιτροπής για τη Νότια Ανατολή, μέλη της Ομάδας του Ράιχ, ή των επιτροπών των χωρών.

Επιτρέψτε μου και εκ μέρους του ΟΕΚΕ να επιβεβαιώσω την πλήρη έγκρισή μου αυτών των συμφωνιών.

Χαιρετίζω προπαντός το ότι θα αναθέσετε στον πρόεδρο του βιομηχανικού συμβουλίου του ΟΕΚΕ, δρ. κ. Ίλγκνερ, τη διεύθυνση της Επιτροπής Νοτιοανατολικής Ευρώπης της Ομάδας Βιομηχανίας του Ράιχ και ταυτόχρονα θα του αναθέσετε τη διεύθυνση μιας από τις επιτροπές των χωρών.

Για τη συνεργασία μεταξύ της Ομάδας Βιομηχανίας του Ράιχ και του ΟΕΚΕ θεωρώ ιδιαίτερα ευτυχή τη σκέψη ότι εξασφαλίζεται μ' αυτό τον τρόπο ο συντονισμός των αμοιβαίων αντιλήψεων μέσω της ταυτότητας στη διεύθυνση των επιτροπών της Ομάδας Βιομηχανίας του Ράιχ και του ΟΕΚΕ.

ΚΚΑ Πότσνταμ, Ντόιτσε Μπανκ, αρ. 21.831, φύλλο 416

20. Συνεργασία τραπεζών του Ράιχ με ελληνικές τράπεζες

(Από άρθρο του περιοδικού Μπανκ-Αρχίβ, 15 Αυγούστου 1941, για την επέκταση μεγάλων γερμανικών τραπεζών στην Ελλάδα)

...Αφού η νίκη του άξονα δημιούργησε τις προϋποθέσεις για μια στενότερη οικονομική προσάρτηση της Ελλάδας στην ηπειρωτική Ευρώπη, άρχισαν τώρα μεταξύ των γερμανικών και των ελληνικών τραπεζών νέες συνδέσεις. Έτσι η Ντόιτσε Μπανκ σύναψε συμφωνία φιλίας με την Εθνική Τράπεζα Ελλάδος... Η Εθνική Τράπεζα Ελλάδος είναι με απόσταση το μεγαλύτερο ελληνικό πιστωτικό ίδρυμα, που σύμφωνα με τη λειτουργική του διάρθρωση αποτελεί μείγμα ιδιωτικής τράπεζας καταθέσεων και κρατικής τράπεζας. Το κεφάλαιό της των 20 εκατομμυρίων δραχμών είναι ασήμαντο απέναντι στα αποθέματα των 1.185 εκατομμυρίων δραχμών τελευταία (το 1939), έτσι ώστε έφταναν για διανομή σε τακτά χρονικά διαστήματα μερισμάτων 300%. Το ισολογιστικό άθροισμά της ανερχόταν το 1939, με 10,5 δισ. δραχμές καταθέσεις, σε 12,5 δισ. δραχμές (με την τότε ισοτιμία σχεδόν 300 εκατομμύρια μάρκα του Ράιχ). Στην παλιά ελληνική επικράτεια διατηρούσε 97 υποκαταστήματα και στη Νέα Υόρκη μια θυγατρική εταιρία, την Hellenic-Bank-Trust Co. Ακριβώς αυτή η σαφής ηγετική θέση, που το ίδρυμα κατέχει στο ελληνικό πιστωτικό σύστημα, κάνει τη σύνδεση που αποκαταστάθηκε τώρα με την Ντόιτσε Μπανκ ιδιαίτερα αξιόλογη.

Επίσης η Ντρέσντνερ Μπανκ και η Τράπεζα Αθηνών συμφώνησαν για τις μορφές συνεργασίας. Η Τράπεζα Αθηνών, που ιδρύθηκε το 1893 από γαλλικό τραπεζικό κεφάλαιο, είναι η δεύτερη κατά σειρά ελληνική τράπεζα καταθέσεων, μ' έναν ισολογισμό 2,8 δισ. δραχμές (το 1939). Ο ισχυρός εξωτερικός προσανατολισμός της εκφράζεται με τα έξι υποκαταστήματά της στο εξωτερικό (ένα στο Λονδίνο, δύο στην Κύπρο και τρία στην Αίγυπτο) και με την αμερικανική θυγατρική της εταιρία (The Bank of Athens Trust Co, Νέα Υόρκη). Στην ίδια την

Ελλάδα η τράπεζα αυτή διαθέτει πάνω από 114 υποκαταστήματα. Το μετοχικό της κεφάλαιο ανέρχεται σε 100,8 εκατομμύρια δραχμές, τα αποθέματά της σε 75,2 εκατομμύρια δραχμές...

Με τις νέες αυτές συνδέσεις με κορυφαίες ελληνικές τράπεζες το δίκτυο των γερμανικών τραπεζών στη Νότια Ανατολή γνωρίζει μια παραπέρα αξιόλογη πύκνωση. Οι τράπεζες προλαμβάνουν εδώ, κατά κάποιο τρόπο, την οικονομική συνεργασία των εθνών, που μόλις αρχίζει, και δημιουργούν τις πλατφόρμες, πάνω στις οποίες θα μπορέσει να υλοποιηθεί αδιατάρακτα αυτή η σύμπραξη...

«Νέες γερμανικές τραπεζικές συνδέσεις με την Ελλάδα», στο *Μπανκ-Αρχίβ*, περιοδικό για τις τράπεζες και τα χρηματιστήρια, Βερολίνο 1941/16, σελ. 333 κ.ε.

21. Κάιτελ: Για ένα Γερμανό 50-100 κομμουνιστές. Από τα στρατοδικεία γενικά μόνο ποινή θανάτου

(Από την Οδηγία του στρατάρχη Βίλχελμ Κάιτελ, 16 Σεπτέμβρη 1941, για την καταπολέμηση του στασιαστικού κινήματος στα κατεχόμενα εδάφη[1])

Από την έναρξη της εκστρατείας κατά της Σοβιετικής Ρωσίας έχουν εκδηλωθεί σ' όλα τα κατεχόμενα από τη Γερμανία εδάφη κομμουνιστικά στασιαστικά κινήματα. Μ' αυτό τον τρόπο δημιουργείται σ' αυξανόμενο βαθμό κίνδυνος για τη γερμανική διεξαγωγή του πολέμου, που φαίνεται κατ' αρχήν σε μια γενική αβεβαιότητα για τα κατοχικά στρατεύματα και που έχει ήδη οδηγήσει στην απόσυρση δυνάμεων με κατεύθυνση τις κύριες εστίες αναταραχών. Τα ως τώρα μέτρα για την αντιμετώπιση αυτού του γενικού στασιαστικού κινήματος αποδείχτηκαν ανεπαρκή. Τώρα λοιπόν ο Φύρερ διέταξε ότι παντού πρέπει να γίνει επέμβαση με τα αυστηρότερα μέτρα για να συντριβεί το κίνημα σε συντομότατο χρόνο...

Εδώ πρέπει να ακολουθηθούν οι εξής κατευθυντήριες γραμμές:

α) Σε κάθε περίπτωση ξεσηκωμού κατά της γερμανικής κατοχικής δύναμης, αδιάφορο από τις λεπτομερειακές συνθήκες, πρέπει να συμπεραίνεται κομμουνιστική προέλευση.

β) Για να καταπνιγούν οι ραδιουργίες στη γένεσή τους, πρέπει με την πρώτη αφορμή να εφαρμοστούν αμέσως αυστηρότατα μέσα, ώστε να επιβληθεί το κύρος της δύναμης κατοχής και να προληφθεί μια παραπέρα επέκταση. Εδώ πρέπει να σκεφθεί κανείς ότι μια ανθρώπινη ζωή στις θιγόμενες χώρες πολλές φορές δεν αξίζει τίποτα και ότι μια εκφοβιστική επίδραση μπορεί να επιτευχθεί μόνο με ασυνήθιστη σκληρότητα. Σαν εξιλέωση για τη ζωή ενός γερμανού στρατιώτη πρέπει σ' αυτές τις περι-

1. Την ίδια μέρα στάλθηκε ειδική διαταγή του Χίτλερ για την καταστολή του στασιαστικού κινήματος στις κατεχόμενες χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης (ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 59.813).

πτώσεις να ισχύει γενικά σαν ανάλογη η θανατική ποινή για 50-100 κομμουνιστές. Ο τρόπος της εκτέλεσης πρέπει να εντείνει περισσότερο την εκφοβιστική επίδραση...

δ) Εγχώριες δυνάμεις για την επιβολή τέτοιων μέτρων βίας γενικά θα αποτύχουν. Η ενίσχυσή τους εμπεριέχει μεγαλύτερους κινδύνους για τον δικό μας στρατό και γι' αυτό πρέπει να παραλειφθεί. Αντίθετα μπορεί να γίνει πλουσιοπάροχα χρήση αμοιβών για τον πληθυσμό, ώστε να εξασφαλιστεί η βοήθειά του με την κατάλληλη μορφή.

ε) Εφόσον κατ' εξαίρεση πρόκειται να εκκρεμούν διαδικασίες σε στρατοδικεία σε συνδυασμό με κομμουνιστική εξέγερση ή με άλλες παραβάσεις κατά της γερμανικής δύναμης κατοχής, τότε επιβάλλονται αυστηρότατες ποινές. Πραγματικό μέσο για τον εκφοβισμό μπορεί να είναι εδώ μόνο η θανατική ποινή. Ιδιαίτερα ενέργειες κατασκοπείας, πράξεις δολιοφθοράς και προσπάθειες προσχώρησης στην υπηρεσία ενός ξένου στρατού πρέπει να τιμωρούνται βασικά με θάνατο. Επίσης και σε περιπτώσεις ανεπίτρεπτης κατοχής όπλων πρέπει γενικά να επιβάλλεται η ποινή του θανάτου.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 17.577. Δημοσιεύτηκε στο *Διεθνές Στρατοδικείο*, τόμ. 25, σελ. 530 κ.ε., ντοκ. 389-PS

22. Συντονισμός της βιομηχανικής δραστηριότητας του Ράιχ στη Ν.Α. Ευρώπη

(Από το πρωτόκολλο της 43ης συνεδρίασης[1] *της Εμπορικής Επιτροπής της IG Farben, 23 Σεπτέμβρη 1941, και την έκθεση του Μαξ Ίλγκνερ για την ίδρυση της Επιτροπής Νότιας Ανατολής της Ομάδας Βιομηχανίας του Ράιχ)*

...Ο δρ. Ίλγκνερ μιλάει για την ίδρυση μιας Επιτροπής Νότιας Ανατολής της Ομάδας Βιομηχανίας του Ράιχ ανάλογα με τις υφιστάμενες Επιτροπές για την Ανατολική Ασία (προϊστάμενος ο εμπορικός σύμβουλος Βάιμπελ[2]), για τη Ρωσία (προϊστάμενος ο δρ. Ρέις Ζίμενς[3]), για την Ιταλία (προϊστάμενος ο υφυπουργός δρ. Τρεντέλενμπουργκ[4]), για την Αφρική αποικιακή επιτροπή (προϊστάμενος ο γενικός πρόξενος Μαν[5]). Η Ομάδα Βιομηχανίας του Ράιχ θέλει με τις επιτροπές αυτές να εξασφαλίσει τη σύμπραξη της οικονομίας στον τομέα της οικονομικής και εμπορικής ανάπτυξης, στα ζητήματα των πρώτων υλών, της πιστωτικής, χρηματικής και νομισματικής πολιτικής, στα ζητήματα της καταναλωτικής και αγοραστικής δύναμης καθώς και στα συναρτώμενα μ' αυτά ζητήματα της λαϊκής οικονομίας και της στατιστικής και να εξαλείψει κενά, που πρόκυψαν κατά τη συνεργασία των κυβερνήσεων, φέρνοντας σε στενότερη επαφή τους κύκλους της οικονομίας των ενδιαφερόμενων χωρών...

---

1. Στη συνεδρίαση υπό την προεδρία του Γκέοργκ φον Σνίτσλερ, μέλους της διοίκησης της Ι Γκε-Φάρμπεν, εκτός από την ίδρυση της Επιτροπής Νότιας Ανατολής, συζητήθηκαν άλλα 11 σημεία.

2. Χέρμαν Βάιμπελ, μέλος της διοίκησης της Ι Γκε-Φάρμπεν.

3. Χέρμαν Ρέις, μέλος της διοίκησης των εργοστασίων Ζίμενς-Σόικερτ ΑΕ.

4. Ερνστ φον Τρεντέλενμπουργκ, πρόεδρος του εποπτικού συμβουλίου των Ενωμένων Βιομηχανικών Επιχειρήσεων ΑΕ.

5. Βίλχελμ Μαν, μέλος της διοίκησης της Ι Γκε-Φάρμπεν.

Η Επιτροπή Νότιας Ανατολής υποδιαιρείται σε επιτροπές χωρών...

Αυτές οι επιτροπές της Ομάδας Βιομηχανίας του Ράιχ κερδίζουν επιπλέον ιδιαίτερη πρακτική σημασία από το γεγονός ότι τα μέλη της επιτροπής που προαναφέρθηκαν είναι στο μεγαλύτερό τους μέρος ταυτόχρονα οι διορισθέντες από το υπουργείο Οικονομίας του Ράιχ, με πρόταση των οικονομικών επιτροπών, κύριοι αντιπρόσωποι των... βιομηχανικών επιτροπών (για την οικονομική ομάδα χημείας ο δρ. Ίλγκνερ).
Οι βιομηχανικές επιτροπές τοποθετήθηκαν σαν επίσημες υποεπιτροπές των κυβερνητικών επιτροπών για τις διάφορες χώρες. Την προεδρία αυτών των βιομηχανικών επιτροπών την έχει ένας αντιπρόσωπος του υπουργείου Οικονομίας του Ράιχ.
Ένα από τα κύρια καθήκοντα των βιομηχανικών επιτροπών συνίσταται στο να εκφράζουν τις επιθυμίες της γερμανικής βιομηχανίας, να ακούν τις επιθυμίες της άλλης πλευράς και να διαβιβάζουν ενδεχόμενες κοινές συστάσεις, που προκύπτουν από τις διαπραγματεύσεις στις κυβερνητικές επιτροπές, οι οποίες μετά από έγκριση από τη γερμανική κυβέρνηση θα αποστέλλονται μέσω των οικονομικών ομάδων στις ενδιαφερόμενες εταιρίες για επεξεργασία...

ΚΚΑ Πότσνταμ, Ι Γκε-Φάρμπεν-Ιντουστρί ΑΕ, αρ. Β 5.763, φύλλο 60 κ.ε.

23. Προτάσεις για μετατροπή της Ν.Α. Ευρώπης σε γεωργικό τροφοδότη του Γ΄ Ράιχ

(Από το υπόμνημα του Ούλριχ φον Χάσελ, μέλους της Επιτροπής του Οικονομικού Επιμελητηρίου Κεντρικής Ευρώπης, Σεπτέμβρης 1941)

Υπό τον όρο Νοτιοανατολική Ευρώπη εννοείται στη συνέχεια ο χώρος που καταλαμβάνεται σήμερα από τις χώρες Ουγγαρία, Κροατία, Σερβία, Μαυροβούνιο, Ρουμανία, Βουλγαρία και Ελλάδα...

Α) Η Γερμανία και η Νοτιοανατολική Ευρώπη στα πλαίσια της Ευρώπης και της παγκόσμιας οικονομίας:

Μετά από ένα νικηφόρο τερματισμό του πολέμου, στη Γερμανία μαζί με τους συμμάχους της ανατίθεται το καθήκον να πάρει στα χέρια της και την οικονομική τάξη ουσιαστικών τμημάτων της ευρωπαϊκής ηπείρου...

Η Νοτιοανατολική Ευρώπη πρέπει να εκπληρώσει μέσα σ' αυτή την τάξη εκείνες τις οικονομικές λειτουργίες, που ανταποκρίνονται στις προϋποθέσεις της... Αυτές συνίστανται ουσιαστικά στο βαθμό ικανότητας για οικονομική ανάπτυξη, που παρόμοιός του δεν υπάρχει στην Ευρώπη. Η ανάπτυξη αυτή στηρίζεται στο ότι συνδυάζεται μια πλατιά, ικανή για σημαντική άνοδο, αγροτική βάση κι ένας ακόμα ανεκμετάλλευτος πλούτος σε ορυκτά με (διαφοροποιημένες στην Ουγγαρία) οικονομικά και κοινωνικά υποτυπώδεις σχέσεις, συνδυασμένες με έλλειψη κεφαλαίου...

Σήμερα υποστηρίζεται συχνά, ότι μια άνοδος του βιοτικού επιπέδου και προπαντός του βιομηχανικού δυναμικού θα μας έφερνε έναν φορτικό ανταγωνισμό που θα περιόριζε τις δυνατότητες εισαγωγών στη Νοτιοανατολική Ευρώπη και ταυτόχρονα θα μείωνε τις εξαγωγές αγροτικών προϊόντων απ' αυτή. Είναι σωστό ότι το χαμηλό βιοτικό επίπεδο αποτελεί ουσιαστική αιτία των τωρινών αγροτικών πλεονασμάτων και ότι ένα ανε-

βασμένο βιοτικό επίπεδο σημαίνει χωρίς άλλο και μια ισχυρότερη κατανάλωση των παραγόμενων στη χώρα προϊόντων. Ακριβώς γι' αυτό, προς το συμφέρον των εξαγωγών απαιτείται όπως στον γερμανικό οικονομικό χώρο μια αυξημένη και βελτιωμένη γεωργική παραγωγή καταλάβει την πρώτη θέση στη συνολική ανάπτυξη της χώρας, και μάλιστα κατά τρόπο που η παραγωγή αυτή όχι μόνο να συμβαδίζει με την άνοδο του βιοτικού επιπέδου, αλλά και να ικανοποιεί ταυτόχρονα τα συμφέροντα του γερμανικού οικονομικού χώρου...

Β) Η εδαφική σχέση της Γερμανίας με τη Νοτιοανατολική Ευρώπη...

Όσα... αναφέρθηκαν διαφωτίζουν την εξαιρετική πολιτική σημασία μιας τόσο εντατικής σώφρονης και προσεκτικής γερμανικής οικονομικής πολιτικής, απέναντι στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Η βασική σκέψη γι' αυτό μπορεί να συνοψιστεί ως εξής:

Η γερμανική πολιτική και οικονομική κατάσταση ακόμα και στην περίπτωση ενός τόσο διευρυμένου ζωτικού χώρου θα επιβάλει την εντατική αξιοποίηση οικονομικών δυνατοτήτων σ' ένα χώρο που έχει μέγεθος 800.000 τετραγωνικών χιλιομέτρων και κατοικείται από 60 περίπου εκατομμύρια ανθρώπους, που βρίσκεται σ' άμεση γεωγραφική σχέση με την κύρια γερμανική χώρα, που είναι πρόθυμος να πληρώνεται για τη διάθεση σημαντικών για μας προϊόντων, σε εμπορεύματα, που μπορούμε να προσφέρουμε.

Προς την ίδια κατεύθυνση δείχνει και η συγκοινωνιακή άποψη. Εντελώς ανεξάρτητα από τις άμεσες αναγκαιότητες των ίδιων των περιοχών... οι χώρες του Δούναβη από την άποψη της διαμετακομιστικής συγκοινωνίας μέσω Δούναβη, Αδριατικής Θάλασσας, Αιγαίου και Μαύρης Θάλασσας προς και από την Ασία αποτελούν μια περιοχή, όπου ο εκσυγχρονισμός των δρόμων, εγκαταστάσεων και μεταφορικών της μέσων είναι άμεσο γερμανικό (ευρωπαϊκό) συμφέρον ειρηνικής και αμυντικής οικονομίας...

Δ) Η σημασία της υγιούς οικονομικής και κοινωνικής κατάστασης της Νοτιοανατολικής Ευρώπης για τη Γερμανία και την Ευρώπη.

Θα ήταν ολέθριο, αν επρόκειτο να θεωρήσει κανείς τις οικονομικές σχέσεις της Γερμανίας με τη Νοτιοανατολική Ευρώπη μόνο από την άποψη των εξαγωγικών και εισαγωγικών συμφερόντων... Κρίσιμες εξελίξεις ή κοινωνικές αναταραχές στη Νοτιοανατολική Ευρώπη δεν θα διαταράξουν μόνο τις κανονικές οικονομικές ανταλλαγές, αλλά μπορούν, παρ' όλη τη διαφορετικότητα του βιοτικού επιπέδου και του τρόπου ζωής, να επιδράσουν και μεταδοτικά. Θα μπορούν επίσης να δώσουν σε τρίτες δυνάμεις δυνατότητες ή αφορμές για επιθετικές ενέργειες που σε ορισμένες στιγμές να γίνουν για μας φορτικές ή μάλιστα επικίνδυνες. Το γεγονός μιας κατάρρευσης του μπολσεβικισμού στη Ρωσία και γενικά μια επικράτηση της Γερμανίας στην Ευρώπη δεν επιτρέπεται να παραπλανήσει σε πάρα πολύ αισιόδοξες υποθέσεις για όλο το ορατό μέλλον. Όμως ακριβώς η ηγετική θέση της Γερμανίας σε μια νέα Ευρώπη που θα έχει μπει σε τάξη, πρέπει να γίνει αφορμή για να δοθεί σ' αυτό το συλλογισμό ιδιαίτερη προσοχή... Εδώ θα πρέπει, προς το παρόν και κάτω απ' όλες τις συνθήκες, να μείνει η αγροτική οικονομία στην πρώτη θέση, γιατί στο άμεσο μέλλον αυτή παραμένει η οικονομική σπονδυλική στήλη αυτών των χωρών. Προωθώντας την, πρέπει κατ' αρχήν να γίνει σκέψη για το ανέβασμα της απόδοσης κατά εκτάριο γης, πράγμα μεγάλης σημασίας για τους ίδιους τους Νοτιοανατολικοευρωπαίους: Για την ανταλλαγή αγαθών με τη Γερμανία έχει μεγαλύτερη σημασία η στροφή της παραγωγής σε προϊόντα υψηλότερης αξίας και εντατικότερης εργασίας, σε βιομηχανικά και εμπορικά φυτά, σε φρούτα, κρασιά και λαχανοκαλλιέργειες, σε αποδοτικότερη κτηνοτροφία... Αυτό ισχύει ακόμα περισσότερο μια και η πρόταση που έχει γίνει κατά καιρούς ώστε η Νοτιοανατολική Ευρώπη να γίνει ωφέλιμη για τη Γερμανία, προπαντός μέσω μεγάλων αποστολών μεταναστών εργατών, αντί της εντατικοποίησης της τοπικής οικονομίας, δεν αποτελεί πραγματικά χρήσιμο μέσο για να προωθηθεί οικονομικά και κοινωνικά η Νοτιοανατολική Ευρώπη –άσχετα από τους ενδοιασμούς που πρέπει να προβληθούν από τη γερμανική πλευρά εναντίον ενός πολύ με-

γάλου ρεύματος ξένων μεταναστών εργατών. Αυτό δε σημαίνει καθόλου ότι παίρνεται θέση εναντίον αυτού του μέτρου, που μέσα σε ορισμένα όρια φαίνεται εντελώς εφαρμόσιμο...

Σαν κατευθυντήρια γραμμή πρέπει να ισχύσει αταλάντευτα ότι η εκβιομηχάνιση θα πρέπει να προσανατολιστεί σε πρώτη γραμμή στη γεωργική παραγωγή, από τη μια μεριά, και τις υπάρχουσες πρώτες ύλες, από την άλλη. Συνολικά όμως θα πρέπει να στραφεί σε τέτοια είδη με τα οποία η Νοτιοανατολική Ευρώπη είναι σε θέση, με τα απλούστερα μέσα που διαθέτει και με μια ακόμα μη αναπτυγμένη τεχνολογία, να αντέξει μέσα στην ίδια τη χώρα τον ανταγωνισμό των μεγάλων βιομηχανικών χωρών... Εδώ υπάρχει ιδιαίτερα και η δυνατότητα να πραγματοποιείται για τη Γερμανία απλούστερη επεξεργασία γεωργικών προϊόντων και πρώτων υλών από τη Νοτιοανατολική Ευρώπη με εγχώριες εργατικές δυνάμεις είτε υπό γερμανική, είτε υπό μεικτή ή υπό εθνική διεύθυνση. Τα κατασκευασμένα μ' αυτόν τον τρόπο ημιτελή προϊόντα κλπ. θα μετατρέπονται στη Γερμανία σε έτοιμα βιομηχανικά προϊόντα.

Ο στόχος, λοιπόν, είναι να προσανατολίσουμε τη βιομηχανική όπως και την αγροτική παραγωγή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης στη λειτουργία αυτού του χώρου μέσα στην ευρωπαϊκή τάξη πραγμάτων. Τόσο στο γεωργικό, όσο και το βιομηχανικό τομέα απαιτείται, για να επιτευχθεί αυτός ο σκοπός, ένας συστηματικός σχεδιασμός που θα συμφωνηθεί από τις συμμετέχουσες υπηρεσίες της Γερμανίας και της (σ.σ.: κάθε φορά) ενδιαφερόμενης νοτιοανατολικοευρωπαϊκής χώρας και που ανάλογα με τις ιδιαίτερες συνθήκες μπορεί να πάρει πολύ διαφορετικές μορφές.

ΚΚΑ Πότσνταμ, Ντόιτσε Μπανκ, αρ. 21.832, φύλλο 50 κ.ε.

24. Αντιστράτηγος φον Κρέντσκι: ...Δάκτυλος της Μόσχας

(Από τη διοικητική έκθεση του αντιστράτηγου Κουρτ φον Κρέντσκι, Στρατιωτικού Διοικητή Θεσσαλονίκης-Αιγαίου[1], για το μήνα Σεπτέμβρη 1941[2])

Η πολιτική κατάσταση στον ηπειρωτικό χώρο του τομέα διοίκησης καθορίζεται από επιθέσεις, για πρώτη φορά, εναντίον γερμανών στρατιωτών και εγκαταστάσεων, που είναι ιδιαίτερης σημασίας για τη Βέρμαχτ. Αφού ήδη στο πρώτο μισό του μήνα έγινε ξαφνική επίθεση συμμοριτών εναντίον αστυνομικής φρουράς κοντά στην πόλη Νιγρίτα, στα σύνορα της κατεχόμενης από γερμανικό στρατό περιοχής, σημειώθηκε στις 22.9.41 στο δρόμο Θεσσαλονίκης-Σερρών, επίσης όχι μακριά από τη Νιγρίτα, ξαφνική συμμορίτικη επίθεση εναντίον γερμανικού φορτηγού αυτοκινήτου. Εδώ σκοτώθηκαν δυο γερμανοί στρατιώτες και τραυματίστηκαν δυο έλληνες εργάτες. Στο χρονικό διάστημα από 11 ως 18.9.41 έγιναν τρεις βομβιστικές επιθέσεις σε σιδηροδρομικές γραμμές, δυο επιθέσεις στη γραμμή Θεσσαλονίκης-Βελιγραδίου και μια στη γραμμή Θεσσαλονίκης-Σερρών. Για να αποτραπεί μια επέκταση της ανασφάλειας, πάρθηκαν αμέσως σ' όλες τις περιπτώσεις δραστικά αντίμετρα, που η επιτυχία τους ήταν περιορισμένη λόγω της πολύ μικρής δύναμης ανδρών. Το ότι οι επιθέσεις κατά της ασφάλειας του στρατού δεν είναι τοπικά περιορισμένες, αλλά πρέπει να εξετάζονται σ' ένα μεγαλύτερο πλαίσιο, βγαίνει και από το γεγονός ότι στις 29.9.41 στην κατεχόμενη από βουλγαρικά στρατεύματα περιοχή της Δράμας ξέσπασαν σημαντικές ένοπλες ταραχές. Όπως αποδείχνει η ενισχυμένη προπαγάνδα μέσω προκηρύξεων, πρόκειται εδώ –ακριβώς όπως και στη Σερβία– για πράξεις μπολσεβίκων υποκινητών, που δελεάζουν τις μάζες με μαρξι-

1. Στρατιωτικός Διοικητής Θεσσαλονίκης-Αιγαίου από 1 Ιούλη 1941 ως 31 Δεκέμβρη 1942.
2. Η έκθεση έχει ημερομηνία 3 Οκτώβρη 1941.

στικά συνθήματα τρομοκρατίας και τα εθνικά στοιχεία με την έκκληση για αντίσταση κατά των καταπιεστών, με εκκλήσεις στις ιδέες των ελλήνων αγωνιστών της ελευθερίας. Πρέπει να αναμένεται ότι τα δραστικά αντίποινα θα αφήσουν εντύπωση στον πληθυσμό. Αλλά με μερικά στοιχεία, απρόσιτα σε λογικά επιχειρήματα, που μόνο με τη βία των όπλων μπορούν να εμποδιστούν στην εκτέλεση των σχεδίων τους, πρέπει να υπολογίζουμε όσο διαρκεί ο πόλεμος στην Ανατολή, μια και το σύνθημα για αγώνα δόθηκε από τη Μόσχα.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.190

25. Πτέραρχος Αντρέ: Εκτέλεση 110 Κρητικών

(Από την τελική έκθεση του πτεράρχου Αλεξάντερ Αντρέ, διοικητή του οχυρού Κρήτη[1], 3 Οκτώβρη 1941)

Α. Λόγοι για την πραγματοποίηση της έκτακτης επιχείρησης «Κοινωνία των Εθνών»...

2. Ενώ η πρώτη έκτακτη επιχείρηση έγινε αναγκαία για να ερευνηθούν μερικά χωριά, γνωστά από τα γεγονότα κατά την κατάληψη του νησιού, όπως το Αλικιάνου (1.8.41) στους πρόποδες της οροσειράς, η δεύτερη έκτακτη επιχείρηση[2] στράφηκε εναντίον της οροσειράς με τα άγρια φαράγγια στα δυτικά των «Λευκών Ορέων», που το επίκεντρό τους σχηματίζεται από το υψίπεδο Ομαλός.

3. Οι αποφάσεις των έκτακτων στρατοδικείων της πρώτης έκτακτης επιχείρησης μπόρεσαν να διαπιστώσουν μόνο μικρό σχετικά αριθμό ονομάτων ανταρτών και υπόπτων για ανταρσία, που καταζητούνταν με βάση καταλόγους διώξεων. Από τους 109 που καταδικάστηκαν σε θάνατο την 1.8.41 βρέθηκαν μόνο 21 πρόσωπα σε σύνολο 252 που καταζητούνταν με βάση τους καταλόγους και που η Αστυνομία δίωξης εγκλήματος τους είχε χαρακτηρίσει προηγούμενα σαν αντάρτες. Όλοι οι άλλοι είχαν διαφύγει. Συνέπεια αυτού του γεγονότος ήταν η δεύτερη έκτακτη επιχείρηση, που πήρε το συνθηματικό όνομα «Κοινωνία των Εθνών»...

6. ...Σύμφωνα με τις οδηγίες του Στρατιωτικού Διοικητή Κρήτης δόθηκε διαταγή στον ταγματάρχη Φρίντμαν, της 5ης Ορεινής Μεραρχίας, να εκτελέσει με ένα ενισχυμένο σύνταγμα τη δεύτερη έκτακτη επιχείρηση «Κοινωνία των Εθνών».

Β. Προετοιμασία

1. Ο κομισάριος δίωξης εγκλημάτων δρ. Βένερ[3] με 3μηνη

1. Στρατιωτικός Διοικητής, από τον Ιούνη 1941 ως τον Ιούλη 1942.
2. Η επιχείρηση έγινε στο διάστημα από 1-9 Σεπτέμβρη 1941.
3. Ο δρ. Μπέρνχαρντ Βένερ ήταν στο τμήμα VB1 (δίωξη οργανωμένου και κοινού εγκλήματος) του Κεντρικού Γραφείου Ασφαλείας του Ράιχ.

προετοιμασία είχε προσφέρει σημαντική υπηρεσία που αφορούσε στις αποδείξεις για τα εγκλήματα που διαπράχθηκαν στην Κρήτη κατά γερμανών αλεξιπτωτιστών. Οι κατάλογοι δίωξης που κατάρτισε αποτέλεσαν τη βάση για την αναζήτηση και δίωξη των προσώπων καθώς και για τις αποφάσεις των έκτακτων στρατοδικείων.

Τα 3 έκτακτα στρατοδικεία είχαν την έδρα τους στην Παλαιοχώρα, τη Χώρα Σφακίων και στο δεσμωτήριο Αγία. Απ' αυτά καταδικάστηκαν σε θάνατο και εκτελέστηκαν 110 άνδρες, 13 κηρύχτηκαν αθώοι. Στο έκτακτο στρατοδικείο του στρατιωτικού διοικητή Κρήτης παραδόθηκαν, μαζί με τα κατηγορητήρια, για περαιτέρω χειρισμούς: 8 Έλληνες, 1 γυναίκα, προς το παρόν υπό κράτηση στο δεσμωτήριο της Αγίας...

Στο ύπαιθρο ντουφεκίστηκαν, προβάλλοντας ένοπλη αντίσταση ή κατά τη φυγή τους 39 άνδρες πολίτες.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 43.602

26. Στρατάρχης Λιστ: Εκτέλεση 2.284 Γιουγκοσλάβων και 202 Ελλήνων

(Από ημερήσιες αναφορές του στρατάρχη Βίλχελμ Λιστ προς το Α.Β., 18 και 21 Οκτώβρη 1941, για ομαδικές εκτελέσεις στη Σερβία και την Ελλάδα)

...Ημερήσια αναφορά της 18 Οκτώβρη 1941...

717η Μεραρχία Πεζικού:[1] Σαν μέτρα εξιλέωσης για το Κράλγιεβο εκτελέστηκαν 1.736 άνδρες και 19 γυναίκες. Δικές μας απώλειες: 2 νεκροί, 1 τραυματίας...

Τα χωριά Άνω Κερδύλλιο και Κάτω Κερδύλλιο στις εκβολές του Στρυμόνα κάηκαν, γιατί αποδείχτηκαν καταφύγια της συμμορίας της Νιγρίτας. Όλοι οι (202) κάτοικοι ντουφεκίστηκαν. Με το κάψιμο σημειώνονταν εκρήξεις πολεμοφοδίων και εκρηκτικών υλών. Μαζί με τους αλεξιπτωτιστές εκτελέστηκε και ο Έλληνας που τους φιλοξενούσε και πυρπολήθηκε και ένα σπίτι...

Ημερήσια αναφορά της 21 Οκτώβρη 1941...

717η Μεραρχία: Προέλαση τμημάτων των συνταγμάτων 748 και 737 νοτιοδυτικά του Κράλγιεβο με υποστήριξη στούκας (σ.σ.: αεροπλάνων κάθετης εφόρμησης). Λεία δυο βαριά πολυβόλα. Στον τομέα της μεραρχίας (σ.σ.: έγιναν) 529 εκτελέσεις.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 53.311, Πρακτικά του Στρατοδικείου της Νυρεμβέργης, ντοκ. Ν.Α.Β. 1.660

1. Διοικητής της μεραρχίας ήταν ο υποστράτηγος Πάουλ Χόφμαν.

27. Άλλες 67 εκτελέσεις σε χωριά της Θεσσαλονίκης

(Ημερήσια αναφορά του αντιστράτηγου Γιόζεφ Φόλτμαν[1], διοικητή της 164ης Μεραρχίας Πεζικού προς τη διοίκηση της 12ης Στρατιάς, 26 Οκτώβρη 1941)

Στις 25.10.41 κάηκαν από τμήματα της μεραρχίας τα χωριά Αμπελόφυτο, Κλειστό και Κυδωνιά (γύρω στα 46 χλμ. βορειοανατολικά της Θεσσαλονίκης) που χρησιμοποιούνταν σαν καταφύγια συμμοριών. Οι άνδρες κάτοικοι (67 άτομα) ντουφεκίστηκαν, οι γυναίκες και τα παιδιά μεταφέρθηκαν αλλού.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 40.708

1. Διοικητής της Μεραρχίας από 10 Γενάρη 1940 ως 10 Γενάρη 1942.

28. Σχέδια για τη μεγαλύτερη εκμετάλλευση της Ν.Α. Ευρώπης

(Από το λόγο του Χέρμαν Φέλινγκερ[1] προέδρου του ΔΣ των εργοστασίων Ντίντιερ ΑΕ, κατά τη συνεδρίαση της Επιτροπής Εξωτερικού Εμπορίου της Ομάδας Βιομηχανίας του Ράιχ, 8 Νοέμβρη 1941, για το «Σχεδιασμό μεγάλου χώρου» για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη)

...Στόχος είναι η οικονομία μεγάλου χώρου σ' ένα ηπειρωτικό ευρωπαϊκό οικονομικό μπλοκ. Μόνο ένα σταθερό ευρωπαϊκό οικονομικό μπλοκ, μόνο μια κοινή στράτευση όλων των δυνάμεων μπορεί να ικανοποιήσει σε επαρκή βαθμό τις ανάγκες που αναμένεται να προκύψουν μετά τον πόλεμο. Προϋπόθεση γι' αυτό είναι ότι δεν θα μείνει ανεκμετάλλευτη ή δεν θα διατεθεί λανθασμένα καμιά εργατική δύναμη της Ευρώπης...

Επιδιώκουμε μια όσο το δυνατό καλύτερη εκμετάλλευση των πηγών των πρώτων υλών και την αύξηση της παραγωγής με τελικό στόχο μια όσο το δυνατό υψηλή παραγωγή στη βάση ενός ποιοτικού και οικονομικά ρεαλιστικού σχεδιασμού. Γι' αυτή την ανοικοδομητική εργασία η πρωτοβουλία της ιδιωτικής οικονομίας είναι απαραίτητη. Αυτή όμως δεν χρησιμοποιείται σωστά χωρίς μια οργάνωση που να εγγυάται τη σύμπραξη όλων των δυνάμεων και ένα διορατικό σχεδιασμό. Για το σκοπό αυτό είναι αναγκαία μια ηγεσία, την οποία εμείς βέβαια την αξιώνουμε για τη Γερμανία... Στο βιομηχανικό τομέα αυτό το ηγετικό καθήκον ανατίθεται στην Ομάδα Βιομηχανίας του Ράιχ σαν την κατάλληλη εκπροσώπηση ολόκληρης της γερμανικής βιομηχανίας. Στον τομέα της εξωτερικής οικονομίας είναι στη διάθεσή της η Επιτροπή του Εξωτερικού Εμπορίου...

Ήδη στην τελική ομιλία μου στην τελευταία συνεδρίαση της Επιτροπής Εξωτερικού Εμπορίου ανάφερα ότι γι' αυτά τα μεγάλα έργα είναι αναγκαία μια λεπτομερέστερη υποδιαίρεση με

1. Ο Χ. Φέλινγκερ ήταν ταυτόχρονα πρόεδρος της Επιτροπής Εξωτερικού Εμπορίου της Ομάδας Βιομηχανίας του Ράιχ.

τη μορφή των επιτροπών χωρών, που θα ιδρυθούν. Για το σκοπό αυτό εργαστήκαμε ήδη. Αφού συμφωνήσαμε να συνεργαστούμε με το ΟΕΚΕ σχηματίστηκε από μας κατ' αρχήν μια Επιτροπή Νότιας Ανατολής. Με τη συγκρότηση αυτής της επιτροπής, η Επιτροπή Εξωτερικού Εμπορίου απόκτησε μια στέρεα υποδομή για ολόκληρο το σχεδιασμό στο χώρο του Δούναβη. Οι γενικές κατευθύνσεις της Επιτροπής Εξωτερικού Εμπορίου πρέπει μέσω της Επιτροπής Νότιας Ανατολής να συμφωνήσουν με τις ιδιαίτερες αναγκαιότητες εκείνου του χώρου. Από την άλλη μεριά η Επιτροπή Εξωτερικού Εμπορίου θα πρέπει να χρησιμοποιεί για τις βασικές της κατευθυντήριες γραμμές πάντα τις παροτρύνσεις της Επιτροπής Νότιας Ανατολής, γιατί η περιοχή αυτή που αντιπροσωπεύεται από την επιτροπή αποτελεί ένα πολύ σημαντικό τμήμα ολόκληρης της γερμανικής εξωτερικής οικονομίας στον τομέα της βιομηχανίας. Στο πλευρό της Επιτροπής της Νότιας Ανατολής βρίσκεται, όπως διαπιστώνω με ιδιαίτερη χαρά, η Εταιρία Νοτιοανατολικής Ευρώπης στη Βιέννη. Αυτή η εταιρία έχει κάνει καθήκον της τη μελέτη των οικονομικών δυνάμεων και των δυνατοτήτων ανάπτυξης των νοτιοανατολικοευρωπαϊκών χωρών. Για το σκοπό αυτό δημιούργησε έναν ιδιαίτερο οικονομικοεπιστημονικό μηχανισμό, που οφείλει να πραγματοποιήσει τις αναγκαίες επιστημονικές προεργασίες για το σχεδιασμό στον νοτιοανατολικοευρωπαϊκό χώρο. Το υλικό που υπάρχει για το τωρινό επίπεδο της οικονομίας στις νοτιοανατολικές χώρες έχει ανάγκη συμπλήρωσης και ενιαιοποίησης. Γι' αυτό η Εταιρία Νότιας Ανατολής συνεργάζεται στενότατα με το Ινστιτούτο της Βιέννης για Οικονομική Έρευνα.

Εδώ θα προκύψει μια εξαιρετικά καρποφόρα συνεργασία μεταξύ της Εταιρίας Νοτιοανατολικής Ευρώπης, του ΟΕΚΕ και της Επιτροπής Νότιας Ανατολής. Η σκέψη για την εργασιακή διαδικασία είναι ότι οι προτάσεις σχεδιασμού της Εταιρίας Νοτιοανατολικής Ευρώπης θα συζητούνται στην Επιτροπή Νότιας Ανατολής και θα εφαρμόζονται στην πράξη.

Για τη λειτουργία της η Επιτροπή Νότιας Ανατολής δημι-

ούργησε μια διάρθρωση που προβλέπει επιτροπές χωρών για τα επιμέρους κράτη. Η λειτουργία των επιτροπών διευθύνεται από την Επιτροπή Νότιας Ανατολής σύμφωνα με ενιαίες απόψεις... Οι επιτροπές αυτών των χωρών θα πρέπει να εξελιχθούν σε απαραίτητα ειδικά όργανα των κυβερνήσεων. Οι επιτροπές των χωρών καθώς και η Επιτροπή Νότιας Ανατολής, που τις περιλαμβάνει, θα συνεργαστούν στενότατα με τις κυβερνητικές επιτροπές, στη διάθεση των οποίων θα πρέπει να βρίσκονται με κάθε τρόπο...

Για τις χώρες, στις οποίες δεν υπάρχουν βιομηχανικές επιτροπές, οι επιτροπές των χωρών θα πρέπει να προσπαθήσουν επιπλέον να αναλάβουν άμεσα τα καθήκοντα των βιομηχανικών επιτροπών. Ένα από τα σημαντικότερα καθήκοντα των επιτροπών των χωρών είναι η επαφή με τους κορυφαίους βιομήχανους της άλλης χώρας και η απόκτηση της εμπιστοσύνης τους σαν πρώτη προϋπόθεση για μια επιτυχή και διαρκή συνεργασία. Γι' αυτό πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη σημασία σε κοινές συνεδριάσεις με τους ξένους βιομήχανους, ώστε να τους πείσουμε για την ανάγκη της κοινής εργασίας. Συνολικά, πρέπει να σχηματιστούν για τη Νότια Ανατολή 7 επιτροπές χωρών και συγκεκριμένα για τη Ρουμανία, την Ουγγαρία, την Ελλάδα, τη Βουλγαρία, την Κροατία, τη Σερβία και τη Σλοβακία.

Στην Επιτροπή Νότιας Ανατολής που βρίσκεται πάνω από τις 7 επιτροπές των χωρών σαν επιτροπή-στέγη ανήκουν οι 7 πρόεδροι των επιτροπών των χωρών. Της Επιτροπής Νότιας Ανατολής ηγείται ο δρ. κ. Ίλγκνερ, που είναι ταυτόχρονα πρόεδρος της Επιτροπής Ουγγαρίας.

Η εμπορική διεύθυνσή της βρίσκεται στα χέρια της Ομάδας Βιομηχανίας του Ράιχ. Ο προϊστάμενος του τμήματος εξωτερικής οικονομίας είναι ταυτόχρονα ο κεντρικός εμπορικός διευθυντής των επιτροπών των χωρών και της Επιτροπής Νότιας Ανατολής. Οι εισηγητές των χωρών του τμήματος είναι αναπληρωτές εμπορικοί διευθυντές των επιτροπών των χωρών.

Συνοψίζοντας, μπορεί να λεχθεί ότι για ολόκληρη τη βιομηχανική αντιπροσώπευση στο σχεδιασμό του μεγάλου χώρου

προκύπτει η εικόνα μιας πυραμίδας. Στην κορυφή είναι η Ομάδα Βιομηχανίας του Ράιχ, που ταυτόχρονα αποτελεί τον συνδετικό κρίκο, κατά ένα τρόπο τον πηλό όλου του οικοδομήματος, γιατί στα χέρια της βρίσκεται η εμπορική διεύθυνση όλων των επιτροπών. Για ολόκληρο το σχεδιασμό του μεγάλου χώρου σχηματίστηκε η Επιτροπή Εξωτερικού Εμπορίου, που πρέπει να διατηρήσει την εποπτεία πάνω στο σύνολο. Δίπλα στην Επιτροπή Ανατολικής Ασίας και την Επιτροπή Ιταλίας, η Επιτροπή Εξωτερικού Εμπορίου, σαν μια παραπέρα υποδιαίρεση, θα υποστηριχθεί για το σχεδιασμό στο χώρο του Δούναβη από την Επιτροπή Νότιας Ανατολής, που πρέπει να εναρμονίσει τις γενικές κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής Εξωτερικού Εμπορίου με τις ιδιαίτερες αναγκαιότητες του νοτιοανατολικοευρωπαϊκού χώρου. Στην Επιτροπή Νότιας Ανατολής υπάγονται οι 7 επιτροπές των χωρών. Ο προϊστάμενος της Ομάδας Βιομηχανίας του Ράιχ επιφυλάχτηκε ανάλογα με τις εκάστοτε ανάγκες να εγκαταστήσει ιδιαίτερες επιτροπές και για άλλες χώρες.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 5.628

29. Η οικονομική και βιομηχανική «ανοικοδόμηση»

(Από την ομιλία[1] του Μαξ Ίλγκνερ, 8 Νοέμβρη 1941, για τα καθήκοντα της Επιτροπής Νότιας Ανατολής της Ομάδας Βιομηχανίας του Ράιχ)

Καθήκον της Επιτροπής Νότιας Ανατολής είναι να σταθεί με συμβουλές και με έργα στο πλευρό των αρχών για την οικονομική ανάπτυξη της Νότιας Ανατολής. Η Επιτροπή θα κάνει σχεδιασμένη εργασία, που στηριγμένη σε οικονομικοεπιστημονικές γνώσεις θα εγγυηθεί ένα ύψιστο μέτρο λογικής οικονομικής και βιομηχανικής ανοικοδόμησης. Το ΟΕΚΕ έθεσε στη διάθεση της Ομάδας Βιομηχανίας του Ράιχ τη συνεργασία των συμβουλίων του για τη βιομηχανία, τη γεωργία, τις συγκοινωνίες και τις τράπεζες. Μ' αυτόν τον τρόπο είναι δεδομένη μια σύνδεση με τους άλλους τομείς, που είναι σημαντικοί για την εργασία σχεδιασμού και ταυτόχρονα αναγνωρίζεται η αρμοδιότητα της Ομάδας Βιομηχανίας του Ράιχ. Η ΟΒΡ και το ΟΕΚΕ υπέβαλαν στον υπουργό Οικονομίας του Ράιχ προτάσεις συνεργασίας με την Εταιρία Νότιας Ανατολής στη Βιέννη, τις οποίες και ενέκρινε. Μετά απ' αυτό η Εταιρία Νότιας Ανατολής θα αναλάβει την πρώτη φάση του σχεδιασμού για τη Νότια Ανατολή, δηλαδή την οικονομικοεπιστημονική προεργασία. Η Εταιρία Νότιας Ανατολής από την πλευρά της συνεργάζεται στενά με όλα τα ενδιαφερόμενα οικονομικά ερευνητικά ινστιτούτα. Για το σκοπό αυτό δημιούργησε επιτροπή σχεδιασμού στην οποία ανήκουν και αντιπρόσωποι της ΟΒΡ και του ΟΕΚΕ. Οι πραγματογνωμοσύνες της επιτροπής σχεδιασμού θα ετοιμάζονται σε διαρκή επαφή με την πρακτική οικονομία και θα αξιοποιούνται κατόπιν από την Επιτροπή Νότιας Ανατολής σαν βάση για τις παραπέρα εργασίες της. Στην ευθύνη της Επιτροπής Νότιας Ανατολής βρίσκονται οι επιτροπές των χωρών. Τα καθήκοντά τους είναι:

1. Ο λόγος εκφωνήθηκε στην Επιτροπή Εξωτερικού Εμπορίου της ΟΒΡ.

1. Η εφαρμογή των αποτελεσμάτων των συσκέψεων των βιομηχανικών επιτροπών·

2. Η πλήρωση του κενού στα ενδιάμεσα των συσκέψεων των βιομηχανικών επιτροπών, δηλαδή η ανάληψη των λειτουργιών των βιομηχανικών επιτροπών στα διαστήματα που δεν συνεδριάζουν οι βιομηχανικές επιτροπές·

3. Η προετοιμασία νέων συσκέψεων των βιομηχανικών επιτροπών.

Η συμμετοχή των οικονομικών ομάδων σε τέτοιες συσκέψεις είναι σε πρώτη γραμμή επιθυμητή αν πρόκειται για ζητήματα τα οποία δεν μπόρεσαν να πραγματοποιηθούν ως τώρα στις χώρες της Νότιας Ανατολής λόγω εμποδίων στον τομέα των διοικητικών μέτρων ή λόγω εμποδίων οργανωτικής μορφής.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 5.628

30. Η αιμορραγία από τα έξοδα κατοχής

(Από έγγραφο του Καρλ Κλόντιους, 9 Νοέμβρη 1941, για τα έξοδα κατοχής που απαιτούνται από την Ελλάδα)

Μετά την είσοδο του στρατού στην Ελλάδα τα έξοδα των γερμανικών στρατευμάτων πληρώθηκαν στην αρχή με πιστωτικά χαρτονομίσματα του Ράιχ, τα έξοδα των ιταλικών στρατευμάτων με ιδιαίτερα δραχμικά χαρτονομίσματα της Cassa Mediterrania, που ίδρυσαν οι Ιταλοί. Στις 5 Αυγούστου κλείστηκε μεταξύ της γερμανικής και της ιταλικής κυβέρνησης συμφωνία κατά την οποία τα ως τώρα δαπανηθέντα χαρτονομίσματα αυτού του είδους και συγκεκριμένα για τον καθένα από τους δυο εταίρους του άξονα μέχρι του αντιτίμου των 5 δισ. δραχμών θα εξαργυρωθούν από την ελληνική κυβέρνηση και θα καταβληθούν χωρίς αποζημίωση στη Γερμανία και την Ιταλία. Κατά τη συμφωνία αυτή τα μηνιαία έξοδα κατοχής που θα καταβάλλονται από την 1η Αυγούστου, θα καθορίζονται από μήνα σε μήνα από τον γερμανό και τον ιταλό πληρεξούσιο στην Αθήνα σε συμφωνία και με συμμετοχή των στρατιωτικών υπηρεσιών των δυο πλευρών.

Η Ελλάδα δεν είναι σε θέση να καταβάλει τα έξοδα κατοχής στο ύψος που απαιτούνται από τις στρατιωτικές υπηρεσίες. Οι απαιτήσεις ανέρχονται συνεχώς και έχουν ήδη τώρα φτάσει στο ύψος των 4 δισ. δραχμών το μήνα.

Η Ελλάδα είχε προπολεμικά κυκλοφορία 6 ως 8 δισ. δραχμών. Η κυκλοφορία ξεπέρασε ήδη τα 30 δισ. Είναι σαφές ότι η Ελλάδα δεν μπορεί να πληρώνει το μήνα ποσά που ανέρχονται στο μισό περίπου της χαρτονομισματικής κυκλοφορίας του καιρού της ειρήνης. Ο κρατικός προϋπολογισμός έχει ένα διαρκώς αυξανόμενο παθητικό, που με συνεχιζόμενη ικανοποίηση των εξόδων κατοχής στο σημερινό επίπεδο ανεβαίνει το λιγότερο κατά 4 δισ. δραχμές το μήνα, μια και τα έσοδα δεν επαρκούν ούτε κατά προσέγγιση για την κάλυψη των τακτικών δαπανών.

Μια και ριζική λύση του ζητήματος σύμφωνα με ομόφωνη κρίση όλων των συμμετεχουσών γερμανικών και ιταλικών υπηρεσιών δεν είναι δυνατή προς το παρόν, δεν μένει άλλη διέξοδος από το να εισπράττονται και μελλοντικά τα έξοδα κατοχής με τον ως τώρα τρόπο, παρ' όλους τους δισταγμούς και παρά το αναμφισβήτητο γεγονός ότι η Ελλάδα ωθείται όλο και περισσότερο στον πληθωρισμό...

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 3.971

31. Συλλήψεις και εκτελέσεις στη Νιγρίτα

(Από την Έκθεση αρ. 5, της 164ης Μεραρχίας Πεζικού[1] για το διάστημα από 29 Οκτώβρη ως 10 Νοέμβρη 1941[2])

Σε συνεργασία με τη Μυστική Στρατονομία το 382 Σύνταγμα Πεζικού[3] πραγματοποίησε στις 31.10. και 1.11. μπλόκα στο χώρο της Νιγρίτας. Πιάστηκαν 97 άτομα που είχαν δράσει κομμουνιστικά. Ανάμεσα στους συλληφθέντες ήταν και δυο συμμορίτες, που μετά την ανάκρισή τους ντουφεκίστηκαν την 1.11.1941. Οι υπόλοιποι 95 κομμουνιστές παραδόθηκαν στο στρατόπεδο συγκέντρωσης της Θεσσαλονίκης. Εκτός απ' αυτούς πιάστηκε στις 2.11.1941 στη Νιγρίτα ένας ηγέτης συμμορίας, που το 382 Σύνταγμα Πεζικού τον χρησιμοποίησε σαν οδηγό για το μπλόκο στο χώρο του Καστενοχωρίου την 3.11. και που μετά την επιστροφή απαγχονίστηκε στις 4.11.1941.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 53.307· υλικά από τη Δίκη της Νυρεμβέργης· ντοκ. NOKW-1.073

1. Διοικητής ήταν ο αντιστράτηγος Γιόζεφ Φόλτμαν.
2. Η έκθεση έχει ημερομηνία 10 Νοέμβρη 1941.
3. Διοικητής ήταν ο συνταγματάρχης Χέλμουτ Μπόικεμαν.

32. Η δράση του ειδικού αποσπάσματος «Ρ. Ρόζενμπεργκ»

(Από την Τελική Έκθεση του ανθυπολοχαγού Χέρμαν φον Ίνγκραμ, διοικητή του ειδικού αποσπάσματος «Ράιχσλάιτερ Ρόζενμπεργκ»[1], 15 Νοέμβρη 1942, για τη δράση του στη Ελλάδα[2])

...Πρέπει να διαπιστωθεί ότι η επιτυχία της δράσης του ειδικού αποσπάσματος έγινε δυνατή μόνο χάρη στην απλόχερη και με κατανόηση υποστήριξη των υπηρεσιών του στρατού...

Η εντολή ήταν να τεκμηριωθεί η αντιγερμανική δραστηριότητα στην Ελλάδα του εβραϊσμού, της μασονίας και άλλων κοσμοθεωρητικών και πολιτικών εχθρών του Ράιχ στην Ελλάδα, να εξασφαλιστεί το σχετικό υλικό κι έτσι να τους αφαιρεθούν οι πνευματικές βάσεις και τα υλικά της δράσης τους...

1. Μασονία...

Σχετικά με τη μασονία, στο ειδικό απόσπασμα Ρόζενμπεργκ τέθηκαν τα ακόλουθα καθήκοντα στην Ελλάδα:

α) Κατάσχεση και μεταφορά των μασονικών βιβλίων...

2. Εβραϊσμός

Με τις ιδιαίτερες συνθήκες στην Ελλάδα δεν επαρκούσε να γίνουν έρευνες σε εβραϊκούς συλλόγους και οργανώσεις και να

1. Ο Άλφρεντ Ρόζενμπεργκ ήταν προϊστάμενος σ' όλο το Ράιχ (Ράιχσλάιτερ) του Εθνικοσοσιαλιστικού Γερμανικού Εργατικού Κόμματος (ΕΣΓΕΚ), προϊστάμενος του Γραφείου Εξωτερικής Πολιτικής του ΕΣΓΕΚ, εντεταλμένος του Φύρερ για την επιτήρηση όλης της πνευματικής και κοσμοθεωρητικής εκπαίδευσης και αγωγής του ΕΣΓΕΚ και υπουργός του Ράιχ των κατεχόμενων ανατολικών περιοχών.

2. Το ειδικό απόσπασμα συγκροτήθηκε στις 25.2.1941 στο στάδιο της προετοιμασίας της επίθεσης κατά της Ελλάδας. Στη διάρκεια της δράσης του το απόσπασμα υπαγόταν στις διαταγές του διοικητή των περιοχών των μετόπισθεν της Στρατιάς 560 αντιστράτηγου φον Κρέντσκι και στις διαταγές της ανώτερης διοίκησης της 12ης Στρατιάς.

κατασχεθεί το υπάρχον υλικό. Μια κι ένα μεγάλο μέρος των φακέλων είχε μεταφερθεί, έγιναν έρευνες σπιτιών επιφανών Εβραίων. Στη Θεσσαλονίκη πραγματοποιήθηκαν σε συνεργασία με τη μυστική στρατονομία πάνω από 50 έρευνες σπιτιών και ανακρίσεις.

Μια και ήταν γνωστό ότι φάκελοι με μυστικό υλικό φυλάσσονται σε τραπεζικά θησαυροφυλάκια, εξετάστηκαν προγραμματισμένα με την έγκριση γερμανού τραπεζικού επιτρόπου τα εβραϊκά θησαυροφυλάκια στις ελληνικές τράπεζες. Συνολικά ερευνήθηκαν κατ' αυτή την ενέργεια 2.300 χαλύβδινες θυρίδες. Για τη συμπλήρωση των εργασιών ερευνήθηκαν οι μεγάλες εβραϊκές εφημερίδες «Le Progres» και «L' Independant» και η εβραιόφωνη εφημερίδα «Messager d' Athènes» της Αθήνας, δυο εβραϊκά βιβλιοπωλεία, ένα εβραϊκό νοσοκομείο και παρόμοια εβραϊκά ιδρύματα...

Τελικά μπορεί να αναφερθεί στον Ράιχσλάιτερ και στο Α.Β. ότι το έκτακτο απόσπασμα στην Ελλάδα εκπλήρωσε σ' όλα τα ουσιαστικά σημεία την εντολή που πήρε.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 10.976

33. Ιταλο-γερμανικές αψιμαχίες για τη διανομή της λείας

(Από το τηλεγράφημα του Γκίντερ Άλτενμπουργκ προς το γερμανικό υπουργείο Εξωτερικών, 15 Νοέμβρη 1941)

Ο ιταλός Πληρεξούσιος[1] με ξαναρώτησε σήμερα, αν επιτέλους έφτασε οδηγία από το Βερολίνο για το σχέδιο προμηθειών σταριού που συμφωνήθηκε στη Ρώμη μεταξύ του Κλόντιους και του Τζιανίνι[2] ή αν εμμένουμε οριστικά στη δήλωσή μας κατά την οποία η Ιταλία είναι αποκλειστικά υπεύθυνη για τον επισιτισμό της Ελλάδας. Για την τελευταία περίπτωση ανάφερε ότι η Γερμανία δεν μπορεί να επωφελείται μόνο από την ελληνική οικονομία με το να παίρνει το μεγαλύτερο μερίδιο των πολυτιμότερων ελληνικών προϊόντων, αλλά ότι όπως δήλωσε ήδη στη Ρώμη ο Τζιανίνι στον Κλόντιους θα πρέπει να γίνει ευθύς αμέσως αλλαγή *των υφιστάμενων συμφωνιών* για την κατανομή των εξαγωγών. Οι Ιταλοί, είπε, δεν θα μπορούσαν να συνεχίσουν να προμηθεύουν μονομερώς χωρίς ελληνικά ανταλλάγματα, ενώ η Γερμανία δεν εξισώνει τις εισαγωγές της από την Ελλάδα με ανταλλάγματα. Αν έπεφτε στην Ιταλία η ευθύνη για τον επισιτισμό της Ελλάδας, αυτό θα 'πρεπε να συμψηφιστεί με ενίσχυση του ιταλικού ελέγχου σ' όλους τους τομείς της διοίκησης, για παράδειγμα, με την εγκατάσταση γραφείων ελέγχου στα διάφορα ελληνικά υπουργεία...

Αυτό θα είχε σαν συνέπεια για μας να χαθεί για πολύ καιρό το ισχυρό σύμπλεγμα της ελληνικής και γερμανικής οικονομίας μια και κατά τον υπαινιγμό του ιταλού Πληρεξούσιου η Ιταλία θα επέμενε όλες οι προμήθειες να γίνονται μέσω Ιταλίας. Επιπλέον η Ιταλία θα αξίωνε την ανάληψη των συναλλαγών κλίρινγκ, όπως επίσης θα επιθυμούσε πιθανά την απομάκρυνση των επιτρόπων εξωτερικού εμπορίου, των τραπεζών κλπ. που

1. Πελεγκρίνο Γκίτζι.

2. Αμεντέο Τζιανίνι, προϊστάμενος του πολιτικού τμήματος του ιταλικού υπουργείου Εξωτερικών.

έχουμε τοποθετήσει. Τέλος θα περιέρχονταν η πολιτιστική και επιστημονική δράση μας στην Ελλάδα υπό ιταλικό έλεγχο που μόλις θα μπορούσε πια να συνεχιστεί και να επεκταθεί στις σχεδιασμένες διαστάσεις...

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 14.092

34. Μέριμνα όχι για τους πεινασμένους, αλλά για την πολεμική μηχανή

(Από το τηλεγράφημα του Γκίντερ Άλτενμπουργκ προς το υπουργείο Εξωτερικών, 16 Νοέμβρη 1941)

Η πείνα στην Ελλάδα αρχίζει με την είσοδο της ψυχρής εποχής να έχει οξύτατες επιπτώσεις. Οι περιπτώσεις θανάτου, μάλιστα στη μέση του δρόμου, αυξάνονται. Ο υποσιτισμένος πληθυσμός μόλις μπορεί να εργάζεται αποδοτικά. Ο ιταλός Πληρεξούσιος απαιτεί από την ελληνική κυβέρνηση να καταρτίσει επισιτιστικό σχέδιο με τα εξής εγχώρια προϊόντα: ελαιόλαδο, κορινθιακές σταφίδες, ροζακιά σταφίδα, ξυλοκέρατα, πορτοκάλια και σύκα, όσα είναι στη διάθεσή της πέρα από τις ανάγκες των δυο στρατών κατοχής...

Αν πετυχαίναμε με το επισιτιστικό σχέδιο[1] να κρατήσουμε τους έλληνες εργάτες σε κάποια ικανότητα για δουλειά, αυτό θα είχε σαν αποτέλεσμα να μπορέσουμε να κρατήσουμε σε λειτουργία τουλάχιστο τα στρατιωτικά εργοστάσια και σε δοσμένη περίπτωση ακόμα και τις αμυντικές οικονομικές επιχειρήσεις, όπως είναι τα μεταλλεία, ώστε έτσι να παίρνουμε από την Ελλάδα χρώμιο κι άλλα αναγκαία μεταλλεύματα.

Αν δεν δοθεί στον ελληνικό πληθυσμό μια ελάχιστη ποσότητα από τα προαναφερθέντα τρόφιμα, θα σταματήσουν εδώ συντομότατα όλα τα εργαζόμενα για το αμυντικό οικονομικό συμφέρον μας εργοστάσια, συνεργεία επισκευής αεροπλάνων μετώπου, ναυπηγεία και άλλα. Ήδη τώρα σημειώνονται σ' αυτά τα εργοστάσια μειώσεις εργασιακής απόδοσης κατά 30-60%. Γι' αυτό είναι και προς το συμφέρον μας να απαγορευτεί μέχρι νεοτέρας διαταγής η εξαγωγή τροφίμων.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 43.170

---

1. Το σχέδιο επισιτισμού καταστρώθηκε στις 22 Νοέμβρη 1941.

35. Η διείσδυση σε ελληνικές επιχειρήσεις

(Από τις σημειώσεις[1] του Φραντς Ραντεμάχερ[2] για τον Μάρτιν Λούτερ, 22 Νοέμβρη 1941)

Στην Ελλάδα η γερμανική συμμετοχή μετά την κατάληψη επεκτεινόταν κατά κύριο λόγο σε επιχειρήσεις μεταλλωρυχείων. Οι επιχειρήσεις αυτές εν μέρει αγοράστηκαν, εν μέρει παραχωρήθηκαν δικαιώματα αγοράς κατά προτεραιότητα. Μεταξύ άλλων συμμετέχουν η Κρουπ και η Βορειογερμανική ΑΕ Αλουμινίου. Μεταξύ της ΓΚΕΣΦΙΡΕΛ[3] και των εργοστασίων ηλεκτροπαραγωγής όπως και της Εταιρίας Τροχιοδρόμων της Αθήνας υπογράφηκε δεκαετής συμφωνία λειτουργίας των επιχειρήσεων. Αυτό το σημείο είναι ιδιαίτερα σημαντικό μια και αποτελεί θέση-κλειδί της ελληνικής βιομηχανίας. Παρ' ότι ως τώρα δεν υπάρχει ακόμα συμμετοχή των Ιταλών, πρέπει να θεωρείται ενδεχόμενη για το μέλλον.

Η συνολική συμμετοχή στην Ελλάδα ανέρχεται ως τώρα σε 2,5 δισ. δραχμές περίπου (= πάνω από 40 εκατομμ. μάρκα του Ράιχ), που για τη χώρα αυτή πρέπει να θεωρείται σημαντική.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 15.609

1. Οι σημειώσεις αναφέρονται επίσης στη συμμετοχή γερμανικού κεφαλαίου στην Ολλανδία και το Βέλγιο.

2. Εισηγητής του τμήματος Γερμανία του γερμανικού υπουργείου Εξωτερικών.

3. Γκεξέλσαφτ φιρ Ελέκτρισε Ουντερνέμουνγκεν Α.Γκ = Εταιρία Ηλεκτρικών Επιχειρήσεων ΑΕ, Βερολίνο. Συγχωνεύτηκε στις 25 Απρίλη 1942 με την ΑΕΓΚΕ του Βερολίνου.

36. Αντιστράτηγος φον Κρέντσκι: Εγκλεισμός όλων των γνωστών κομμουνιστών στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Θεσσαλονίκης

(Από τη διοικητική έκθεση του αντιστράτηγου Κουρτ φον Κρέντσκι για το Νοέμβρη 1941[1]*)*

Μια και η ηγεσία του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας αναπτύσσει προς το παρόν στην Αθήνα ισχυρή δραστηριότητα, διατάχτηκε σαν προληπτικό μέτρο κατά της εξάπλωσής της στον τομέα μου η σύλληψη και παράδοση όλων των γνωστών κομμουνιστών της πόλης της Θεσσαλονίκης στο στρατόπεδο συγκέντρωσης... Η επισιτιστική κατάσταση πρέπει να θεωρηθεί αρκετά σοβαρή. Αφάνταστη είναι η κατάσταση επισιτισμού στα νησιά Λέσβος και Χίος. Εδώ δεν μπόρεσε να διανεμηθεί ψωμί εδώ και 40 μέρες... Παρά την εξαιρετικά τεταμένη αυτή επισιτιστική κατάσταση, ο στρατός πήρε από τη χώρα και στον αναφερόμενο μήνα τρόφιμα, ιδιαίτερα ζώα, πατάτες, σανό. Ο λόχος σφαγείων έσφαξε 220 βόδια, που αγοράστηκαν στη Μακεδονία. Συνολικά τραβιούνται από τον τομέα μου κάθε μήνα το λιγότερο 1.500 βόδια. Ο αστικός πληθυσμός μπορεί να εξασφαλίσει βοδινό κρέας σχεδόν μόνο μέσω της μαύρης αγοράς...

Ένα ιδιαίτερα δύσκολο καθήκον των νέων ελληνικών υπηρεσιών θα είναι να σταματήσουν μια παραπέρα άνοδο των τιμών... Μια σύγκριση των τιμών της 8 Απρίλη και της 10 Νοέμβρη αυτού του χρόνου δίνει μια κατά μέσο όρο άνοδο των τιμών κατά το 11πλάσιο...

ΚΚΑ, Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.190

1. Η έκθεση έχει ημερομηνία 3 Δεκέμβρη 1941.

37. Η πρώτη αναφορά για εκτελέσεις κρατουμένων στη Θεσσαλονίκη

(Από τη διοικητική έκθεση του αντιστράτηγου Κουρτ φον Κρέντσκι για το Δεκέμβρη, 1941[1])

Η πολιτική κατάσταση έμεινε εξαιρετικά ήσυχη. Σημειώνεται όμως μια ορισμένη εσωτερική ένταση, που οφείλεται στις στρατιωτικές αποτυχίες στη Ρωσία και την Αφρική και τη διαρκώς χειροτερεύουσα επισιτιστική κατάσταση. Μερικές ελαφρές δυναμιτιστικές επιθέσεις κατά των σιδηροδρόμων και μια δυναμιτιστική επίθεση κατά του σπιτιού του αρχηγού των άλλοτε ΕΕΕ (Εθνικοσοσιαλιστική Ένωση Ελλάδας) πρέπει να εκτιμηθούν σαν μεμονωμένες πράξεις. Για να δειχθεί όμως εκ των προτέρων ότι στην ανάγκη οι ταραχοποιοί θα αντιμετωπιστούν με την ίδια αυστηρότητα, σαν κι αυτή που χρειάστηκε τον Οκτώβρη, ντουφεκίστηκαν με απόφαση έκτακτου στρατοδικείου σαν αντίποινα 12 κομμουνιστές που πάρθηκαν από το στρατόπεδο συγκέντρωσης...

Η κομμουνιστική προπαγάνδα εντάθηκε. Φαίνεται ότι επιτεύχθηκε να μπουν στην κομμουνιστική ανατρεπτική δουλειά και κύκλοι διανοουμένων. Σύμφωνα με την κατάσταση της 29.12.41 στο στρατόπεδο συγκέντρωσης βρίσκονται 370 κρατούμενοι.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.328

1. Η έκθεση έχει ημερομηνία 6 Γενάρη 1942.

38. Οι Έλληνες πεθαίνουν από την πείνα – Οι χιτλερικοί απαιτούν περισσότερο λάδι

(Από την έκθεση του ιλάρχου Χανς Κοχ, αξιωματικού αμυντικής οικονομίας στην Αθήνα, για την κατάσταση το Γενάρη 1942[1])

Η επισιτιστική κατάσταση της Αθήνας και των προαστίων της (1,5 εκατομμύριο κάτοικοι=8% του συνολικού πληθυσμού της Ελλάδας) ήταν *και το Γενάρη καταστρεπτική*...

Ο εξαιρετικά υψηλός βαθμός θνησιμότητας που είναι συνέπεια της ατροφίας οφείλεται ιδιαίτερα στην έλλειψη λίπους... Το κρέας λείπει εντελώς ή λόγω της υψηλής του τιμής έγινε και για το εύπορο στρώμα του πληθυσμού είδος πολυτελείας...

Στο μεταλλωρυχείο χρωμίου του Δομοκού ξέσπασε απεργία, που τερματίστηκε με τον καθορισμό νέων ημερομισθίων. Προς το παρόν η παραγωγή του μεταλλείου ανέρχεται σε 1.500 τόνους περίπου.

Η' μεταφορά (σ.σ.: μεταλλευμάτων) από τα ορυχεία δυσκολεύτηκε το Γενάρη λόγω σιδηροδρομικών εμποδίων και της απεργίας που προαναφέρθηκε...

Στον υπό έκθεση μήνα αποστάλθηκαν, συγκεκριμένα από τη Θεσσαλονίκη, γύρω στους 2.000 τόνους χρωμίου, 10 τόνους εμπλουτίσματος μολυβδαινίου, 600 κιλά μετάλλευμα βολφραμίου για δείγμα...

Κατά τις συνομιλίες των αρμόδιων οικονομικών υπηρεσιών στο Βερολίνο, κατά τις οποίες ήταν παρών ο ανθυπολοχαγός δρ. Ζίγκερτ, απαιτήθηκε να καταβληθεί χωρίς καθυστέρηση φροντίδα για να αποσταλούν από τα νησιά μεγαλύτερες ποσότητες βρώσιμου λαδιού και χαμηλής οξύτητας ελαιόλαδου στη Γερμανία για τον εφοδιασμό του γερμανικού πληθυσμού με λίπη. Απαιτούνται το λιγότερο 1.000 τόνοι το μήνα...

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 8.290

1. Η έκθεση έχει ημερομηνία 14 Φλεβάρη 1942.

39. Κατάσχεση 40 τόνων ελληνικών ασημένιων κερμάτων

(Από το τηλεγράφημα του Καρλ Κλόντιους, από τη Ρώμη, προς το γερμανικό υπουργείο Εξωτερικών, 26 Φλεβάρη 1942)

Στην Ελλάδα κατασχέθηκαν 40 τόνοι ασημένιων κερμάτων. Η ποσότητα αυτή πρόκειται να μεταφερθεί από την Ελλάδα και να χρησιμοποιηθεί για στρατιωτικοοικονομικούς σκοπούς. Ως τώρα δεν έγινε δυνατό να συμφωνηθεί μεταξύ Γερμανίας και Ιταλίας η διανομή της ποσότητας αυτής... Προτείνω να με εξουσιοδοτήσετε να συνάψω συμφωνία με την Ιταλία που θα προβλέπει ότι 75% απ' αυτό το ασήμι προορίζεται για τη Γερμανία και 25% για την Ιταλία. Στο τελευταίο ποσοστό θα πρέπει να συμπεριληφθεί και το ασήμι που κατασχέθηκε από τους Ιταλούς στις κατεχόμενες απ' αυτούς περιοχές.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. 68.610, φύλλο 20

40. Η IG Farbenindustrie για την εντατικοποίηση της εκμετάλλευσης της Ν.Α. Ευρώπης

(Στις 4 Φλεβάρη 1942 συζητήθηκε στο Τμήμα Ν.Α. Ευρώπης της IG Farbenindustrie και στις 12 του ίδιου μήνα στάλθηκε σ' όλα τα μέλη του ΔΣ του γερμανικού αυτού συγκροτήματος σχέδιο υπομνήματος για την εντατικοποίηση της εκμετάλλευσης των χωρών της Ν.Α. Ευρώπης. Το σχέδιο του υπομνήματος συντάχθηκε πιθανώς το Γενάρη 1942 και αναφέρει ανάμεσα στ' άλλα:)

...Σκέψεις για την εμπορική πολιτική της IG:

Οι υπό συζήτηση εξαγωγές της IG αναπτύχθηκαν σαν αποτέλεσμα αυξημένων προσπαθειών και βελτιωμένων προϋποθέσεων εισαγωγών, παρά τις αυξήσεις των τιμών. Αποτελούν ουσιαστική συμβολή στη μείωση του παθητικού με τη Νότια Ανατολή[1], και λόγω του εξισορροπητικού τους ρόλου πρέπει να χαρακτηριστούν σαν απαραίτητες. Μολαταύτα μπαίνει και για την IG το πρόσθετο ερώτημα αν με τις τωρινές εξαγωγές ή τη συμμετοχή της στην παραγωγή των χωρών της Νότιας Ανατολής, στο βαθμό που υφίσταται σήμερα, επιτεύχθηκε ήδη το καλύτερο αποτέλεσμα.

Παρ' ότι το ερώτημα πρακτικά μπορεί να απαντηθεί μόνο από τις επιμέρους υπηρεσίες της IG, ωστόσο από μια γενική άποψη μπορεί να γίνει αποδεκτή η ακόλουθη βασική διαπίστωση:

1. Λόγω της σίγουρα αναμενόμενης μείωσης φραγμών στις εισαγωγές, που υφίστανται ακόμα, θα μπορεί να πραγματοποιηθεί μια παραπέρα μερική αύξηση των εξαγωγών. Σε μερικούς τομείς που κυριαρχούνταν ως τώρα από τους εξωτερικούς ανταγωνιστές δημιουργούνται νέες πρόσθετες δυνατότητες εξαγωγών και παραγωγής για την IG.

1. Εδώ εννοεί την υψηλή χρέωση της Γερμανίας στο εξωτερικό της εμπόριο με τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.

2. Από την άλλη μεριά για πολλούς λόγους (π.χ. λόγω έλλειψης πρώτων υλών στην κλωστοϋφαντουργία) η περιορισμένη ικανότητα απορρόφησης της αγοράς δεν επιτρέπει να αναμένεται μια συνεχής αύξηση ορισμένων προϊόντων της IG, και

3. Ο καθοριζόμενος κυρίως από πολεμικούς οικονομικούς λόγους περιορισμός των γερμανικών πωλήσεων δεν επιτρέπει εξαγωγές για μια σειρά από προϊόντα της IG πέρα από το τωρινό μέτρο. Πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ο κίνδυνος ότι το ποσοστό των εξαγωγών των τμημάτων της παραγωγής της IG που γίνονται με (σ.σ.: κρατική) διανομή, θα μειωθεί κι άλλο.

Αν είναι σωστοί αυτοί οι υπολογισμοί για την κατάσταση των εξαγωγών της IG, τότε θα πρέπει να εξεταστεί αν η IG, στα πλαίσια της εμπορικής της πολιτικής στη Νότια Ανατολή, δεν θα έπρεπε να συμμετάσχει στην πραγματοποίηση έργων, κοινοπραξιών κλπ. λαμβάνοντας ιδιαίτερα υπόψη την αυξημένη δραστηριότητα άλλων ομίλων... Μια έτσι θεμελιωμένη έρευνα για ενδεχόμενα έργα της IG θα έπρεπε κατά τη γνώμη μας να πάρει υπόψη, εκτός από την αρχή ότι πρέπει να προτιμώνται έργα για την εντατικοποίηση του αγροτικού και εξοπλιστικού τομέα, και τα ακόλουθα συγκεκριμένα σημεία:

Α. Με την ανάγκη προστασίας των εξαγωγών της IG θα ήταν βασικά δύσκολο να συνδυαστούν:

1. Έργα ή κοινοπραξίες, που η πραγματοποίησή τους θα επιδρούσε σαν ενισχυμένος ανταγωνισμός στις δικές μας εξαγωγές.

2. Έργα ή κοινοπραξίες, που η υλοποίησή τους θα έβαζε σε κίνδυνο αποφασιστικές μονοπωλιακές θέσεις της IG (όπως π.χ. στον τομέα των χρωμάτων).

3. Έργα ή κοινοπραξίες, που η αποδοτικότητά τους μπορεί να εξασφαλιστεί με δυναμικό που ξεπερνάει τις ανάγκες της χώρας παραγωγής...

Β. Από την άλλη μεριά διακρίνεται μια σειρά απόψεων που μπορούν να άρουν τους περιορισμούς που προαναφέρθηκαν ή μάλιστα να κάνουν να φανεί σαν απαραίτητη η έναρξη έργων:

1. Σε πρώτο πλάνο βρίσκονται εδώ έργα, κοινοπραξίες κλπ. που η πραγματοποίησή τους φαίνεται αναγκαία για να παρεμποδιστεί ο υπαρκτός ή σχεδιαζόμενος γερμανικός, εθνικός ή διεθνής ανταγωνισμός και οι βλαβερές επιπτώσεις του στις εξαγωγές της IG. Σε συνάρτηση μ' αυτό μπαίνει εδώ το ερώτημα αν είναι βασικά σκόπιμο με ανάλογες κοινοπραξίες σε υπαρκτό ανταγωνισμό ή με βασικές συνεννοήσεις να κερδηθεί η δυνατότητα ελέγχου και κατεύθυνσης μιας τέτοιας παραγωγής.

2. Με παραπέρα περιορισμό των γερμανικών εξαγωγών μπορεί να κερδίσει σε σημασία επίσης η άποψη της διατήρησης της αγοράς, κατά τέτοιο τρόπο ώστε σ' αυτήν (σ.σ.: την άποψη) να πρέπει να υποταχθούν άλλες σκέψεις περιοριστικής φύσης, προς όφελος της έναρξης έργων.

3. Σαν ιδιαίτερο ζήτημα προκύπτει σε συνδυασμό με τη χρησιμοποίηση πρώτων υλών και εργατικών δυνάμεων και το πρόβλημα σε ποιο μέγεθος πρέπει να γίνουν μεταβιβάσεις παραγγελιών από τη Γερμανία στη Νότια Ανατολή ώστε να εξασφαλιστεί η κάλυψη των γερμανικών αναγκών...

Γ. Επιρροή άλλων χωρών...

Επιχειρήσεις και κοινοπραξίες του εχθρικού κεφαλαίου μπορούν εδώ να μην παρθούν υπόψη. Αντίθετα έχει επίκαιρη σημασία η προώθηση των Ιταλών. Η Montecatini προσπαθεί να ριζώσει στην Κροατία και την Ελλάδα, χώρες που χωρίς άλλο ανήκουν στην ιταλική σφαίρα επιρροής. Το βιομηχανικό συγκρότημα της Fiat εμφανίστηκε στον τομέα της χημείας στην Ελλάδα[1] (προμήθειες αζώτου) και στην Ουγγαρία (διύλιση πετρελαίου)...

Δ. Η σχέση με την Ένωση της Πράγας

Πέρα απ' αυτό εφάπτονται τα συμφέροντα της IG και ιδιαίτερα της DAG στο χώρο της Ν.Α. Ευρώπης με την Ένωση της

1. Societa Generale per l' Industria Mineralia e Chimica Milano (= Γενική Εταιρία Μεταλλευτικής και Χημικής Βιομηχανίας του Μιλάνου).

Πράγας, που διαθέτει σημαντικά στηρίγματα στη Ν.Α. Ευρώπη από κοινού με τη Solvay των Βρυξελλών...

Για να αποφευχθούν όσο είναι δυνατό συγκρούσεις συμφερόντων στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, η IG είχε κλείσει το Γενάρη του 1941 με τη Solvay των Βρυξελλών, που εξωτερικά αντιπροσωπεύει την πλειοψηφία των συμμετοχών της Ένωσης της Πράγας στη Νότια Ανατολή, συμφωνία απραξίας, με προοπτική να επιτευχθεί μια σταθερότερη οριοθέτηση σχετικά με τη μελλοντική δράση στο χώρο της Ν.Α. Ευρώπης. Αλλά η Ένωση της Πράγας δεν τήρησε αυτή τη συμφωνία. Τόσο η επέκταση της Hungaria όσο και οι δραστηριότητες στην Κροατία και οι επεκτάσεις παραγωγής στο Μαρασέστι, που έγιναν πρόσφατα γνωστές, πραγματοποιήθηκαν χωρίς προηγούμενη συνεννόηση με την IG. Μέσα στον όμιλο της IG συζητήθηκε από το 1941 πολλές φορές το ζήτημα μιας συνεργασίας με την Ένωση της Πράγας, της συμμετοχής σε επιχειρήσεις της Ένωσης στη Ν.Α. Ευρώπη και της οριοθέτησης των συμφερόντων στη Νότια Ανατολή.

ΚΚΑ Πότσνταμ, IG Farbenindustrie AG, αριθ. 3.452, φύλλο 2 κ.ε.

41. Φον Κρέντσκι: Η κομμουνιστική προπαγάνδα...

(Από τη διοικητική έκθεση του αντιστράτηγου Κουρτ φον Κρέντσκι για το Φλεβάρη 1942[1])

...Η κομμουνιστική προπαγάνδα εκμεταλλεύεται επιδέξια τις δυσκολίες στην επισιτιστική κατάσταση. Βρέθηκαν πολλές φορές κομμουνιστικές προκηρύξεις οι οποίες καταφέρονται κατά της φύλαξης των σιδηροδρομικών γραμμών Θεσσαλονίκης-Αθήνας και Θεσσαλονίκης-Γευγελή και της στρατολογίας ελλήνων εργατών για τη Γερμανία, που διατάχθηκαν από τον στρατιωτικό διοικητή. Επίσης βρέθηκαν 2 κομμουνιστικές προκηρύξεις που κάνουν αντικείμενο φανατικής προπαγάνδας την εκτέλεση 20 κομμουνιστών σαν εξιλέωση για τις επιθέσεις με εκρηκτικές ύλες που έγιναν στις 4.2.1942.

Στο στρατόπεδο συγκέντρωσης[2] βρίσκονταν στις 20.2.1942 361 κρατούμενοι.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.730

1. Η έκθεση έχει ημερομηνία 1 Μάρτη 1942.
2. Εννοεί το στρατόπεδο συγκέντρωσης «Παύλος Μελάς» στη Θεσσαλονίκη.

42. Η εκμετάλλευση των μεταλλείων χρωμίου

(Από παρατηρήσεις του Καρλ Σούλτσε-Σλούτιους, αναπληρωτή τμηματάρχη του κεντρικού τμήματος εξωτερικής οικονομίας του υπουργείου Οικονομίας του Ράιχ, 14 Μάρτη 1942)

Το υπουργείο Εξωτερικών παρακαλεί συγκατάθεση για την ακόλουθη γερμανοϊταλική συμφωνία[1]:

1. Η εκμετάλλευση όλων των ελληνικών μεταλλείων χρωμίου, που προς το παρόν γίνεται από τη Γερμανία, παραμένει ως το τέλος του πολέμου σε γερμανικά χέρια. Το ίδιο και ολόκληρη η παραγωγή, εφόσον μεταξύ των κυβερνήσεων δεν συμφωνηθεί κάτι άλλο.
2. Μετά τον πόλεμο θα γίνει συνεννόηση για την καταγραφή των γερμανικών και των ιταλικών συμφερόντων στα κοιτάσματα μεταλλεύματος χρωμίου στην Ελλάδα...
3. Η Ιταλία θα κρατήσει το 50% των μεταλλευμάτων χρωμίου που μεταφέρθηκαν με ιταλικά πλοία ως τις 30.6. στην Ιταλία...

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 4.545

1. Σύμφωνα με μια υποσημείωση του Σούλτσε-Σλούτιους της 14 Μάρτη 1942, το τμήμα Μεταλλείων του υπουργείου Οικονομίας του Ράιχ, το ΓΕΕΒ του Α.Β. και η υπηρεσία του εντεταλμένου για το τετράχρονο σχέδιο είχαν δώσει τη συγκατάθεσή τους στη συμφωνία.

43. Η επέκταση των γερμανικών τραπεζών στη Ν.Α. Ευρώπη

(Από το άρθρο του Χανς Σίπελ, μέλους του ΔΣ της Ντρέσντνερ Μπανκ, 1 Μάη 1942)

Ένα από τα σημαντικότερα σημερινά και μελλοντικά καθήκοντα των γερμανικών τραπεζών είναι η σύμπραξη για τη διεύρυνση των νοτιοανατολικοευρωπαϊκών λαϊκών οικονομιών όπως και για την οικονομική αξιοποίηση της Ανατολής. Η πραγματοποίηση αυτών των αποφασιστικών για το μέλλον της Ευρώπης, μέτρων ανοικοδόμησης και η εντατικοποίηση των ενδοευρωπαϊκών οικονομικών ανταλλαγών, που από το κέρδισμα εδάφους στην Ανατολή θα πρέπει να πάρει σημαντική ώθηση, χρειάζεται τη δραστήρια συμμετοχή των τραπεζών...

Στη Νότια Ανατολή οι γερμανικές τράπεζες, μπροστά στα σχετικά καλά αναπτυγμένα, αν και κατά μέσο όρο αδύνατα από άποψη κεφαλαίου πιστωτικά ιδρύματα, παράβλεψαν την ίδρυση ίδιων καταστημάτων και έπιασαν βάσεις με συμμετοχή σε έγκυρα εγχώρια ιδρύματα. Έναν άλλο δρόμο ακολούθησαν τα υποκαταστήματα μεγάλων γερμανικών τραπεζών στην Ελλάδα που σαν συνέπεια των χαρακτηριστικών εμπορικών της συμφερόντων διαθέτει πιστωτικά ιδρύματα με ισχυρό κεφάλαιο και πολύ καλή λειτουργία. Εδώ οι (γερμανικές) τράπεζες περιορίστηκαν να αναβιώσουν τις παλιές σχέσεις τους με τις σημαντικότερες τράπεζες υπό τη μορφή κοινών εργασιών. Σχετικές συμφωνίες κλείστηκαν μεταξύ της Ντόιτσε Μπανκ και της Εθνικής Τράπεζας Ελλάδος, μεταξύ της Κομέρτς-Μπανκ και της Εμπορικής Τράπεζας Ελλάδος ΑΕ και της Ντρέσντνερ Μπανκ και της Τράπεζας Αθηνών. Η ιδιαίτερα στενή εμπορική σύνδεση μεταξύ των δύο τελευταίων ιδρυμάτων εκφράζεται με την κοινή ίδρυση της Ελληνογερμανικής Εταιρίας Χρηματοδότησης ΑΕ και την αποστολή ενός αντιπροσώπου της Ντρέσντνερ Μπανκ στο εποπτικό συμβούλιο της Τράπεζας Αθηνών...

Το άρθρο δημοσιεύτηκε στο *Europa-Kabel* του Άμστερνταμ, αρ. 48 της 1 Μάη 1942, σελ. 1 κ.ε. με τον τίτλο: «Οι γερμανικές τράπεζες στις ηπειρωτικές επιχειρηματικές δραστηριότητες».

44. Συμφωνία της Ντόιτσε Μπανκ με την Εθνική Τράπεζα

(Επιστολή των Χέρμαν Ι. Αμπς και Χανς Ρούμελ, μελών του ΔΣ της Ντόιτσε Μπανκ, προς το Πιστωτικό Ίδρυμα-Ένωση Τραπεζών Βιέννης[1], 4 Μάη 1942)

Το καλοκαίρι του 1941 συνάψαμε σύμβαση φιλίας[2] με την Εθνική Τράπεζα Ελλάδος, Αθήνα, σύμφωνα με την οποία θα μελετηθούν και θα προωθηθούν με αμοιβαία συνεργασία σχέδια και έργα στα πλαίσια της οικονομικής ανοικοδόμησης της Ελλάδας. Για το σκοπό αυτό συστάθηκε κοινή επιτροπή, η οποία επωμίζεται επίσης το καθήκον να βρει τους κατάλληλους βιομηχανικούς εταίρους για την πραγματοποίηση έργων. Η επιτροπή συγκροτείται από δύο αντιπροσώπους της Τράπεζάς μας, έναν κύριο του Οίκου Ζίμενς καθώς και τρεις έλληνες αντιπροσώπους. Στην πορεία του αυξανόμενου ενδιαφέροντός μας για το ίδρυμά σας θα ασκήσουμε την επιρροή μας προς την κατεύθυνση της αποδοχής ενός αντιπροσώπου του Πιστωτικού Ιδρύματος-Ένωσης Τραπεζών στη γερμανοελληνική επιτροπή και συγκεκριμένα είτε πρόσθετα είτε στη θέση του δεύτερου αντιπροσώπου της τράπεζάς μας.

Office of Military Government for Germany (U.S.), Finance Department: Report of the Investigation of the Deutsche Bank, Νοέμβρης 1946, Exhibit 216.

1. Πρόεδρος του ΔΣ ήταν ο Φραντς Χασλάχερ, ταυτόχρονα μέλος της επιτροπής εργασίας της Ντόιτσε Μπανκ.
2. Η συμφωνία κλείστηκε στις 17 Ιούνη 1941.

45. Ό,τι έκαναν οι Τούρκοι πριν από αιώνες...

(Από επιστολή του Ρούντολφ Κρατς, εντεταλμένου του τοποτηρητή του Ράιχ στη Βιέννη, προς τον Άουγκουστ Χάινριχσμπάουερ, γενικό διευθυντή της Εταιρίας Ν.Α. Ευρώπης, 4 Ιούνη 1942)

Το ότι οι ως τώρα προσπάθειες της γερμανικής κυβέρνησης, για την αύξηση των γεωργικών αποδόσεων στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, έτσι ώστε να μεγαλώσουν τα επισιτιστικά περιθώριά της, δεν οδήγησαν στην επιθυμητή επιτυχία είναι γεγονός που σήμερα είναι γνωστό και σε ευρείς κύκλους...

Απ' αυτό προκύπτει για μας σαν λογική συνέπεια ότι θα πρέπει να ασκήσουμε αποικιακή πολιτική στον αγροτικό τομέα της Νοτιοανατολικής Ευρώπης στην αρχή, κατά τον ίδιο τρόπο όπως οι Τούρκοι πριν από μερικές εκατοντάδες χρόνια. Πρέπει δηλαδή ν' αποσπάσουμε από τη χώρα ό,τι μπορούν να στερηθούν οι βαλκανικοί λαοί χωρίς να εξαθλιωθούν τελείως.

Μόνο μετά τον πόλεμο θα μπορέσουμε να αλλάξουμε σταδιακά αυτή την πολιτική. Θα πρέπει μετά σιγά-σιγά να ανεβάσουμε το βιοτικό επίπεδο του πληθυσμού και να τον κάνουμε ικανό αποδοχής των βιομηχανικών προϊόντων της Κεντρικής Ευρώπης. Προς το παρόν οι εξαγωγικές μας δυνατότητες είναι τόσο μικρές ώστε η κατασκευή καταναλωτικών αγαθών για εξαγωγή στη Νότια Ανατολή είναι δυνατή μόνο σε πολύ μικρή ποσότητα.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 10.644· δημοσίευση στο *Griff nach Südosteuropa*, σελ. 182 κ.ε., ντοκ. αρ. 83

46. Πτέραρχος Φέλμι: Εκτέλεση ομήρων και τιμωρία των μελών των οικογενειών τους

(Από τη γνωστοποίηση του στρατηγού αεροπορίας Χέλμουτ Φέλμι, Στρατιωτικού Διοικητή Νότιας Ελλάδας[1], 4 Ιούνη 1942[2])

...Η γερμανική Βέρμαχτ συνέλαβε έναν αριθμό ομήρων από την κατεχόμενη απ' αυτήν περιοχή. Σε οποιεσδήποτε απόπειρες, πράξεις δολιοφθοράς κλπ., που στρέφονται κατά της γερμανικής Βέρμαχτ, οι όμηροι αυτοί θα εκτελεστούν... Ανάλογα αυστηρότατα μέτρα θα παρθούν επίσης εναντίον των μελών των οικογενειών εκείνων των Ελλήνων που ταξιδεύουν στο εξωτερικό, για να πολεμήσουν κατά της Γερμανίας-Ιταλίας.

Για την αποφυγή εκτέλεσης ομήρων, που θα πλήξουν τον ελληνικό λαό με εξαιρετική σκληρότητα, καλείται ο πληθυσμός να μην πάρει μέρος σε απόπειρες, πράξεις δολιοφθοράς κλπ. και να καταγγέλει στις αρμόδιες υπηρεσίες της Βέρμαχτ γνωστούς ή πιθανούς δράστες.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 5.422

1. Στρατιωτικός Διοικητής Νότιας Ελλάδας από τον Ιούνη 1941 ως το Σεπτέμβρη 1942.

2. Όλο το κείμενο της γνωστοποίησης ο Άλτενμπουργκ το διαβίβασε στις 4 Ιούνη 1942 στο γερμανικό υπουργείο Εξωτερικών.

47. Οι συνέπειες της διαρπαγής των προϊόντων

(Από τη διοικητική έκθεση του αντιστράτηγου Κουρτ φον Κρέντσκι για τους μήνες Μάη-Ιούνη 1942[1])

...Η βιομηχανία έχει λίγες παραγγελίες από τη Βέρμαχτ. Η ειρηνική παραγωγή που και πριν τον πόλεμο ήταν μικρή βρίσκεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα μια και τα κύρια εγχώρια προϊόντα όπως το βαμβάκι, το μαλλί, τα κατεργασμένα και ακατέργαστα δέρματα, η κάνναβις, το ρετσίνι, το μετάξι και οι βυρσοδεψικές ύλες έχουν κατασχεθεί για τη γερμανική οικονομία και έχουν μεταφερθεί στη Γερμανία.

Γι' αυτό οι τιμές των βιοτεχνικών και βιομηχανικών ειδών λόγω έλλειψης νέας παραγωγής ανέρχονται ασύστολα και συμπαρασύρουν με τη σειρά τους τις γεωργικές τιμές. Δίπλα στο ύψος των εξόδων κατοχής, η πλήρης παράλυση της εγχώριας βιομηχανίας και της βιοτεχνικής παραγωγής πρέπει να θεωρείται επίσης ένας λόγος για τη νομισματική αποσύνθεση που εξελίσσεται στην Ελλάδα.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.730

1. Η έκθεση έχει ημερομηνία 6 Ιούλη 1942.

48. Η Ι Γκε Φάρμπεν για τις επιχειρηματικές δραστηριότητες στην Ελλάδα

(Από την επιστολή της Κοινοπραξίας Πώλησης χημικών προϊόντων της βιομηχανίας Ι Γκε Φάρμπεν ΑΕ, Φραγκφούρτη (του Μάιν),[4] προς τα μέλη της Επιτροπής Ν.Α. Ευρώπης, 23 Ιούλη 1942)

Λιπάσματα[1]

Αφού η Ελλάδα συμπεριλήφθηκε στον τομέα της Επιτροπής της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, σας ανακοινώνουμε σχετικά μ' αυτό το ζήτημα τα ακόλουθα: Όπως είναι γνωστό η Εταιρία Μετάλλου, η Χαλκουργική του Ντούισμπουργκ και μεις προσπαθήσαμε πριν λίγο καιρό να συμμετάσχουμε στην επιχείρηση αυτή (σ.σ.: δηλαδή τα Λιπάσματα). Στην πορεία των διαπραγματεύσεων ο διπλωματούχος μηχανικός Ρεντεχάζε ερεύνησε το Σεπτέμβρη 1941 τα κοιτάσματα μεταλλευμάτων της στη χερσόνησο της Χαλκιδικής. Η έρευνα έδειξε ότι εκεί υπάρχουν αποθέματα με 1,15 εκατομμύρια τόνους εμπλούτισμα χαλικιού και επιπλέον 150.000 τόνους σιδηρομετάλλευμα. Υπάρχουν δυνατότητες υγρής κατεργασίας. Η εκμετάλλευση αυτών των κοιτασμάτων με μια ημερήσια ποσότητα 200.000 τόνων σιδηροπυρίτη απέδιδε σε καιρούς ειρήνης 4-5 μάρκα του Ράιχ κέρδος τον τόνο.

Τα κοιτάσματα μεταλλεύματος στην Πελοπόννησο, που ανήκουν στην εταιρία, είναι ασήμαντα. Αντίθετα στην Κύπρο φαίνεται ότι η εταιρία κατέχει αξιόλογα κοιτάσματα χαλικιού και ότι επίσης κάθε χρόνο έκανε εξόρυξη χρυσού αξίας 700.000 μάρκων του Ράιχ. Επιπλέον τα Λιπάσματα λέγεται ότι συμμετέχουν στη Βιοφάρμ με ένα τρίτο ή 49%, το αρχικό κεφάλαιο ανέρχεται σε 10 εκατομμύρια δραχμές...

Ο εμπορικός σύμβουλος κύριος Βάιμπελ ανάφερε ότι η Μο-

1. Ελληνική Εταιρία Χημικών Προϊόντων και Λιπασμάτων.

ντεκαντίνι διαπραγματεύεται με τα Λιπάσματα. Μια και θα 'πρεπε να μη δημιουργηθεί η εντύπωση κατά τις γερμανοϊταλικές οικονομικές διαπραγματεύσεις ότι η γερμανική κυβέρνηση δεν ενδιαφέρεται για τα Λιπάσματα, το ΒΙΠΟ[1], μετά από επαφή μαζί μας πέτυχε στο υπουργείο Οικονομίας του Ράιχ μέσω του υπουργείου Εξωτερικών και της γερμανικής Πρεσβείας να δηλώσει στις ιταλικές κυβερνητικές υπηρεσίες ότι η γερμανική κυβέρνηση ενδιαφέρεται να συμμετάσχει στα Λιπάσματα. Αφού συμφωνήσαμε με τη Χαλκουργική του Ντούισμπουργκ και την Εταιρία Μετάλλου, βολιδοσκοπήσαμε μέσω της Αθανίλ στον κύριο Χάινε, που σταμάτησε τη δραστηριότητά του σαν πολεμικός διοικητικός σύμβουλος και ασχολείται πάλι αποκλειστικά σαν εντεταλμένος της εταιρίας Κρουπ στην Ελλάδα, αν πραγματικά τώρα υπάρχει έδαφος για αποδοχή μιας ξένης συμμετοχής...

Η Χέμα[2] προτού ακόμα αρχίσει τις τελευταίες διαπραγματεύσεις διασαφήνισε ότι το ενδιαφέρον της Ι Γκε αφορά λιγότερο στον τομέα των χημικών εργοστασίων απ' όσο στον τομέα των κοιτασμάτων μεταλλεύματος...

ΚΚΑ Πότσνταμ, βιομηχανία Ι Γκε Φάρμπεν ΑΕ, αρ. 1.758

1. Οικονομικοπολιτικό (Wi-Po) τμήμα της Ι Γκε Φάρμπεν.
2. Επιτροπή Χημικών Προϊόντων (Chemikalien-Ausschuss = Chema) της Ι Γκε Φάρμπεν.

49. Τα έξοδα κατοχής αυξάνουν ολοταχώς

(Από έγγραφο του Έμιλ Βιλ, προϊσταμένου του εμπορικο-πολιτικού τμήματος του υπουργείου Εξωτερικών προς τον Ρίμπεντροπ, 25 Ιούλη 1942)

Τα έξοδα κατοχής για τον γερμανικό και τον ιταλικό στρατό κατοχής στην Ελλάδα σημείωσαν τον τελευταίο καιρό εξαιρετική άνοδο. Ανέρχονταν στο δεύτερο μισό του 1941 κατά μέσο όρο το μήνα σε 4 δισ. δραχμές. Απ' αυτά, τα 2,5 δισ. δραχμές για τα γερμανικά και 1,5 δισ. για τα ιταλικά στρατεύματα. Αντίθετα τον Ιούνη 1942 τα έξοδα γερμανικής κατοχής ανέρχονταν σε 17 δισ. δραχμές και της ιταλικής κατοχής σε 6 δισ. δραχμές...

Ο έλληνας υπουργός Οικονομίας Γκοτζαμάνης[1] απευθύνθηκε πρόσφατα κατευθείαν στον Ντούτσε και του ανάφερε ότι ο πληθωρισμός που προκλήθηκε από τα έξοδα κατοχής θα έχει σαν συνέπεια τον κίνδυνο μιας οικονομικής κατάρρευσης με τις γενικές οικονομικές και πολιτικές επιπτώσεις που προκύπτουν απ' αυτή.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 5.422

1. Ο Γκοτζαμάνης ήταν στην πραγματικότητα υπουργός Οικονομικών και όχι (Εθνικής) Οικονομίας, όπως αναφέρεται στο έγγραφο αυτό (η σύνταξη).

50. Αναγκαστική εργασία του Εβραίων

(Από επιστολή του «Στουρμ-μπαν-φύρερ»[1] Φρίντριχ Ζουρ, συνεργάτη του τμήματος IVB4[2] του RSHA[3], προς τον Φραντς Ραντεμάχερ, 18 Αυγούστου 1942)

Ο Στρατιωτικός Διοικητής Θεσσαλονίκης-Αιγαίου σε συμφωνία με τον έλληνα Γενικό Κυβερνήτη Μακεδονίας έκδοσε στις 7 Ιούλη 1942 διαταγή για τη χρησιμοποίηση Εβραίων σε εργασίες διεύρυνσης του δρόμου Θεσσαλονίκης-Κατερίνης-Λάρισας. Από τη διαταγή εξαιρούνται οι Εβραίοι ιταλικής και ισπανικής εθνικότητας.

Ως τις αρχές Αυγούστου, από τους καταγραμμένους από τις ελληνικές αρχές για το σκοπό αυτό 8.000-9.000 Εβραίους, πάνω από 1.200 είχαν τοποθετηθεί στην οδική γραμμή Θεσσαλονίκης-Λάρισας...

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 15.130

1. Ο βαθμός αυτός των Ες-Ες, ισοδυναμεί με το βαθμό ταγματάρχη του πεζικού με τη διαφορά ότι η δύναμη των αξιωματικών των Ες-Ες ήταν ασύγκριτα μεγαλύτερη από τη δύναμη των ομοιοβάθμων άλλων όπλων (η σύνταξη).
2. Το τμήμα IVB4 ήταν το λεγόμενο Τμήμα Εβραίων που προϊστάμενός τους ήταν ο Άιχμαν.
3. Ράιχς-Ζιχερχάιτς-Χάουπτ-Αμτ = Κεντρική Υπηρεσία Ασφάλειας του Ράιχ.

51. Ρίμπεντροπ: Όλες οι δαπάνες οπωσδήποτε σε βάρος της Ελλάδας

(Από την εντολή του υπουργού Εξωτερικών Γιόαχιμ φον Ρίμπεντροπ προς τον Έμιλ Βιλ, 20 Σεπτέμβρη 1942)

...Σύμφωνα με την οδηγία που μου έδωσε χτες ο Φύρερ για την κατάλληλη τακτοποίηση της υπόθεσης της είσπραξης των εξόδων ανοικοδόμησης[1] και συντήρησης του γερμανικού στρατού στην Ελλάδα, δίνω την ακόλουθη εντολή:

1. Η καθοριστική άποψη είναι ότι οι ενισχύσεις για τα στρατεύματά μας στην Αφρική μέσω Ελλάδας πρέπει να εξασφαλιστούν σε κάθε περίπτωση και σε πλήρη έκταση. Προϋπόθεση είναι η ανεμπόδιστη εκτέλεση απαιτούμενων εργασιών στην Ελλάδα, όπως επισκευές πλοίων, λιμενικές εργασίες, εφοδιασμός των πλοίων κλπ. Επίσης και τα υπόλοιπα δομικά και άλλα έξοδα στην Ελλάδα, που είναι αναγκαία για τη διεξαγωγή του πολέμου, πρέπει να καλύπτονται και μελλοντικά.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 3.971

1. Ο Χίτλερ είχε αποφασίσει στις αρχές Σεπτέμβρη 1942 να μη χρησιμοποιείται πια ο όρος έξοδα κατοχής, αλλά ο όρος έξοδα ανοικοδόμησης «ή κάτι παρόμοιο». (Τηλεγράφημα του Έμιλ φον Ρίντελεν προς τον Βιλ, στις 4 Σεπτέμβρη 1942, στο ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.252).

52. Η ίδρυση της Ντεντρίγκες

(Από την έκθεση[1] της 23 Σεπτέμβρη 1942, για την ίδρυση της Γερμανο-Ελληνικής Εταιρίας Συμψηφισμού ΠΕ «Dedriges»)

Α. Στόχος και καθήκοντα:

Η γερμανοελληνική ανταλλαγή εμπορευμάτων προς το παρόν έχει πρακτικά παραλύσει. Δίπλα σ' άλλους λόγους γι' αυτό, σημαντικός είναι ο πληθωρισμός των τιμών, που προήλθε από ποικίλες αιτίες, και που μπροστά στη σταθερή ισοτιμία του μάρκου του Ράιχ προς τη δραχμή, έχει ακριβήνει κατά τρόπο απαράδεκτο τις τιμές για ελληνικά εξαγωγικά αγαθά στη Γερμανία. Αυτές οι συνθήκες, ιδιαίτερα όμως η αδυναμία για τον έλληνα αγρότη και παραγωγό, να μπορεί να αποκτήσει τουλάχιστο τα επειγόντως απαιτούμενα τεχνικά μέσα, ώστε μ' αυτό τον τρόπο να έχει ένα μέρος των χρημάτων του έξω από τον πληθωρισμό, είχαν σαν αποτέλεσμα τον περιορισμό της παραγωγής και του καλλιεργούμενου εδάφους. Ο αγρότης σπέρνει σε καπνοχώραφα ανάμεσα στ' άλλα, σιτάρι για τις δικές του τις ανάγκες. Αυτή η εξέλιξη που επηρεάζει σοβαρά τις ελληνικές εξαγωγές δίνει φυσικά νέα ώθηση στον πληθωρισμό των τιμών.

Το καθήκον της Ντεντρίγκες συνίσταται στο εξής:

1. Να προσαρμόζει τις τιμές των γερμανικών εξαγωγών στον εκάστοτε βαθμό του πληθωρισμού, να αφαιρεί τις υπερτιμές και τα αφαιρεμένα ποσά να τα χρησιμοποιεί για να γίνονται φτηνότερες οι γερμανικές εισαγωγές από την Ελλάδα.

2. Με κατάλληλα μέτρα κατεύθυνσης των εμπορευμάτων να εξασφαλίζει ώστε στη διάθεση του έλληνα παραγωγού να είναι αγαθά χρήσης, σε ποσότητα που να ανταποκρίνεται στις συνθήκες. Έτσι θα παρακινηθεί να καλλιεργήσει και να παράγει σε μεγαλύτερο βαθμό εκείνα τα προϊόντα που από γερμανικής πλευράς παρουσιάζουν ενδιαφέρον για εισαγωγή.

3. Να διαθέτει ένα μέρος των αφαιρεμένων ποσών για την κάλυψη των εξόδων της γερμανικής κατοχής.

---

1. Το όνομα του συγγραφέα της έκθεσης δεν έγινε γνωστό.

Η Νεντρίγκες θα αφήσει αδιατάρακτους τους παλιούς δρόμους διακίνησης των εμπορευμάτων και τις εμπορικές σχέσεις. Πάντως η σχεδιαζόμενη από την ελληνική πλευρά επιλογή των εταιριών (αποκλεισμός ακατάλληλων ελληνικών στοιχείων από τις εισαγωγές) θα συνεπάγεται ορισμένες μετακινήσεις, τις οποίες μπορούμε όμως να κρίνουμε θετικά...

Β. Οργάνωση της Ντεντρίγκες:

Η Ντεντρίγκες αποτελεί κοινή επιχείρηση της Ομάδας Βιομηχανίας του Ράιχ και της Οικονομικής Ομάδας Χονδρικού και Εξωτερικού Εμπορίου.

Η εταιρία έχει την έδρα της στο Βερολίνο και διατηρεί παράρτημα στην Αθήνα. Πέρα απ' αυτό θα διατηρεί παράρτημα στη Θεσσαλονίκη κι από έναν ανταποκριτή στην Πάτρα και το Βόλο.

Πληρεξούσιος των ομάδων κι έτσι υπεύθυνος προϊστάμενος της εταιρίας, που θα οργανωθεί με καθαρά εμπορικές αρχές, είναι ο κύριος Μπράουν[1], εμπορικός διευθυντής της Εταιρίας Εισαγωγών-Εξαγωγών Τρανσντανούμπια ΠΕ του Βερολίνου.

Το κύριος βάρος της εταιρίας βρίσκεται στην Αθήνα. Έχει εξασφαλιστεί η στενή συνεργασία, εν μέρει και σε επίπεδο προσωπικού, με τη Γερμανική Εταιρία, με το Γερμανικό Εμπορικό Επιμελητήριο, με τις ελληνικές αρχές, με το Ελληνικό Εμποροβιομηχανικό Επιμελητήριο καθώς και με τα τραπεζικά ιδρύματα. Η δικαιοδοσία του υποκαταστήματος της Αθήνας θα θεμελιωθεί από την ελληνική πλευρά με νόμο.

Το υποκατάστημα της Αθήνας πραγματοποιεί τη διαδικασία εξίσωσης και της μείωσης των τιμών καθώς και τη διανομή των εμπορευμάτων. Η υπηρεσία του Βερολίνου αποτελεί τον συνδετικό κρίκο με το υπουργείο Οικονομίας του Ράιχ, τις υπηρεσίες του Ράιχ, τις υπηρεσίες δοκιμών και υπόλοιπα ιδρύματα.

---

1. Ο Όττο Μπράουν ήταν ανάμεσα στ' άλλα αντιπρόσωπος της Ομάδας Εμπορίου του Ράιχ στον Όμιλο Εργασίας για ζητήματα εξωτερικής οικονομίας του υπουργείου Οικονομίας του Ράιχ.

Πρέπει κυρίως σε συνεργασία με τις υπηρεσίες δοκιμών να φροντίζει ώστε να εξαλείφονται τυχόν εμφανιζόμενα εμπόδια και δυσκολίες από την εξαγωγική πλευρά.

BA (= Ομοσπονδιακό Αρχείο) Κόμπλεντς, P 127/1, φύλλο 91 και συνέχεια, δημοσιεύτηκε στο *Griff nach Südosteuropa*, σελ. 194 και συνέχεια, ντοκ. αρ. 89.

53. Συνταγματάρχης Βάιγκολντ: Εντείνεται ο αντικατοχικός αγώνας

(Από τη διοικητική έκθεση του συνταγματάρχη Βάλτερ Βάιγκολντ, επιτελάρχη στη στρατιωτική διοίκηση Νότιας Ελλάδας, για το διάστημα Ιούλης-Σεπτέμβρης 1942[1]*)*

Η βδομάδα 7 ως 11.9.42 χαρακτηρίστηκε από μια γενική απεργία, που πήρε πολύ μεγαλύτερη έκταση από κείνη του Απρίλη αυτού του έτους... Το πρωί της 7.9.42 ξέσπασε απεργιακό κίνημα των εργατών ζωτικών και σημαντικών για τον πόλεμο εργοστασίων καθώς και των υπαλλήλων...

Το απεργιακό κίνημα το ακολούθησαν στις 7.9. επίσης: 600 λιμενεργάτες του Πειραιά, κρατικές ασφαλιστικές εταιρίες, 2 τράπεζες, μια απ' αυτές η Αγροτική Τράπεζα, οι υπάλληλοι των υπουργείων, με εξαίρεση τα υπουργεία Άμυνας, Εσωτερικών, Οικονομικών και Συγκοινωνίας. Από τα υπόλοιπα υπουργεία κατέβηκαν στην απεργία 20-30%, κατά κύριο λόγο τα κατώτερα όργανα. Τα γεγονότα της 7.9.42 έκαναν σαφές ότι το απεργιακό κίνημα ήταν προετοιμασμένο και οργανωμένο από καιρό. Στις 8.9.42 προσχώρησαν στην απεργία ο ηλεκτρικός σιδηρόδρομος Αθήνας-Πειραιά, το τραμ του Περάματος, οι υπάλληλοι των κατώτερων δικαστηρίων και της εισαγγελίας... Ενώ οι γερμανοί διευθυντές των τραμ πέτυχαν να αρχίσει και πάλι η δουλειά στις 8.9 μετά το μεσημέρι σε πλήρη έκταση, κατέβηκαν σε απεργία στις 9.9 οι εργάτες των επιχειρήσεων επισκευών πλοίων, καταδιωκτικών υποβρυχίων, πλοιαρίων και ακταιωρών καθώς και μηχανοκίνητων ιστιοφόρων. Στον τομέα του Γερμανικού Ναυτικού από τους 12.000 εργάτες απήργησαν πάνω από τους μισούς. Στα ελληνικά μηχανουργεία 75% των εργατών δεν παρουσιάστηκαν στη δουλειά. Άλλα εργοστάσια όπως το εργοστάσιο τσιμέντων, το εργοστάσιο λιπασμάτων στον Πειραιά με 2.500 εργάτες προσχώρησαν στο απεργιακό κίνημα.

1. Η έκθεση έχει ημερομηνία 17 Σεπτέμβρη 1942.

Οι αρχισυνωμότες που πιάστηκαν παραπέμφθηκαν σε γερμανικά και ιταλικά στρατοδικεία. Δύο απ' αυτούς καταδικάστηκαν σε θάνατο, άλλοι σε μεγάλες ποινές φυλάκισης. Στα εργοστάσια και τους σιδηροδρόμους ανακοινώθηκε, με υπόμνηση των απεργιακών διατάξεων, ότι η δουλειά πρέπει να επαναληφθεί χωρίς καθυστέρηση. Ο δήμαρχος του Πειραιά γνωστοποίησε με τοιχοκολλήσεις ότι οι αρχές κατοχής θα πάρουν αυστηρά μέτρα εναντίον ολόκληρου του πληθυσμού, αν ως το πρωί της 11.9. δεν έχει ξαναρχίσει η δουλειά...

Στην Αθήνα στις 11.9. πριν το μεσημέρι έγινε ανοιχτή συγκέντρωση κοντά στο Πανεπιστήμιο. Στο τέλος της ομιλίας ενός προπαγανδιστή ένα πλήθος 600-700 ατόμων ξεκίνησε με κατεύθυνση τα Παλαιά Ανάκτορα. Συνθήματα «Πεινάμε» κλπ. ήταν γραμμένα σε πανό και διανέμονταν προκηρύξεις. Σταματούσαν τα τραμ και έκοβαν μερικά λουριά των ηλεκτροφόρων καλωδίων... Το γερμανικό φρουραρχείο της Αθήνας συνέλαβε 2 άνδρες και 1 γυναίκα τη στιγμή που μοίραζαν προκηρύξεις...

Κομμουνιστές υποκινητές εκμεταλλεύτηκαν την πολύ άσχημη οικονομική και χρηματική κατάσταση του πληθυσμού για να τον φανατίσουν. Για τις 7.9. είχε προκηρυχθεί από την κομμουνιστική πλευρά γενική απεργία. Τα κομμουνιστικά τμήματα που υπάρχουν μέσα στα εργοστάσια και τις αρχές (υπουργεία) είχαν πραγματοποιήσει προηγούμενα συγκεντρώσεις και είχαν κρατήσει μεταξύ τους επαφή μέσω συνδέσμων...

Από τις προκηρύξεις της «Εθνικής Αλληλεγγύης», της «ηγεσίας του ΚΚ Ελλάδας-3η Αχτιδική Επιτροπή Πειραιά» καθώς και της «Κεντρικής Πανυπαλληλικής Επιτροπής» βγαίνει ξεκάθαρα ότι ανεύθυνα στοιχεία εκμεταλλεύτηκαν την κακή επισιτιστική κατάσταση και τη γενική αντιπάθεια προς τον υπουργό Επισιτισμού και Οικονομικών Γκοτζαμάνη. Οι προκηρύξεις, που καλούν όλους τους εργάτες και υπάλληλους στον αγώνα και σε απεργία αλληλεγγύης, σκοπεύουν να ξεσηκώσουν το λαό κατά της «κυβέρνησης των προδοτών και των κατακτητών» και να παρεμβάλουν στην κυβέρνηση και τις αρχές κατοχής δυσκολίες...

Στο χρονικό διάστημα της έκθεσης έγιναν κι άλλες μικρότερες απεργίες... Η κομμουνιστική προπαγάνδα με τις προκηρύξεις έγινε ζωηρότερη στο αναφερόμενο χρονικό διάστημα. Μπορεί κανείς να διακρίνει 2 ομάδες προκηρύξεων: Εκθέσεις και εκκλήσεις σε καθαυτό κομμουνιστές, που αποσκοπούν στη σχεδιασμένη ανάπτυξη της οργάνωσης και μια προπαγάνδα φανατισμού, προορισμένη για τις ευρύτερες μάζες και καλυμμένη με το μανδύα του «Εθνικού Εργατικού Μετώπου» ή της «Εθνικής Αλληλεγγύης».

Η προπαγάνδα μίσους στρέφεται τόσο κατά της κυβέρνησης όσο και κατά των αρχών κατοχής και καλεί σε αντίσταση. Παράλληλα οι προκηρύξεις δημοσιεύουν σκόπιμα ανακριβείς ειδήσεις για την πολεμική κατάσταση, ιδιαίτερα στην Ανατολή (σ.σ.: εννοεί το γερμανο-σοβιετικό μέτωπο)...

Τον Αύγουστο σημειώθηκαν στην Αθήνα δύο εκρήξεις. Στη μια περίπτωση στη λέσχη αξιωματικών του Υγειονομικού του στρατού, στην άλλη στα γραφεία μιας ελληνικής εθνικοσοσιαλιστικής οργάνωσης... Στην Κρήτη πλήθυναν τις τελευταίες βδομάδες οι περιπτώσεις σαμποτάζ σε καλωδιακές συνδέσεις.

Η γενική επισιτιστική κατάσταση του πληθυσμού εξακολουθεί να είναι απελπιστική. Ενώ οι αυξήσεις των μισθών ανέρχονται στο 6πλάσιο-8πλάσιο, οι τιμές των βασικών αγαθών ...έχουν αυξηθεί κατά το 100πλάσιο-250πλάσιο. Μια οκά ελαιόλαδο στοιχίζει σήμερα 13.000 δραχμές = 217 μάρκα του Ράιχ, τον καιρό της ειρήνης 1 μάρκο του Ράιχ...

Οι περιπτώσεις θανάτων έχουν μειωθεί... Η ελληνική κυβέρνηση αποδίδει περίπου το 20% των θανάτων στην Αθήνα και περίπου το 30% των θανάτων στον Πειραιά στην πείνα.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 17.200

54. Άλτενμπουργκ: 31 δισ. δραχμές για το οχυρό Κρήτη

(Τηλεγράφημα του Γκίντερ Άλτενμπουργκ προς το γερμανικό υπουργείο Εξωτερικών, 1 Οκτώβρη 1942)

Κατά τη σημερινή συνομιλία με εκπροσώπους των τμημάτων της Βέρμαχτ, το αίτημα για ανοικοδομητικά έξοδα τον Οκτώβρη στο ύψος των 31 δισ. δραχμών[1] ερμηνεύτηκε με βάση μια δήθεν πολύ πρόσφατα δοθείσα διαταγή του Φύρερ. Σύμφωνα μ' αυτή η επιταχυνόμενη ολοκλήρωση της οικοδόμησης του οχυρού Κρήτη και τα έργα κατασκευής του Ναυτικού στην Ελλάδα πρέπει να πραγματοποιηθούν χωρίς να παρθεί υπόψη το ύψος των ανοικοδομητικών εξόδων...

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 5.422

1. Τον Αύγουστο 1942 οι απαιτήσεις για τα έξοδα κατοχής ανέρχονταν σε 20 δισ. δραχμές. (Τηλεγράφημα του Άλτενμπουργκ προς το υπουργείο Εξωτερικών στο Βερολίνο, 26 Αυγούστου 1942, στο ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 3.971).

55. Βιομηχανίες και μεταλλεύματα στη διάθεση της γερμανικής πολεμικής μηχανής

(Από τις σημειώσεις[1] του ΓΕΕΒ του Α.Β., 8 Οκτώβρη 1942)

...Επιδιώκοντας να εκμεταλλευθεί και να κατευθύνει ενιαία όλες τις οικονομικές δυνάμεις για τους σκοπούς των γερμανικών εξοπλισμών, το Επιτελείο Εφοδιασμού και Οικονομίας Νότιας Ανατολής, που υπάγεται στο ΓΕΕΒ του Α.Β. και που ταυτόχρονα εκπληρώνει τα καθήκοντα του Γραφείου Εξοπλισμών, χρησιμοποιεί στα Βαλκάνια μια αυστηρά διαρθρωμένη και σύμφωνα με ενιαία κριτήρια εργαζόμενη οργάνωση εφοδιασμού και οικονομίας... Οι αξιώσεις εφοδιασμού και οικονομίας στο Άγκραμ, τη Θεσσαλονίκη, την Αθήνα και τη Ρουμανία υπάγονται στο Επιτελείο Εφοδιασμού και Οικονομίας και ο αξιωματικός Εφοδιασμού και Οικονομίας στη Σόφια, που υπάγεται στον (σ.σ.: στρατιωτικό) ακόλουθο της Βέρμαχτ, παίρνει τις ειδικές οδηγίες του από το Επιτελείο Εφοδιασμού και Οικονομίας. Έτσι εξασφαλίστηκε ένας ενιαίος καθορισμός καθηκόντων και μια αποφασιστική διεύθυνση της εξοπλιστικής οικονομίας των Βαλκανίων, *που δεν είναι βιομηχανική περιοχή, αλλά κυρίως αγροτική*. Έγινε έτσι επίσης δυνατό να δοθούν γερμανικές παραγγελίες αξίας πάνω από 400 εκατομμύρια μάρκα του Ράιχ για μεγάλες πλοιοκατασκευές και πλοιοεπισκευές στην Αθήνα και για σημαντικές ποσότητες πυρομαχικών παντός είδους. Σημαντικές ποσότητες αξιόλογων μηχανών μεταφέρθηκαν στη Γερμανία ή τέθηκαν σε λειτουργία για την επέκταση των επιχειρήσεων μεταλλείων στη Νότια Ανατολή, που σε αυτές πέφτει το κύριο βιομηχανικό βάρος. Ιδιαίτερα από τα σερβικά οπλοστάσια που ερευνήθηκαν από το Επιτελείο Εφοδιασμού και Οικονομίας για τη Νότια Ανατολή και που τα σημαντικότερα απ' αυτά είναι συνδυασμένα με εργοστάσια, αποσυναρμολογήθηκαν οι εκεί υπάρχουσες μηχανές, εργαλεία και αίθουσες

1. Οι σημειώσεις στηρίζονται σε διαλέξεις που έγιναν στις 3 και 4 Σεπτέμβρη 1942 στη Θεσσαλονίκη κατά τη συγκέντρωση εκπροσώπων του Επιτελείου Εφοδιασμού και Οικονομίας για τη Ν.Α. Ευρώπη και οικονομικών αξιωματικών που υπάγονταν σ' αυτό.

παραγωγής και ή μεταφέρθηκαν στο Ράιχ, ανάμεσά τους 5.600 μηχανές, 28 αίθουσες, 1 εργοστάσιο έλασης ορειχάλκου με 85 μηχανές ή χρησιμοποιήθηκαν για επιχειρήσεις μεταλλείων στο χώρο της Νότιας Ανατολής. Μ' αυτό τον τρόπο ενισχύεται η σημαντική βιομηχανία πρώτων υλών των Βαλκανίων και διευκολύνεται η ίδρυση νέων παραγωγικών μονάδων στη Γερμανία. Επίσης από την Ελλάδα τέθηκε στη διάθεση της γερμανικής βιομηχανίας ένα μεγάλο μέρος πολύ αξιόλογων εργαλειομηχανών.

Εκτός από τις έτοιμες μηχανές, τις αίθουσες κλπ. μεταφέρθηκαν στη Γερμανία και όλες οι πρώτες ύλες που δεν χρειάζονταν επειγόντως στον οικονομικό αυτό χώρο. Έτσι π.χ. μεταφέρθηκαν στο Ράιχ από τη Σερβία 2.800 τόνοι μη σιδηρούχα μεταλλεύματα, ενώ άλλοι 900 τόνοι αφέθηκαν στη σερβική οικονομία για την εκπλήρωση παραγγελιών της Βέρμαχτ. Επίσης 3.000 τόνοι κλωστοϋφαντουργικές πρώτες ύλες που βρέθηκαν στη Σερβία αφέθηκαν στα εκεί κέντρα παραγωγής, για να δημιουργηθεί έτσι η προϋπόθεση για την εκτέλεση των γερμανικών παραγγελιών.

Στα πλαίσια μιας συλλογής παλιοσίδερων και ειδών από παλιά μέταλλα που έγινε από έναν σύνδεσμο αξιωματικό του επιτελείου του Σου[1], αποσπασμένο στο Επιτελείο Εφοδιασμού και Οικονομίας, 16.000 τόνοι παλιοσίδερο και 5.400 τόνοι μη σιδηρούχα μέταλλα υποβλήθηκαν σε κατεργασία και μεταφέρθηκαν από τα βαλκανικά κράτη σαν πολεμική λεία. 5 ρυμουλκά πλοία φορτωμένα με 2.880 τόνους μετάλλευμα τσίγκου και μολύβδου, πλάκες μολύβδου και βωξίτη που προορίζονταν για τη Σοβιετική Ρωσία κρατήθηκαν πριν την έκρηξη του πολέμου με τη Ρωσία και έγιναν αξιόλογη λεία...

Το κύριο βάρος της σημασίας και της αποδοτικότητας των Βαλκανίων για τη γερμανική πολεμική οικονομία βρίσκεται στα αξιόλογα μεταλλεύματα που τα χρειάζονται απαραίτητα οι γερμανικοί εξοπλισμοί. Γι' αυτό πρέπει να γίνει η εκμετάλλευσή τους σε μεγαλύτερη έκταση και να μεταφερθούν στη Γερμανία. Το σημαντικότερο απ' αυτά τα μέταλλα είναι το χρώμιο, που η εκ-

1. Ο επιτελικός ταγματάρχης Σου ήταν υπεύθυνος για τη συλλογή παλιοσίδερων και παλιών ειδών από μέταλλα σ' όλα τα κατεχόμενα εδάφη. Υπάγονταν στο Επιτελείο Εφοδιασμού και Οικονομίας του Α.Β.

μετάλλευσή του σ' ολόκληρο το χώρο της Νότιας Ανατολής έχει καθοριστική σημασία για την αμυντική οικονομία. Αφού ήδη τώρα μπορεί περίπου να καλυφθεί η ανάγκη του Ράιχ σε μεταλλεύματα χρωμίου, θα γίνει μελλοντικά σημαντική αύξηση της εκμετάλλευσης, ώστε και να καλυφθεί η αυξανόμενη ανάγκη της Βέρμαχτ και να εξασφαλιστεί ότι ακόμα και σε περίπτωση διακοπής των προμηθειών μεταλλεύματος χρωμίου από ουδέτερες χώρες, ιδιαίτερα που υποσχέθηκε για το 1943 η Τουρκία, 90.000 τόνων υψηλής αξίας μεταλλεύματος χρωμίου, να είναι κάθε στιγμή στη διάθεση της γερμανικής οικονομίας εξοπλισμών οι αναγκαίες ποσότητες χρωμίου από το χώρο της Νότιας Ανατολής... Δίπλα στο μετάλλευμα χρωμίου, μεγάλη σημασία για τους γερμανικούς εξοπλισμούς έχει ο χαλκός. Επικεφαλής των χαλκοπαραγωγικών εργοστασίων της Ευρώπης είναι το χαλκουργείο του Μπορ... Με βάση την τωρινή κατάσταση υπολογίζεται για το 1942 μια συνολική παραγωγή στο Μπορ 30.000 τόνων. Το 1943 θα φτάσει πιθανώς πάλι την προπολεμική μηνιαία παραγωγή των 3.500 τόνων. Μόνο με την απόδοση του Μπορ θα καλυφθούν τα 22% της τωρινής γερμανικής ανάγκης σε χαλκό... Μια άλλη πολύ σημαντική πρώτη ύλη για τη γερμανική εξοπλιστική βιομηχανία, προπαντός απαραίτητη σαν αφετηριακή ύλη για τη γερμανική αεροπορία, είναι ο βωξίτης στον οποίο στηρίζεται η παραγωγή αλουμινίου. Το κέντρο βάρους για τη συγκέντρωση βωξίτη είναι η Κροατία που λόγω της παραγωγής βωξίτη και σιδηρομεταλλεύματος έχει μεγάλη σημασία για τη γερμανική πολεμική βιομηχανία... Παρά την αύξηση στο μεταξύ της γερμανικής παραγωγής αλουμινίου λόγω του πολέμου και της ενίσχυσης της δύναμης της γερμανικής αεροπορίας, η σημασία του κροατικού μεριδίου του βωξίτη δεν άλλαξε ουσιαστικά· έτσι τώρα τα προγράμματα παραγωγής της γερμανικής βιομηχανίας αλουμινίου στηρίζονται σχεδόν κατά 30% στην εισαγωγή βωξίτη από την Κροατία...

Επίσης τα κοιτάσματα αυτού του σημαντικού μεταλλεύματος για τον πόλεμο που βρίσκονται στον ελληνικό χώρο έχουν σημασία για την κάλυψη των γερμανικών αναγκών σε αλουμίνιο λόγω του καλού περιεχομένου τους και της εύκολης δυνατότητας εκμετάλλευσής τους. Στους 7 πρώτους μήνες του 1942 παρήχθησαν

εκεί 22.000 τόνοι και μεταφέρθηκαν στο Ράιχ συνολικά 27.000 τόνοι. Η επέκταση των μεταλλείων θα οδηγήσει σε μεγαλύτερη ακόμα αύξηση της παραγωγής. Σημασία για την εξοπλιστική οικονομία έχουν επίσης τα μεταλλεύματα μολύβδου και τσίγκου που παράγονται στην Trepca Mines Ltd στο Ζβεσάν... Τους τελευταίους μήνες μεταφέρθηκαν κατά μέσο όρο 2.000 τόνοι μολύβδου, από τους οποίους ένα σημαντικό μέρος στην Ιταλία, με βάση τις αντίστοιχες συμφωνίες του Ράιχ. 13% της τωρινής γερμανικής πολεμικής ανάγκης σε μόλυβδο μπορεί να καλυφθεί μόνο με την παραγωγή Trepca του Ζβεσάν. Επίσης και τα εκεί μεταλλεύματα τσίγκου μεταποιούνται σε εμπλουτίσματα τσιγκομεταλλευμάτων, που περιέχουν περί τα 49% καθαρό τσίγκο, και μπαίνουν στη διάθεση του Ράιχ σαν συνεισφορά για την κάλυψη των γερμανικών αναγκών σε τσίγκο. Στον μακεδονικό χώρο η ικανότητα εμπλουτισμού του μεταλλείου μολύβδου και τσίγκου του Ζλέτοβο ενισχύθηκε αρκετά και η μηνιαία παραγωγή του ανέρχεται σε 6.000 τόνους ακατέργαστο μετάλλευμα με 12-15% περιεχόμενο μετάλλου...

Τα σημαντικότερα ελληνικά μεταλλεία μολύβδου και τσίγκου βρίσκονται στο Λαύριο...

Στην Ελλάδα η προπολεμική παραγωγή σιδηροπυρίτη ανερχόταν σε 250.000 τόνους. Μέχρι την πλήρη επανάληψη της χρήσιμης παραγωγής για τη γερμανική πολεμική οικονομία, τα μεγάλα αποθέματα που υπήρχαν στον Στρατόνη (πιθανώς Στρατονίκη: η σύνταξη) μεταφέρθηκαν στη Γερμανία...

Η γερμανική εξοπλιστική ανάγκη σε αμίαντο, που χρειάζεται προπαντός για μονώσεις υποβρυχίων και για κινητήρες αεροπλάνων καλύπτεται, μετά την έλλειψη των προμηθευτών του Καναδά, της Ροδεσίας και της Ρωσίας (Ουράλια) με 3.700 τόνους από τη Σερβία και από τις νέες βουλγάρικες περιοχές, και με 2.000 τόνους από τη Σλοβακία...

Ο μακεδονικός χώρος θα θέσει σύντομα στη διάθεση της γερμανικής εξοπλιστικής οικονομίας κι ένα άλλο, επειγόντως απαραίτητο μέταλλο, το μολυβδαίνιο, διευκολύνοντας σημαντικά την κατάσταση εφοδιασμού.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 43.164

56. Άλλοι 3.500 Εβραίοι σε αναγκαστική εργασία· οι περισσότεροι πέθαναν

(Έκθεση του πλοιάρχου Ότο Μάιχοφ, αξιωματικού του Γραφείου Εφοδιασμού και Οικονομίας της Βέρμαχτ στη Θεσσαλονίκη, 30 Οκτώβρη 1942)

Όταν στα τέλη Ιούλη αυτού του χρόνου διαπιστώθηκε ότι είναι αδύνατο να βρεθούν εθελοντικά ελληνικά εργατικά χέρια για την εκτέλεση επειγόντων καθηκόντων, που ήταν προς το συμφέρον της Βέρμαχτ, με υπόδειξη του Στρατιωτικού Διοικητή Θεσσαλονίκης-Αιγαίου, τμήμα Διοίκησης και Οικονομίας[1], καταφύγαμε στους μη απασχολούμενους Εβραίους της περιοχής Θεσσαλονίκης και καθιερώσαμε το καθήκον της αναγκαστικής εργασίας. Κατά την καταγραφή των Εβραίων διαπιστώθηκε ότι δεν απασχολούνταν ακόμα ένας μικρός μόνο αριθμός εβραϊκών εργατικών δυνάμεων.

Οι διαθέσιμοι, μη εργαζόμενοι αυτοί Εβραίοι, όπως διαπιστώθηκε από τη σωματική εξέτασή τους, ήταν λίγο κατάλληλοι για βαριά σωματική εργασία. Επρόκειτο για ελεύθερους επαγγελματίες, καλλιτέχνες κλπ. Όσο έγινε δυνατό να εξευρεθούν ειδικευμένοι εργάτες, αυτοί στάλθηκαν για ειδικές δουλειές στο Γραφείο Υπεραστικών Σιδηροδρόμων. Η πλειοψηφία των συγκεντρωθέντων Εβραίων τοποθετήθηκε σε έργα κατασκευής δρόμων και αεροδρομίων και συγκεκριμένα στο Επιτελείο Σύνδεσης για την κατασκευή επαρχιακών δρόμων, υπό τον ανώτερο αξιωματικό Μηχανικού της Βέρμαχτ για τη Νότια Ανατολή και της Οργάνωσης ΤΟΤ. Ο συνολικός αριθμός των Εβραίων που συγκεντρώθηκαν ανερχόταν σε 3.500, απ' αυτούς οι 3.000 (σ.σ.: χρησιμοποιήθηκαν) σε μεγάλα κατασκευαστικά έργα. Οι υπόλοιποι 500 Εβραίοι χρησιμοποιήθηκαν στις προαναφερθείσες ειδικές δουλειές. 34 Εβραίοι απασχολήθηκαν στο ορυχείο Όλυμπος.

1. Προϊστάμενος αυτού του τμήματος ήταν ο Πολεμικός Διοικητικός Σύμβουλος Μαξ Μέρτεν.

Μετά από υπόδειξη του Επιτελείου Σύνδεσης για την κατασκευή επαρχιακών δρόμων και της Οργάνωσης ΤΟΤ έγινε στις αρχές Οκτώβρη η απόσυρση των Εβραίων. Λόγω των πρόχειρων καταλυμάτων στο μεγαλύτερό τους μέρος χρειάστηκε να κοιμηθούν οι Εβραίοι στο ύπαιθρο και λόγω της μη επαρκούς τροφοδοσίας, το μεγαλύτερο ποσοστό έπαθε πνευμονία και πέθανε.
Μετά απ' αυτό, η υποχρέωση αναγκαστικής εργασίας αποσύρθηκε[2] στις 17.10.42.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 43.105

2. Σε αντάλλαγμα όμως η εβραϊκή κοινότητα της Θεσσαλονίκης υποχρεώθηκε να πληρώσει 3,5 δισ. δραχμές (ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 1.721)

57. Στρατηγός Σπάιντελ: Η «ΕΣΠΟ» τινάζεται στον αέρα
Το ΕΑΜ εντείνει τον αγώνα

(Από τη διοικητική έκθεση[1] Σεπτέμβρης-Οκτώβρης 1942 του στρατηγού Αεροπορίας Βίλχελμ Σπάιντελ, Στρατιωτικού Διοικητή Νότιας Ελλάδας[2])

1. Πολιτική κατάσταση

Η πολιτική κατάσταση στο χρονικό διάστημα της έκθεσης οξύνθηκε περισσότερο λόγω των τιμών που αυξάνονται αλματωδώς, της νομισματικής κατάρρευσης, της αυξανόμενης δυσαρέσκειας με την κυβέρνηση, ιδιαίτερα με τον υπουργό Επισιτισμού και Οικονομικών Γκοτζαμάνη, και λόγω της εμπιστοσύνης στις αρχές κατοχής που μειώνεται συνεχώς...

1. Στις 20.9.42 έγινε στην Αθήνα, οδός Πατησίων 8, μεγάλη έκρηξη που στρέφονταν κατά της διοργανούμενης εκείνη την ώρα συγκέντρωσης της Ελληνικής Εθνικοσοσιαλιστικής Οργάνωσης «ΕΣΠΟ» (σ.σ.: ακριβής τίτλος «Ελληνική Σοσιαλιστική Πατριωτική Οργάνωση»). Ο 2ος και ο 3ος όροφος του κτιρίου ήταν κατειλημμένος από τη Γερμανική Βέρμαχτ (από ανθυπολοχαγούς Συντάγματος Νότιας Ανατολής). Οι αίθουσές τους χρησιμοποιούνταν σαν αποθήκες μηχανημάτων και όπλων. Το κτίριο κάηκε ολοκληρωτικά... Ο αρχηγός της ΕΣΠΟ πέθανε στις 6.10.42 συνεπεία των τραυμάτων από την έκρηξη. Η διαλεύκανση της έκρηξης και η εξακρίβωση των δραστών δεν έγινε δυνατή. Αλλά είναι βέβαιο, ότι η έκρηξη έγινε από μέλη του «Εθνικού Απελευθερωτικού Μετώπου»... Στόχος του είναι να πραγματοποιήσει λαϊκή εξέγερση στην Ελλάδα σε όσο το δυνατό πλατύτερη βάση και να δημιουργηθούν ευνοϊκές συνθήκες για την απόβαση εχθρικών στρατιωτικών δυνάμεων...

2. Στην περιοχή της ιταλικής κυριαρχίας στην Κεντρική

1. Η έκθεση έχει ημερομηνία 10 Νοέμβρη 1942.

2. Στρατιωτικός Διοικητής Νότιας Ελλάδας από το Σεπτέμβρη 1942 ως τις 7 Σεπτέμβρη 1943.

Ελλάδα ο συμμοριτισμός δυνάμωσε σημαντικά. Στις 19.9.42, στο χώρο Άμφισσας-Γραβιάς, ελληνική συμμορία δύναμης περίπου 100 ανδρών επιτέθηκε εναντίον 33 ιταλών στρατιωτών και τους διέλυσε. Ένας τραυματίας υπαξιωματικός κι ένας στρατιώτης επέστρεψαν στη μονάδα τους. Επειδή κάθε οδική συγκοινωνία είναι αρκετά επικίνδυνη, πολλοί δρόμοι χρειάστηκε να αποκλειστούν...

4. Το «Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο», εκμεταλλευόμενο την επισιτιστική ένδεια, που εντείνεται με το πλησίασμα του χειμώνα, ανάπτυξε ζωηρή δραστηριότητα με προκηρύξεις και κέρδισε έδαφος. Δίπλα σ' αυτές τις προκηρύξεις βρέθηκαν και τέτοιες της «Καθοδήγησης του ΚΚ Ελλάδας» και της «Κεντρικής Πανυπαλληλικής Επιτροπής». Όλες τις νύχτες τα σπίτια σ' όλα τα μέρη της Αθήνας και του Πειραιά βάφονται με αγωνιστικά συνθήματα κατά των δυνάμεων του Άξονα, μοιράζονται προκηρύξεις και τοιχοκολλούνται αφίσες με φανατικό περιεχόμενο. Προκηρύξεις κι εφημερίδες, που μέχρι λίγο πριν έβγαιναν μόνο με πολύγραφο, τώρα εκδίδονται σε τυπογραφεία...

9. Η κατάσταση της στιγμής αποτελεί το προσφορότερο έδαφος για όλες τις πολιτικές ομάδες, ιδιαίτερα για το «Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο». Στα εργοστάσια κερδίζει έδαφος το επικίνδυνο σύνθημα: «Εργασθείτε αργά ή μην εργασθείτε, προξενήστε όσο γίνεται περισσότερες ζημιές για να μη δώσετε στα χέρια των Γερμανών και Ιταλών όπλα κατά των αδελφών μας που πολεμάνε στην Αφρική». Διαπιστώθηκαν ήδη περιπτώσεις άρνησης δουλειάς...

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 17.200

58. Νοϊμπάχερ: Αλλαγή του στρατιωτικού χαρακτήρα του ελληνικού χώρου – Η ανατίναξη της γέφυρας του Γοργοπόταμου

(Από το τηλεγράφημα του Χέρμαν Νοϊμπάχερ, Ειδικού Εντεταλμένου για οικονομικά και χρηματικά ζητήματα στην Ελλάδα[1], προς τον υπουργό Εξωτερικών Ρίμπεντροπ, 2 Δεκέμβρη 1942)

Αναφορικά με το καθήκον που πρέπει να εκτελεστεί στην Ελλάδα, που σε τελευταία ανάλυση πρέπει να αποσκοπεί μόνο στην κάλυψη στρατιωτικών αναγκαιοτήτων, τοποθετούμαι σχετικά με την τωρινή στρατιωτική κατάσταση:

1. Η επιχειρησιακή βάση «Ελλάδα» ήταν ως την αλλαγή της κατάστασης στην Αφρική[2] ουσιαστικά ένα προγεφύρωμα για τον ανεφοδιασμό της Κρήτης και της Βόρειας Αφρικής. Μ' αυτό τον τρόπο στον ελληνικό χώρο από στρατιωτική άποψη πρόκυψε για τη γερμανική Βέρμαχτ, σε σχέση με την έκταση της στρατιωτικής δράσης της μια οργάνωση από πολλά επιτελεία και υπηρεσίες, χωρίς ικανές για επιχειρήσεις μαχητικές μονάδες στην ηπειρωτική Ελλάδα και τα νησιά, με εξαίρεση την Κρήτη...

2. Με τα γεγονότα στη Βόρεια Αφρική ο στρατιωτικός χαρακτήρας του ελληνικού χώρου άλλαξε τελείως. Η ηπειρωτική Ελλάδα ναι μεν είναι ακόμα γέφυρα ανεφοδιασμού για το ναυτικό οχυρό Κρήτη, αλλά αναμφίβολα μπορεί αργά ή γρήγορα να γίνει στόχος μιας εχθρικής ενέργειας που με κανένα τρόπο δεν θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί από τη γερμανική πλευρά με τη σημερινή σύνθεση της δικής μας Βέρμαχτ στην Ελλάδα. Γι' αυτό το σκοπό λείπουν σχεδόν τα πάντα.

3. Απ' αυτή τη θεώρηση προκύπτει ότι πρέπει να υπερπηδηθεί όσο γίνεται περισσότερο το ανίκανο για δράση στάδιο και να οργανωθεί ο μαχητικός στρατός.

---

1. Ειδικός Εντεταλμένος από 15 Οκτώβρη 1942 ως 11 Νοέμβρη 1943.
2. Από τις 23 Οκτώβρη 1942 διεξαγόταν η αγγλική επίθεση στη Βόρεια Αφρική, που στις 13 Μάη 1943 οδήγησε στη συντριβή των γερμανοϊταλικών δυνάμεων.

4. Αν είναι δυνατό, θα πρέπει η εξασφάλιση του σημαντικού δρόμου μεταφορών με το σιδηρόδρομο ως την Αθήνα να αναληφθεί από γερμανικό στρατό, δύναμης μιας μεραρχίας. Οι συνέπειες της ανατίναξης της γέφυρας του Γοργοπόταμου[1] είναι πάρα πολύ σοβαρές. Επανάληψη τέτοιων πληγμάτων θα θέσουν υπό αμφισβήτηση την αντοχή ολόκληρης της επιχειρησιακής βάσης, συμπεριλαμβανομένης και της Κρήτης...

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 5.422

1. Η σιδηροδρομική γέφυρα του Γοργοπόταμου ανατινάχτηκε στις 25 Νοέμβρη 1942 με κοινή δράση ανταρτών του ΕΛΑΣ, του ΕΔΕΣ και άγγλων σαμποτέρ.

59. Διαταγή: Ως 150 όμηροι σε κάθε χωριό της Κρήτης

(Από διαταγή του υποστράτηγου Φρίντριχ Βίλχελμ Μίλερ, διοικητή της 22ης Μεραρχίας Πεζικού[1], 13 Δεκέμβρη 1942)

1. Στα σχέδια συναγερμού... πρέπει να προβλέπεται η σύλληψη ομήρων. Την προετοιμασία αυτού του μέτρου εξυπηρετεί η κατάρτιση καταλόγων ομήρων. Οι κατάλογοι των ομήρων καταρτίζονται από τους τομεακούς και υποτομεακούς υπεύθυνους σύμφωνα με τις προτάσεις της μυστικής στρατονομίας και των νομαρχιακών φρουραρχείων, που κατέχουν γνώσεις για πρόσωπα και πράγματα. Η ενέργεια αυτή θα γίνει κατά τον εξής τρόπο:

α) Κατάλογοι ομήρων πρέπει να καταρτιστούν σ' όλα τα χωριά που βρίσκεται στρατός καθώς και στις γειτονικές περιοχές...

β) Σαν όμηροι πρέπει να προβλέπονται ιδιαίτερα τα άτομα, σε ειδικές περιπτώσεις και γυναίκες, που έχουν εκδηλώσει αντιγερμανική στάση ή που αναμένεται να πάρουν τέτοια στάση. Δήμαρχοι εν ενεργεία και ιερωμένοι δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται σαν όμηροι.

γ) Σαν όμηροι πρέπει γενικά να προβλέπεται ποσοστό 1% των κατοίκων του χωριού, πάντως όχι λιγότεροι από 5 και όχι περισσότεροι από 150 κατά χωριό. Στη θέση ομήρων που δραπέτευσαν πρέπει να έχει προετοιμαστεί η σύλληψη αναπληρωματικών ομήρων.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 44.990

1. Διοικητής της 22ης Μεραρχίας Πεζικού από 1 Αυγούστου 1942 ως 15 Μάρτη 1944.

60. Χίτλερ: Χρησιμοποιήστε την πιο ωμή βία και κατά των γυναικόπαιδων

(Από τη διαταγή του Χίτλερ, 16 Δεκέμβρη 1942, για την ένταση της τρομοκρατίας στην Ανατολική και Νοτιοανατολική Ευρώπη)

1. Ο εχθρός στον συμμοριτικό αγώνα χρησιμοποιεί φανατικούς, κομμουνιστικά εκπαιδευμένους μαχητές, που δεν τρομάζουν μπροστά σε καμιά βίαιη ενέργεια. Εδώ, περισσότερο από κάθε άλλη φορά, είναι ένα ζήτημα ζωής ή θανάτου. Με στρατιωτικό ιπποτισμό ή με τις συμφωνίες της Σύμβασης της Γενεύης ο αγώνας αυτός δεν έχει τίποτα το κοινό. Αν ο αγώνας αυτός κατά των συμμοριών τόσο στην Ανατολή όσο και στα Βαλκάνια δεν διεξαχθεί με τα πιο ωμά μέσα, τότε σε σύντομο διάστημα δεν θα επαρκούν πια οι διαθέσιμες δυνάμεις για να αντιμετωπίσουμε αυτή την πανούκλα.

Γι' αυτό ο στρατός έχει το δικαίωμα και την υποχρέωση σ' αυτό τον αγώνα να χρησιμοποιεί χωρίς περιορισμό επίσης και κατά γυναικών και παιδιών κάθε μέσο, αρκεί μόνο αυτό να οδηγεί σε επιτυχία...

2. Κανένας Γερμανός που χρησιμοποιείται στην καταπολέμηση των συμμοριών δεν επιτρέπεται να κληθεί να απολογηθεί διοικητικά ή σε στρατοδικείο λόγω της συμπεριφοράς του στον αγώνα κατά των συμμοριτών και των συνοδοιπόρων τους...

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 5.461

61. Συνταγματάρχης Βάιγκολντ: Πολύ μεγάλος κίνδυνος οι αντάρτες

(Από την έκθεση του συνταγματάρχη Βάλτερ Βάιγκολντ προς τον αντιστράτηγο Αλεξάντερ Λερ, Στρατιωτικό Διοικητή Ν.Α. Ευρώπης[1], 19 Δεκέμβρη 1942)

...Το ότι στις κυριαρχούμενες από τις συμμορίες περιοχές επικρατεί προς το παρόν ησυχία, πρέπει να αποδοθεί στο γεγονός ότι η οργάνωση των συμμοριών και το Κίνημα Αντίστασης και Ελευθερίας σταθεροποιήθηκαν και υπάγονται κάτω από ενιαία ηγεσία. Η δραστηριότητα των συμμοριών δεν πρόκειται να εξαντληθεί σε μεμονωμένες επιχειρήσεις, αλλά η συγκεντρωμένη δύναμη των «Ανταρτών» θα κάνει την εμφάνισή της τη στιγμή μιας εχθρικής απόβασης. Τόσο η οργάνωση όσο και η τακτική αυτού του τώρα πια ενιαίου κινήματος αντίστασης πρέπει να χαρακτηριστεί σαν καλή και γι' αυτό είναι ένας πολύ μεγάλος κίνδυνος. Η εξολόθρευση αυτής της οργάνωσης που απειλεί σ' όλο και μεγαλύτερο βαθμό τον ανεφοδιασμό της Νότιας Ελλάδας και της Κρήτης –βλέπε την ενέργεια στον Πειραιά στις 15.12.42[2]– είναι μια αναγκαιότητα.

Επίσης η τωρινή οικονομική εξέλιξη συνδυάζεται από τους Έλληνες με το Κίνημα της Αντίστασης. Με μεμονωμένα λαϊκά μέτρα, όπως η επιστροφή των σιτηρών που τα είχε κατασχέσει η ελληνική κυβέρνηση, τμήματα του Κινήματος αποκτούν τη συμπάθεια του πληθυσμού. Η πτώση της τιμής της αγγλικής χρυσής λίρας (περίπου 130.000 δρχ.), που επήλθε με τη στρατιωτική εξέλιξη, κάνει να πέφτουν σιγά-σιγά οι τιμές στη μαύρη αγορά. Έτσι ο πληθυσμός μπορεί να καλυφθεί καλύτερα από ό,τι ως τώρα με τα τρόφιμα που υπάρχουν σε αφθονία. Γι'

1. Στρατιωτικός Διοικητής από 1 Αυγούστου 1941 ως 31 Δεκέμβρη 1942.
2. Στις 15 Δεκέμβρη 1942 αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης επέφεραν βλάβη σ' ένα κινητήρα αεροπλάνου σε συνεργείο επισκευών αεροπλάνων του μετώπου, στον Πειραιά.

αυτό η έκτακτη ενέργεια του Ειδικού Εντεταλμένου[1] σημαίνει μια πρόσθετη βελτίωση της επισιτιστικής κατάστασης του ελληνικού λαού. Αυτό το γεγονός όμως εκτιμάται σαν επιτυχία του Κινήματος Αντίστασης. Οι Ιταλοί κατάσχεσαν στις αγροτικές περιοχές τα ραδιόφωνα. Όμως στην Αθήνα μπορούν να ακούγονται όπως πριν οι ξένες εκπομπές κι έτσι συνεχίζεται η εχθρική προπαγάνδα. Ο προϊστάμενος της Εταιρίας Ηλεκτρικών Μεταφορών περιμένει στο προσεχές μέλλον απεργιακό κίνημα στον τομέα της δουλειάς του.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.735

1. Χέρμαν Νοϊμπάχερ.

62. Η εκμετάλλευση του λευκόλιθου στις χώρες των Βαλκανίων

(Από την εξεταστική έκθεση της Ντόιτσε Ρεβιζιόν ουντ Τροϊχάντ AG για τον ισολογισμό του 1942[1] της ΑΕ Λευκόλιθου Νότιας Ανατολής)

Η ίδρυση της ΑΕ Λευκόλιθος της Νότιας Ανατολής έχει σχέση με την εκμετάλλευση και εξασφάλιση των κοιτασμάτων λευκόλιθου στα Βαλκάνια. Αυτή έγινε αναγκαία για την κάλυψη των αναγκών σε λευκόλιθο στον ευρωπαϊκό οικονομικό χώρο, μετά τη γερμανική εκστρατεία στα Βαλκάνια.

Η ΑΕ Φρίντριχ Κρουπ είχε κλείσει ήδη, μετά την κατάληψη του βαλκανικού χώρου το 1941, διάφορες συμφωνίες προμήθειας, ανάμεσα σ' άλλους και με 8 ιδιοκτήτες ή επιτρόπους διαχειριστές ελληνικών μεταλλείων λευκόλιθου. Λίγο καιρό αργότερα η διαχείριση των συμφερόντων λευκόλιθου στα Βαλκάνια μεταβιβάστηκε από το υπουργείο Οικονομίας του Ράιχ στην ίδια τη γερμανική βιομηχανία λευκόλιθου. Συγκεκριμένα με το καθήκον αυτό επιφορτίστηκαν ειδικά οι δυο επικεφαλής εταιρίες αυτής της βιομηχανικής ομάδας, δηλαδή η Γερμανική Ανώνυμη Εταιρία Λευκόλιθου του Μονάχου, και τα Εργοστάσια Λευκόλιθου Φάιτσερ ΑΕ της Βιέννης...

Στις αρχές του 1942 η Γερμανική ΑΕ Λευκόλιθου και τα Εργοστάσια Φάιτσερ αποφάσισαν, στα πλαίσια μιας συμφωνίας κονσόρτσιουμ που υπόγραψαν στις 21 Απρίλη και 11 Μάη 1942, να ιδρύσουν μια δική τους ανώνυμη εταιρία για την εκπλήρωση των καθηκόντων που τους ανάθεσε το Ράιχ...

Αυτή η νέα εταιρία, η ΑΕ Λευκόλιθου Νότιας Ανατολής του Βερολίνου, με έγγραφο του κυρίου υπουργού Οικονομίας του Ράιχ[2] της 10 Μάρτη 1943 πήρε την εντολή, σαν αποκλειστικός

1. Η έκθεση έχει συνταχθεί πιθανά στα τέλη 1943, αρχές 1944.
2. Υπουργός (Εθνικής) Οικονομίας ήταν από το 1938 ως το 1945 ο Βάλτερ Φουνκ.

φορέας των γερμανικών συμφερόντων για το λευκόλιθο στο χώρο της Νότιας Ανατολής, να εκμεταλλευθεί τα κοιτάσματα λευκόλιθου στην Κροατία, τη Σερβία, τη Βουλγαρία, την Αλβανία και την Ελλάδα προς όφελος των γερμανικών συμφερόντων...

Το μετοχικό κεφάλαιο ανέρχεται σε 1.000.000 μάρκα του Ράιχ... Στο εποπτικό συμβούλιο εκλέχτηκαν σύμφωνα με τη συμβολαιογραφικά επιβεβαιωμένη ιδρυτική συνέλευση οι εξής κύριοι:

Δρ. Όττο Κρίστιαν Φίσερ[1], συνιδιοκτήτης του τραπεζικού οίκου Μερκ, Φινκ και Σία, Βερολίνο

Δρ. Χανς Πίλντερ, μέλος του ΔΣ της Ντρέσντνερ Μπανκ, Βερολίνο

Δρ. Χανς φον Λάουντα, μέλος του ΔΣ των Εργοστασίων Λευκόλιθου Φάιτσερ ΑΕ, Βιέννη

Δρ. Πάουλ φον Μόζερ-Μόοσμπρουχ, μέλος του ΔΣ των Εργοστασίων Λευκόλιθου Φάιτσερ ΑΕ Βιέννη

Δρ. Ρούντολφ φον Βαϊντενχάμερ, μέλος του ΔΣ της Γερμανικής ΑΕ Λευκόλιθου, Μόναχο

Πρόεδρος του εποπτικού συμβουλίου εκλέχτηκε, στις 2 Απρίλη 1942, σύμφωνα με έγγραφη δήλωση των μελών του εποπτικού συμβουλίου ο Δρ. Όττο Φίσερ, Βερολίνο, και αναπληρωτής του ο Δρ. Χανς Πίλντερ, Βερολίνο...

Τις οικονομικές βάσεις της ανώνυμης εταιρίας αποτελούν κυρίως από τη μια μεριά οι συμφωνίες προμήθειας που κλείστηκαν τότε μεταξύ της ΑΕ Φρίντριχ Κρουπ και ελλήνων παραγωγών λευκόλιθου και που μεταβιβάστηκαν αργότερα στη νέα ανώνυμη εταιρία, και από την άλλη μια σειρά συμφωνίες μίσθωσης με τους ιδιοκτήτες μεταλλείων λευκόλιθου που βρίσκονται στο άλλοτε γιουγκοσλαβικό έδαφος...

Προς το σκοπό της συγκέντρωσης των ειδικών εργοστασίων

---

1. Ο Φίσερ ήταν από το 1943-1945 πρόεδρος του Κεντρικού Συνδέσμου Τραπεζών και Τραπεζιτών Γερμανίας και επικεφαλής της Ομάδας Τραπεζών του Ράιχ. Το 1933 ο Χίτλερ τον διόρισε μέλος του Γενικού Συμβουλίου της Οικονομίας.

που βρίσκονται στη Σερβία ιδρύθηκε τον Οκτώβρη 1943 η ΑΕ Λευκόλιθου, Βελιγραδίου. Το ύψους 2 εκατομμύρια δηνάρια μετοχικό κεφάλαιο, παίρνοντας υπόψη τα νομοθετικά προδιαγεγραμμένα ιδρυτικά μερίδια, ανήκει ολοκληρωτικά στην ιδιοκτησία της ΑΕ Λευκόλιθου Νότιας Ανατολής...

Η εταιρία με την ανάληψη των καθηκόντων που της ανατέθηκαν από τον κύριο υπουργό Οικονομίας του Ράιχ, δίπλα σ' ένα οικονομικό τόλμημα ανάλαβε κι ένα ρίσκο που καθορίζεται από στρατιωτικά και πολιτικά αίτια. Γι' αυτό μετά από αίτησή της στις 14 Σεπτέμβρη και 23 Νοέμβρη 1943 αναλήφθηκε από το Ράιχ η ευθύνη κατά 80% για τυχόν ζημιές, μέχρι του ποσού των 900.000 μάρκων του Ράιχ, που θα προέρχονταν από πολιτικές ή οικονομικές καταστάσεις. (σ.σ.: Το ποσό) στο μεταξύ αυξήθηκε σε 1.000.000[1]... Δίπλα στο πολιτικό ρίσκο υπάρχουν και ορισμένα οικονομικά ρίσκα προπαντός από το γεγονός ότι τα έξοδα παραγωγής (μαζί με τις μεταφορές) για το λευκόλιθο των Βαλκανίων, μετατρεπόμενα στις επίσημες συναλλαγματικές ισοτιμίες, είναι πάνω από τις εσωτερικές τιμές στη Γερμανία. Αλλά κι αυτό το ρίσκο εξαλείφθηκε κατά το μεγαλύτερο μέρος στη βάση μιας διαδικασίας εξίσωσης των τιμών από την Υπηρεσία του Ράιχ για Λίθους και Χώμα. Σύμφωνα με τη διαδικασία αυτή καταβάλλεται στην εταιρία η διαφορά μεταξύ της εσωτερικής τιμής στη Γερμανία και της τιμής στα γερμανικά σύνορα του εισαγόμενου (σ.σ.: είδους). Μια και το ρίσκο της κατανάλωσης λόγω της κατευθυνόμενης κατανομής του λευκόλιθου δεν υπάρχει, μένει για την εταιρία μόνο το ακάλυπτο ρίσκο του 20% λόγω πολιτικών και πολεμικών γεγονότων.

ΚΚΑ *Πότσνταμ, αρ. φιλμ 4.558*

1. Έτσι η ανάληψη ευθύνης από το Ράιχ εξισώθηκε με το ύψος του μετοχικού κεφαλαίου.

63. Ίδρυση της μεταλλευτικής εταιρίας Ζιντόστ-Μοντάν

(Από την επιστολή του Φραντς Νοϊχάουζεν, γενικού πληρεξούσιου για τη μεταλλουργία της Ν.Α. Ευρώπης, προς το στρατάρχη Χέρμαν Γκέρινγκ, 18 Γενάρη 1943)

Διευρύνοντας τα καθήκοντα που μου ανατέθηκαν σαν γενικού πληρεξούσιου για την οικονομία στη Σερβία, ο κ. στρατάρχης του Ράιχ με διάταγμα της 9.12.1942 με διόρισε γενικό πληρεξούσιό του για τη μεταλλουργία της Νότιας Ανατολής. Μου ανατέθηκε το καθήκον να αναπτύξω τη μεταλλουργία του νοτιοανατολικού χώρου στον μεγαλύτερο βαθμό και να την αξιοποιήσω για τη γερμανική πολεμική οικονομία...

Η κάλυψη που μου παρέχει ως τώρα μια ιδιόκτητη εταιρία του Ράιχ, σερβικού δικαίου, η ΑΕ Γιούγκο-Μοντάν-Βελιγραδίου, δεν επαρκεί για να συγκεντρώσω και τα μεταλλεία που είναι εκτός της Σερβίας υπό ενιαία καθοδήγηση.

Γι' αυτό κατά τις προκαταρκτικές συνομιλίες μεταξύ του (σ.σ.: τμήματος του) τετράχρονου πλάνου, του υπουργείου Οικονομίας του Ράιχ, του υπουργείου Οικονομικών και εμένα προβλέφθηκε η ίδρυση της Ζιντόστ-Μοντάν ΕΠΕ με έδρα το Βερολίνο... Σαν εποπτικό συμβούλιο πρόκειται να διοριστούν οι ακόλουθοι:

Γκρουπενφύρερ[α] Φραντς Νοϊχάουζεν, Βελιγράδι, πρόεδρος

Δρ. Φρίντριχ Γκραμς[1], Βερολίνο, υπουργικός σύμβουλος

Όσκαρ Γκάμπελ[2], Βερολίνο, λοχαγός μεταλλειολόγος

Δρ. Νάσε[3], Βερολίνο, υπουργικός σύμβουλος

Δρ. Τέο Κάιζερ[4], Βελιγράδι, ανώτερος σύμβουλος μεταλλειολογίας

α Γκρουπενφύρερ = βαθμός αντιστράτηγου των Ες-Ες.

1. Προϊστάμενος της εμπορικής ομάδας Ντέβιζεν του Επιτετραμένου για το τετράχρονο πλάνο.

2. Στο ντοκουμέντο αναφέρεται εσφαλμένα Όττο, προϊστάμενος του τμήματος Μεταλλείων του υπουργείου Οικονομίας του Ράιχ.

3. Προϊστάμενος του υποτμήματος VU (Οικονομική ανάπτυξη, τετράχρονο πλάνο) του υπουργείου Οικονομικών του Ράιχ.

4. Αναπληρωτής διευθυντής της Στρατιωτικής Διοίκησης Σερβίας.

Χέρμαν Γ. Αμπς[1], Βερολίνο, διευθυντής
Δρ. Ρόντεβαλντ[2], Βερολίνο, διευθυντής
Πάουλ Χαστ[3], Βελιγράδι, σύμβουλος μεταλλειολογίας
Χέρμαν Ρόις[4], Βελιγράδι, ανώτερος υπάλληλος μεταλλειολογίας

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 17.157

1. Μέλος του ΔΣ της Ντόιτσε Μπανκ.
2. Εκ μέρους της Πιστωτικής Εταιρίας του Ράιχ.
3. Γενικός Πληρεξούσιος της ΑΕ Μεταλλείων Χαλκού και Μεταλλουργίας του Μπορ.
4. Στον Γενικό Πληρεξούσιο της Σερβίας, Ντιρ, του μεταλλουργικού εργοστασίου του Ομπερχάουζεν Γκουτεχόφνους χίτε.

64. Ο στρατηγός Λερ διατάσσει: Γενική αναγκαστική εργασία στην Ελλάδα

(Από τη διαταγή του αντιστράτηγου Αλεξάντερ Λερ[1], Στρατιωτικού Διοικητή Ν.Α. Ευρώπης, 30 Γενάρη 1943)

§1

...Κάθε κάτοικος της Ελλάδας ηλικίας από 16-45 χρόνων είναι υποχρεωμένος, όταν το απαιτήσουν οι συνθήκες, να αναλάβει δουλειά για γερμανικές ή ιταλικές υπηρεσίες που του υποδείχθηκε. Ανδρικές εργατικές δυνάμεις είναι υποχρεωμένες να εργαστούν κι έξω από τον μόνιμο τόπο της κατοικίας τους, αν χρειαστεί συγκεντρωμένοι σε κοινότητες στρατοπέδευσης.

§2

Η πρόσκληση για την ανάληψη της δουλειάς γίνεται ή άμεσα από τις γερμανικές υπηρεσίες ή μέσω των εντεταλμένων απ' αυτές ελληνικών υπηρεσιών, ιδιαίτερα των επιθεωρήσεων εργασίας και των δημάρχων...

§4

Όποιος δεν εκπληρώνει τις υποχρεώσεις που προκύπτουν από τις παραγράφους 1 και 2 τιμωρείται με

1. χρηματική ποινή απεριορίστου ύψους
2. φυλάκιση ή ειρκτή ή με
3. στρατόπεδο αναγκαστικής εργασίας

Φύλλο διαταγών για το κατεχόμενο ελληνικό έδαφος, εκδιδόμενο από το Στρατιωτικό Διοικητή Ν.Α. Ευρώπης 1943/12

1. Ο Λερ ήταν στρατιωτικός διοικητής της Ν.Α. Ευρώπης (ταυτόχρονα διοικητής της Ομάδας Στρατιών Ε) από το Γενάρη ως το Σεπτέμβρη 1943.

65. Γκρέβενιτς[1] Κινητοποίηση κατά της εξαγγελίας για αναγκαστική εργασία

(Από το τηλεγράφημα του Κουρτ-Φριτς Γκρέβενιτς[1], επιτετραμμένου στην Αθήνα, προς το γερμανικό υπουργείο Εξωτερικών, 24 Φλεβάρη 1943)

...Σύμφωνα με νεότερες ενδείξεις υπάρχει το ενδεχόμενο να αρχίσει αύριο ένα απεργιακό κίνημα σε πλατιά βάση.

Δίπλα σε οικονομικά αιτήματα, παίζουν ρόλο στην ανησυχία που επικρατεί οι φόβοι για μια δήθεν επικείμενη γενική πολιτική επιστράτευση.

Στηρίζεται σε μια διαταγή του Στρατιωτικού Διοικητή Νότιας Ανατολής στις 30 Γενάρη για γενική υποχρέωση εργασίας του ελληνικού πληθυσμού, που δημοσιεύτηκε στη Θεσσαλονίκη.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 5.422

1. Αντιπρόσωπος του Πληρεξούσιου του Γερμανικού Ράιχ στην Ελλάδα και επιτετραμμένος από 28 Απρίλη 1941 ως 3 Νοέμβρη 1943.

66. Επίθεση στο μεταλλείο χρωμίου Όλυμπος

(Από τη μηνιαία έκθεση[1] του πλοιάρχου Ότο Μάιχοφ για τη δράση των ανταρτών)

Στον βορειοελληνικό χώρο σημειώθηκαν σαμποτάζ και κινήσεις συμμοριτών. Τη νύχτα στις 18 προς 19 Φλεβάρη έγινε επίθεση στο μεταλλείο χρωμίου Όλυμπος από μια συμμορία που πήρε μαζί της τον διορισμένο για επιστασία της επιχείρησης ειδικό οδηγό και ένα γερμανό μεταλλωρύχο. Όλα τα μηχανήματα καταστράφηκαν, στο μηχανοστάσιο και τις αποθήκες μπήκε φωτιά και έγινε διαρπαγή των υπαρχόντων τροφίμων και των εκρηκτικών υλών...

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 43.105

1. Η έκθεση έχει ημερομηνία 28 Φλεβάρη 1943.

67. Οι Εβραίοι στέλνονται στο Άουσβιτς

(Από το έγγραφο του Φριτς Σένμπεργκ, γενικού πρόξενου στη Θεσσαλονίκη, προς το γερμανικό υπουργείο Εξωτερικών, 15.3.1943)

Η εκτόπιση των εδώ Εβραίων ελληνικής εθνικότητας, που φτάνουν τον αριθμό των 56.000, άρχισε σήμερα με την αποστολή 2.600 ατόμων από τη Θεσσαλονίκη στο χώρο της Γενικής Διοίκησης[1]. Προβλέπεται να πραγματοποιούνται τέσσερις αποστολές τη βδομάδα, έτσι ώστε μέσα σε 6 βδομάδες να έχει τελειώσει όλη η ενέργεια. Η κινητή κι η ακίνητη περιουσία των εκτοπισμένων Εβραίων κατάσχεται και διαβιβάζεται σ' ένα λογαριασμό, από τον οποίο θα πληρωθούν τα έξοδα μεταφοράς και τα χρέη. Τα καταστήματα των εκτοπισμένων θα συνεχίσουν να λειτουργούν μέχρι νεοτέρας διαταγής με διορισμένους έλληνες επιτρόπους-διαχειριστές...

Στις συνομιλίες με τις εδώ αρμόδιες γερμανικές υπηρεσίες αναφέρθηκε ότι ο σκοπός του μέτρου της εκτόπισης, δηλαδή η εξασφάλιση των βορειοελληνικών περιοχών, που κατέχονται από γερμανικά στρατεύματα, δεν θα επιτευχθεί αν επιτραπεί η συνέχιση της διαμονής εκεί των μη ελλήνων Εβραίων...

Ο Πληρεξούσιος του Ράιχ για την Ελλάδα στην Αθήνα θα πάρει αντίγραφο αυτού του εγγράφου.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 8.477

1. Η πλειοψηφία των Εβραίων μεταφέρθηκε στο στρατόπεδο εξόντωσης του Άουσβιτς.

68. Άλτενμπουργκ: Ο Ι. Ράλλης, ο πιο κατάλληλος πρωθυπουργός για τους Γερμανούς

(Από το τηλεγράφημα του Γκίντερ Άλτενμπουργκ, 22 Μάρτη 1943, προς το υπουργείο Εξωτερικών)

Η εσωτερική πολιτική κατάσταση της Ελλάδας χειροτέρεψε περισσότερο από τις αρχές του έτους, έτσι που πρέπει να γίνεται λόγος για διακινδύνευση της ασφάλειας των στρατευμάτων κατοχής. Οι λόγοι γι' αυτό οφείλονται στις εξελίξεις στην ιταλική ζώνη κατοχής, κυρίως στην απειλητική διόγκωση του κινήματος εξέγερσης στη Θεσσαλία και στην επισφαλή κατάσταση στην πρωτεύουσα της χώρας.

1. Όσον αφορά στο κίνημα εξέγερσης δεν έγινε ως τώρα από την ιταλική στρατιωτική πλευρά τίποτα για την καταστολή του ή με τα εσφαλμένα μέτρα της αυτό πήρε κι άλλη ώθηση... Έτσι, σύμφωνα με την αντίληψη και του Στρατιωτικού Διοικητή Νότιας Ανατολής, σαν τελευταία διέξοδος απομένει μόνο η χρησιμοποίηση κατάλληλων για το σκοπό αυτό γερμανικών τμημάτων για να ελέγξουμε την κατάσταση. Πάντως η ενέργεια αυτή πρέπει να γίνει όσο το δυνατό συντομότερα, γιατί όπως έχω πληροφορηθεί, οι εξεγερμένοι παίρνουν ήδη ενίσχυση από τον σερβικό χώρο και εγκαθιστούν κομμουνιστικές διοικήσεις στις περιοχές που καταλαμβάνουν.

2. Σχετικά με τις συνθήκες στην πρωτεύουσα της χώρας: μια εγκαταστημένη από τις αρχές κατοχής κυβέρνηση, όπως είναι φυσικό, έχει λίγο κύρος... Η κομμουνιστική επιρροή στις βδομάδες που πέρασαν αυξήθηκε σημαντικά. Η μια απεργία διαδέχεται την άλλη. Στο ΕΑΜ συνασπίστηκαν κομμουνιστικά κι εθνικά στοιχεία στον αγώνα κατά των αρχών κατοχής...

Τα πράγματα έχουν προχωρήσει τόσο, ώστε μια επέμβαση των ανταρτών στην Αθήνα, σύμφωνα με ορισμένες πληροφορίες, να μην είναι πια αδύνατη... Γίνεται μια τελευταία προ-

σπάθεια να υλοποιηθούν τα αναγκαία μέτρα μέσω μιας ισχυρότερης ελληνικής κυβέρνησης, υποστηριγμένης από τις αρχές κατοχής. Το πλεονέκτημα αυτής της ενέργειας απέναντι στον ελληνικό πληθυσμό και το εξωτερικό θα βρισκόταν στο γεγονός ότι την ευθύνη για όλα τα μέτρα θα την έφερνε η ελληνική κυβέρνηση, δηλαδή τα μέτρα δεν θα μπορεί να τα εκμεταλλευτεί προπαγανδιστικά η εχθρική πλευρά κατά των αρχών κατοχής...

Για την εφαρμογή των αναγκαίων μέτρων, σύμφωνα με την εμπειρία των τελευταίων μηνών, ο τωρινός έλληνας πρωθυπουργός Λογοθετόπουλος δεν είναι κατάλληλος. Ναι μεν χαρακτηρίζεται από καλύτερη θέληση συνεργασίας μαζί μας, όμως στις συνθήκες που γίνονται δυσκολότερες αποδείχτηκε αδύνατος, ασταθής και χωρίς πολιτική γραμμή. Το να τον αντικαταστήσουμε, όπως επιθυμεί η ιταλική πλευρά, με τον δραστήριο μεν αλλά μισητό υπουργό Οικονομικών Γκοτζαμάνη, θα σήμαινε να πολλαπλασιάσουμε τις υπάρχουσες δυσκολίες.

Θα πρέπει λοιπόν να βρεθεί για την ανάληψη της κυβέρνησης και το σχηματισμό μιας νέας κυβέρνησης μια κατάλληλη προσωπικότητα που από την ως τώρα πολιτική της εξέλιξη να μας προσφέρει την εγγύηση για μια νομοταγή συνεργασία και που η θέση της στην εσωτερική κι εξωτερική πολιτική καλύπτεται εκτεταμένα με τους δικούς μας στόχους. Οι στόχοι μας αυτοί, όπως είναι η κατάσταση, είναι:

α) Εκκαθάριση του κρατικού μηχανισμού, της Χωροφυλακής, και της Αστυνομίας από αναξιόπιστα στοιχεία.

β) Χωρίς διάκριση καταπολέμηση των κομμουνιστικών οργανώσεων και του ΕΑΜ.

γ) Προσανατολισμός της εξωτερικής πολιτικής της χώρας κατά της επιστροφής του βασιλιά κι έτσι κατά των Άγγλων...

Σύμφωνα μ' αυτά, από τις προσωπικότητες που μπαίνουν σε συζήτηση βλέπω σαν την πιο κατάλληλη τον πρώην υπουργό Ιωάννη Ράλλη, που ήδη το Νοέμβρη του περασμένου χρόνου ήταν μέσα στο σχέδιο και είχε τότε την έγκριση όλων των ενδιαφερόμενων γερμανικών και ιταλικών υπηρεσιών. Με τον Ράλλη θα σχηματιζόταν για πρώτη φορά μετά την κατοχή, μια

πολιτική κυβέρνηση. Θα είχε (σ.σ.: ο Ράλλης) σε μεγάλο βαθμό πίσω του τους κύκλους παλιών επιφανών πολιτικών όπως ο Μάξιμος, ο Καφαντάρης κλπ. Θα στηριζόταν και θα καλυπτόταν λόγω των προσωπικών στενών σχέσεών του, πράγμα που είναι επίσης σημαντικό, από τον άλλοτε δικτάτορα Πάγκαλο, που για την ανάθεση σ' αυτόν του αξιώματος του πρωθυπουργού έχω ενδοιασμούς...

Πρέπει να ελπίζεται ότι η κυβέρνηση Ράλλη, υποστηριζόμενη κατάλληλα από τις αρχές κατοχής θ' αντιμετωπίσει τις δυσκολίες που υπάρχουν και ότι σε συνδυασμό με την πάταξη των εξεγερμένων θα μπορέσει να δημιουργηθεί στη χώρα η απαιτούμενη ασφάλεια, για να αντιμετωπιστούν νηφάλια τα αναμενόμενα πολεμικά γεγονότα στη Μεσόγειο...

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 5.422· δημοσιεύτηκε στο ADAP, σειρά Ε, τόμος V (από 1.1.1943 ως 30.4.1943), σελ. 444 και συνέχεια, ντοκ. αρ. 232. (ADAP = Άκτεν Ντόιτσερ Αουσενπολιτίκ = Έγγραφα Γερμανικής Εξωτερικής Πολιτικής)

69. Οι επιθέσεις ανταρτών παραλύουν την παραγωγή χρωμίου

(Από τη μηνιαία έκθεση[1] για το Μάρτη 1943 του αντισυνταγματάρχη Έμιλ Λάμπερτ, αξιωματικού Εφοδιασμού και Οικονομίας, Αθήνα)

...Η δραστηριότητα των συμμοριών στο χώρο της Κεντρικής Ελλάδας αυξήθηκε κατά πολύ στο μήνα που εξετάζει η έκθεση. Προκλήθηκαν σημαντικές ζημιές. Στις 8.3. έγινε στο δρόμο προς το μεταλλωρυχείο Τσαγκλή επίθεση και απαγωγή του μηχανικού της επιχείρησης, που είχε τοποθετηθεί εκεί από τη μεταλλευτική εταιρία Πόσελ του Λίμπεκ, καθώς και της γραμματέας του και 3 στρατιωτών. Τη νύχτα 17 προς 18 Μάρτη καταστράφηκαν οι εγκαταστάσεις των ορυχείων μεταλλεύματος χρωμίου Τσανκλή-Αρντουάν. Κατά τον ίδιο τρόπο καταστράφηκαν τελείως στις 27.3. οι εγκαταστάσεις του μεταλλωρυχείου βωξίτη της ΑΕ Χάνζα Λαϊχτμετάλ Τοπόλια και Κανιάνη (Άμφισσα), ιδιαίτερα δε οι μηχανικές εγκαταστάσεις. Με την καταστροφή των μεταλλείων βωξίτη Τοπόλια και Κανιάνη παράλυσε προς το παρόν όλη η παραγωγή βωξίτη στην Ελλάδα...

1α Κατάσταση παραγγελιών

...Το σύνολο των παραγγελιών που δόθηκαν στη βιομηχανία και τις εδώ υπηρεσίες από το στρατό ανέρχονταν στα τέλη Φλεβάρη 1943 στο ποσό των 224.110.000 μάρκων του Ράιχ. Εκτελέστηκαν το Φλεβάρη παραγγελίες αξίας 47.710.000 μάρκων του Ράιχ.

3. Μεταφορά πρώτων υλών

Οι αποστολές το Φλεβάρη ήταν οι ακόλουθες:

Μετάλλευμα χρωμίου 2.035 τόνοι με τρένο για τη Γερμανία

Βωξίτης	8.005 τόνοι
Μετάλλευμα νικελίου	—
Μαγνησίτης	—

1. Η έκθεση έχει ημερομηνία 31 Μάρτη.

Οι μεταφορές μεταλλεύματος χρωμίου αυξήθηκαν το Φλεβάρη σε σύγκριση με τον προηγούμενο μήνα κατά 30%. Η σιδηροδρομική μεταφορά του μεταλλεύματος χρωμίου από το Δομοκό έχει διακοπεί προσωρινά από τις 30.3. γιατί το γερμανικό ειδικό απόσπασμα μεταφορών (8 άνδρες) που είχε εγκατασταθεί στον σιδηροδρομικό σταθμό της Ανγκίας αιχμαλωτίστηκε και οι εκεί εργαζόμενοι έλληνες σιδηροδρομικοί κυνηγήθηκαν από τους αντάρτες. Η συνέχιση της σιδηροδρομικής μεταφοράς εξαρτάται από τη στρατιωτική εξασφάλιση των εγκαταστάσεων του σταθμού, που δεν μπορεί να αναληφθεί από τον γερμανικό λόχο που εγκαταστάθηκε στο Δομοκό (μήκος της σιδηροδρομικής γραμμής του μεταλλωρυχείου 13 χλμ.)...

5. Η κατάσταση της αναγκαστικής εργασίας

...Η διαταγή του Στρατιωτικού Διοικητή Νότιας Ανατολής της 30.1.1943 για τη γενική υποχρέωση εργασίας του αστικού ελληνικού πληθυσμού δίνει τη δυνατότητα να υποχρεωθεί κάθε κάτοικος της Ελλάδας, ηλικίας από 16 ως 45 χρόνων σε εργασία για γερμανικές ή ιταλικές υπηρεσίες. Αυτή η διαταγή ισχύει καθαυτό μόνο στη γερμανική ζώνη του κατεχόμενου ελληνικού εδάφους. Αλλά η γνωστοποίηση αρ. 21 του αρχηγείου του ιταλικού στρατού στην Ελλάδα στις 21.12.1942 προβλέπει κατά τον ίδιο τρόπο υποχρέωση υπηρεσίας για τους στόχους του ιταλικού στρατού. Το αρχηγείο του ιταλικού στρατού δήλωσε ότι συμφωνεί οι γερμανικές υπηρεσίες με βάση αυτή τη γνωστοποίηση να διενεργούν επιστρατεύσεις εργατών στην ιταλική ζώνη. Έτσι δίνεται η δυνατότητα να υποχρεωθούν (σ.σ.: για εργασία) έλληνες εργάτες για γερμανικά οικοδομικά έργα κλπ. και από τις δύο ζώνες.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 43.107

70. Και δεύτερο SOS του Άλτενμπουργκ προς τον Ρίμπεντροπ

(Από το τηλεγράφημα του Γκίντερ Άλτενμπουργκ, 9 Απρίλη 1943, προς το υπουργείο Εξωτερικών, Βερολίνο)

...Οι ειδήσεις που φτάνουν καθημερινά από την περιοχή εξέγερσης στη Θεσσαλία είναι όλο και πιο απειλητικές. Ο φόβος που είχα εκφράσει στα τέλη του μήνα για την απειλή της πρωτεύουσας έγινε πια γεγονός. Πριν λίγες μέρες κιόλας έγινε επίθεση στο δρόμο Αθήνας-Θήβας και εντοπίστηκαν αντάρτες στην περιοχή Παρνασσού, βόρεια της Αττικής. Επίσης σύμφωνα με υπάρχουσες πληροφορίες από την περιοχή των Δελφών, αντάρτες πέρασαν στην Πελοπόννησο, ανατολικά της Πάτρας, προφανώς με την πρόθεση να μεταφυτεύσουν το κίνημα εξέγερσης και στην ως τώρα ήσυχη Πελοπόννησο. Σύμφωνα με ομόφωνη άποψη όλων των ελληνικών κύκλων η κατάσταση μπορεί να σωθεί προς το συμφέρον των αρχών κατοχής με ταχεία επέμβαση γερμανικού στρατού, μια και ο ιταλικός στρατός ως τώρα δυστυχώς έχει αποτύχει...

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 5.422

71. Οι κατακτητές γίνονται όλο και πιο ανήσυχοι

(Από την έκθεση του συνταγματάρχη Βάλτερ Βάιγκολντ, αξιωματικού επιτελείου, προς τον Στρατιωτικό Διοικητή Ν.Α. Ευρώπης[1], 4 Ιούνη 1943[2])

Η εγκατάλειψη του βορειοαφρικανικού μετώπου έκανε βαθιά εντύπωση στον ελληνικό πληθυσμό. Η εχθρική προπαγάνδα, που άρχισε αμέσως, προσπάθησε να εκμεταλλευθεί προς κάθε κατεύθυνση την επιτυχία αυτού του «πετάγματος των Γερμανών και Ιταλών από την Αφρική» και να παραστήσει την απελευθέρωση της Ελλάδας από τους «κατακτητές» σαν άμεσα επικείμενη. Έτσι οι Έλληνες κρατούνται σε μια κατάσταση ερεθισμού –αυτή η ψυχολογική επίδραση φαίνεται επακριβώς υπολογισμένη– και η θέλησή τους για αντίσταση κι ελευθερία υποκινείται συνέχεια. Έτσι μπορεί να εξηγηθεί και το γιατί η έκκληση για κατάπαυση του συμμοριτοπόλεμου[3] δεν είχε καμιά σημαντική ή χειροπιαστή επιτυχία.

Εξωτερικά η κατάσταση ανεξάρτητα από τις επιθέσεις κατά της τωρινής κυβέρνησης έμεινε ήρεμη. Τη διαρκή αύξηση των τιμών όλων των ειδών ζωτικής ανάγκης, που έχει σχέση με την αύξηση της τιμής της χρυσής λίρας, η κομμουνιστική πλευρά την εκμεταλλεύεται επιτήδεια για απεργιακά συνθήματα. Ενάρξεις απεργιών διαπιστώθηκαν στην ιταλική περιοχή...

Η ανατίναξη του τούνελ στο 255ο χιλιόμετρο τη νύχτα 1 προς 2 (σ.σ.: του μήνα), κατά την οποία καταστράφηκε ολοσχερώς μεταφερόμενη ιταλική στρατιωτική δύναμη και η σιδηροδρομική συγκοινωνία Θεσσαλονίκης-Αθήνας διακόπηκε για 3 μέρες, πρέπει να εκτιμηθεί σαν σημάδι της αναζωπυρωνόμενης

1. Αποδέκτης ήταν ο αντισυνταγματάρχης Φραντς φον Χάρλινγκ, τρίτος αξιωματικός του Γενικού Επιτελείου (1c), δηλαδή αξιωματικός αντικατασκοπείας στο Αρχηγείο Νότιας Ανατολής (Ομάδα Στρατιών Ε).

2. Η έκθεση περιλαμβάνει το χρονικό διάστημα από 4 Μάη ως 3 Ιούνη 1943.

3. Το Μάη 1943 η κυβέρνηση Ράλλη έδινε αμνηστία σ' εκείνους τους αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης που θα παραδίδονταν στις κυβερνητικές αρχές.

αντιστασιακής θέλησης των συμμοριτών. Η απειλή κατά της μοναδικής γραμμής ανεφοδιασμού Θεσσαλονίκης-Αθήνας και παραπέρα προς την Πελοπόννησο θα μεγαλώσει κατά τις προβλέψεις στο ερχόμενο διάστημα. Ακόμα και τα νέα γερμανικά τμήματα, που μεταφέρθηκαν στη Νότια Ελλάδα, δεν μπορούν να καταβάλουν τις συμμορίες και το κίνημα αντίστασης στο χώρο της Αττικής και Βοιωτίας, μια και δρουν (σ.σ.: οι γερμανικές δυνάμεις) κυρίως στην Πελοπόννησο, που τώρα πια έγινε κι η ίδια εστία ταραχών.

Μόνο η διαρκής καταπολέμηση των συμμοριτών μπορεί να αποκαταστήσει το κύρος της γερμανικής κατοχής και την οριστική ηρεμία και τάξη, που μπροστά σε μια αναμενόμενη αγγλική απόβαση είναι αναγκαία περισσότερο από κάθε άλλη φορά.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.735

72. Οι διώξεις των Εβραίων στην ιταλική ζώνη κατοχής

(Από το έγγραφο του Έμπερχαρντ φον Τάντεν, προϊστάμενου του τμήματος Εσωτερικού 2Α του υπουργείου Εξωτερικών[1], προς τη γερμανική Πρεσβεία της Ρώμης[2], 4 Ιούνη 1943)

Όπως ανάφερε ο Πληρεξούσιος του Ράιχ στις 22 και 30 Απρίλη αυτού του χρόνου, οι ιταλοί στρατιωτικοί στην Ελλάδα έχουν οδηγίες για τη μεταχείριση του ζητήματος των Εβραίων, αλλά λέγεται ότι για τις λεπτομέρειες υπάρχουν ακόμα διαφωνίες. Γι' αυτό οι ιταλοί στρατιωτικοί περιορίζονται κατ' αρχήν να καταγράφουν τους εγκατεστημένους στην Αθήνα Εβραίους, γιατί λείπουν αξιόπιστοι φάκελοι για τον συνολικό αριθμό του εβραϊκού πληθυσμού που υπολογίζεται σε 15.000 άτομα περίπου.

Κατά την άποψη του Πληρεξούσιου του Ράιχ στην Αθήνα και μετά την καταγραφή των Εβραίων της Αθήνας δεν θα έπρεπε να υπολογίζεται προς το παρόν η πραγματοποίηση μιας ενέργειας, μια και δεν διατίθεται τώρα ο απαιτούμενος χώρος σε πλοία και βαγόνια για τη μεταφορά τους στο εξωτερικό.

Μια και η εκκαθάριση του ζητήματος των Εβραίων στη Θεσσαλονίκη θα έχει τερματιστεί ως τις 15/6, φαίνεται για γενικούς πολιτικούς λόγους όπως και για λόγους αντικατασκοπείας ανεπιθύμητο, να μη δώσει κατ' αρχήν λύση στο πρόβλημα των Εβραίων στο έδαφος που κατέχεται από τον ιταλικό στρατό λόγω μεταφοράς ή δυσκολιών στην εξεύρεση όλων των Εβραίων. Γι' αυτό εδώ θα χαιρετίζαμε το γεγονός οι Εβραίοι, για όσο διάστημα δεν υπάρχει η δυνατότητα της μεταφοράς τους έξω, να συγκεντρωθούν στην Ελλάδα σε στρατόπεδα και να χρησιμοποιηθούν οι ικανές για δουλειά δυνάμεις σαν λόχοι

1. Το Τμήμα Εσωτερικού 2Α ήταν το «Τμήμα Εβραίων» του υπουργείου Εξωτερικών του Ράιχ.

2. Το έγγραφο με το ίδιο κείμενο διαβιβάστηκε και προς τον Πληρεξούσιο του Γερμανικού Ράιχ για την Ελλάδα.

σκαπανέων σε οχυρωματικά έργα ή για τις επισκευές σιδηροδρομικών γραμμών...

Ο Πληρεξούσιος του Ράιχ θεωρεί ένα τέτοιο σχέδιο σαν αμέσως πραγματοποιήσιμο και σαν επιθυμητό...

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 15.130

73. Ο Άλτενμπουργκ για τις συνέπειες από ανατινάξεις γεφυρών

(Από το τηλεγράφημα του Γκίντερ Άλτενμπουργκ –22 Ιούνη 1943– προς το υπουργείο Εξωτερικών, Βερολίνο)

1. Η κατάσταση της γέφυρας του Ασωπού[1] είναι τέτοια, ώστε προς το παρόν δεν μπορεί να υπολογιστεί η αποκατάστασή της. Σχεδιάζεται η κατασκευή βοηθητικής γέφυρας. Χρόνος για την κατασκευή της 2 ως 3 μήνες. Στο μεταξύ εγκαθίσταται μεταξύ Ελευθεροχωρίου και Ασωπού συγκοινωνία επιβατών με αλλαγή τρένου καθώς και μεταφόρτωση εμπορευμάτων στη γραμμή Λαμίας-Γραβιάς, όπως κατά τη διάρκεια της επισκευής της γέφυρας του Μπράλου. Για τις μεταφορές υγρών καυσίμων της Βέρμαχτ τοποθετείται αντλία μήκους περίπου 400 μέτρων.

2. Βόρεια της Λαμίας προς την κατεύθυνση της Θεσσαλίας, αντίθετα προς τη χθεσινή είδηση, έπαθαν βλάβη συνολικά τέσσερις μικρές γέφυρες.

3. Στην περιοχή του Ολύμπου και συγκεκριμένα μεταξύ Τεμπών και Πυργετού καταστράφηκε από 47 εκρήξεις η γραμμή σε μήκος 4 χλμ.

Ο χρόνος αποκατάστασης των βλαβών που αναφέρονται στα σημεία 2 και 3 θα είναι μια βδομάδα...

ΚΚΑ Πότσνταμ, υπουργείο Εξωτερικών, αρ. 68.611, φύλλο 62

1. Η γέφυρα καταστράφηκε από αντάρτες τη νύχτα 20 προς 21 Ιούνη 1943.

74. Στρατηγός Λερ: Όξυνση της κατάστασης στην Ελλάδα και τη Γιουγκοσλαβία

(Από την εκτίμηση της κατάστασης από τον αντιστράτηγο Αλεξάντερ Λερ, 27 Ιούνη 1943[1]*)*

Η κατάσταση στο χώρο της Νότιας Ανατολής οξύνθηκε. Η συγκέντρωση εχθρικών δυνάμεων στην Ανατολική Μεσόγειο έχει προχωρήσει τόσο, ώστε μπορεί να υπολογιστεί ότι σε σύντομο χρόνο θα αρχίσει επίθεση στον νοτιοανατολικό χώρο. Η δραστηριότητα των ανταρτών και τα σαμποτάζ αυξήθηκαν πολύ, στην Ελλάδα μάλιστα μέσα σε πολύ σύντομο διάστημα. Η μαχητική δύναμη του εχθρού στο εσωτερικό αυξήθηκε σημαντικά, στην Ελλάδα με εφοδιασμό από αεροπλάνα και στην Κροατία με τον αφοπλισμό κροατικών τμημάτων. Σε μια αποβατική επίθεση αυτός ο εχθρός θα προσπαθήσει να διακόψει σε μεγάλη έκταση τον ανεφοδιασμό μας και να δεσμεύσει ισχυρές δυνάμεις.

Η μεγάλη δυσκολία για το χώρο της Νότιας Ανατολής εξακολουθεί να είναι η κατάσταση ανεφοδιασμού και μεταφορών...

Οι ολονύχτιες πτήσεις και η δραστηριότητα των συμμοριών αποτελούν ένδειξη ότι σαν στόχοι της επίθεσης έρχονται σε πρώτη γραμμή η Νότια και η Δυτική Πελοπόννησος όπως και η Δυτική Ελλάδα...

Στην Ελλάδα ξανάρχισε ξαφνικά και σε μεγάλη έκταση η συμμοριτική δραστηριότητα. Παίρνοντας υπόψη την αποδειγμένη συνεργασία των συμμοριών με τους συμμάχους αυτό πρέπει να εκτιμηθεί σαν σημάδι μιας σχεδιαζόμενης επίθεσης.

Η παραπέρα παραμονή της Τουρκίας σαν ουδέτερη φαίνεται όλο και περισσότερο αμφίβολη...

Κροατία:

α) Η πολιτική κατάσταση οξύνεται σε εσωτερική πολιτική κρίση...

1. Η έκθεση για την εκτίμηση της κατάστασης στάλθηκε στο Α.Β.

β) Η κατάσταση του εχθρού

Μετά τον τερματισμό της επιχείρησης «Μαύρο»[1], η Σλοβενία και η περιοχή του Λίκα αποτελούν την κύρια εστία ταραχής. Οι κομμουνιστικές δυνάμεις τον τελευταίο καιρό δυνάμωσαν σημαντικά, ιδιαίτερα με μεγάλες αναγκαστικές επιστρατεύσεις και με αφοπλισμό χωρίς αντίσταση καθώς και με αναγκαστικές προσχωρήσεις κροατών στρατιωτών και ολόκληρων κροατικών μονάδων.

Στους μήνες Απρίλη ως Ιούνη ο κροατικός στρατός στα γερμανοκατεχόμενα εδάφη της Κροατίας έχασε:

Πάνω από 2.000 αιχμαλώτους, 15 κανόνια, 2 αντιαρματικά κανόνια, 14 ολμοβόλα, 39 βαριά πολυβόλα, 79 ελαφρά πολυβόλα, 3.000 ντουφέκια, πολλά πολεμοφόδια. Αυτή η λεία των κομμουνιστών αντιστοιχεί σχεδόν στη δική μας λεία κατά την επιχείρηση «Μαύρο». Οι κομμουνιστές της περιοχής Λίκα, συνολικής δύναμης 10.000 ανδρών, επέκτειναν το έδαφος της κυριαρχίας τους πέρα από το χώρο Ογκουλίν ως τα σλοβενικά σύνορα.

Η κατάσταση των συμμοριών στη Σλοβενία οξύνθηκε πολύ. Με 16.000-18.000 άνδρες περίπου αποτελούν σημαντικό κίνδυνο για την κύρια σιδηροδρομική γραμμή Άγκραμ-Βελιγραδίου (Διαταγή του Τίτο για συνεχή παρακώλυση αυτής της γραμμής) και για τη Σλοβενία με τα αγροτικά πλεονάσματα (Διαταγή του Τίτο για σαμποτάζ της σοδειάς). Στα ιταλοκατεχόμενα εδάφη και εκτός του χώρου Λίκα-Ογκουλίν αυξήθηκε η συμμοριτική δραστηριότητα ιδιαίτερα στη Δαλματία και στα νησιά που είναι μπροστά απ' αυτή...

δ) Συνολική εκτίμηση:

Οι εμπειρίες των τελευταίων μηνών απόδειξαν ότι μια πλήρης ειρηνοποίηση της Κροατίας με τις υπάρχουσες δυνάμεις δεν είναι δυνατή. Μια και σε περίπτωση εχθρικής αποβατικής

1. Μεγάλη επιχείρηση γερμανικού, ιταλικού και βουλγάρικου στρατού στο Μαυροβούνιο από τα μέσα Μάη ως τα μέσα Ιούνη 1943.

επίθεσης πρέπει να αναμένεται αυξημένη ανταρτική δραστηριότητα και δέσμευση γερμανικών δυνάμεων για την άμυνα των ακτών, το Αρχηγείο Νότιας Ανατολής θεωρεί απαραίτητη τη μεταφορά κι άλλων γερμανικών δυνάμεων στο τμήμα της Κροατίας, που κατέχεται τώρα από τους Γερμανούς για την περίπτωση «Κωνσταντίνος»[1].

Σερβία:

Η κυβέρνηση και η διοίκηση ενεργούν σε αυξανόμενο βαθμό χωρίς δική τους πρωτοβουλία, μόνο κατά τις οδηγίες της αρχής κατοχής. Τμήματα της τοπικής αυτοδιοίκησης ακολουθούν ήδη τις διαταγές των ανταρτικών ομάδων. Κάτω από την εντύπωση των γεγονότων στο χώρο της Μεσογείου και της διαρκώς οξυνόμενης επισιτιστικής κατάστασης αυξάνει η ετοιμότητα πλατιών στρωμάτων του πληθυσμού για εξέγερση...

ΜΑ, WF 10/13.421

1. Σχεδιαζόμενη προέλαση του γερμανικού στρατού στα ιταλοκατεχόμενα εδάφη των Βαλκανίων στην περίπτωση εξόδου της Ιταλίας από τον πόλεμο.

75. «Αριοποίηση» των εβραϊκών περιουσιών

(Από έγγραφο του Χέρμπερτ Νέρινγκ[1], γερμανού γενικού πρόξενου στη Θεσσαλονίκη, 30 Ιούνη 1943 προς το υπουργείο Εξωτερικών)

...Αν δεν υπάρχουν ενδοιασμοί, παρακαλώ να πληροφορήσετε την ΥΕΕ (σ.σ.: Υπηρεσία Εξωτερικού Εμπορίου του Ράιχ), ότι η αριοποίηση όλων των εδώ καταστημάτων και εταιριών των Εβραίων προχωρεί. Εφόσον πρόκειται για ελληνικές επιχειρήσεις, η αριοποίηση γίνεται με επιτάχυνση. Αρχίζει η αριοποίηση των εβραϊκών καταστημάτων, που οι ιδιοκτήτες τους χαίρουν της προστασίας συμμάχων ή ουδέτερων εθνών. Μεγάλο μέρος αυτών των καταστημάτων βρίσκεται τώρα υπό διάλυση. Παραγγελίες δεν μπορούν πια να δοθούν από κανένα από τα εδώ εβραϊκά καταστήματα και επιχειρήσεις.

Η ολοκληρωτική αριοποίηση επεκτείνεται στον τομέα δικαιοδοσίας του Στρατιωτικού Διοικητή Θεσσαλονίκης-Αιγαίου...

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 42.905

1. Γενικός πρόξενος από το 1943-1944.

76. Κάιτελ: Η Ελλάδα πολεμικό θέατρο πρώτης γραμμής

(Από τις σημειώσεις για μια τηλεφωνική συνδιάλεξη του Γκούσταβ Άντολφ Στέενγκραχτ φον Μόιλαντ, υφυπουργού Εξωτερικών, με το στρατάρχη Βίλχελμ Κάιτελ, 3 Ιούλη 1943[1]*)*

...Σήμερα μου τηλεφώνησε ο στρατάρχης Κάιτελ και μου είπε ότι για την ολοκλήρωση των αμυντικών εγκαταστάσεων στην Ελλάδα πρέπει να κατασκευαστεί αμέσως ένας μεγαλύτερος αριθμός αεροδρομίων και ότι γι' αυτό το σκοπό χρειάζονται χρήματα και άνθρωποι. Ήδη, είπε, η χρηματοδότηση του σχεδιαζόμενου προγράμματος κατασκευής πλοίων από τον γκαουλάιτερ Κάουφμαν[2] αντιμετωπίζει δυσκολίες, στην Ελλάδα πρακτικά «κολλήσαμε». Ο στρατάρχης Κάιτελ πρόσθεσε ότι ο ελληνικός χώρος σήμερα πρέπει να χαρακτηρισθεί σαν θέατρο πολέμου πρώτης γραμμής και ότι γι' αυτό οι στρατιωτικές προετοιμασίες πρέπει με κάθε τρόπο να εκτελεστούν. Σ' αυτές συμπεριλαμβάνεται η κατασκευή πλοίων, αεροδρομίων, σιδηροδρόμων, δρόμων, γεφυρών, καταλυμάτων, αποθηκών, μεγαλύτερη μισθοδοσία στρατιωτών κλπ. Μπροστά σ' αυτές τις στρατιωτικές αναγκαιότητες πρέπει να υποχωρήσει κάθε άλλη σκέψη...

ΚΚΑ Πότσνταμ, υπουργείο Εξωτερικών 68.720, φύλλο 52

1. Οι σημειώσεις διαβιβάστηκαν την ίδια μέρα στον υπουργό Εξωτερικών του Ράιχ.
2. Ο Καρλ Κάουφμαν ήταν Επίτροπος του Ράιχ για τη Ναυτιλία.

77. Ο Φύρερ περιμένει ότι...

(Από τη διαταγή του αντιστράτηγου Βάλτερ Κρίγκερ, διοικητή της 1ης Μεραρχίας Αρμάτων Μάχης, 5 Ιούλη 1943[1])

1. Τα γεγονότα του τελευταίου καιρού αφήνουν να διαφανεί μια αναζωογόνηση της συμμορίτικης δραστηριότητας σ' όλο τον νοτιοανατολικό χώρο. Επίσης από την Πελοπόννησο υπάρχουν ενδείξεις ότι κι εδώ πρέπει να αναμένεται ενίσχυση της συμμορίτικης δραστηριότητας και των δολιοφθορών.

2. Το Αρχηγείο του Στρατού Ξηράς διέταξε όπως μετά από επιθέσεις και σαμποτάζ παίρνονται γοργά και δραστικά μέτρα τιμωρίας και στις κατεχόμενες από τους Ιταλούς περιοχές, για να εκφοβιστεί ο πληθυσμός και να επανορθωθεί η ζημιά που έχει προκληθεί στο κύρος της γερμανικής Βέρμαχτ.

Ο Φύρερ περιμένει ότι τα μέτρα αυτά θα εφαρμοστούν με άκρα αυστηρότητα και με αποτελεσματικό τρόπο για ευρύτερα στρώματα του πληθυσμού...

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 53.308 – υλικά Δίκης της Νυρεμβέργης, ντοκ. NOKB 1.494

1. Διοικητής της 1ης Μεραρχίας Αρμάτων Μάχης από 17 Ιούλη 1941 ως 31 Δεκέμβρη 1943.

78. Αντιστράτηγος Φερτς: Κλούβες με ομήρους που θα εκτελούνται

(Από τη διαταγή του αντιστράτηγου Χέρμαν Φερτς, αρχηγού του Γενικού Επιτελείου του Αρχηγείου Νότιας Ανατολής, 15 Ιούλη 1943[1])

1. Οι διαρκώς αυξανόμενες επιθέσεις δολιοφθοράς κατά των φορτηγών τρένων με τοποθέτηση ναρκών ή με επιδρομές κατά των ίδιων των αμαξοστοιχιών επιβάλλουν τη λήψη αυστηρότατων αντιμέτρων, χωρίς διάκριση.

2. Για το σκοπό αυτό διατάσσεται:

α) Σε κάθε φορτηγό τρένο πρέπει να τοποθετείται σαν πρώτο βαγόνι πίσω από τη μηχανή ένα σφραγισμένο φορτηγό βαγόνι με αιχμαλωτισμένους συμμορίτες ή με ομήρους που σε περίπτωση επίθεσης κατά του τρένου, είτε αυτή πετυχαίνει είτε όχι, πρέπει να εκτελούνται *αμέσως*...

β) Γνωστοποίηση αυτού του μέτρου σ' ολόκληρο τον πληθυσμό με τοιχοκολλήσεις και προκηρύξεις και με αναφορά στο γεγονός ότι σε κάθε επίθεση εναντίον ενός φορτηγού τρένου θα πέφτουν θύματα οι δικοί τους άνθρωποι.

3. Η μεταφορά μόνο ομήρων από στρώματα του πληθυσμού με επιρροή δεν θα εκφοβίσει τους κομμουνιστικά σκεπτόμενους συμμορίτες, και αντίστροφα η μεταφορά μόνο συμμοριτών δεν θα εκφοβίσει τις εθνικές συμμορίες. Γι' αυτό είναι αναγκαία η ανάμειξη συμμοριτών *και* ομήρων. Αυτοί με το πέρασμα του χρόνου πρέπει να υπάρχουν σε επαρκή αριθμό. Αυτό απαιτεί την κατασκευή καλά φυλασσόμενων χώρων αιχμαλώτων κατά μήκος της διαδρομής (στους σταθμούς αλλαγής μηχανής), ώστε να είναι δυνατή η αντικατάστασή τους.

Στην περίπτωση ξαφνικής επίθεσης συμμοριών κατά του τρένου με στόχο την απελευθέρωση των αιχμαλώτων, πρέπει να

---

1. Αρχηγός του Γενικού Επιτελείου του Αρχηγείου Νότιας Ανατολής (Ομάδα Στρατιών Ε) από 1 Αυγούστου 1942 ως 22 Αυγούστου 1943.

έχει προνοηθεί ώστε να μη γλιτώσει κανείς από τους αιχμαλώτους (κατάλληλη τοποθέτηση συγκεντρωτικών εκρηκτικών γομώσεων κλπ.)...

8. Αυτό το μέτρο διατάσσεται κατ' αρχήν για τη διαδρομή Θεσσαλονίκης-Γραβιάς, για τις υπόλοιπες αποτελεί σύσταση...

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.736

79. Αντισυνταγματάρχης απειλεί με εκτελέσεις ομήρων και ισοπέδωση των χωριών των Ιωαννίνων

(Διαταγή του αντισυνταγματάρχη Καρλ Βίλχελμ Τίλο, 1ου αξιωματικού του Γενικού Επιτελείου (1α) της 1ης Ορεινής Μεραρχίας, προς τη Μυστική Στρατονομία Ιωαννίνων, 9 Αυγούστου 1943)

Οι 194 όμηροι που παραδόθηκαν στο χώρο συγκέντρωσης κρατουμένων πρέπει να χωριστούν κατά χωριά και να περαστούν σε καταλόγους. Από κάθε χωριό θα απολυθεί 1 άνδρας, που δεν είναι εντελώς κατάλληλος για δουλειά, που θα παίρνει μαζί του ένα σημείωμα με το εσώκλειστο κείμενο.

Μετά την υποβολή των καταλόγων αυτών στη Μεραρχία –στον 1α– πρέπει να προετοιμαστεί αμέσως η μεταφορά (σ.σ.: των κρατουμένων) στη Θεσσαλονίκη. Ιδιαίτερη διαταγή ακολουθεί. (Παράρτημα στη διαταγή της 9 Αυγούστου 1943:)

Προς τους κατοίκους (σ.σ.: του χωριού τάδε)

Από το χωριό σας υπάρχουν άνδρες όμηροι σε γερμανικά χέρια. Αν στο προσεχές διάστημα στην περιοχή του χωριού σας δεν εμφανιστούν πια συμμορίες και κυριαρχήσει ησυχία και τάξη, προβλέπεται η απόλυση των κρατουμένων. Αν όμως διαπιστωθεί ότι υποστηρίζετε και προάγετε τις συμμορίες και τους παραδίνετε τα χωριά σας, τότε θα εκτελεστούν οι όμηροι και τα χωριά σας θα ισοπεδωθούν. Είναι λοιπόν προς το συμφέρον σας και προς το συμφέρον της ησυχίας και τάξης να υποστηρίξετε τις γερμανικές αρχές κατοχής στον αγώνα κατά των συμμοριών και ταραχοποιών. Γι' αυτό αναγγέλνετε αμέσως την εμφάνιση συμμοριών στην πλησιέστερη γερμανική υπηρεσία, για να μπορεί ο γερμανικός στρατός να αναλάβει την προστασία σας.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 40.876.

80. Αλεξάντερ Λερ: Σκοτώστε, κρεμάστε, κάψτε τα χωριά, στέλνετε ομήρους στο Ράιχ...

(Από τη διαταγή του αντιστράτηγου Αλεξάντερ Λερ, 10 Αυγούστου 1943)

...ΙΙ. Σχετικά με τη μεταχείριση των κρατούμενων ισχύει η διαταγή του Φύρερ της 27.7.43 για τη μεταφορά ανθρώπινου υλικού στο Ράιχ για την εξασφάλιση της αναγκαίας παραγωγής κάρβουνου... Έτσι όλοι οι κρατούμενοι συμμορίτες πρέπει μέσω των υπηρεσιών συγκέντρωσης κρατουμένων να μεταφερθούν στο Ράιχ.

ΙΙΙ. Επιμέρους διατάσσεται σχετικά:

1. Μέλη συμμοριών που συλλαμβάνονται πρέπει να αποστέλλονται στους χώρους συγκέντρωσης... Από τους χώρους αυτούς ακολουθεί η αποστολή στο Ράιχ...

Εξαίρεση απ' αυτή τη ρύθμιση ισχύει μόνο τότε, όταν η κατάσταση του αγώνα δεν επιτρέπει τη μεταφορά. Η καταγραφή μεμονωμένων συμμοριτών για καθήκοντα αντικατασκοπείας (αποσπάσματα αντικατασκοπείας, Υπηρεσίες αντικατασκοπείας, Ες-Ντε, Μυστική Αστυνομία) εξακολουθεί να είναι αναγκαία...

3. Μέτρα εξιλέωσης... πρέπει να εφαρμόζονται όπως μέχρι τώρα με τον σκληρότερο τρόπο όταν υπάρχει εχθρική στάση του πληθυσμού.

Σε περιοχές διαβρωμένες από συμμορίες, στις οποίες έχουν γίνει επιδρομές, η σύλληψη ομήρων *απ' όλα* τα στρώματα του πληθυσμού παραμένει ένα επιτυχές μέσο εκφοβισμού. Πέρα απ' αυτά μπορεί να είναι αναγκαίο να καταγραφεί ολόκληρος ο ανδρικός πληθυσμός και μέσω των υπηρεσιών συγκέντρωσης να μεταφερθεί στο Ράιχ, εφόσον είναι ικανός για εργασία και εφόσον δεν χρειαστεί να ντουφεκιστεί ή να κρεμαστεί λόγω συμμετοχής ή υποστήριξης των συμμοριών.

Επιθέσεις κατά γερμανών στρατιωτών, ζημιές σε γερμανική ιδιοκτησία πρέπει σε κάθε περίπτωση να απαντώνται με ντου-

φεκισμό ή απαγχονισμό ομήρων και καταστροφή των γύρω χωριών κλπ. Μόνο τότε ο πληθυσμός θα γνωστοποιεί συγκεντρώσεις των συμμοριών σε γερμανικές υπηρεσίες, για να προφυλαχτεί έτσι από τα μέτρα τιμωρίας...

4. Σε ιδιαίτερα σημαντικές περιοχές για τη διεξαγωγή του αγώνα πρέπει οι άρρενες κάτοικοι ηλικίας 15-60 χρόνων να μεταφέρονται αλλού. Πρέπει να κλείνονται σε φυλασσόμενους χώρους εργασίας ή εφόσον είναι ικανοί για δουλειά να μεταφέρονται στο Ράιχ. Οι μεταφορές των κατοίκων σ' άλλους τόπους πρέπει να διεξάγονται αιφνιδιαστικά, ώστε να εμποδίζεται η πρόωρη διαφυγή των κατοίκων...

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 53.308

81. Στρατηγός Μπρόιερ: Για την Κρήτη ισχύει ντουφέκισμα ή κρέμασμα

(Από τη διαταγή του στρατηγού των αλεξιπτωτιστών Μπρούνο Μπρόιερ, διοικητή του οχυρού Κρήτη[1], 21 Αυγούστου 1943)

...Τα μέλη συμμοριών που συλλαμβάνονται θα στέλνονται μετά την ανάκριση από τη Μυστική Στρατονομία στα στρατόπεδα αναγκαστικής εργασίας με την ιδιαίτερη ένδειξη ότι πρόκειται για επικίνδυνους συμμορίτες. Για την παραπέρα μεταφορά τους αποφασίζει ο διοικητής του οχυρού. Από τη διαταγή ότι πρόσωπα που προσπαθούν να δραπετεύσουν, που προβάλλουν αντίσταση ή που συλλαμβάνονται με το όπλο στο χέρι θα ντουφεκίζονται αμέσως, δεν αλλάζει τίποτα.

3. Για την Κρήτη ισχύει μόνο ο ντουφεκισμός. Το κρέμασμα περιλαμβάνεται στον όρο «μέτρα εξιλέωσης»...

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 53.308· υλικά από τη Δίκη της Νυρεμβέργης, ντοκ. NOKW – 216

1. Διοικητής του οχυρού Κρήτη από τον Αύγουστο 1942 ως τον Ιούνη 1944.

82. Η χρησιμοποίηση εργατών της Ν.Α. Ευρώπης στη Γερμανία (11.177 έλληνες εργάτες)

(Από την έρευνα του Χανς Φ. Τσεκ, επιστημονικού συνεργάτη της Εταιρίας Νοτιοανατολικής Ευρώπης, Αύγουστος 1943, για τη χρησιμοποίηση εργατών από τη Ν.Α. Ευρώπη στη Γερμανία)

...Τα εργατικά χέρια από τη Νοτιοανατολική Ευρώπη[1] αποτελούν χρήσιμο ανθρώπινο υλικό, παρ' ότι στη βιομηχανία πετυχαίνουν κατά μέσο όρο μόνο το 80% της απόδοσης των γερμανικών εργατικών χεριών. Στη γεωργία υπερέχουν συχνά των Γερμανών. Με μια μακρότερη απασχόλησή τους στη βιομηχανία και αν συνηθίσουν τις ιδιαιτερότητές της, ιδιαίτερα με την προσαρμογή τους στη γερμανική εργασιακή πειθαρχία πρέπει να αναμένεται βελτίωση της απόδοσής τους...

Η Νοτιοανατολική Ευρώπη είχε στείλει στις 31.3.1943 227.604 εργατικά χέρια στο Ράιχ. Το βάρος αυτού του αριθμού είναι μικρότερο απ' αυτό των δυτικοευρωπαϊκών χωρών. Η Γαλλία, η Ολλανδία και το Βέλγιο μαζί αριθμούν 53 εκατομμύρια κατοίκους, η Νοτιοανατολική Ευρώπη περίπου 58 εκατομμύρια. Η Δυτική Ευρώπη διαθέτει (εκτός από το 1 εκατομμύριο γάλλους αιχμαλώτους πολέμου) περίπου 1 εκατομμύριο πολίτες-εργάτες, ενώ αντίθετα η Νοτιοανατολική Ευρώπη μόνο 250.000. Έτσι η απόδοση της Δυτικής Ευρώπης φαίνεται να είναι τουλάχιστο τέσσερις φορές υψηλότερη.

Πρέπει όμως να παρθεί υπόψη ότι η Ν.Α. Ευρώπη

1. Έμμεσα (Ρουμανία, Ουγγαρία, Σλοβακία, Κροατία) ή άμεσα (Βουλγαρία) παίρνει ή πήρε μέρος η ίδια στον αγώνα·

2. Με την έναρξη ή την επέκταση μιας σημαντικής για τον πόλεμο παραγωγής απορροφά εργατικά χέρια επιτόπου. Παρ' όλα αυτά δεν μπορεί να παραβλεφθεί το γεγονός ότι αν υπο-

1. Κατά τον Τσεκ, στις 31 Μάρτη 1943 εργάζονταν στη Γερμανία 113.323 Γιουγκοσλάβοι και 11.177 έλληνες εργάτες.

λογιστεί με γερμανικά μέτρα θα έπρεπε να υπάρχουν ακόμα σημαντικές εργατικές εφεδρείες. Η κινητοποίησή τους όμως προσκρούει σε σοβαρότατες δυσκολίες... Στη Σερβία και Κροατία είναι πολιτικοί λόγοι (ιταλική επιρροή, αντάρτικες περιοχές) και άλλοι λόγοι (αντιπάθεια των Παλαιοσέρβων κατά της απασχόλησης στο εξωτερικό) και οι εντεινόμενες στρατιωτικές επιχειρήσεις (στην Κροατία) που συντέλεσαν στο να μην υπάρχουν αμέσως διαθέσιμα εργατικά χέρια...

Στην Ελλάδα η ζήτηση από τις δυνάμεις κατοχής απαιτεί τόσα ελεύθερα διαθέσιμα εργατικά χέρια, ώστε οι ανάγκες της εγχώριας γεωργίας δεν καλύπτονται πια πλήρως. Αυτά πάντως δεν σημαίνουν σε καμιά περίπτωση ότι στη Ν.Α. Ευρώπη δεν υπάρχουν καθόλου εργατικές εφεδρείες... Αλλά η κινητοποίηση των εργατικών εφεδρειών που θεωρητικά θα μπορούσε να γίνει βραχυπρόθεσμα, προσκρούει πρακτικά σε πάρα πολύ μεγάλες δυσκολίες... Αντικειμενικοί, ψυχολογικοί και πολιτικοί λόγοι οδηγούν αναγκαστικά στο συμπέρασμα ότι οι 250.000 εργάτες από τη Ν.Α. Ευρώπη που χρησιμοποιούνται προς το παρόν στα εδάφη του Ράιχ αποτελούν κατά προσέγγιση τον ανώτερο αριθμό που μπορεί να επιτευχθεί πρακτικά...

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 10.644

83. Νοϊμπάχερ: Ανησυχητική εξέλιξη των απεργιών – Καταστροφή του αμαξοστασίου των τραμ στην Καλλιθέα

(Από το τηλεγράφημα του Χέρμαν Νοϊμπάχερ, Ειδικού Πληρεξούσιου του υπουργείου Εξωτερικών στη Ν.Α. Ευρώπη, προς τον υπουργό Εξωτερικών Γιόαχιμ φον Ρίμπεντροπ, 1.9.1943)

...Το γενικό απεργιακό κίνημα έχει πάρει τέτοια εξέλιξη που από πολιτική και οικονομική άποψη δίνει αφορμή για σοβαρές ανησυχίες. Στη διάρκεια του Αυγούστου οι πληθωριστικές τάσεις ήταν σε πλήρη εξέλιξη. Η χαρτονομισματική κυκλοφορία, με καθημερινή άνοδο, έχει ξεπεράσει το όριο του τρισεκατομμυρίου. Η επισιτιστική κατάσταση σημείωσε ουσιαστική χειροτέρευση. Περισσότερο από κάθε προηγούμενη φορά τα λίγα μεταφορικά μέσα χρησιμοποιήθηκαν για στρατιωτικούς σκοπούς. Ο αυξανόμενος αριθμός του γερμανικού στρατού, που ανεφοδιάζεται ανεπαρκώς, αγοράζει στη χώρα ντόπια προϊόντα, που είχαν φτάσει ως τώρα στην αγορά των μεγάλων πόλεων, σε ανεξέλεγκτες και κατά πολύ υψωμένες τιμές...

Στη διάρκεια του απεργιακού κινήματος της τελευταίας βδομάδας, όπως ήδη ανάφερα, καταστράφηκε από πυρκαγιά το αμαξοστάσιο των τραμ στην Καλλιθέα. 85 βαγόνια καταστράφηκαν τελείως. Για τον εξαγγελθέντα ντουφεκισμό 50 τροχιοδρομικών που μετείχαν στην απεργία, στην περίπτωση μη σύλληψης των δραστών, ως τις 31 αυτού του μήνα ώρα 24, θα γίνει ενδεχόμενα ειδική αναφορά. Δεν μπορεί να υπάρχουν αμφιβολίες ότι τα γεγονότα και το απεργιακό κίνημα του τελευταίου καιρού καθοδηγήθηκαν προγραμματισμένα από εχθρικές δυνάμεις. Από την κυβερνητική αλλαγή στην Ιταλία και τις συνέπειές της, το αδύνατο κύρος της ελληνικής κυβέρνησης πέφτει από μέρα σε μέρα· σ' αναμονή της σύντομα επικείμενης απελευθέρωσης και του γρήγορου τερματισμού του πολέμου εξαφανίζεται η θέληση αντίστασης των στοιχείων που αγαπούν την τάξη απέναντι στα αδικαιολόγητα αιτήματα της φανατισμένης μάζας...

ΚΚΑ Πότσνταμ, υπουργείο Εξωτερικών, αρ. 68.611, φύλλο 72

84. Οι Γερμανοί αρπάζουν τις καταθέσεις των πρώην συμμάχων τους Ιταλών

(Από το έγγραφο του Γκέρχαρντ Φινκ, αναπληρωτή διαχειριστή της Βέρμαχτ παρά τον Στρατιωτικό Διοικητή Ελλάδας, προς την Τράπεζα Ελλάδος, 14 Σεπτέμβρη 1943)

Σύμφωνα με τη διαταγή του κ. Στρατιωτικού Διοικητή Ελλάδας της 14.9.43 όλα τα χρήματα και οι καταθέσεις ιταλών υπηκόων και νομικών προσώπων δημόσιου και ιδιωτικού δικαίου, που υπόκεινται στην ιταλική κυριαρχία, και βρίσκονται στην Τράπεζα Ελλάδος, τα υποκαταστήματα και τα πρακτορεία της, στην Εθνική Τράπεζα και σ' όλα τα ιδιωτικά ελληνικά χρηματικά ιδρύματα πέρασαν με άμεση ισχύ σε γερμανική κατοχή...

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.741

85. Η Κρουπ και τα μεταλλεία νικελίου της Λοκρίδας

(Από επιστολή του Χανς Χάινε, διευθυντή της Ελληνικής Μεταλλευτικής ΑΕ, Αθήνα[1], προς την ΑΕ Φρίντριχ Κρουπ, 17 Σεπτέμβρη 1943)

Μετά την κατάρρευση της ιταλικής κατοχής στην Αθήνα η περιουσία της ΑΜΜΙ[2] εξασφαλίστηκε με δική μου πρωτοβουλία...

Ταυτόχρονα διαπιστώθηκε ότι οι μετοχές της Λοκρίδας είχαν μεταφερθεί στη Ρώμη.

Παίρνοντας υπόψη το γεγονός ότι παλιότερα είχα πάρει εκ μέρους του κ. Βλαστού δήλωση, η οποία, όπως σας είναι γνωστό, για καθαρά πολιτικούς λόγους δεν αναγνωρίστηκε από το υπουργείο Εξωτερικών (τον πρεσβευτή Κλόντιους), θα ήταν δυνατό να διατυπώσουμε και πάλι τις απαιτήσεις μας γι' αυτές τις μετοχές.

Ταυτόχρονα θα ήταν δυνατό ο αντιπρόσωπός της (σ.σ.: της εταιρίας της Λοκρίδας) στη Ρώμη να εξασφαλίσει τις μετοχές μέσω των γερμανικών στρατιωτικών αρχών.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 40.639

1. 100% θυγατρική εταιρία της ΑΕ Κρουπ.
2. Ιταλική Μεταλλευτική Επιχείρηση.

86. Ο στρατηγός Σπάιντελ για την κατάσταση μετά τη συνθηκολόγηση της Ιταλίας

(Από τη διοικητική έκθεση[1] του στρατηγού Αεροπορίας Βίλχελμ Σπάιντελ, Στρατιωτικού Διοικητή Ελλάδας[2], για το 3ο τρίμηνο 1943)

...Εντελώς γενικά διαπιστώνεται μια ισχυρότερη αύξηση του κομμουνιστικού κινήματος και μια ισχυρότερη τρομοκράτηση του ελληνικού πληθυσμού από τους κομμουνιστές...

Για το πόσο ήδη οι κομμουνιστές τολμούν να προχωρήσουν, το αποδείχνει το γεγονός ότι πρόσφατα τις βραδινές ώρες πάνω στο βράχο της Ακρόπολης φώτισαν, ορατά από μακριά, τα γράμματα ΕΑΜ (κομμουνιστική οργάνωση) και χρειάστηκε περίπου μια ώρα για να απομακρυνθεί η επιτήδεια τοποθετημένη αυτή προπαγάνδα. Από πολλές συνοικίες της Αθήνας και ιδιαίτερα από τον Πειραιά συχνάζουν και οι ειδήσεις για ρύπανση των τοίχων των σπιτιών με κομμουνιστικά συνθήματα της εχθρικής προπαγάνδας...

Επίσης κι ο συμμοριτισμός δυναμώνει διαρκώς. Τον τελευταίο καιρό με την προσθήκη ιταλικών –εν μέρει βαριών– όπλων πήρε σημαντική ώθηση. Στρατιωτικά εκκαθαριστικά μέτρα εφαρμόζονται και πάλι σε διάφορα μέρη της Ελλάδας, ιδιαίτερα στην Εύβοια, όπου οι συμμορίες συμμάχησαν εν μέρει με τους Ιταλούς. Στις μεγάλες πόλεις της Αθήνας και του Πειραιά ο κομμουνισμός θα μπορούσε να καταπολεμηθεί με επιτυχία μόνο αν θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ισχυρότερες γερμανικές αστυνομικές δυνάμεις...

Η εισαγωγή της στρατιωτικής διοίκησης είναι δυνατή μόνο εκεί όπου επαρκής στρατός θα διευκόλυνε τη δουλειά της... Θα πρέπει να έχει κανείς εκ των προτέρων σαφή εικόνα ότι η Ελλάδα μόνο κατά ένα μικρό μέρος είναι πραγματικά στα γερμανικά χέρια...

1. Η έκθεση έχει ημερομηνία 5 Οκτώβρη 1943.
2. Στρατιωτικός Διοικητής Ελλάδας από 8 Σεπτέμβρη 1943 ως 31 Μάη 1944.

Ένα ιδιαίτερα επείγον μέτρο ήταν η έκδοση της διαταγής για την απαγόρευση των απεργιών, μια και ανάμεσα στους έλληνες εργάτες και υπάλληλους κάτω από την ιταλική κυριαρχία ξεσπούσαν διαρκώς απεργίες που απειλούσαν να διαταράξουν την ομαλή λειτουργία της οικονομίας και τη δουλειά των εργοστασίων της Βέρμαχτ, και που γι' αυτό υπό γερμανική στρατιωτική διοίκηση δεν θα μπορούσαν να γίνουν πια ανεκτές. Η διαταγή για τις απεργίες της 10.9.43 προβλέπει σε βαριές περιπτώσεις την ποινή του θανάτου, στις υπόλοιπες (σ.σ.: περιπτώσεις) ειρκτή, φυλάκιση ή αποστολή σε στρατόπεδο αναγκαστικής εργασίας. Η τάση για απεργίες από τότε υποχώρησε πολύ· μια απόπειρα απεργίας στις αρχές αυτού του μήνα στο δημοτικό εργοστάσιο γκαζιού στην Αθήνα καταστάλθηκε αμέσως· όσοι συμμετείχαν (σ.σ.: στην απεργία) στάλθηκαν στο στρατοδικείο, που έκδοσε 3 θανατικές καταδίκες και σε 8 περιπτώσεις επέβαλε μεγάλες ποινές φυλάκισης...

Η διαχείριση της εχθρικής περιουσίας (συνολικά 55 αγγλικές, αμερικανικές και γαλλικές εταιρίες), που ως τώρα γίνονταν από τους Ιταλούς, πέρασε σε γερμανικά χέρια. Η τυπική παράδοση των ιταλικών μετοχών έγινε στις 18.9.43 στην ιταλική πρεσβεία. Στο μεταξύ από το φρουραρχείο της Αθήνας τοποθετήθηκαν σ' όλες τις επιχειρήσεις διαχειριστές... Στα τέλη του Σεπτέμβρη απασχολούνταν άμεσα ή έμμεσα σε γερμανικές υπηρεσίες 145.000 εργάτες κι εργάτριες, συγκεκριμένα 105.000 στη Νότιο Ελλάδα, 26.000 στην περιοχή του ανώτερου φρουραρχείου Θεσσαλονίκης-Αιγαίου και 23.500 στην Κρήτη.

Μια και οι τωρινές συνθήκες δεν κάνουν πάντα δυνατή την εξεύρεση εργατών σε εθελοντική βάση, πρέπει να γίνει προσπάθεια με χρησιμοποίηση βίας. Έτσι εξουσιοδοτήθηκαν π.χ. διάφορα φρουραρχεία να επιβάλουν εναντίον προσώπων, απρόθυμων για εργασία, εκτός από ποινές κράτησης και (σ.σ.: τον εγκλεισμό σε) στρατόπεδα αναγκαστικής εργασίας. Τέτοια στρατόπεδα ιδρύθηκαν ήδη σε σημαντικά εργοτάξια. Όμως η αναγκαστική χρησιμοποίηση έχει τα όριά της. Δήμαρχοι, που καλούνται να βρουν εργάτες, δηλώνουν ότι δεν είναι σε θέση

γι' αυτό, γιατί φοβούνται ότι αν χρησιμοποιηθεί αναγκαστική καταγραφή εργατών, θα κληθούν από τους κομμουνιστές και από τα μέλη συμμοριών σε απολογία. Αν πραγματικά γίνει αναγκαστική καταγραφή με τη χρησιμοποίηση και γερμανικών δυνάμεων, τότε υπάρχει ο κίνδυνος –όπως έγινε πραγματικά πριν λίγες μέρες στη Θήβα– οι καταγραφόμενοι (σ.σ.: σε καταλόγους για αναγκαστική εργασία) να εξαφανιστούν στα βουνά και να ενταχθούν στις συμμορίες...

Η στρατολογία για την εργασιακή χρησιμοποίηση στο Ράιχ και ιδιαίτερα οι επιτυχίες στρατολογίας το Σεπτέμβρη επηρεάστηκαν κατά πολύ από τα στρατιωτικά γεγονότα και την προδοσία των Ιταλών. Συνολικά από τις 31.8.43 τέθηκαν σε κίνηση (σ.σ.: μεταφορά στη Γερμανία) από τις δύο στρατολογικές υπηρεσίες της Θεσσαλονίκης και της Αθήνας 417 νεοστρατολογημένοι εργάτες... Για την επόμενη αποστολή στις 5.10.43 έχουν προσημειωθεί 300 νεοστρατολογημένοι εργάτες...

Κάνει εντύπωση ότι ένα μεγάλο μέρος από τους αδειούχους που επιστρέφουν στην Ελλάδα, παρ' ότι οι συμβάσεις εργασίας στο Ράιχ παρατάθηκαν, δεν επιστρέφει στη Γερμανία... Εφόσον είναι δικαιολογημένο, οι παραβάτες της συμφωνίας θα αποστέλλονται πίσω (σ.σ.: στη Γερμανία)...

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.735

87. Έκθεση προς το Αρχηγείο Ν.Α. Ευρώπης για την Αντίσταση και τα κόμματα στην Ελλάδα

(Από την έκθεση του τμήματος Κατάσταση του Εχθρού –1c– της Στρατιωτικής Διοίκησης Ελλάδας προς το διοικητή των στρατιωτικών δυνάμεων Ν.Α. Ευρώπης για το χρονικό διάστημα 1 Σεπτέμβρη ως 3 Οκτώβρη 1943[1])

...Αντάρτικο Κίνημα

Οι συμμορίες αποφεύγουν μεγάλες επιχειρήσεις σύμφωνα με τις διαταγές που έχουν δοθεί από το αγγλικό αρχηγείο. Περιορίζονται σε πράξεις δολιοφθοράς σε δρόμους διάβασης (σ.σ.: γερμανικού στρατού) και σε ευκαιριακές επιθέσεις εναντίον φαλάγγων...

Με την κατάρρευση του ιταλικού στρατού το συμμορίτικο κίνημα δυνάμωσε ουσιαστικά. Σημαντικά αποθέματα σε όπλα και πολεμοφόδια, εν μέρει και τρόφιμα, έπεσαν από τους Ιταλούς στα χέρια των συμμοριών. Στην Εύβοια οι Ιταλοί άφησαν όλο σχεδόν τον οπλισμό στις συμμορίες, εν μέρει πέρασαν κι οι ίδιοι σ' αυτές.

Οι κύριες περιοχές δραστηριότητας των συμμοριών βρίσκονται στην Πίνδο και την οροσειρά που αρχίζει από την κοιλάδα του Αλιάκμονα, επίσης νοτιοδυτικά, δυτικά και βορειοδυτικά της Θήβας, κι από τις δύο πλευρές της σιδηροδρομικής γραμμής Θήβας-Λαμίας.

Στην Πελοπόννησο είναι σε κίνδυνο κυρίως η περιοχή βορειοδυτικά της Τρίπολης. Μικρότερες συμμορίτικες περιοχές βρίσκονται στην Πάρνηθα, βόρεια της Αθήνας και στη νότια Πελοπόννησο. Επίσης στην περιοχή του Αγρινίου και της Άρτας έχουν εντοπιστεί συμμορίες με εναλλασσόμενη ακτίνα δράσης... Σύμφωνα με προσεκτική εκτίμηση ο αριθμός των ευ-

---

1. Η έκθεση έχει ημερομηνία 4 Οκτώβρη 1943 και φέρει την υπογραφή του αρχηγού του Γενικού Επιτελείου της Στρατιωτικής Διοίκησης Ελλάδας, συνταγματάρχη Βάλτερ φον Μπόγκεν και Σένστεντ.

ρισκόμενων, στην Αθήνα και την περιοχή της, ένοπλων ανταρτών θα πρέπει να κυμαίνεται μεταξύ 20 και 30.000...

Εχθρική προπαγάνδα

Οι ραδιοσταθμοί του Λονδίνου και του Καΐρου, επίσης και της Ιερουσαλήμ, εξακολουθούν να μεταδίδουν «ταρταρικές»[1] ειδήσεις για τις γερμανικές απώλειες και ήττες στην Ανατολή, για την επικείμενη αποφασιστική μάχη, που θα λήξει με την κατάρρευση της Γερμανίας και τέλος για την τεράστια ισχυροποίηση των συμμάχων...

Ο Έλληνας πιστεύει αυτές τις φήμες πολύ περισσότερο γιατί έζησε από πολύ κοντά την κατάρρευση των Ιταλών. Απ' αυτό συμπεραίνει ότι ο Άξονας δεν ήταν τόσο δυνατός, όπως πιστευόταν αρχικά. Επίσης η ισχυρή προέλαση των συμμάχων στην Ιταλία και των Ρώσων στην Ανατολή συμβάλλει στο να γίνεται η υπερβολική εχθρική προπαγάνδα πιστευτή...

Εκτίμηση της κατάστασης

Η Ελλάδα βρίσκεται τώρα σε κατάσταση οικονομικής, πολιτικής και δημοσιονομικής κατάρρευσης. Γι' αυτό σε ευρύτατους κύκλους είναι διαδομένη η πίστη ότι με την είσοδο των αγγλοαμερικανικών στρατευμάτων θα συγκρατηθεί η κατάρρευση και η Ελλάδα θα γίνει ένα ελεύθερο και μεγάλο κράτος. Γι' αυτό προετοιμάζονται τα τρία μεγαλύτερα πολιτικά κόμματα, δηλαδή οι δημοκράτες, οι βασιλόφρονες και οι κομμουνιστές για την ανάληψη της εξουσίας στο χρονικό διάστημα μεταξύ της αποχώρησης των Γερμανών και της εισόδου των συμμαχικών στρατευμάτων...

Οι πιο επικίνδυνοι εσωτερικά είναι οι κομμουνιστές, γιατί είναι η πιο δραστήρια ομάδα, διαθέτουν σημαντικές δυνάμεις και μια άριστη οργάνωση. Μπορούν κυρίως να εκμεταλλευτούν την καταστρεπτική οικονομική εξέλιξη που έφερε τον ελληνικό λαό στο χείλος της αβύσσου. Γι' αυτό και δεν τους λείπουν οι συνοδοιπόροι. Στα άλλα πολιτικά κόμματα αρχίζει να επικρατεί σιγά-σιγά η σκέψη ότι τον μεγαλύτερο κίνδυνο τον δημιουρ-

1. Υπερβολικές, φανταστικές ειδήσεις.

γεί η παραπέρα ανάπτυξη του Κομμουνιστικού Κόμματος. Χαρακτηριστικό σχετικά είναι το γεγονός ότι οι λεγόμενοι αγγλόφιλοι φωνάζουν πιο δυνατά για μια γερμανική δράση εναντίον των κομμουνιστών.

Από τις 15.9.1943 η οικονομική κατάσταση χειροτερεύει σχεδόν μέρα με τη μέρα.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.735

88. Διαταγή του Χίτλερ: Να καταστραφούν όλα νότια της γραμμής Κέρκυρας-Μετσόβου-Ολύμπου

(Από τη διαταγή[1] του στρατάρχη Βίλχελμ Κάιτελ προς το στρατάρχη Μαξιμίλιαν φον Βάικς[2], Στρατιωτικό Διοικητή Ν.Α. Ευρώπης, που διαβιβάστηκε με το τηλέτυπο στις 6.10.1943)

Η εξέλιξη της γενικής κατάστασης στο χώρο της Μεσογείου αφήνει να αναμένεται ότι οι Αγγλοσάξονες θα κάνουν τώρα πια την επίθεση κατά του χώρου της Νότιας Ανατολής είτε από τη Νότια και Κεντρική Ιταλία εναντίον των δαλματικών-αλβανικών ακτών είτε μέσω του Αιγαίου κατά της Μακεδονίας και Θράκης. Αλλά επίσης και μια μετωπική επίθεση αντιπερισπασμού δεν είναι αδύνατη.

Γι' αυτό ο Φύρερ διέταξε:

...6. Για την περίπτωση που επιτύχει μια μεγάλη εχθρική απόβαση σ' ένα οποιοδήποτε σημείο των εκτεταμένων ακτών, πρέπει να έχουν προετοιμαστεί ισχυρές καταστροφές, για να περιοριστούν οι εχθρικές επιχειρησιακές δυνατότητες και να δημιουργηθεί το αναγκαίο κέρδος χρόνου για δικά μας αντίμετρα.

Οι καταστροφές αυτές να προετοιμαστούν σ' ολόκληρη την έκταση νότια της γραμμής Κέρκυρας-στενά του Μετσόβου-Ολύμπου και βόρεια απ' αυτά, στην αδριατική ακτή, σε βάθος που θα καθοριστεί από τον Στρατιωτικό Διοικητή Νότιας Ανατολής και που θα διαφέρει ανάλογα με τις συνθήκες του εδάφους.

Οι προετοιμασίες για τις καταστροφές πρέπει να επεκταθούν σ' όλα τα σημαντικά οικονομικά έργα (εργοστάσια ηλεκτροπαραγωγής, λιμενικές εγκαταστάσεις, βιομηχανικά εργοστάσια, υδραγωγείο της Αθήνας) και στο δίκτυο συγκοινωνίας (σιδηρόδρομοι, δρόμοι, βοηθητικά κτίρια, τηλεπικοινωνιακά μέσα).

1. Στη διαταγή αναφέρεται επίσης ότι πρέπει να γίνει αναδιοργάνωση των δυνάμεων στρατού ξηράς, αεροπορίας και ναυτικού στο χώρο της Ν.Α. Ευρώπης κατά τρόπο που να σχηματιστούν κέντρα βάρους.

2. Στρατιωτικός Διοικητής Ν.Α. Ευρώπης από τον Αύγουστο 1943 ως το Μάρτη 1945.

Θα πρέπει να αξιωθεί (σ.σ.: από τους εκτελεστές της διαταγής) οι δρόμοι και σιδηρόδρομοι να γίνουν άχρηστοι για τον εχθρό για μήνες[1]...

MA (σ.σ.: Στρατιωτικό Αρχείο της ΓΛΔ), MF 13.408-415

1. Ήδη στις 14 Ιούλη 1943 ο αντιστράτηγος Λερ είχε διατάξει ένταση της τρομοκρατίας κατά του αστικού πληθυσμού σε περίπτωση συμμαχικής απόβασης. Η διαταγή δημοσιεύτηκε στο «Γκριφ ναχ Ζιντόστεν» (= Λαβή στη Νότια Ανατολή), σελ. 223 κ.ε., ντοκ. αρ. 112.

89. 170 ανατινάξεις σε μια μέρα

(Σημείωση του Επιτελείου Εφοδιασμού και Οικονομίας του Α.Β., 11 Οκτώβρη 1943)

Το οικονομικό επιτελείο της Νότιας Ανατολής (ταγματάρχης Κίρστεν) αναγγέλλει ότι στη γραμμή Θεσσαλονίκης-Αθήνας ανάμεσα στους σταθμούς Κατερίνης και Τεμπών (30 χλμ. βόρεια της Λάρισας) στις 10 Οκτώβρη έγιναν από συμμορίες 170 ανατινάξεις, ανάμεσα στις οποίες 2 σε μεγάλες γέφυρες. Ο χρόνος αποκατάστασης των βλαβών δεν μπορεί να προβλεφθεί ακόμα.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 43.171

90. Ο στρατάρχης Βάικς για την κατάσταση στα Βαλκάνια

(Ο στρατάρχης Μαξιμίλιαν φον Βάικς έκανε την 1 Νοέμβρη 1943 εκτίμηση της κατάστασης στα Βαλκάνια και ανάμεσα στ' άλλα αναφέρει:)

...Η κατάσταση στο εσωτερικό της Βαλκανικής χερσονήσου οξύνθηκε σημαντικά σε άμεση σχέση με τη φανταστική ή πραγματική πορεία των γεγονότων στο χώρο της Μεσογείου. Περιμένοντας ότι το συνδυασμένο πολιτικοστρατιωτικό πλήγμα στις 8/9[1] θα προκαλούσε τη γοργή κατάρρευση του νότιου και νοτιοανατολικού γερμανικού μετώπου, τα ανταρτικά κινήματα πέρασαν σε αποτελεσματικότερη διεξαγωγή του αγώνα. Εν μέρει έκαναν προετοιμασίες για να δώσουν χέρι σε μια αγγλοαμερικάνικη απόβαση.

Οι αγωνιστικές ενέργειες που αναπτύχθηκαν απ' αυτό το γεγονός έχασαν το χαρακτήρα του συμμοριτοπόλεμου. Πραγματικά στα κατοχικά στρατεύματα αντιπαρατίθενται στον αγώνα, σε αποφασιστικά σημεία, αριθμητικά ισχυρές, προγραμματισμένα καθοδηγούμενες και –τουλάχιστον για τον αγώνα στα βουνά– επαρκώς εξοπλισμένες μονάδες.

Σε συνεργασία με την αγγλοαμερικανική αεροπορία, που πρόσφατα επιτίθεται εναντίον σιδηροδρομικών κόμβων, και με τις εχθρικές ελαφρές ναυτικές δυνάμεις, που επιδιώκουν να παραλύσουν τη ναυτική επικοινωνία και στην Αδριατική, (σ.σ.: τα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα) δυσκολεύουν τον ανεφοδιασμό σε απειλητικό βαθμό. Εκτός απ' αυτό εμποδίζουν μια οικονομική εκμετάλλευση της χώρας, καταλαμβάνοντας ή ελέγχοντας σημαντικές βιομηχανικές και αγροτικές περιοχές.

Γι' αυτό είναι εσφαλμένο να συνεχίζουμε να μιλάμε για «συμμοριτισμό» ή να βλέπουμε την καταπολέμηση των συμμοριών σαν μια αστυνομική υπόθεση...

---

1. Εξαγγελία της ανακωχής που υπογράφηκε μεταξύ Ιταλίας και συμμάχων στις 3 Σεπτέμβρη στο Κασίμπιλε.

Προϋπόθεση για την ανάπτυξη και τη συντήρηση μεγάλων συμμορίτικων μονάδων είναι η εθελοντική συνεργασία του αστικού πληθυσμού, δηλαδή μια συνειδητή διαδικασία στον πληθυσμό των κατεχόμενων χωρών. Αυτό που διαδραματίστηκε και που θα διαδραματιστεί απ' αυτή την άποψη στα Βαλκάνια, μπορεί να κατανοηθεί και να εκτιμηθεί σωστά μόνο από το πρίσμα της συνολικής πολεμικής κατάστασης. Επιτήδεια αγγλική προπαγάνδα και κομμουνιστική και εθνική ιδεολογία προσεγγίζονται μέσα από τη δυσαρέσκεια που προκλήθηκε από τις υλικές ανάγκες ενός μακρού πολέμου.

Γι' αυτό, το ρεύμα προς τις συμμορίες, η μυστική υποστήριξη των συμμοριών κι ο φόβος απ' αυτές θα διαρκέσουν όσο καιρό ο Νοτιοανατολικοευρωπαίος θα βλέπει τη σωτηρία σε μια αγγλική απόβαση ή σε μια σοβιετορωσική νίκη...

Συνολικά οι εθνικές δυνάμεις βρίσκονται σε υποχώρηση, το κομμουνιστικό κίνημα σε άνοδο. Απ' αυτό προκύπτει η κατεύθυνση της χρησιμοποίησης των δυνάμεών μας και η διατύπωση των καθηκόντων ως εξής:

Ο πιο επικίνδυνος εχθρός είναι ο Τίτο.

Αν στους επόμενους μήνες δεν πετύχουμε να εξασθενίσουμε αποφασιστικά τα μέσα εξουσίας που κέρδισε από την κατάρρευση του κροατικού κράτους, τότε

α) θα συντελεστεί η οργανωτική συνένωση όλων των κομμουνιστών ανταρτών σ' ολόκληρο το χώρο της Νότιας Ανατολής·

β) θα είναι απραγματοποίητη η άμυνα της Αδριατικής ακτής κατά της αναμενόμενης μεγάλης επίθεσης απ' έξω...

Από τώρα κιόλας διαφαίνεται ότι παρ' όλη την εξαιρετική ένταση του στρατού και την εξάντληση όλων των μέσων, η επιτυχία δεν θα είναι πλήρης αν δεν ακολουθήσουν νέες αποστολές (σ.σ.: γερμανικού στρατού) που να κάνουν δυνατή μια κατοχή των περιοχών που θα εκκαθαρίζονται...

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 42.254

91. Φον Γκρέβενιτς: Τα τεράστια έξοδα κατοχής

(Από μια σημείωση πρωτοκόλλου[1] του Κουρτ-Φριτς φον Γκρέβενιτς[2], προϊσταμένου της Υπηρεσίας Αθήνας του Ειδικού Πληρεξούσιου Νοϊμπάχερ, 17 Νοέμβρη 1943)

...Η εξέλιξη των τιμών είναι κυρίως αποτέλεσμα της κατοχής που διαρκεί πάνω από δύο χρόνια. Η Ελλάδα πλήρωσε σ' αυτό το διάστημα στα στρατεύματα κατοχής 1.100 δισεκατομμύρια δραχμές για έξοδα κατοχής. Το Νοέμβρη το ελληνικό κράτος έθεσε στη διάθεση της Βέρμαχτ 230 δισεκατομμύρια δραχμές. Σ' αυτά δεν συμπεριλαμβάνονται τα έξοδα για καταλύματα, για τους ελληνικούς σιδηροδρόμους, την κατασκευή δρόμων κλπ. που έπρεπε να καταβληθούν επίσης αποκλειστικά προς όφελος των δυνάμεων κατοχής. Η νομισματική κυκλοφορία ανέβηκε σ' αυτό το διάστημα από 20 δισ. δραχμές σε 2.000 δισ. δραχμές. Δεν χρειάζονται περισσότερες εξηγήσεις για το ότι μια τέτοια άνοδος της νομισματικής κυκλοφορίας, απέναντι στην οποία από την άλλη πλευρά υπάρχει μια σημαντική συρρίκνωση της εγχώριας παραγωγής καθώς και η έλλειψη κάθε εισαγωγής ειδών από τις εχθρικές χώρες, αναγκαστικά οδήγησε σε άνοδο των τιμών.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.738

1. Η σημείωση είναι περασμένη σε μια έκθεση του διευθυντή της στρατιωτικής διαχείρισης παρά τον Στρατιωτικό Διοικητή Ελλάδας προς τον Στρατιωτικό Διοικητή Νότιας Ανατολής, για το Νοέμβρη 1943.

2. Προϊστάμενος της Υπηρεσίας αυτής από 3 Νοέμβρη 1943 ως 2 Νοέμβρη 1944.

92. Οι κατακτητές στηρίζουν ελπίδες στις μεγαλύτερες συλλήψεις ομήρων και την παραπέρα αύξηση των εθνικόφρονων ανταρτών

(Από την εκτίμηση της κατάστασης της 117ης Μεραρχίας Κυνηγών[1], 29 Νοέμβρη 1943[2])

Ι. Πολιτική κατάσταση

Ολόκληρη η Πελοπόννησος πρέπει να θεωρείται σήμερα συμμορίτικη περιοχή. Οι διαρκείς επιθέσεις δείχνουν ότι κι εκεί όπου υπάρχουν σχετικά συγκεντρωμένα γερμανικά στρατεύματα, δεν μπορεί να γίνεται λόγος για ειρηνοποίηση της χώρας. Η ορεινή ενδοχώρα είναι υπό την πλήρη κυριαρχία των συμμοριών. Εκεί αυτές αποτελούν κράτος εν κράτει κι ασκούν απεριόριστα την κομμουνιστική κυβερνητική εξουσία τους. Οι συμμορίες είναι πολιτικά καλά οργανωμένες και διαθέτουν δικό τους διοικητικό μηχανισμό, συμμοριτικά δικαστήρια, υπηρεσίες στρατολογίας κλπ. Ο εξοπλισμός και τα μηχανήματα πρέπει να χαρακτηριστούν καλά (ενισχύθηκαν σημαντικά με τις γνωστές ιταλικές μηχανορραφίες, τους αυτόμολους, τις πωλήσεις όπλων).

Αισθητή έλλειψη κυριαρχεί όμως στον τομέα του ιματισμού. Ιδιαίτερα λείπουν παπούτσια και ζεστά χειμωνιάτικα ρούχα. Σχετικά με την οργάνωση του Κομμουνιστικού Κόμματος, από αξιόπιστους πληροφοριοδότες διαπιστώθηκε ότι σε κάθε μεγαλύτερο χωριό υπάρχει μια δραστήρια τοπική κομμουνιστική ομάδα. Το κύριο καθήκον της είναι η κομμουνιστική προπαγάνδα, η υπηρεσία πληροφοριών και κατασκοπείας και η κινητοποίηση των μελών...

1. Διοικητής της 117ης Μεραρχίας Κυνηγών (= Μεραρχία Καταδρομών) ήταν από 1 Μάη 1943 ως 10 Ιούλη 1944 ο υποστράτηγος Καρλ φον Λεσουίρ.

2. Η έκθεση για την εκτίμηση της κατάστασης στάλθηκε στο 68ο Σώμα Στρατού, που διοικητής του από τον Ιούνη 1943 ως το Νοέμβρη 1944 ήταν ο πτέραρχος Χέλμουτ Φέλμι.

ΙΙ. Εχθρική προπαγάνδα

Η συμμοριτική δραστηριότητα έχει πια τώρα πάρει σημαντική έκταση, ιδιαίτερα στο χώρο της Πάτρας και της Σπάρτης. Οι κομμουνιστικές συμμορίες εκμεταλλεύονται πλατιά την τωρινή μικρή δύναμη ανδρών στις επιμέρους περιοχές ώστε με επιθέσεις εναντίον φαλάγγων φορτηγών, μεμονωμένων τροχοφόρων και συγκοινωνιακών εγκαταστάσεων, μάλιστα κι εναντίον αδύνατων τμημάτων γερμανών στρατιωτών να προκαλούν διαταραχές. Απ' αυτή την άποψη παρατηρούνται ιδιαίτερα στο χώρο της Πάτρας, του Αιγίου και την ευρύτερη περιοχή της Σπάρτης καθημερινές επιθέσεις. Οι επιχειρήσεις που γίνονται συνέχεια είναι στο μεγαλύτερό τους μέρος αρνητικές, γιατί οι συμμορίες συνεχίζουν να ακολουθούν την τακτική της αποφυγής μεγαλύτερων επιχειρήσεων με τον γερμανικό στρατό. Αυτό που υπόσχεται επιτυχία είναι οι μεγαλύτερες συλλήψεις ομήρων και μια παραπέρα αύξηση των εθνικών (σ.σ.: εθνικοφρόνων) ανταρτών, που έχουν ήδη συγκροτηθεί[1]...

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 42.929

1. Πρόκειται για τις ελληνικές αντικομμουνιστικές, φιλοναζιστικές μονάδες (όπως π.χ. το Σώμα των εθελοντών Λεωνίδας) που οργανώνονταν και χρηματοδοτούνταν από τους γερμανούς κατακτητές και κάτω από τις άμεσες ή έμμεσες διαταγές τους έπαιρναν μέρος στο πογκρόμ κατά του άμαχου πληθυσμού και στον αγώνα κατά των ένοπλων τμημάτων του ΕΑΜ/ΕΛΑΣ.

93. Υποστράτηγος Βίντερ: «Εθνικοαστοί ζητούν υποστήριξη στη γερμανική κατοχή»

(Από την έκθεση για την κατάσταση[1] του υποστράτηγου Άουγκουστ Βίντερ, επιτελάρχη της Ομάδας Στρατιών Ε, για το Νοέμβρη 1943)

Ι. Πολιτική κατάσταση:

Στην ηπειρωτική Ελλάδα ο πληθωρισμός που προχωρεί όλο και γοργότερα, και η ταυτόχρονα μ' αυτόν αυξανόμενη κατάσταση ανάγκης του φτωχού πληθυσμού, προπαντός στις πόλεις, ευνόησε μια ριζοσπαστικότερη ανάπτυξη του κομμουνιστικού κινήματος...

Η γοργή αύξηση του κομμουνιστικού κινδύνου κι η απώλεια του Αιγαίου[2] από τους Άγγλους, σε συνδυασμό με τις ειδήσεις και φήμες για εντάσεις μεταξύ των συμμάχων και της Σοβιετικής Ένωσης οδήγησαν ευρύτερους εθνικούς κύκλους στην επίγνωση ότι κατ' αρχήν δεν είναι η γερμανική κατοχή, αλλά ο κομμουνισμός που πρέπει να καταπολεμηθεί σαν υπ' αριθμόν 1 εχθρός της Ελλάδας. Γι' αυτό όλο και περισσότεροι οπαδοί εθνικοαστικών κύκλων ζητούν στήριξη στη γερμανική κατοχή σαν τη μοναδική εξουσία που είναι προς το παρόν σε θέση να αντιπαρατεθεί στον κομμουνιστικό κίνδυνο. Αυτή η επίγνωση θα διευκόλυνε και τη συγκρότηση μιας μονάδας από εθελοντές στην Πελοπόννησο. Μ' αυτά έγινε σαφής για πρώτη φορά και μια επιτυχία της δικής μας αντικομμουνιστικής προπαγάνδας...

ΙΙ. Η κατάσταση του εχθρού:

...Η αλλαγμένη πολιτική κατάσταση (σ.σ.: που προήλθε) από την πλήρη εκκαθάριση του Αιγαίου και την έναρξη του χειμώνα

1. Η έκθεση έχει ημερομηνία 5 Δεκέμβρη 1943.
2. Το Νοέμβρη 1943 γερμανικές δυνάμεις πέτυχαν να ανακαταλάβουν μερικά νησιά του Αιγαίου που είχαν απελευθερώσει προηγούμενα αγγλικές δυνάμεις.

διακρίνεται καθαρά και στην κατάσταση των συμμοριών. Σοβαρό κίνδυνο αποτελεί μόνο η εμφάνιση συμμοριών του ΕΛΑΣ...

Στη Νότια Πίνδο πέτυχαν να κρατήσουν μια συμπαγή περιοχή κυριαρχίας με πιθανά επαρκείς δυνατότητες ανεφοδιασμού, και στην Πελοπόννησο, που τώρα πια απογυμνώθηκε κατά πολύ από γερμανικό στρατό, (σ.σ.: πέτυχαν) μάλιστα να εγκαταστήσουν μια τέτοια (σ.σ.: περιοχή) μετά από πλήρη εκτόπιση των εθνικών συμμοριών. Εδώ ο ΕΛΑΣ μαζί με το ΕΑΜ περνάει ήδη σε πολλά χωριά στην ανάληψη καθηκόντων κρατικής διοίκησης...

IV. Εκτίμηση της κατάστασης:

...Ήδη μόνο λόγω των αυξανόμενων δυσκολιών ανεφοδιασμού των συμμοριών πρέπει να υπολογίζει κανείς σε μια παραπέρα αύξηση του ανταρτοπόλεμου του ΕΛΑΣ, προπαντός στην Πελοπόννησο και το χώρο των βουλγαροελληνοαλβανικών συνόρων...

Δίπλα στη δραστήρια καταπολέμηση του κομμουνισμού με αστυνομικές ενέργειες έχει μεγάλη σημασία το αν με τα μέτρα του Ειδικού Πληρεξούσιου[1] για την οικονομία της Νότιας Ανατολής, που άρχισαν να εφαρμόζονται θα πετύχει η παραπέρα όξυνση της δυσχερούς οικονομικής κατάστασης των φτωχών στρωμάτων του πληθυσμού, που γι' αυτό το λόγο είναι περισσότερο επιρρεπείς στον κομμουνισμό... Ευνοϊκή είναι η κατάσταση για το ξεκίνημα μιας περαπέρα προπαγάνδας διάσπασης, που αναφερόμενη περισσότερο στις τοπικές συνθήκες θα πρέπει να εξάρει όχι μόνο ότι ο κομμουνισμός είναι ο κύριος εχθρός, αλλά και την ανικανότητα του ΕΔΕΜ και του ΕΔΕΣ να καταπολεμήσουν αποτελεσματικά τον κομμουνισμό, καθώς και την προδοτική στάση της Αγγλίας. Μ' αυτό τον τρόπο θα προωθούνταν ισχυρότερα η προθυμία κι άλλων κύκλων από το εθνικό στρατόπεδο για καταπολέμηση του κομμουνισμού στο πλευρό της γερμανικής κατοχής.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.454

1. Χέρμαν Νοϊμπάχερ.

94. Ο Ι. Ράλλης απαριθμεί απλώς γερμανικά εγκλήματα αλλά ούτε διαμαρτύρεται, ούτε παραιτείται

(Από την επιστολή[1] του Ιωάννη Ράλλη, πρωθυπουργού της κυβέρνησης συνεργασίας με τους Γερμανούς, προς τον πτέραρχο Βίλχελμ Σπάιντελ, 19 Δεκέμβρη 1943)

Χθες έλαβα ειδήσεις, κατά τις οποίες ολόκληρος σχεδόν ο ανδρικός πληθυσμός της πόλης των Καλαβρύτων του νομού Αχαΐας έπεσε θύμα των ομαδικών εκτελέσεων, οι οποίες είχαν διαταχθεί από τη διοίκηση της γερμανικής Βέρμαχτ της Πελοποννήσου. Εφόσον οι πληροφορίες μου είναι ορθές, τότε τα θύματα αυτής της ομαδικής εκτέλεσης υπερέβησαν τα 650. Εκτός τούτου τα Καλάβρυτα τα παρουσιάζουν σαν μια πόλη, η οποία πυρπολήθηκε από τη μια άκρη στην άλλη. Επίσης πυρπολήθηκε η ιστορική μονή της Αγίας Λαύρας που συνδέεται αδιάσπαστα με τους αγώνες για την ελληνική ανεξαρτησία του έτους 1821, τα ιερά αντικείμενα καταστράφηκαν και οι 13 γέροντες μοναχοί που βρέθηκαν μέσα σ' αυτή τη μονή ντουφεκίστηκαν[2]. Με την ευκαιρία αυτή ας μου επιτραπεί να σας ανακοινώσω ότι μερικά χωριά της ελληνικής Ηπείρου συνεπεία των εκτελέσεων, εξολοθρεύθηκαν εντελώς. Έτσι το χωριό Κομένα κοντά στην Άρτα, που αριθμούσε 1.000 κατοίκους, έγινε θύμα φοβερού αποδεκατισμού, 750 κάτοικοι αυτού του χωριού εκτελέστηκαν από γερμανούς στρατιώτες.

1. Το απόσπασμα αυτής της επιστολής, όπως άλλωστε όλα τα άλλα έγγραφα, είναι πιστά μεταφρασμένο από το κείμενο του γερμανικού ντοκουμέντου. Είναι γνωστό ότι ο Ιωάννης Ράλλης ήταν φανατικός οπαδός της καθαρεύουσας, αλλά χάρη της ομοιομορφίας της γλώσσας η επαναμετάφραση στα ελληνικά έγινε όπως σ' όλα τα άλλα ντοκουμέντα στη δημοτική.

2. Το μακελειό των Καλαβρύτων, μια από τις ειδεχθέστερες εγκληματικές πράξεις της φασιστικής Βέρμαχτ, έγινε στις 13 Δεκέμβρη 1943 και στοίχισε τη ζωή τουλάχιστο 1.300 Καλαβρυτινών (σύμφωνα με άλλες, νεότερες πληροφορίες 1.436) ηλικίας από 14 ως 80 χρονών. Το έγκλημα διαπράχτηκε από άνδρες της 117ης Μεραρχίας Κυνηγών με διαταγή του υποστράτηγου Καρλ φον Λεσουίρ.

Στο χωριό Λυγκιάδες, κοντά στην Παραμυθιά, εκτελέστηκαν 82 κάτοικοι, μεταξύ αυτών 42 παιδιά κάτω των 15 χρόνων. Στο χωριό Κεφαλοβρύσιον της επαρχίας Πωγωνίου εκτελέστηκαν 25 άτομα. Αυτά τα γεγονότα συνέβησαν τον Οκτώβρη του 1943. Έτσι θανατώθηκαν σε μια μικρή μόνο περιοχή πάνω από 1.000 έλληνες πολίτες χωρίς να γίνει διάκριση μεταξύ ενόχων και αθώων, πράγμα που αποδείχνεται από το γεγονός ότι μεταξύ των θυμάτων βρίσκονταν πολλές γυναίκες και μικρά παιδιά. Τα παραπάνω χωριά πυρπολήθηκαν ολοκληρωτικά, αλλά ο αριθμός των χωριών που κάηκαν στην περιοχή της Γενικής Διοίκησης Ηπείρου ανέρχεται σύμφωνα με πληροφορίες μου άνω των 100.

Εκτός αυτού είναι γνωστό ότι προ 15 περίπου ημερών εκτελέστηκαν εντός μιας ημέρας 128 κάτοικοι της πόλης της Σπάρτης, μεταξύ των οποίων πολλοί επιστήμονες, υπάλληλοι τραπεζών κλπ. ως αντίποινα μιας ένοπλης ενέργειας κομμουνιστών ανταρτών εναντίον της γερμανικής Βέρμαχτ...

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.469

95. Ο αντιστράτηγος Λερ δίνει ακριβείς οδηγίες για τις εκτελέσεις και τις καταστροφές των χωριών

(Από τη διαταγή του αντιστράτηγου Αλεξάντερ Λερ, αναπληρωτή στρατιωτικού διοικητή Ν.Α. Ευρώπης[1], 22 Δεκέμβρη 1943)

Ο Φύρερ διέταξε[2] ενιαία αντίμετρα κατά του κομμουνιστικού κινδύνου στη Νότια Ανατολή· με την πολιτική της διεύθυνση εντάλθηκε ο πρεσβευτής Νοϊμπάχερ.

Τα ως τώρα συνηθισμένα μέτρα εξιλέωσης[3], τιμωρίας και αντιποίνων πρέπει στο εξής να παίρνουν υπόψη τους νέους πολιτικούς στόχους. Πρώτη αρχή πρέπει να είναι σε περιπτώσεις επιθέσεων, σαμποτάζ κλπ. να συλλαμβάνονται οι ίδιοι οι δράστες· μέτρα εξιλέωσης να παίρνονται μόνο κατά δεύτερο λόγο,

1. Ο Λερ ήταν από 22 Αυγούστου 1943 ως το Μάη 1945 ταυτόχρονα και στρατιωτικός διοικητής της Ομάδας Στρατιών Ε.

2. Η διαταγή του Χίτλερ για την «ενιαία διεξαγωγή του αγώνα κατά του κομμουνισμού στη Νότια Ανατολή», 29 Οκτώβρη 1943, πρόβλεπε την αυστηρή οργάνωση του κατοχικού μηχανισμού, συσπείρωση όλων των αντικομμουνιστικών δυνάμεων υπό την ηγεσία του γερμανικού φασισμού και τη χρησιμοποίησή τους «κατά του κομμουνιστικού κινήματος Εθνικής Αντίστασης». Προς το σκοπό αυτό θα έπρεπε να χρησιμοποιηθούν και αστικές ομάδες αντίστασης καθώς και «εθνικές συμμορίες». (Η διαταγή δημοσιεύτηκε στο: Γκριφ ναχ Ζιντοστοϊρόπα, σελ. 228 και συνέχεια, ντοκ. αρ. 116).

3. Στα φασιστικά ντοκουμένα γίνεται πολλές φορές αναφορά σε μέτρα εξιλέωσης (Sühnemaßnahmen) σε αντιπαραβολή με τα μέτρα τιμωρίας (Strafmaßnahmen). Τα τελευταία εμφανίζονται συνηθισμένα σαν ποινές για «εγκλήματα» που έχουν διαπραχθεί από συγκεκριμένα πρόσωπα και βασικά προϋποθέτουν νομικές διατάξεις που καθορίζουν το μέγεθος της ποινής. Τα «μέτρα εξιλέωσης» επαφίενται στη διάκριση της κάθε φορά φασιστικής στρατιωτικής ή αστυνομικής αρχής και αναφέρονται σαν απειλή επιβολής ποινής για μελλοντικά «εγκλήματα». Αλλά και για ολοκληρωμένες ήδη πατριωτικές ενέργειες, οι ομαδικές εκτελέσεις, οι ολοκληρωτικές καταστροφές χωριών κλπ., χαρακτηρίζονται από τους κατακτητές πολλές φορές όχι σαν «αντίποινα» ή «μέτρα τιμωρίας», αλλά σαν «μέτρα εξιλέωσης». Ουσιαστικά, ανεξάρτητα από την ονομασία του, πρόκειται για το ίδιο πράγμα, δηλαδή για διάπραξη εγκλημάτων από μέρους της Βέρμαχτ ή των Ες-Ες ή και των δύο μαζί.

όταν με τα μέτρα εξιλέωσης αναμένεται η αποφυγή μελλοντικών επιθέσεων...

Β. Ποσοστά εξιλέωσης:

1. Ποσοστά εξιλέωσης δεν καθορίζονται. Οι διαταγές που έχουν σχετικά εκδοθεί ως τώρα καταργούνται. Η έκταση των μέτρων εξιλέωσης πρέπει να καθορίζεται σε κάθε ξεχωριστή περίπτωση εκ των προτέρων.

2. Τα μέτρα εξιλέωσης συνίστανται σε

α) ντουφεκισμούς, απαγχονίσεις,

β) καταστροφή σπιτιών,

γ) χρηματικές ποινές, σκοπιές για τιμωρία και φυλάκιση.

Γ. Ποιος επιτρέπεται να επιβάλει μέτρα εξιλέωσης:

Η ανταπόδοση σε επιθέσεις, που στρέφονται κατά του στρατού και των εγκαταστάσεών του επιτρέπεται να διαταχθεί μόνο από γερμανό διοικητή με την πειθαρχική δικαιοδοσία τουλάχιστον διοικητή μεραρχίας με σύμφωνη γνώμη του αρμόδιου στρατονομικού φρουραρχείου...

Όλα τα άλλα μέτρα εξιλέωσης, π.χ. για γερμανούς πολίτες, για άτομα στην υπηρεσία των αρχών κατοχής και για προστασία έργων διατάσσονται από τον στρατιωτικό φρούραρχο. Κατά την εφαρμογή ο στρατός πρέπει να υποστηρίζει τον στρατονομικό φρούραρχο.

Στην Κροατία, εντεταλμένοι της κυβέρνησης της χώρας στις γερμανικές αρχές διοίκησης θα εξουσιοδοτηθούν με την έκδοση των αποφάσεων για μέτρα εξιλέωσης. Οι ίδιες αρχές όπως στην Κροατία πρέπει να εφαρμοστούν ως προς το περιεχόμενο και στην Αλβανία. Η συμμετοχή των κυβερνήσεων και διοικήσεων της Ελλάδας, Σερβίας και Μαυροβουνίου θα ρυθμιστεί από τους τοπικούς στρατιωτικούς διοικητές με τις διατάξεις εκτέλεσης (σ.σ.: της διαταγής). Στην επιλογή των κρατούμενων και ομήρων εξιλέωσης μπορούν σε δοσμένη περίπτωση να συμμετέχουν τα όργανα του αρχηγού των Ες-Ες και ανώτερου αρχηγού της Αστυνομίας (Ες-Ντε) και των αποσπασμάτων αντικατασκοπείας.

Δ. Ποια πρόσωπα θα χρησιμοποιούνται για εκτελέσεις εξιλέωσης;

1. Η διαδικασία για να εφαρμόζονται μετά από μια επίθεση ή σαμποτάζ μέτρα εξιλέωσης εναντίον προσώπων και σπιτιών χωρίς διάκριση από τον πλησιέστερο χώρο του τόπου της πράξης, κλονίζει την εμπιστοσύνη στη δικαιοσύνη των αρχών κατοχής και σπρώχνει και το νομιμόφρον τμήμα του πληθυσμού στα βουνά. Αυτή η μορφή εκτέλεσης μέτρων εξιλέωσης απαγορεύεται. Αν όμως από την επιτόπια έρευνα προκύψει ανοιχτή ή συγκαλυμμένη σύμπραξη ή συνειδητά παθητική στάση ορισμένων προσώπων απέναντι στους δράστες, τότε πρέπει κατά πρώτο λόγο να ντουφεκίζονται αυτά τα άτομα σαν *βοηθοί συμμοριών* και οι κατοικίες τους να καταστρέφονται...

2. Αν δεν μπορούν να βρεθούν τέτοιοι συνένοχοι, τότε πρέπει να συλλαμβάνονται πρόσωπα που χωρίς να έχουν σύνδεση με τη συγκεκριμένη πράξη, ωστόσο πρέπει να θεωρηθούν *συνυπεύθυνοι*. Συνυπεύθυνοι είναι κατά πρώτο λόγο τέτοια πρόσωπα που ασπάζονται τον *κομμουνισμό*.

3. Αποδείχτηκε σκόπιμο να συλλαμβάνονται προληπτικά όμηροι, όμως μόνο τέτοιοι που εναντίον τους μπορούν να εφαρμοστούν μέτρα εξιλέωσης σύμφωνα με τις παραπάνω κατευθυντήριες γραμμές...

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.328

96. Και μια ανοιχτή γερμανική ομολογία: Ληστείες σε βάρος των Πελοποννησίων

(Από την έκθεση του 1042 φρουραρχείου Πελοποννήσου προς τον Στρατιωτικό Διοικητή Ελλάδας, 31 Δεκέμβρη 1943)

Στους παράγοντες που ως τώρα εμπόδιζαν μια βελτίωση της πολιτικής κατάστασης και μια αποτελεσματική ειρηνοποίηση του χώρου της Πελοποννήσου, προστέθηκε το τελευταίο διάστημα ένα ακόμα, πολύ σημαντικό στοιχείο που στις πολιτικές συνέπειές του ίσως να μπορεί να διαφανεί αργότερα· αυτό (σ.σ.: το στοιχείο) φαίνεται κατάλληλο σε μεγάλο βαθμό να οξύνει ακόμα περισσότερο την (σ.σ.: υπάρχουσα) κρίση στις διαθέσεις του πληθυσμού εναντίον της γερμανικής κατοχής. Πρόκειται για τις εν μέρει βαριές παραβιάσεις από γερμανούς στρατιώτες της πειθαρχίας και της ανδρικής αγωγής, που ακριβώς τον τελευταίο καιρό αυξάνονται, και που ως προς τον τρόπο που γίνονται υπενθυμίζουν πραγματικά ήθη «Άγριας Δύσης». Όχι μόνο ότι διάφορες μονάδες όλων των τμημάτων της Βέρμαχτ δεν τηρούν τη διαταγή του Στρατιωτικού Διοικητή Ελλάδας, της 22.11.1943, κατά την οποία απαγορεύονται αυτοδύναμες κατασχέσεις τροφίμων, αντικειμένων επίπλωσης κλπ., αλλά στον υπό αναφορά χρόνο έγιναν ιδιαίτερα στους νομούς Αχαΐας και Αργολίδας πολυάριθμες βαριές παραβάσεις από γερμανούς στρατιώτες κατά της ασφάλειας και της ιδιοκτησίας των κατοίκων, που απλούστατα πρέπει να χαρακτηριστούν σαν ληστείες...

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.469

97. Στρατηγός Βίντερ προς στρατάρχη Βάικς: Εξοπλισμός των «εθνικών συμμοριών»

(Από έγγραφο του υποστράτηγου Άουγκουστ Βίντερ προς το στρατάρχη Μαξιμίλιαν φον Βάικς, 4 Γενάρη 1944)

...Σε μερικά μέρη της Ελλάδας, όπου από έλλειψη δυνάμεων δεν υπάρχει γερμανικός στρατός, οι αγώνες μεταξύ κομμουνιστικών κι αντικομμουνιστικών συμμορίτικων ομάδων οδήγησαν τους τελευταίους μήνες σε καθαρή επιτυχία των κομμουνιστών...

Για να εμποδιστεί να πάρουν το πάνω χέρι οι κομμουνιστές και να μολυνθούν κι άλλες περιοχές, η διοίκηση της Ομάδας Στρατιών Ε αποφάσισε να *εφοδιάσει ιδιαίτερα δοκιμασμένες εθνικές συμμορίτικες ομάδες, με ελαφρά όπλα και πολεμοφόδια κι έτσι να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για έναν εξισορροπημένο αγώνα.*

Τονίζεται ότι εδώ πρόκειται για εντελώς ιδιαίτερες περιπτώσεις, όπου πραγματικά δοκιμασμένες προσωπικότητες εγγυώνται την επιτυχία στον μεγαλύτερο δυνατό βαθμό[1].

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.655

1. Σε έγγραφο προς το 2ο βουλγάρικο Σώμα Στρατού, στις 23 Γενάρη 1944, ο Λερ εκτίμησε αυτή τη βοήθεια σε όπλα σαν «πολιτικό μέτρο στην πορεία της κατευθυνόμενης από την πολιτική ηγεσία καταπολέμησης του κομμουνισμού, στην οποία πρέπει να ενταχθεί ενεργά το αντικομμουνιστικό τμήμα του ελληνικού πληθυσμού». (ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 43.597).

98. Επιτυχίες των ανταρτών στον αγώνα κατά της διαρπαγής του φυσικού πλούτου

(Από το έγγραφο του Όσκαρ Γκάμπελ, προϊσταμένου του Τμήματος Μεταλλείων του υπουργείου Οικονομίας του Ράιχ, προς το συνταγματάρχη Γκουίντο φον Αλμέντινγκερ[1], 17 Γενάρη 1944)

Σας επιστρέφω εσώκλειστα την έκθεση του παραρτήματος Σκοπίων της Π.Ο. Βουλγαρίας[2], στις 19 Νοέμβρη 1943, αφού πήρα γνώση της. Συμπληρώνοντας αυτή την έκθεση προσθέτω αντίγραφο αποσπασμάτων από τη μηνιάτικη έκθεση του Γενικού Πληρεξούσιου για τα Μεταλλωρυχεία Νότιας Ανατολής για τον Οκτώβρη 1943. Από τις δυο εκθέσεις εξάγεται ότι η συμμορίτικη δραστηριότητα στα μεταλλωρυχεία του χώρου της Νότιας Ανατολής επιδρά ανασταλτικά σε ανησυχητικό βαθμό...

Ανεξάρτητα από τις εν μέρει σημαντικές υλικές ζημιές λόγω της καταστροφής μηχανών, εργαλείων και μεταφορικών μέσων και λόγω του ότι παίρνουν μαζί τους εκρηκτικές ύλες, ζώα μεταφοράς, τρόφιμα και χρήματα, οι επιθέσεις των συμμοριτών συνδέονται σχεδόν χωρίς εξαίρεση και με μεγάλες απώλειες στην εξόρυξη... Από τα μεταλλωρυχεία του χώρου της Νότιας Ανατολής, ιδιαίτερα στα μεταλλεία χρωμίου, που κατέχουν ιδιαίτερη θέση σαν μοναδική πηγή πρώτης ύλης, πρέπει να απαιτηθούν τα μέγιστα λόγω της σημαντικά αυξημένης ανάγκης της γερμανικής βιομηχανίας εξοπλισμών σε μέταλλα...

Παίρνοντας υπόψη τη σημασία των αναφερθέντων μεταλλευμάτων και των πρώτων ορυκτών υλών για τον χωρίς άλλο αναγκαίο εφοδιασμό της βιομηχανίας εξοπλισμών, παρακαλώ να δημιουργήσετε σύντομα τις προϋποθέσεις για τη λειτουργία

1. Ο Αλμέντινγκερ ήταν προϊστάμενος του τμήματος Εσωτερικού ΙΙ του Επιτελείου του ΓΕΕΒ του Α.Β.
2. Πολεμική Οργάνωση Βουλγαρίας, καλυμμένη υπηρεσία αντικατασκοπείας του Γραφείου του Αρχηγείου της Βέρμαχτ, Αντικατασκοπεία Εξωτερικού.

των αναφερθέντων κλάδων εξόρυξης· αυτές θα έπρεπε να συνίστανται στην ειρηνοποίηση της ευρύτερης περιοχής και την εξασφάλιση των δρόμων μεταφοράς καθώς και στην προστασία των επιχειρήσεων εναντίον επιθέσεων συμμοριών και, χωρίς υπερβολικές αξιώσεις, εναντίον αεροπορικών επιθέσεων κατά ιδιαίτερα αξιόλογων επιχειρήσεων.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 43.165

99. Για 1 νεκρό και 4 τραυματίες Γερμανούς=149 εκτελέσεις και 3 χωριά της Πύλου στις φλόγες

(Από την ημερήσια αναφορά του Στρατιωτικού Διοικητή Ελλάδας στον Στρατιωτικό Διοικητή Ν.Α. Ευρώπης, 9 Φλεβάρη 1944)

...Στις 8.2.44: Επίθεση συμμοριτών εναντίον 2 φορτηγών αυτοκινήτων του Ναυτικού παρά την Πύλο κατά το ταξίδι Καλαμάτα-Πύλου. 1 νεκρός, 3 βαριά τραυματισμένοι, 1 ελαφρά τραυματισμένος. Έγινε απαγωγή 6 ανδρών (σ.σ.: Γερμανών) και 2 ιταλών εθελοντών.

Ο ναυτικός διοικητής Πελοποννήσου[1] διέταξε για εξιλέωση την πυρπόληση 3 γειτονικών χωριών και την εκτέλεση 149 κατοίκων με ντουφεκισμό.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.738

1. Ναυτικός διοικητής από το Σεπτέμβρη 1943 ως το Σεπτέμβρη 1944 ήταν ο πλοίαρχος Χορστ Γκέρλαχ.

100. Στρατηγός Μπρόιερ: Μεταφέρετε στα φορτηγά αυτοκίνητα πολλές Κρητικοπούλες σαν ομήρους

(Από τη διαταγή του στρατηγού των αλεξιπτωτιστών Μπρούνο Μπρόιερ, 10 Φλεβάρη 1944)

* * *

1. Τις τελευταίες μέρες πλήθυναν σε ανυπόφορο βαθμό οι ύπουλες συμμορίτικες επιθέσεις εναντίον γερμανικών φορτηγών αυτοκινήτων. Απαιτούνται αυστηρά μέτρα για την αποφυγή κι άλλων δικών μας απωλειών.

2. Απ' αυτή τη στιγμή τα φορτηγά αυτοκίνητα θα κυκλοφορούν μόνο με συνοδεία. Η δύναμη της συνοδείας θα είναι τέτοια ώστε οι ένοπλοι στρατιώτες να αποτελούν τουλάχιστον έναν ουλαμό και πολλά πολυβόλα να προστατεύουν τη φάλαγγα...

3. Απ' αυτή τη στιγμή σε όλες τις φάλαγγες θα παίρνονται μαζί νέες Ελληνίδες σε μεγάλο αριθμό και θα μοιράζονται στα αυτοκίνητα. Η επιλογή των κοριτσιών (σ.σ.: θα γίνεται) με διαταγή αξιωματικού (τουλάχιστο διοικητή λόχου), ιδιαίτερα από στρώματα του πληθυσμού, που είναι εύπορα, είναι συγκρατημένοι απέναντι στη γερμανική δύναμη κατοχής ή είναι γνωστοί αγγλόφιλοι, κόρες ανώτερων κληρικών, γιατρών, δικηγόρων κλπ. Σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να χρησιμοποιηθούν (σ.σ.: σαν όμηροι πάνω στα φορτηγά αυτοκίνητα) μέλη γερμανόφιλων οικογενειών. Η σύλληψη των κοριτσιών να γίνεται χωρίς καμιά διάκριση...

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 3.379

101. Ο φον Γκρέβενιτς για τη Μάχη της Κοκκινιάς

(Από το τηλεγράφημα του Κουρτ-Φριτς φον Γκρέβενιτς προς τον Χέρμαν Νοϊμπάχερ, 8 Μάρτη 1944)

Η κομμουνιστική προπαγάνδα και η αυξανόμενη οικονομική ανέχεια οδήγησαν στις ακόλουθες απεργιακές κινητοποιήσεις:

1. Στις 4 Μάρτη από τους 8.000 απασχολούμενους στους κρατικούς σιδηροδρόμους απήργησαν επί μια μέρα οι 2.500... Ο στρατιωτικός διοικητής (σ.σ.: εννοεί τον πτέραρχο Σπάιντελ) θα διατάξει να συλλάβουν αύριο 200 απεργούς, θα προσπαθήσει να εξευρεθούν οι αρχηγοί και σχεδιάζει μερικές θανατικές καταδίκες με βάση τη διαταγή για απαγόρευση απεργιών σε ζωτικής σημασίας επιχειρήσεις.

2. Στις 6 Μάρτη (σ.σ.: έγινε) απεργία και παρεμπόδιση εισόδου στο εργοστάσιο σιγαρέτων Παπαστράτος και σ' άλλες πολλές μικρές επιχειρήσεις από απεργούς. Σαν απάντηση έγιναν σήμερα στον κομμουνιστικά μολυσμένο συνοικισμό Νέα Κοκκινιά μπλόκα με χρησιμοποίηση Ευζώνων[1], ενισχυμένων από τη γερμανική αστυνομία. Αυτά οδήγησαν σε μάχες εναντίον ενόπλων κομμουνιστών, πιθανώς και ανταρτών. Από την αντίπαλη πλευρά (σ.σ.: έπεσαν) από 800 αντάρτες ένας αρχηγός και 15 άνδρες, 216 πιάστηκαν αιχμάλωτοι. Από τους Ευζώνους έπεσε ένας διοικητής.

Στις επόμενες μέρες υπολογίζεται ότι θα γίνουν νέες προσπάθειες για μερικές απεργίες. Ο στρατιωτικός διοικητής και η κυβέρνηση, που είναι αισιόδοξη, ελπίζουν να ρυθμίσουν την κατάσταση με εκφοβιστική αυστηρότητα...

Πολιτικό Αρχείο του υπουργείου Εξωτερικών της Βόννης, Ειδικός Πληρεξούσιος Νότιας Ανατολής, τόμος 1, Φύλλο 228

1. Κάνοντας κατάχρηση του ονόματος των Ευζώνων, οι έλληνες συνεργάτες των Γερμανών ονόμασαν έτσι και τη δύναμη των ταγματασφαλιτών που συγκροτήθηκαν από το διοικητή των Ες-Ες και των γερμανικών αστυνομικών δυνάμεων στην Ελλάδα. Οι άνδρες των «Ταγμάτων Ασφαλείας» είχαν τεθεί τυπικά υπό τις διαταγές της κυβέρνησης της Αθήνας, αλλά ουσιαστικά έπαιρναν διαταγές κι από τα γερμανικά Ες-Ες, που τις εκτελούσαν με ιδιαίτερο ζήλο.

102. Και πάλι εκτέλεση κομμουνιστών στη Σπάρτη

(Από αναφορά του συνταγματάρχη Κουρτ φον Γκάιτνερ, επιτελάρχη στο αρχηγείο Ν.Α. Ευρώπης, προς τον Στρατιωτικό Διοικητή Ν.Α. Ευρώπης, 13 Μάρτη 1944)

...Στην οδό Σπάρτης-Τρίπολης έγινε επίθεση εναντίον φάλαγγας φορτηγών αυτοκινήτων. 18 άνδρες της Βέρμαχτ νεκροί, 25 βαριά τραυματίες, 19 ελαφριά και 6 έλληνες τραυματίες. Σαν εξιλέωση (σ.σ.: κηρύχθηκε) κατάσταση έκτακτης ανάγκης στη Νότια Πελοπόννησο. Ντουφεκισμός 200 κομμουνιστών ομήρων...

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.739

103. Κι άλλο αίμα πατριωτών στην Πελοπόννησο

(Αναφορά του Τμήματος «Κατάσταση του Εχθρού» της στρατιωτικής διοίκησης Ελλάδας προς τον Στρατιωτικό Διοικητή Ν.Α. Ευρώπης, 15 Μάρτη 1944)

Οι απώλειες σε νεκρούς κατά την επίθεση νότια της Τρίπολης (βλέπε βραδινή αναφορά της 12.3.44)[1] ανήλθαν σε 21. Σαν μέτρο εξιλέωσης διατάχθηκε:

1. Ντουφεκισμός 200 ομήρων (συνυπεύθυνων από το χώρο της επίθεσης).
2. Κάψιμο 10 χωριών (διαπιστώθηκε ότι είναι εστίες συμμοριών στο χώρο της επίθεσης).
3. Περιορισμός της άδειας εξόδου (σ.σ.: των κατοίκων) στο χώρο της επίθεσης από τις 9-12 π.μ. καθημερινά και ως τις 22.3.1944.
4. Απαγόρευση της διέλευσης όλων των αυτοκινήτων από το χώρο της επίθεσης. Εξαίρεση για αυτοκίνητα του ΔΕΣ (σ.σ.: Διεθνούς Ερυθρού Σταυρού) και αυτοκίνητα που εφοδιάζουν ζωτικής σημασίας εργοστάσια και την πόλη της Αθήνας.
5. Δημιουργία απαγορευτικής ζώνης 2 χλμ. από τις δύο πλευρές της οδού Τρίπολης-Σπάρτης με απειλή χρήσης όπλων χωρίς διάκριση.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.738

1. Τμήματα του ΕΛΑΣ είχαν εξοντώσει στην οδό Σπάρτης-Τρίπολης φάλαγγα φορτηγών αυτοκινήτων της Βέρμαχτ.

104. Δύο έλληνες αυτόπτες μάρτυρες του εγκλήματος της Κλεισούρας[1]

(Στις 20 Απρίλη 1944 παρουσιάστηκαν στο Γενικό Προξενείο της Θεσσαλονίκης οι Σπύρος Παπαχρήστου και Νικόλαος Μάνος και έκαναν την εξής κατάθεση)

Την Τετάρτη, 5 Απρίλη, οι κάτοικοι του χωριού, και μαζί τους κι εμείς, όταν ξυπνήσαμε διαπιστώσαμε ότι έξω από το χωριό ήταν αντάρτες... Οι αντάρτες αποχώρησαν προς την κατεύθυνση του Προφήτη Ηλία, πλησιάζοντας τα κράσπεδα του χωριού Κλεισούρα. Όταν αποχώρησαν και οι σκοποί γύρω απ' το χωριό, οι άνδρες κάτοικοι έφυγαν για να βρουν καταφύγιο στο μοναστήρι και σ' ένα γειτονικό βουλγαρικό χωριό. Αμέσως μετά απ' αυτό μπήκαν στην Κλεισούρα οι Βούλγαροι μαζί μ' ένα γερμανικό τμήμα. Είχαν έλθει από το χωριό Βέργα. Στο μεταξύ η ώρα είχε γίνει 2 μ.μ. Άρχισαν έρευνες στα σπίτια που έγιναν χωρίς επεισόδια. Λίγη ώρα αργότερα ακούστηκαν στην κατεύθυνση του δάσους πολυβολισμοί. Κατά τις 3.30 μ.μ. έφτασε από το Αμύνταιο μια φάλαγγα 25 περίπου φορτηγών.

Παρά το γεγονός ότι το χωριό ήταν εντελώς ήσυχο, άρχισαν αμέσως οι εκτελέσεις. 5 άνδρες, ανάμεσά τους τρεις γέροντες, που οδηγούσαν τους Γερμανούς μέσα στο χωριό αφέθηκαν ελεύθεροι και ντουφεκίστηκαν πισώπλατα. Γυναίκες και παιδιά εκτελέστηκαν μέσα στα σπίτια και σε αυλές. Στα σπίτια έβαλαν φωτιές... Το τμήμα αποχώρησε κατά τις 7.30 μ.μ. Ο παπάς του χωριού κι η γυναίκα του ντουφεκίστηκαν πάνω στο δρόμο κοντά στο σπίτι τους[2].

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 1.847

1. Η διαταγή για το σφαγιασμό των κατοίκων δόθηκε από τον Σταντάρτενφύρερ των Ες-Ες (= βαθμός συνταγματάρχη) Καρλ Σίμερς, διοικητή του 7ου Συντάγματος και αναπληρωτή διοικητή της 4ης αστυνομικής θωρακισμένης Μεραρχίας Γρεναδιέρων.

2. Ο Νοϊμπάχερ στο τηλεγράφημά του προς τον Ρίμπεντροπ στις 15 Μάη 1944 ανεβάζει τον αριθμό των σφαγιασθέντων σε 215, ανάμεσά τους 9 βρέφη, 63 παιδιά και 39 γέροι-γριές. ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 10.501. Δημοσιεύτηκε στο ADAP, σειρά 5, τόμος VIII - 1.5.1944 ως 8.5.1945 - Αρ. ντοκ. 27, σελ. 54 και συνέχεια.

105. Στρατηγός Φέλμπερ: Μεγαλύτερες τώρα οι επιχειρήσεις των ανταρτών

(Από την έκθεση του Χανς Φέλμπερ, στρατηγού του πεζικού, Διοικητή Νότιας Ανατολής προς το Α.Β., 23 Απρίλη 1944, για την κατάσταση στις κατεχόμενες χώρες της Ν.Α. Ευρώπης)

...Η διάθεση και η δραστηριότητα των κυβερνήσεων και του πληθυσμού σ' ολόκληρο το χώρο της Νότιας Ανατολής επηρεάζεται ισχυρά από τη στρατιωτική κατάσταση στην Ανατολή (σ.σ.: στο σοβιετικογερμανικό μέτωπο) από τις καθημερινές επιδείξεις της συμμαχικής υπεροχής στον αέρα και από την προσμονή μιας σύντομα επικείμενης εισβολής στη Γαλλία με αποβάσεις στα Βαλκάνια.

Ο στρατιωτικά οργανωμένος κομμουνισμός μετά από τις αποτυχίες του το χειμώνα αρχίζει να δραστηριοποιείται και πάλι. Αυτό όμως φέρνει στο προσκήνιο, ιδιαίτερα στη Σερβία, την Αλβανία, το Μαυροβούνιο, εν μέρει και στην Ελλάδα, εθνικές δυνάμεις. Η επιδιωκόμενη από τους συμμάχους ένωση των εθνικών και κομμουνιστικών ανταρτικών ομάδων δεν έγινε μέχρι τώρα. Η οικονομική ανέχεια σε μερικές περιοχές (Νότια Αλβανία, Μαυροβούνιο, Δαλματία) έφτασε τα όρια της πείνας.

Ι. Πολιτική κατάσταση

α) Σερβία

Υπό την πίεση των κόκκινων δυνάμεων που εισέδυσαν στη Νότια Σερβία αυξήθηκε πάλι η ετοιμότητα όλων των εθνικόφρονων δυνάμεων να αρχίσουν τον αγώνα κατά του κομμουνισμού υπό την καθοδήγηση της δύναμης κατοχής...

Η εξέλιξη αυτή βρήκε την έκφρασή της στο γεγονός ότι στη Νότια Σερβία Γερμανοί, σερβικά σώματα εθελοντών και Τσέτνικοι του Δ.Μ. (σ.σ.: του Δράγα Μιχαήλοβιτς) πολεμάνε χέρι με χέρι.

Ωστόσο αυτή η ευνοϊκή εξέλιξη για τη δύναμη κατοχής εμποδίζεται σοβαρά από την κατάσταση στο Ανατολικό Μέτω-

πο και τις σχεδόν καθημερινές επιδείξεις της εχθρικής υπεροχής στον αέρα...

β) Κροατία

Στην Κροατία φαίνεται ότι στην κατάσταση των εξεγερμένων και των συμμοριών επήλθε μια ορισμένη ελάφρυνση. Κέντρο βάρους της δραστηριότητας (είναι) οι σιδηρόδρομοι, προπαντός ο κύριος σιδηρόδρομος Άγκραμ-Βελιγραδίου όπου μέσα σε 24 ώρες σε ένα τμήμα της γραμμής σημειώθηκαν 220 εκρήξεις...

γ) Αλβανία

Η εσωτερική πολιτική κατάσταση οξύνθηκε τελευταία. Σε μια συνομιλία με τον γερμανό στρατηγό στην Αλβανία[1] στις 16.4. οι υπουργοί (σ.σ.: Αλβανοί) των Εξωτερικών[2] και Εσωτερικών[3] ζήτησαν ενίσχυση της αλβανικής εκτελεστικής εξουσίας, βοήθεια κατά της πείνας στη Νότια Αλβανία, συμπαράσταση για την αύξηση των αλβανικών κρατικών εσόδων, διάθεση μιας τηλεγραφικής γραμμής Τίρανα-Πρίζρεν. Ο υπουργός Εσωτερικών Ντέβα, που ως τώρα εργάστηκε ανεπιφύλακτα για τη Γερμανία, φαίνεται να εντυπωσιάζεται από τις οικονομικές δυσκολίες...

δ) Ελλάδα

Η παραπέρα όξυνση της οικονομικής κατάστασης αυξάνει την εξαθλίωση και τη δυσαρέσκεια του πληθυσμού και ευνοεί την κομμουνιστική υπονομευτική δουλειά, ιδιαίτερα ανάμεσα στον εργαζόμενο πληθυσμό των μεγάλων πόλεων. Η κομμουνιστική καθοδήγηση του απεργιακού κινήματος στην Αθήνα-Πειραιά είναι αποδειγμένη. Παρ' ότι εδώ τα οικονομικά κίνητρα παίζουν πρωταρχικό ρόλο, σιγά-σιγά όμως κερδίζουν σε σημασία οι πολιτικοί κομμουνιστικοί στόχοι... Έντονη στρατιωτική επέμβαση κατάπνιξε τα απεργιακά κινήματα το Μάρτη και τις προθέσεις διαδηλώσεων στην ελληνική Εθνική Γιορτή (25.3.).

---

1. Γερμανός Πληρεξούσιος στρατηγός στην Αλβανία ήταν από 8 Σεπτέμβρη 1943 ως 31 Μάη 1944 ο στρατηγός του πυροβολικού Τέοντορ Γκάιμπ.
2. Μεμέτ Κόνικα.
3. Καφέρ Ντέβα.

Η πολεμική κατάσταση στην Ανατολή επιδρά δυσμενώς στη στάση του πληθυσμού και οξύνει την επιφυλακτικότητά του για μια ανοιχτή πολιτική δραστηριότητα υπέρ της Γερμανίας.

ΙΙ. Κατάσταση του εχθρού

α) Σερβία

...Το εθνικό κίνημα εξέγερσης[1] δεν αποτελεί προς το παρόν ούτε στρατιωτικά ούτε πολιτικά κίνδυνο για τη δύναμη κατοχής. Αντίθετα ο Τίτο έχει αρχίσει τον αποφασιστικό αγώνα για την κατοχή της Σερβίας κι έτσι για μια κομμουνιστική Βαλκανική Ομοσπονδία με όλα τα μέσα και με τη συμμαχική πολιτική και στρατιωτική υποστήριξη. Επίσης και αρχικές αποτυχίες του δεν θα τον εμποδίσουν να προσπαθεί συνέχεια την πραγματοποίηση αυτού του στόχου...

γ) Μαυροβούνιο

α) Οι συμμορίες αφού σημειώθηκε βελτίωση του καιρού πιέζουν ισχυρότερα, ιδιαίτερα προς το Ντανίλοβγκραντ και την Ποντγορίκα καθώς και στους δρόμους Ποντγορίκα-Νίκσιτς και Ποντγορίκα-Τσετίνιγε. Οι γερμανικές επιχειρήσεις έχουν μόνο πρόσκαιρη επιτυχία...

δ) Αλβανία

Η τωρινή κατάσταση των συμμοριών χαρακτηρίζεται από συγκέντρωση των κύριων δυνάμεων στην Κεντρική Αλβανία, στα βουνά Μόκρα-Γκόρα και μια αυξημένη δραστηριότητα στο χώρο νοτιοανατολικά της Αυλώνας (νέο απόσπασμα των Άγγλων).

ε) Ελλάδα

...Δυνάμωμα της δραστηριότητας των συμμοριτών. Καλύτερη ηγεσία, ενεργητικότερη πραγματοποίηση (σ.σ.: επιχειρήσεων), πιο αυστηρή δομή. Εμφάνιση συμμοριών και σε περιοχές που ίσχυαν ως τώρα σαν ειρηνοποιημένες. Μεγαλύτερες επιχειρήσεις είναι συχνότερες από πριν, όταν γίνονται γερμανικές επι-

1. Εδώ εννοεί τα «εθνικόφρονα» τμήματα του Δράγα Μιχαήλοβιτς, τους «Τσέτνικους».

θέσεις. Πολλαπλασιασμένες επιθέσεις εναντίον γραμμών ανεφοδιασμού, ιδιαίτερα κατά των σιδηροδρόμων. Αυξημένη ναρκοθέτηση των δρόμων και ανατινάξεις... Κέντρα βάρους των συμμοριών: Πελοπόννησος, Εύβοια, χώρος γύρω από το Καρπενήσι (βουνά της Πίνδου) και τελευταία οι βουλγαροαλβανικές συνοριακές περιοχές.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.739

106. Γκρέβενιτς: Εκατοντάδες Εβραίοι της Κρήτης «χάνονται» στη μέση του δρόμου

(Από το έγγραφο του Κουρτ-Φριτς φον Γκρέβενιτς προς το υπουργείο Εξωτερικών, 28 Ιούνη 1944)

***

Σύμφωνα με αναφορά του διοικητή της Ασφάλειας[1] πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια της μεταφοράς όλων των ελλήνων Εβραίων από την Ελλάδα στις 21 αυτού του μήνα η τελευταία αποστολή. Μ' αυτήν μεταφέρθηκαν στο Ράιχ πάνω από 2.000 Εβραίοι, από τους οποίους οι 1.900 προέρχονται από την Κέρκυρα. Οι πριν λίγο συγκεντρωθέντες έλληνες Εβραίοι της Κρήτης, περισσότερες εκατοντάδες, χάθηκαν στο δρόμο από την Κρήτη στην ηπειρωτική Ελλάδα από εχθρική ενέργεια[2]...

ΚΚΑ Πότονταμ, αρ. φιλμ 8.479

---

1. Διοικητής Ασφάλειας στην Ελλάδα από την 1 Νοέμβρη 1943 ως το τέλος του πολέμου ήταν ο σταντάρτενφύρερ των Ες-Ες και συνταγματάρχης της Αστυνομίας Βάλτερ Μπλούμε.

2. Ο Γκρέβενιτς δεν αναφέρει τον τρόπο που «χάθηκαν» οι μεταφερόμενοι από την Κρήτη Εβραίοι. Το πιθανότερο είναι ότι οι γερμανοφασίστες, όπως είχαν κάνει σε παρόμοιες περιπτώσεις σε άλλες κατεχόμενες χώρες, βύθισαν το πλοίο με όλους τους επιβάτες του στο δρόμο από την Κρήτη προς τον Πειραιά ή τη Θεσσαλονίκη.

107. Το μεταλλείο της Λάρυμνας αχρηστεύεται για την πολεμική βιομηχανία του Ράιχ

(Από το έγγραφο του Τέομπαλντ Κάιζερ, αναπληρωτή του Γενικού Πληρεξούσιου για τα μεταλλεία της Ν.Α. Ευρώπης, προς το υπουργείο Εξοπλισμών και Πολεμικής Παραγωγής, 29 Ιούνη 1944)

Μια εξέταση των ζημιών, που προξενήθηκαν από τους αντάρτες στο μεταλλείο της Λοκρίδας, από την Εταιρία Κρουπ ή από τον πληρεξούσιό μου για την Ελλάδα[1] δεν είναι δυνατή, μια και η περιοχή των μεταλλείων που είναι μολυσμένη από τις συμμορίες, εδώ και μήνες δεν μπορεί να πατηθεί από κανένα Γερμανό. Σύμφωνα με πληροφορία ελλήνων υπαλλήλων του μεταλλείου οι συμμορίες μετά την επιδρομή στις 27.4. προξένησαν κι άλλες ζημιές. Οι εγκαταστάσεις της επιχείρησης λεηλατήθηκαν και οι στοές στο μεγαλύτερό τους μέρος ανατινάχθηκαν. Το κυλιόμενο υλικό μετά την ανατίναξη μιας γέφυρας ρίχτηκε στον κρατήρα, που προξενήθηκε από την ανατίναξη, και η γέφυρα φόρτωσης στο λιμάνι της Λάρυμνας καταστράφηκε τελείως.

Αν αυτή η είδηση, που για την εξέτασή της πήρε εντολή ο Πληρεξούσιος μεταλλείων στην Ελλάδα, είναι εντελώς σωστή, τότε δεν μπορεί να γίνει σκέψη ούτε για επανάληψη της μεταλλευτικής επιχείρησης ούτε για φόρτωση των 4.360 τόνων μεταλλεύματος, που βρίσκονται στο λιμάνι της Λάρυμνας σε μεγαλύτερα πλοία με τη βοήθεια της γέφυρας φόρτωσης. Μικρότερα ιστιοφόρα ως 20 τόνους θα μπορούσαν, έστω και με δυσκολία, να φορτωθούν, αλλά σε κάθε τέτοια φόρτωση θα πρέπει να αναμένονται παρενοχλήσεις.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 43.171

1. Υποπλοίαρχος φον Μπόλφρας.

108. Στρατηγός Άουγκουστ Βίντερ: Συμφωνία με τον Ζέρβα

(Από την ένορκη δήλωση του Άουγκουστ Βίντερ, πρώην επιτελάρχη της Ομάδας Στρατιών Ε, στο αμερικανικό Στρατοδικείο της Νυρεμβέργης V[1], 22 Σεπτέμβρη 1947)

...Όταν το Μάη 1944 επισκέφθηκα υπηρεσιακά το στρατηγό Λαντς στα Γιάννενα και πήγαμε με το αυτοκίνητο στο δρόμο Ιωαννίνων-Άρτας χωρίς συνοδεία, ο στρατηγός Λαντς, σε ερώτησή μου για την ασφάλεια των Γερμανών, παρατήρησε ότι αυτή δεν είναι εδώ πια αναγκαία, μια και ο στρατηγός Ζέρβας έχει αναλάβει την ασφάλεια του δρόμου κι από πολύ καιρό δεν έχει συμβεί καμιά επίθεση... Ο στρατηγός Λαντς έκφρασε την ικανοποίησή του ότι πέτυχε μια σιωπηρή συμφωνία[2] πράγμα που εδώ ήταν φανερό. Η συμφωνία αυτή προχωρούσε τόσο πολύ που την άνοιξη του 1944 πραγματοποιήθηκε ένας κοινός επιχειρησιακός σχεδιασμός μεταξύ του 22ου Ορεινού Σώματος Στρατού και του Ζέρβα. Θυμάμαι ότι γι' αυτό (σ.σ.: το σκοπό) μονάδες της 104ης Μεραρχίας Κυνηγών ανάλαβαν στο χώρο βορειοανατολικά της Άρτας την κάλυψη μιας επιθετικής επιχείρησης που θα έκανε ο Ζέρβας κατά των κομμουνιστών (ΕΛΑΣ).

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 53.312

1. Το Στρατοδικείο αρ. V δίκασε, μεταξύ άλλων, την περίπτωση 7 στρατηγών της Βέρμαχτ, που έδρασαν σε κατεχόμενες χώρες της Ν.Α. Ευρώπης.

2. Οι διαπραγματεύσεις για τη συμφωνία άρχισαν τον Οκτώβρη 1943 και η συμφωνία έκλεισε στις 9 Φλεβάρη 1944. Εκτός από υποχρεώσεις ανακωχής, η συμφωνία περιλάμβανε όρους για τον κοινό αγώνα κατά του ΕΛΑΣ (ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.457).

109. Ο αντιστράτηγος Σόιερλεν σκόπευε να συλλάβει και να στείλει στη Γερμανία χιλιάδες Αθηναίους

(Η υπηρεσία της Αθήνας του Ειδικού Πληρεξούσιου του υπουργείου Εξωτερικών για τη Ν.Α. Ευρώπη έστειλε στις 5 Ιούλη 1944 στον Χέρμαν Νοϊμπάχερ τηλεγράφημα, όπου ανάμεσα στ' άλλα αναφέρει:)

...Ο Στρατιωτικός Διοικητής Ελλάδας[1] με παρακάλεσε σήμερα να σας αναφέρω ότι σκοπεύει, σαν μέτρο ασφάλειας εναντίον εσωτερικών ταραχών στην Αθήνα, σε περίπτωση (σ.σ.: συμμαχικής) εισβολής, να διατάξει από τώρα την προληπτική σύλληψη από κομμουνιστικές αθηναϊκές συνοικίες όλων των ανδρών ηλικίας μεταξύ 16 και 50 χρόνων, εφόσον δεν εργάζονται για τη γερμανική Βέρμαχτ ή άλλα γερμανικά συμφέροντα, και να τους στείλει αμέσως για δουλειά στη Γερμανία.

Το μέτρο, είπε, το συζήτησε εδώ την 1 Ιούλη με το στρατάρχη φον Βάικς και τον αντιστράτηγο Λερ, ο οποίος το χαρακτήρισε αξιόλογο.

Πολιτικό Αρχείο του υπουργείου Εξωτερικών της Βόννης, Ειδικός Πληρεξούσιος για τη Νότια Ανατολή, τόμ. 1, φύλλο 110.

1. Στρατιωτικός Διοικητής Ελλάδας από 1 Ιούνη ως 5 Σεπτέμβρη 1944 ήταν ο αντιστράτηγος Χάιντς Σόιερλεν.

110. Ο στρατάρχης φον Βάικς για τη σφαγή του Διστόμου

(Ο στρατάρχης Μαξιμίλιαν φον Βάικς πληροφόρησε στις 16 Ιούλη 1944 το ηγετικό επιτελείο του Στρατηγείου της Βέρμαχτ με το τηλέτυπο για τη σφαγή του Διστόμου. Ο Βάικς αναφέρει:)

...Σε μάχη με συμμορίες στην οδό Λιβαδειάς-Άμφισσας στις 10.6. έγινε, σύμφωνα με αναφορά του 7ου Θωρακισμένου Συντάγματος Γρεναδιέρων των Ες-Ες και της Αστυνομίας, επίθεση κατά του χωριού Διστόμου και μετά την εκκαθάριση του χωριού μετρήθηκαν 250-300 νεκροί ύποπτοι συμμορίτες και μέλη συμμοριών. Σύμφωνα με ταυτόχρονα υποβληθείσα αναφορά του υπαξιωματικού της ομάδας 510 της Μυστικής Στρατονομίας, που πήρε μέρος στην ενέργεια, η άφιξη στο Δίστομο έγινε χωρίς επεισόδια, ενώ η μάχη με τη συμμορία έγινε κοντά στο Στίρι (5 χλμ. Ν.Α. του Διστόμου). Οι κάτοικοι του Διστόμου εκτελέστηκαν μετά τον τερματισμό της ενέργειας και την επιστροφή της δύναμης από το Στίρι.

Έτσι, αντίθετα από την αναφορά του στρατιωτικού τμήματος, πρόκειται για μέτρο εξιλέωσης...

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 41.342

111. Νοϊμπάχερ: Πληθαίνουν οι επιθέσεις κατά της Βέρμαχτ

(Στις 12 Αυγούστου 1944 ο Χέρμαν Νοϊμπάχερ τηλεγράφησε στο υπουργείο Εξωτερικών ανάμεσα στ' άλλα:)

Η κατάσταση στην Ελλάδα τόσο στον πολιτικό όσο και στον γενικό οικονομικό και δημοσιονομικό τομέα οξύνθηκε εξαιρετικά.

1. Τα γεγονότα στα κύρια μέτωπα οδήγησαν σε ένταση της δραστηριότητας των κομμουνιστικών συμμοριών και των τρομοκρατικών οργανώσεων. Οι επιθέσεις των συμμοριών κατά της γερμανικής Βέρμαχτ και της Αστυνομίας πληθαίνουν και γίνονται με περισσότερους ανθρώπους και όπλα. Οι μάχες γίνονται εκτενέστερες και για μας όλο και με περισσότερες απώλειες. Ο οπλισμός των κόκκινων ανταρτών, ιδιαίτερα ο εξοπλισμός τους με αυτόματα όπλα και ολμοβόλα, βελτιώνεται συνεχώς και υπερέχει κατά πολύ από τον οπλισμό των εθνικών σχηματισμών που χρησιμοποιούνται από μας...

Στην ίδια την Αθήνα σημειώνονται μέρα-νύχτα πυροβολισμοί...

Τις τελευταίες μέρες έγιναν από την πλευρά μας με συμμετοχή δυνάμεων των Ευζώνων (σ.σ.: Ταγμάτων Ασφαλείας) μπλόκα χωρίς διάκριση. Οι ύποπτοι που συλλαμβάνονται στέλνονται μετά από συνοπτική εξέταση στη Γερμανία για δουλειά. Φυσικά είναι αναπόφευκτο ότι αυτή η μέθοδος έχει σαν αποτέλεσμα τον τελευταίο καιρό και τη συρροή κόσμου προς τις ένοπλες συμμορίες...

ΙΙ. Η πολιτική εξέλιξη που σημειώθηκε πιο πάνω δεν προωθείται μόνο από τα μεγάλα πολεμικά γεγονότα, όπου η ενθάρρυνση του κομμουνισμού από την ως τώρα προέλαση του Κόκκινου Στρατού έχει αποφασιστική σημασία, αλλά κι από την οικονομική εξέλιξη, για τα βασικά προβλήματα της οποίας έχω επανειλημμένα κάνει αναφορές. Τα δημόσια βάρη ενός κράτους, που κατασπαράσσεται από τον συμμορίτικο πόλεμο, με αποδιοργανωμένη, ανίσχυρη διοίκηση με πολύ μειωμένα έσοδα, όπως επίσης και τα εδώ και τέσσερα χρόνια βάρη της κατοχής,

που υπερβαίνουν κατά πολύ την αντοχή της οικονομίας και του νομίσματος, σπρώχνουν τον πληθωρισμό και την καταστροφή της αγοραστικής δύναμης του ελληνικού νομίσματος με προοδευτική ταχύτητα προς τα μπρος.

Πολιτικό Αρχείο του υπουργείου Εξωτερικών της Βόννης, Ειδικός Πληρεξούσιος για τη Νότια Ανατολή, τόμ. 1, φύλλο 74 κ.ε.

112. Αποστολές μεταλλευτικών προϊόντων στη Γερμανία

(Ο Φραντς Νοϊχάουζεν σύνταξε στις 21 Αυγούστου 1944 τον ακόλουθο κατάλογο μεταλλευτικών προϊόντων που μεταφέρθηκαν από τις κατεχόμενες χώρες της Ν.Α. Ευρώπης στη Γερμανία)

Το 1943 μεταφέρθηκαν από τη Σερβία, τη Μακεδονία, την Αλβανία και την Ελλάδα, τα ακόλουθα μεταλλευτικά προϊόντα υπό τη μορφή μετάλλων, εμπλουτισμάτων ή μεταλλευμάτων.

1. Χρυσός	269,5 κιλά
2. Βισμούθιο	25.654 κιλά
3. Μολυβδαίνιο	37.538 κιλά
4. Ασήμι	23.863 κιλά
5. Μόλυβδος	30.978 τόνοι
6. Χαλκός	22.047 τόνοι
7. Χρώμιο	32.437 τόνοι
8. Τσίγκος	7.526 τόνοι
9. Αντιμόνιο	1.085 τόνοι
10. Νικέλιο	494 τόνοι
11. Μαγνησίτης (ακατέργ.)	6.899 τόνοι
12. Μαγνησίτης (καμένος)	3.823 τόνοι
13. Αμίαντος	650 τόνοι
14. Μαρμαρυγία	102 τόνοι
15. Σιδηροπυρίτης	63.876 τόνοι

Για το 1944 διατάχθηκαν από τις υπηρεσίες του Ράιχ μεγαλύτερες ποσότητες εξαγωγής. Ιδιαίτερα για το χρώμιο ορίστηκε σαν καθήκον για το 1944 η εξαγωγή 53.000 τόνων. Το πρόγραμμα εκπληρώθηκε στους πρώτους 7 μήνες του 1944 κατά 140%...

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 17.158

113. Φον Γκρέβενιτς προς Νοϊμπάχερ: Στην Κοκκινιά 100 νεκροί και 3.000 συλλήψεις

(Ο Κουρτ-Φριτς φον Γκρέβενιτς έστειλε στις 25 Αυγούστου 1944 με το τηλέτυπο αναφορά στον Χέρμαν Νοϊμπάχερ, όπου λέει:)

...Από τα μπλόκα που έγιναν τον τελευταίο καιρό στις κομμουνιστικές συνοικίες ιδιαίτερα αιματηρό ήταν το μπλόκο της συνοικίας Νέας Κοκκινιάς: Δίπλα στις 3.000 συλλήψεις, πάνω από 100 κομμουνιστές νεκροί, από τους οποίους τα δύο τρίτα στη μάχη κι ένα τρίτο (σ.σ.: εκτελέστηκαν) σαν εξιλέωση για τραυματία μοίραρχο. Σε διαμαρτυρία κατά της αστυνομικής ενέργειας και της στρατολογίας για αναγκαστική εργασία οι κομμουνιστές κάλεσαν για σήμερα σε γενική απεργία. Κατά τρόπο χαρακτηριστικό η οικονομική ανέχεια δεν έπαιξε κανένα ρόλο σαν απεργιακό σύνθημα. Ο πρωθυπουργός δημοσίευσε χτες, με δική μας συμφωνία, αυστηρή προειδοποίηση προς τους ταραχοποιούς. Γερμανικά κι ελληνικά όργανα ασφάλειας κινητοποιήθηκαν έγκαιρα και δραστήρια. Οι έμποροι αναγκάστηκαν ν' ανοίξουν τα καταστήματά τους...

Πολιτικό Αρχείο του υπουργείου Εξωτερικών της Βόννης, Ειδικός Πληρεξούσιος για τη Νότια Ανατολή, τόμ. 1, φύλλο 60.

114. Χίτλερ προς Βάιχς: Προετοιμάστε εκκενώσεις

(Ο Χίτλερ έδωσε στις 26 Αυγούστου 1944 διαταγή στο στρατάρχη Μαξιμίλιαν φον Βάιχς που ορίζει:)

1. Με την αλλαγή στη Ρουμανία[1] θα επιταχυνθεί πιθανώς και στη Βουλγαρία η εξέλιξη προς την έξοδο από τον πόλεμο. Η Ουγγαρία λόγω των γεγονότων φαίνεται να ζητήσει περισσότερη στήριξη στο Ράιχ. Στην Κροατία δεν διαφαίνεται κατ' αρχήν καμιά αλλαγή της κατάστασης.

Η Βουλγαρία σε πρώτη γραμμή θα επιμείνει στην απόσυρση του σώματος κατοχής από τη Σερβία και της 7ης βουλγάρικης Μεραρχίας από το χώρο της Θεσσαλονίκης και στην εκκένωση του εδάφους της από τον γερμανικό στρατό. Πέρα απ' αυτό είναι δυνατό οι Βούλγαροι κάτω από την εχθρική πίεση να εγκαταλείψουν τον νεοβουλγαρικό χώρο και τη θρακική ακτή.

2. Καθήκον του Αρχηγείου της Νότιας Ανατολής είναι, ακόμα και με την αλλαγμένη πολεμική κατάσταση, να κρατήσει σταθερά στα χέρια του τη σημαντική για την πολεμική οικονομία περιοχή των κεντρικών Βαλκανίων και να διατηρήσει ανοιχτές τις σημαντικότερες συγκοινωνιακές συνδέσεις του χώρου της Νότιας Ανατολής.

3. Οι αναγκαίες δυνάμεις για την εκτέλεση αυτών των καθηκόντων πρέπει να κερδηθούν με μεταφορά των δυνάμεων του Αρχηγείου της Νότιας Ανατολής από τη Νότια και Κεντρική Ελλάδα στους ιδιαίτερα απειλούμενους χώρους των Κεντρικών Βαλκανίων. Προς το σκοπό αυτό θα πρέπει να επιτραπεί η αραίωση των κατοχικών δυνάμεων των νησιών του Ιονίου και του Αιγαίου όπως και των λωρίδων στις ακτές, κατ' αρχήν έξω από τα μεγάλα λιμάνια. Πρέπει να προγραμματίζεται η απόσυρση όλου του στρατού και των εγκαταστάσεων νότια της

1. Στις 25 Αυγούστου 1944 η Ρουμανία κήρυξε τον πόλεμο κατά της Γερμανίας.

γραμμής Κέρκυρας-Ιωαννίνων-Καλαμπάκας-Ολύμπου. Να εξασφαλιστούν η υποδοχή του αποσυρόμενου στρατού και να ληφθούν μέτρα αποκλεισμού αυτής της γραμμής...

MA, WF 10/2.971

115. Συνταγματάρχης Σεβαλερί: Να οπλίσουμε τους εθνικιστές κατά των κομμουνιστών στην Κρήτη

(Ο συνταγματάρχης Μπέρνχαρντ φον ντερ Σεβαλερί, επιτελάρχης της διοίκησης του οχυρού Κρήτη, κράτησε σημείωση για την πρόταση που έκανε στον υποστράτηγο Έριχ Σμιτ-Ρίχμπεργκ[1] κατά τη συνομιλία τους στις 29 Αυγούστου 1944)

...Ο κομμουνισμός στο νησί είναι πολύ καλύτερα οργανωμένος από τις εθνικές δυνάμεις. Μετά από μια εθελοντική εκκένωση του νησιού, αυτοί (σ.σ.: οι κομμουνιστές) θα προσπαθούσαν αμέσως να καταλάβουν την εξουσία. Γι' αυτό διατυπώνεται η παράκληση να εγκριθεί από τώρα κιόλας, όπως ήδη έγινε προσπάθεια με την πρώτη επαφή, η αποκατάσταση σύνδεσης με τις εθνικές δυνάμεις και σε περίπτωση εκκένωσης του νησιού να τις εφοδιάσουμε με όπλα έτσι ώστε να είναι σε θέση να επικρατήσουν απέναντι των κομμουνιστών. Υπό συζήτηση γι' αυτό το σκοπό μπαίνουν ελαφρά όπλα από λεία και πολυβόλα από λεία γαλλικής κατασκευής, που είναι δυσκίνητα...

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.454

1. Αρχηγός του Επιτελείου της Ομάδας Στρατιών Ε.

116. Επείγουσα επιστολή: Μεγάλη σημασία των μεταλλευμάτων για τους εξοπλισμούς της Γερμανίας

(Στις 30 Αυγούστου 1944 ο Όσκαρ Γκάμπελ έστειλε στον ταγματάρχη Καρλ Μπετς, Ομαδάρχη του Γραφείου Εφοδιασμού-Οικονομίας του Α.Β., επείγουσα επιστολή στην οποία έγραφε:)

Τα προϊόντα των μεταλλείων του χώρου της Νότιας Ανατολής έχουν από την άποψη της σημασίας τους για τη γερμανική βιομηχανία εξοπλισμών την ακόλουθη σειρά:

Μεταλλεύματα χρωμίου

Μεταλλεύματα μολυβδαινίου, μεταλλεύματα αντιμονίου, βισμούθιο

Σιδηροπυρίτης

Μεταλλεύματα μολύβδου

Αμίαντος

Βωξίτης (από την Κροατία), μαρμαρυγία

Μεταλλεύματα χαλκού, μεταλλεύματα τσίγκου

Το σημαντικότερο είναι το μετάλλευμα χρωμίου, μια και το χρώμιο μπορεί να αντικατασταθεί σε μικρή έκταση από άλλα μέταλλα για την κατασκευή ευγενούς χάλυβα. Ακόμα και τα μέταλλα για ανταλλαγή σπανίζουν. Δεν υπάρχει στην Ευρώπη *καμιά άλλη δυνατότητα* παραγωγής χρωμίου *εκτός από τα Βαλκάνια...* Γι' αυτό η προστασία των μεταλλευμάτων χρωμίου και της μεταφοράς τους πρέπει να θεωρηθεί από τη γερμανική Βέρμαχτ σαν ένα από τα πιο επείγοντα καθήκοντά της... Μ' αυτά τα κριτήρια για την προστασία των μεταλλωρυχειακών εγκαταστάσεων προκύπτει η ακόλουθη διαβάθμιση των επιμέρους επιχειρήσεων ή περιοχών μεταλλωρυχείων:

1. Μεταλλεία χρωμίου στο χώρο των Σκοπίων και τη Βόρεια Αλβανία. Μια εγκατάλειψη αυτής της περιοχής θα είχε βαρύτατες συνέπειες για τον εξευγενισμό του γερμανικού ατσαλιού.

2. Μεταλλεία χρωμίου του Βαλάντοβο (σιδηροδρομική γραμμή Σκοπίων-Θεσσαλονίκης) και της Νότιας Αλβανίας.

3. Μεταλλεία χρωμίου Κεντρικής Ελλάδας (ορυχείο Δομοκού στη σιδηροδρομική γραμμή Σκοπίων-Αθήνας).

4. Μεταλλεία μολυβδαινίου και μεταλλεία σιδηροπυρίτη Μακατίτσα με εργοστάσιο εμπλουτισμού και ηλεκτρικό εργοστάσιο στη Σουρντούλιτσα...

5. Μεταλλείο αντιμονίου στη Δυτική Σερβία (ορυχεία και μεταλλουργικά εργοστάσια στη Λίσα, στη Ζαγιάτσα και Κρουπάνι).

6. Μεταλλεία μολύβδου, τσίγκου, σιδηροπυρίτη και βισμουθίου στη Τρέπτσα με μεταλλουργική εγκατάσταση.

7. Μεταλλείο χαλκού και σιδηροπυρίτη στο Μπορ.

8. Μεταλλεία βωξίτη και μεταφορές βωξίτη στην Κροατία...

9. Μεταλλείο μολύβδου στο Ζλέτοβο.

10. Μεταλλείο σιδηροπυρίτη στο Μαϊντάνπεκ.

11. Μεταλλείο μαρμαρυγίας (Πρίλεπ)

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 10.642

117. Υποστράτηγος Σμιτ-Ρίχμπεργκ: Νομιμόφρονη ως ουδέτερη έναντι των Γερμανών η στάση των εθνικοφρόνων

(Ο υποστράτηγος Έριχ Σμιτ-Ρίχμπεργκ, επιτελάρχης της Ομάδας Στρατιών Ε, στην έκθεσή του προς τον Στρατιωτικό Διοικητή της Ν.Α. Ευρώπης για το δίμηνο Ιούλη-Αυγούστου 1944[1] *έγραφε ανάμεσα στ' άλλα)*

...Ενώ διαρκεί αμετάβλητα η οικονομική κρίση, η πολιτική κατάσταση και η διάθεση του πληθυσμού καθορίζεται περισσότερο από άλλοτε από τις επιπτώσεις των στρατιωτικών γεγονότων στα ευρωπαϊκά μέτωπα. Οι γερμανικές κινήσεις απαγκίστρωσης στην Ανατολή (σ.σ.: σοβιετογερμανικό μέτωπο) και η προέλαση των Αγγλοαμερικανών στη Γαλλία έχουν ενισχύσει στην κοινή γνώμη την αντίληψη ότι ο πόλεμος θα τερματιστεί στο τέλος της χρονιάς με την κατάρρευση της Γερμανίας. Σε συνδυασμό μ' αυτό, η απόπειρα της 20.7. (σ.σ.: η απόπειρα δολοφονίας του Χίτλερ και της ανατροπής του χιτλερικού καθεστώτος από την ομάδα Στάουφενμπεργκ και άλλων, που απότυχε και καταπνίγηκε στο αίμα), παρά την αναγνώριση των γερμανικών αντιμέτρων που ακολούθησαν αμέσως, εκτιμάται σαν σημείο της εσωτερικής αδυναμίας του Ράιχ. Η διακοπή των διπλωματικών σχέσεων της Τουρκίας με τη Γερμανία καθώς και οι διαδιδόμενες από την εχθρική προπαγάνδα ειδήσεις από τα άλλα μέτωπα, τροφοδοτούν και πάλι την ελπίδα για μια σύντομη αποχώρηση του γερμανικού στρατού από την Ελλάδα...

Στο μεταξύ συνεχίζεται η πάλη των διάφορων πολιτικών και κομματικών κατευθύνσεων...

Η εθνικοδημοκρατική κατεύθυνση (ο ΕΔΕΣ), που πολιτικά βρίσκεται στη γραμμή της εξόριστης κυβέρνησης Παπανδρέου, προσπαθεί πάντα να διαβεβαιώσει τη δύναμη κατοχής για τη

1. Η «Έκθεση για την κατάσταση 1c» της Ομάδας Στρατιών Ε έχει ημερομηνία 13 Αυγούστου 1944.

νομιμοφροσύνη της ώστε έτσι άθικτη να προετοιμαστεί για τον επερχόμενο στρατιωτικό και πολιτικό αγώνα για την εξουσία...

Η εγκληματική συμμοριακή δράση έχει προσλάβει άγνωστη ως τώρα διάσταση. Πράξεις δολιοφθοράς κατά των συγκοινωνιακών συνδέσεων, καλά οργανωμένες επιδρομές και επιθέσεις εναντίον βάσεων και χωριών που κατέχονται από δικά μας τμήματα, αποτελούν σχεδόν καθημερινά φαινόμενα...

Ενώ απέναντι στις δικές μας μεγάλες επιχειρήσεις οι συμμορίες τηρούσαν ως τώρα γενικά την τακτική της αποφυγής (σ.σ.: της κατά μέτωπο αντιπαράθεσης), στην επιχείρηση «Οχιά» που γίνεται τώρα προβάλλουν σε υψώματα της κοιλάδας του Σπερχειού ισχυρή αντίσταση υποστηριζόμενη από πυροβολικό και προχωρούν σ' αντεπίθεση. Μια δική μας ισχυρή μαχητική αστυνομική ομάδα περικυκλώθηκε από τις συμμορίες κοντά στις Καρούτες (11 χλμ. δυτικά της Λαμίας) και διαλύθηκε. Στην Αθήνα έγινε δυνατό να διαλυθούν από ελληνικές δυνάμεις (σ.σ: από συνεργάτες των Γερμανών) κομμουνιστικές τρομοκρατικές ομάδες, αφού πρώτα πρόβαλαν σκληρή άμυνα.

Στη Δυτική Ελλάδα ο Ζέρβας συμπεριφέρθηκε απέναντι στη δύναμη κατοχής ουδέτερα και δεν ανταποκρίθηκε στην επιθυμία των συμμάχων να αναλάβει κι άλλες επιθέσεις κατά του γερμανικού στρατού. Δυτικά επέκτεινε το έδαφος της επιρροής του με την κατοχή της Τσαμουριάς... Εναντίον των κομμουνιστικών συμμοριών ο Ζέρβας άρχισε επιθέσεις στη νότια πτέρυγα του μετώπου του Αράχθου και στο δρόμο Ιωαννίνων-Ηγουμενίτσας...

Στην Πελοπόννησο η επιβεβαιωθείσα παρουσία του κομμουνιστή ηγέτη Άρη Βελουχιώτη ενεργοποίησε σημαντικά τη δράση των συμμοριών. Αυτή οδήγησε σε επιθέσεις εναντίον δικών μας φαλάγγων με (σ.σ.: γερμανικές) απώλειες, σε ανατινάξεις στις σιδηροδρομικές γραμμές και σε μάχες διάρκειας με δικά μας καταδιωκτικά αποσπάσματα ή με ελληνικά εθελοντικά τμήματα.

Στην Κρήτη στους νομούς Χανίων, Ρεθύμνου και Ηρακλείου οι δρώντες εθνικά (ΕΟΚ) ενώθηκαν σε εθνικές ομάδες συμμοριών. Ενώ προσωρινά τηρούν ουδέτερη στάση, ταλαντεύο-

νται στη θέση των στόχων τους μεταξύ του αγώνα κατά του κομμουνισμού και της αντίστασης κατά της δύναμης κατοχής, που σ' αυτήν παρασύρονται από άγγλους πράκτορες...

Οι συμμορίες του ΕΛΑΣ αισθάνονται λόγω των τελείως ανεπαρκών αποστολών όπλων και πολεμοφοδίων σε σύγκριση με τον ΕΔΕΣ ότι έχουν σπρωχθεί στο περιθώριο. Ανάλογα τεταμένη είναι η σχέση τους προς τη συμμαχική στρατιωτική αποστολή...

Ο πλούσιος εφοδιασμός σε όπλα, μηχανήματα και εξοπλισμό (σ.σ.: τεχνικό) έκανε δυνατό στον Ζέρβα να συμπληρώσει σημαντικά τις μονάδες του με στρατολογία και να συγκροτήσει νέα συντάγματα και τμήματα πυροβολικού. Η 3η ελληνική Ορεινή Ταξιαρχία, που δήθεν έφτασε από το Κάιρο, πρόκειται να κατανεμηθεί αργότερα στα υπόλοιπα (σ.σ.: εθνικιστικά) τμήματα...

Η διαλυτική δραστηριότητα των συμμοριών εναντίον των ανατολικών ταγμάτων[1] και πρόσφατα και κατά του δικού μας στρατού δυναμώνει κατά κύριο λόγο με προκηρύξεις. Στην Πελοπόννησο τοιχοκολλήθηκαν, από πολλούς αυτόμολους των Ταγμάτων 999[2] με γερμανική στολή, αφίσες και μοιράστηκαν προκηρύξεις με την υπογραφή «Ελεύθερη Γερμανία»...

Με τη διακοπή των διπλωματικών και οικονομικών σχέσεων της Τουρκίας με το Ράιχ θα προκύψει στη γενική στρατιωτική κατάσταση της Ανατολικής Μεσογείου σχετικά και με τις επιπτώσεις σε σύμμαχες χώρες μια, υπό ορισμένες συνθήκες, ριζική αλλαγή. Σε συνδυασμό μ' αυτό οι πολλαπλασιασμένες ειδήσεις για άμεσα επικείμενες εχθρικές επιχειρήσεις κατά των νησιών του Αιγαίου, προπαντός κατά της Ρόδου, φαίνονται, όπως έχουν τα πράγματα, πρόωρες. Οι προϋποθέσεις πάντως

1. Οστ-μπαταγιόνε = ανατολικά τάγματα ήταν τα συνονθυλεύματα Ουκρανών και άλλων προδοτικών στοιχείων από την ΕΣΣΔ κι άλλες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, που είχαν περάσει στην υπηρεσία των γερμανών φασιστών.

2. Στα Τάγματα 999 υπηρετούσαν κατά κανόνα γερμανοί αντιφασίστες, αρκετοί από τους οποίους στην Ελλάδα προσχώρησαν στον ΕΛΑΣ ή πιάστηκαν και εκτελέστηκαν, όπως π.χ. στην Αμαλιάδα.

για τέτοιου είδους επιχειρήσεις είναι από πλευράς στρατού ξηράς αναμφίβολα κάθε στιγμή δοσμένες...

Στην υποτιθέμενη συμμαχική ομάδα δυνάμεων στο χώρο Μπάρι-Τάραντα σημειώθηκε χαλάρωση και ένα μέρος της προσκολλήθηκε στο ιταλικό μέτωπο. Έτσι ο κίνδυνος μιας αποβατικής επιχείρησης μεγαλύτερων διαστάσεων στον αλβανοδυτικοελληνικό χώρο απομακρύνθηκε κατά πολύ. Ανεξάρτητα όμως απ' αυτό διάφορες ειδήσεις υποδηλώνουν ότι ο αντίπαλος δεν εγκατέλειψε τα σχέδιά του για την Ελλάδα, (σχηματισμός ενός Αρχηγείου Αεροπορίας Βαλκανίων) αλλά ότι κατ' αρχήν αυτά τα υπόταξε πιθανά σε υψηλότερες απόψεις (απόβαση στη Νότια Γαλλία)...

Σύμφωνα με την ως τώρα εξέλιξη δεν υπάρχει προοπτική να επιτευχθεί σταθεροποίηση των οικονομικών συνθηκών. Γι' αυτό δεν φαίνεται δυνατή η αντιμετώπιση των κομμουνιστικών διαταραχών στη χώρα με μια οικονομική ώθηση. Η ίδρυση ενός ενιαίου εθνικού μετώπου με προσέλκυση όλων των αντικομμουνιστικών στοιχείων αποτυχαίνει πάντα από τα εγωιστικά συμφέροντα των διάφορων κομμάτων και την έλλειψη της θέλησης των αστικών κύκλων να αποδεχτούν πραγματικά και ανοιχτά μια πολιτική κατεύθυνση. Το εξαιρετικό δυνάμωμα της κομμουνιστικής δραστηριότητας σ' όλα τα πεδία αξίζει ιδιαίτερη προσοχή και απαιτεί επέμβαση χωρίς διάκριση. Εδώ θα αποδειχτεί αναγκαίο να εξεταστούν όλες οι επιθυμίες για συνεργασία κατά του κομμουνισμού που εκφράστηκαν στη δύναμη κατοχής, έστω κι αν δεν εκπηγάζουν πάντοτε από φιλογερμανικά ελατήρια, και να γίνει εκμετάλλευσή τους στον αγώνα κατά του κομμουνισμού. Αλλά μια αποφασιστική επιτυχία μπορεί μόνον τότε να αναμένεται, όταν όλα τα πολιτικά ζητήματα προσαρμοστούν στις στρατιωτικές αναγκαιότητες...

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.454

118. Ο στρατάρχης Βάικς για τις γερμανοαγγλικές διαπραγματεύσεις για την εκκένωση της Ελλάδας

(Στις 2 Σεπτέμβρη 1944 ο στρατάρχης Μαξιμίλιαν φον Βάικς έκανε με το τηλέτυπο αναφορά στον αντιστράτηγο Άλφρεντ Γιοντλ, αρχηγό του Ηγετικού Επιτελείου της Βέρμαχτ. Εκεί έλεγε ανάμεσα στ' άλλα:)

Στον ελληνικό χώρο το Κομμουνιστικό Κόμμα και οι μαχητικοί συμμορίτικοι σχηματισμοί του τελείωσαν τις προετοιμασίες τους για τον αγώνα κατάληψης της εξουσίας... Κατά τις υπάρχουσες ειδήσεις και την πραγματική αγγλική στάση απέναντι στις εθνικιστικές ελληνικές δυνάμεις είναι βέβαιο ότι η Αγγλία δεν θέλει να αποφύγει αυτόν τον αγώνα εξουσίας με τη ρωσική επιρροή, αλλά ότι θέλει να προλάβει τις κομμουνιστικές προθέσεις.

Μ' αυτή την έννοια είναι ζωτικό αγγλικό συμφέρον να πάρει στα χέρια της (σ.σ.: η Αγγλία) τις κατεχόμενες τώρα από τη Γερμανία θέσεις-κλειδιά της Ελλάδας, χωρίς να δημιουργηθεί χρονικό κενό που θα έδινε στις κομμουνιστικές συμμορίες τη δυνατότητα ανατροπής της υπάρχουσας τάξης πραγμάτων και της κατοχής πριν από τους Άγγλους. Η αναγκαιότητα, σε περίπτωση γερμανικής εκκένωσης, να πάρει σταθερά στα χέρια του την Ελλάδα πριν από τους έλληνες κομμουνιστές ή και πριν από τους Ρώσους, είναι το κίνητρο για το Συμμαχικό Στρατηγείο της Μέσης Ανατολής στο Κάιρο. Αυτό εξηγεί την αναγγελθείσα προσφορά συνομιλιών του συνταγματάρχη «Τομ»[1] (σ.σ.: που είναι) στον Ζέρβα και τις βολιδοσκοπήσεις μέσω των ελληνικών καναλιών στην Αθήνα με στόχο να επιτευχθεί μαζί μας μια βραχυπρόθεσμη προθεσμία για την εκκένωση «χέρι με χέρι»[2].

1. Ο συνταγματάρχης Τομ Μπαρνς («Tom») ήταν άγγλος σύνδεσμος αξιωματικός στα τμήματα του Ζέρβα στη βορειοδυτική Ελλάδα.

2. Οι διαπραγματεύσεις με τον «Τομ» έγιναν με διαταγή του διοικητή της Ομάδας Στρατιών Ε από το 22ο Ορεινό Σώμα Στρατού (ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.456).

Ο πρεσβευτής Νοϊμπάχερ, σύμφωνα με τις πολιτικές ειδήσεις που κατέχει, θεωρεί τη δυνατότητα μιας κατ' αρχήν ενημερωτικής συνομιλίας με τον άγγλο εντεταλμένο σαν δοσμένη. Ξεκινώντας από καθαρά στρατιωτικές σκέψεις για την όσο το δυνατό μέγιστη διατήρηση ανθρώπων και υλικού για την επείγουσα χρησιμοποίησή τους, σε σχέση με την όλη κατάσταση, στο χώρο της Μακεδονίας, της Σερβίας και του Δούναβη, θα θεωρούσα μια τέτοια συνομιλία ωφέλιμη...

Γι' αυτό αν ο Φύρερ αποφασίσει την εκκένωση, όπως μου φαίνεται πιθανή μετά τις *παρατηρήσεις του Φύρερ με την ευκαιρία της έκθεσής μου στις 22/23.8.*[1], προτείνω να γίνει εισήγηση στον Φύρερ με το παραπάνω νόημα και να επιτευχθεί εξουσιοδότηση προς τον πρεσβευτή Νοϊμπάχερ, σ' επέκταση της τωρινής εντολής, να διαπιστώσει τις αγγλικές απόψεις και τις δυνατότητες μιας συμφωνίας για εκκένωση «χέρι με χέρι».

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.655

1. Οι υπογραμμισμένες αυτές λέξεις στο πρωτότυπο κείμενο διαγράφηκαν από τον Βάικς ιδιόχειρα κι αντικαταστάθηκαν επίσης με το χέρι με τις λέξεις «ως τώρα εκφράσεις βούλησης» κλπ.

119. Η Ομάδα Στρατιών Ε για τον Ναπολέοντα Ζέρβα

(Στο τηλεγράφημα του Κουρτ-Φριτς φον Γκρέβενιτς προς τον Χέρμαν Νοϊμπάχερ στις 3 Σεπτέμβρη 1944 αναφέρεται:)

Η Ομάδα Στρατιών Ε, Θεσσαλονίκη, δίνει ακριβώς τώρα οδηγίες στον Τύπο ότι πρέπει να σταματήσει κάθε δημοσιογραφική πολεμική κατά του Ζέρβα. Πρωταρχικός στόχος είναι (σ.σ.: κατά την άποψη της Ομάδας Ε) η σύμπραξη όλων των εθνικών δυνάμεων κατά του κομμουνισμού.

Στο σημείο αυτό είναι ενδιαφέρουσα η σημερινή παρατήρηση του έλληνα πρωθυπουργού ότι είναι πεισμένος πως ο Ζέρβας από μόνος του δεν θα μας επιτεθεί, αν με δικές μας μαχητικές ενέργειες δεν τον αναγκάσουμε γι' αυτό, αλλά ότι, όπως μέχρι τώρα, θα κρατήσει τις δυνάμεις του ελεύθερες για τον αγώνα κατά του κομμουνισμού...

Πολιτικό Αρχείο του υπουργείου Εξωτερικών της Βόννης, Ειδικός Πληρεξούσιος για τη Νότια Ανατολή, τόμ. 1, φύλλο 43

120. Ο αρχιδήμιος Σίμανα επαινεί τα Τάγματα Ασφαλείας και τον Παπαδόγγονα

(Ο Κουρτ-Φριτς φον Γκρέβενιτς έστειλε στις 9 Σεπτέμβρη 1944 στον Χέρμαν Νοϊμπάχερ τηλεγράφημα για να του αναγγείλει ανάμεσα στ' άλλα:)

Πελοπόννησος: Δύση και Νότος εκκενώθηκε. Ο ανώτερος αρχηγός των Ες-Ες και της Αστυνομίας[1], που μόλις επέστρεψε από εκεί, ανακοίνωσε σήμερα λεπτομέρειες: Ο γερμανικός στρατός εκκενώνει αυτές τις μέρες την Τρίπολη... Για την ασφάλεια των γερμανικών κινήσεων απαγκίστρωσης από τις κομμουνιστικές συμμορίες χρησιμοποιούνται ελληνικοί σύνδεσμοι, δηλαδή Τάγματα Ευζώνων στον Πύργο και το Ναύπλιο, στον οποίο παραμένει ακόμα γερμανός αξιωματικός σύνδεσμος με το 68ο Σώμα Στρατού, με τμήματα στις παράκτιες πόλεις Γύθειο, Καλαμάτα και Κυπαρισσία και στις πόλεις στην ενδοχώρα Σπάρτη και Μελιγαλά. Ο αστυνομικός αρχηγός είναι θετικά εντυπωσιασμένος από την πίστη τους και την αγωνιστική τους θέληση. Με την Καλαμάτα πάντως διακόπηκε η επικοινωνία.

Εκπληρώνουν τα καθήκοντά τους για την προστασία της γερμανικής Βέρμαχτ καλά και αιτιολογούν έτσι ολοκληρωτικά την πολιτική που ακολουθεί ο Ειδικός Πληρεξούσιος για τη χρησιμοποίηση εθνικών μαχητικών συνδέσμων.

Πολιτικό Αρχείο του υπουργείου Εξωτερικών της Βόννης, Ειδικός Πληρεξούσιος για τη Νότια Ανατολή, τόμ. 1, φύλλο 16

1. Ανώτερος Αρχηγός των Ες-Ες και της Αστυνομίας στην Ελλάδα από 9 Νοέμβρη 1943 ως το τέλος του πολέμου ήταν ο διαβόητος αιμοσταγής δήμιος των Ες-Ες και αντιστράτηγος της Αστυνομίας Βάλτερ Σίμανα. Από τις 5 Σεπτέμβρη 1944 ήταν ταυτόχρονα και Στρατιωτικός Διοικητής Ελλάδας.

121. Τελική έκθεση για τη συνολική μεταφορά ελληνικών μεταλλευμάτων στη Γερμανία

(Η τελική έκθεση της Ομάδας Μεταλλείων του Επιτελείου Εφοδιασμού-Οικονομίας Ελλάδας[1] προς το Γραφείο Πολεμικής Οικονομίας του Στρατηγείου της Βέρμαχτ, που υποβλήθηκε στις 10 Σεπτέμβρη 1944 αναφέρει:)

1. Χρώμιο:

Σύμφωνα με τις οδηγίες που μου δόθηκαν, το κύριο βάρος δόθηκε στην αύξηση της παραγωγής μεταλλευμάτων χρωμίου και της μεταφοράς (σ.σ.: στη Γερμανία) των μεταλλευμάτων που βρέθηκαν εξορυγμένα και θα εξορύσσονταν μελλοντικά. Αυτό ισχύει στον ίδιο βαθμό και για το μολυβδαίνιο που υπάρχει σε πολύ μικρή ποσότητα...

Η ανερχόμενη καμπύλη παραγωγής στην Ελλάδα άρχισε να πέφτει από το χειμώνα του '43 μια και έγιναν οι πρώτες επιδρομές σε μεταλλεία κι έτσι σταμάτησε η λειτουργία τους. Αυτά τα μεταλλεία ήταν στη διάρκεια της χρονιάς οι επιχειρήσεις Όλυμπος, Ελαφίνα, Χρώμιο και Τσαγκλής. Η μη λειτουργία αυτών των μεταλλείων είχε σαν συνέπεια την απώλεια εξόρυξης 12.000 τόνων. Γι' αυτό το συνολικό αποτέλεσμα ήταν μικρότερο από την προηγούμενη χρονιά (1942=49.600 τ.) και έφτασε τους 38.000 τόνους. Η μεταφορά (σ.σ.: στη Γερμανία) το 1943 ήταν 33.000...

Συνολικά από το Γενάρη 1942 ως 1 Σεπτέμβρη 1944 έγινε στον ελληνικό χώρο εξόρυξη 119.700 τόνων μεταλλευμάτων χρωμίου κι απ' αυτά μεταφέρθηκαν στο Ράιχ 126.800 τόνοι...

2. Βωξίτης

Από τα ελληνικά μεταλλεία βωξίτη λειτούργησαν στον υπό αναφορά χρόνο μόνο τα μεταλλεία που ανήκουν στη Χάνσα-

1. Προϊστάμενος της Ομάδας Μεταλλείων ήταν ο αντιπλοίαρχος φον Μπόλφρας, ταυτόχρονα εντεταλμένος για την Ελλάδα του Γενικού Πληρεξούσιου για τα Μεταλλεία της Ν.Α. Ευρώπης.

Λάιχτμετάλ, ως την καταστροφή τους από συμμορίες το Μάρτη 1943. Το μεταλλείο της Ελευσίνας ήταν όλο τον καιρό στάσιμο. Από δύο μεταφέρθηκαν μόνο μεγάλα αποθέματα που προέρχονταν από τον καιρό της ειρήνης. Η εξαγωγή βωξίτη στο αναφερόμενο χρονικό διάστημα ανέρχονταν σε 47.300 τόνους. Η μεταφορά στο Ράιχ, που μόλις το 1944 έγινε σε περιορισμένο βαθμό με το τρένο, ενώ προηγούμενα γίνονταν ολοκληρωτικά μέσω θάλασσας, έφτασε τους 91.000 τόνους.

3. Νικέλιο

Από τα δύο μεταλλεία νικελίου δούλεψε μέχρι την καταστροφή του, τέλος Απρίλη 1944, μόνο το μεταλλείο Λοκρίδας. Η εξόρυξη σ' αυτό ανήλθε στο αναφερόμενο διάστημα σε 54.800 τόνους. Η μεταφορά μέχρι το καλοκαίρι 1943 γίνονταν στην Ιταλία και κατόπιν στο Ράιχ. Συνολικά μεταφέρθηκαν στο αναφερόμενο διάστημα από τον θαλάσσιο δρόμο 71.000 τόνοι.

4. Μαγνησίτης

Από τα πολλά μεταλλεία μαγνησίτη στην Ελλάδα, μόνο 2 λειτούργησαν για μικρό διάστημα και με μικρή ποσότητα (σ.σ.: εξόρυξης). Γι' αυτό η εξόρυξη έφτασε μόνο τους 7.500 τόνους. Η μεταφορά, παρά τα μεγάλα αποθέματα, έφτασε μόνο τους 14.300 τόνους, μια κι ουδέποτε έγινε δυνατό να διατεθεί αρκετός χώρος σε πλοία.

5. Σιδηροπυρίτης

Μια και σ' ολόκληρο το αναφερόμενο διάστημα υπήρχαν μεγάλα αποθέματα σιδηροπυρίτη, πραγματοποιήθηκαν μόνο μεταφορές (σ.σ.: στο Ράιχ). Κι εδώ υπήρχε πάντα λίγος διαθέσιμος χώρος σε πλοία, έτσι που συνολικά μπόρεσαν να μεταφερθούν μόνο 44.000 τόνοι από τα μεγάλα αποθέματα (από τον καιρό) της ειρήνης.

6. Μολυβδαίνιο Αξιούπολης

Η παραγωγή εμπλουτισμάτων δεν έφτασε καμιά χρονιά την προβλεπόμενη ποσότητα, επειδή η κανονική δουλειά εμποδιζόταν από επιδρομές συμμοριών και τεχνικές δυσκολίες στον εμπλουτισμό και τα ηλεκτρικά έργα.

Η εξόρυξη ανήλθε το 1942 σε 24.050 κιλά εμπλουτίσματος

μολυβδαίνιου, το 1943 σε 21.128 και το 1944 ως την 1 Σεπτέμβρη 25.290.

Η μεταφορά ήταν περίπου ίση.

Μεταφέρθηκαν επίσης στο Ράιχ, από μη φυλασσόμενα μεταλλεία, 7.700 τόνοι εμπλουτίσματος τσίγκου από το Λαύριο και 7.100 τόνοι χαλκοειδών κατάλοιπων σιδηροπυρίτη από το μεταλλείο Ερμιόνης.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 10.660

122. Φον Γκρέβενιτς: Οι Άγγλοι δεν ενοχλούν καθόλου την αποχώρηση του στρατού μας από την Κρήτη

(Ο Κουρτ-Φριτς φον Γκρέβενιτς ειδοποιεί στις 10 Σεπτέμβρη 1944 τηλεγραφικά τον Χέρμαν Νοϊμπάχερ για τη στάση των Άγγλων απέναντι στον χιτλερικό στρατό που αποχωρεί από την Κρήτη)

Μεταφορά από τα νησιά:

Γίνεται τώρα θαλάσσια και αεροπορικά. Από την Κρήτη μεταφέρθηκε ήδη ουσιαστικά στην ηπειρωτική Ελλάδα χωρίς καθυστέρηση η 22η Μεραρχία Πεζικού, που ισχύει σαν ιδιαίτερα καλή, (μαχητές της Σεβαστούπολης), χωρίς το σύνολο των τροχοφόρων. Άρχισε επίσης και η μεταφορά των γερμανικών εταιριών. Οι Άγγλοι που έχουν την πλήρη αεροπορική και ναυτική κυριαρχία στο Κρητικό και το Αιγαίο Πέλαγος συμπεριφέρονται τελείως παθητικά ή η μαχητική δράση τους είναι τόσο μικρή, ώστε γι' αυτό το λόγο δεν έχουν προξενηθεί απώλειες ως τώρα. Εδώ συμπεραίνεται γενικά ότι οι Άγγλοι αφήνουν συνειδητά άθικτους τους ανθρώπους μας, παίρνοντας υπόψη μια επερχόμενη, που είναι και προς το αγγλικό συμφέρον, χρησιμοποίηση κατά των μπολσεβίκων...

Πολιτικό Αρχείο του υπουργείου Εξωτερικών της Βόννης, Ειδικός Πληρεξούσιος για τη Νότια Ανατολή, τόμ. 1, φύλλο 8

123. Πίνακας της εξέλιξης των τιμών

(Ο πίνακας που ακολουθεί συντάχτηκε από τη γερμανική Στρατιωτική Διοίκηση της Ελλάδας, και δείχνει την εξέλιξη των τιμών στην Αθήνα από τις 28.10.40 ως 10.9.44 σε δραχμές)

Είδη	28.10.40	24.8.43	1.1.44	20.4.44	10.9.44
Ψωμί (η οκά)[1]	10	17.000	34.000	460.000	34.000.000
Κρέας –"–	50	36.000	300.000	3.200.000	400.000.000
Ελαιόλαδο –"–	50	36.000	200.000	2.800.000	400.000.000
Ελιές –"–	26	7.000	80.000	1.200.000	240.000.000
Ζάχαρη –"–	19	24.000	160.000	1.600.000	140.000.000
Μακαρόνια –"–	22	16.000	100.000	1.100.000	130.000.000
Αυγά (το κομμάτι)	2	1.800	13.000	90.000	32.000.000
Γάλα (η οκά)	10	7.000	40.000	400.000	88.000.000
Βούτυρο –"–	110	90.000	600.000	6.000.000	1.100.000.000
Ρύζι –"–	22	36.000	180.000	2.000.000	340.000.000
Τυρί –"–	60	44.000	360.000	1.600.000	400.000.000
Αλεύρι –"–	12	14.000	80.000	1.200.000	90.000.000
Πατάτες –"–	6	7.500	40.000	850.000	90.000.000
1 κοστούμι	3.500	1.000.000	10.000.000	150.000.000	13.000.000.000
1 παλτό	3.500	1.000.000	10.000.000	150.000.000	13.000.000.000
1 ανδρ. πουκάμισο	500	150.000	800.000	30.000.000	3.120.000.000
1 ζευγ. παπούτσια	450	300.000	2.000.000	50.000.000	2.204.200.000
1 κομμάτι σαπούνι	15	5.000	25.000	700.000	53.500.000

1. οκά = 1.280 γραμμάρια.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 15.460 (Παράρτημα 4 στην τελική έκθεση της Στρατιωτικής Διοίκησης Ελλάδας)

124. Νοϊμπάχερ προς Γκρέβενιτς: Ανακοινώστε στον Ράλλη ότι συμφωνούμε

(Από το τηλεγράφημα του Χέρμαν Νοϊμπάχερ προς τον Κουρτ-Φριτς φον Γκρέβενιτς, 16 Σεπτέμβρη 1944[1])

1. Η αποστολή εθνικών τμημάτων στη μέχρι τώρα βουλγαροκατεχόμενη Θράκη, που πρότεινε ο Ράλλης, μπορεί να συζητηθεί μαζί του αμέσως με θετικό πνεύμα. Ανακοινώστε στον Ράλλη ότι με βάση την καινούργια κατάσταση από την πλευρά μας, μπροστά στην μπολσεβίκικη απειλή κατά της Θράκης, δεν υπάρχει καμιά επιφύλαξη να τοποθετηθούν εκεί εθνικά ελληνικά τμήματα για την ενθάρρυνση και προστασία του εκεί ελληνικού πληθυσμού.

2. Η τοποθέτηση αυτή θα κατευθυνθεί αποκλειστικά από την Ομάδα Στρατιών Ε στη Θεσσαλονίκη, που θα πάρει τα ανάλογα μέτρα για τη μεταφορά και τους χώρους συγκέντρωσης...

4. Για δική σας ενημέρωση σας ανακοινώνω ότι η ενέργεια την οποία ζητά ο Ράλλης μας φαίνεται κατάλληλη να οξύνει τις αντιθέσεις μεταξύ της αγγλικής και σοβιετικής πολιτικής στον ελληνικό χώρο. Απέναντι στον Ράλλη να παρουσιάσετε αυτή την ενέργεια σαν φιλική παραχώρηση προς τον εθνικό ελληνισμό. Μας ενδιαφέρει επίσης η αντικομμουνιστική σημασία ενός τέτοιου εθνικού προστατευτικού μέτρου.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.653

1. Το τηλεγράφημα διαβιβάστηκε από τον αντισυνταγματάρχη Χάρλινγκ στον αντισυνταγματάρχη Βάρνστορφ, 1c (σ.σ.: δηλ. αντικατασκοπείας) της Ομάδας Στρατιών Ε.

125. Στρατάρχης Βάικς προς αντιστράτηγο Γιοντλ για τη στρατιωτική κατάσταση στη Γιουγκοσλαβία και Ελλάδα

(Σε επιστολή που έστειλε ο στρατάρχης Μαξιμίλιαν φον Βάικς στον αντιστράτηγο Άλφρεντ Γιοντλ, 20 Σεπτέμβρη 1944, υπογραμμίζει:)

Η κατάσταση στη Νότια Ανατολή σήμερα, 20.9. δεν φαίνεται ώριμη για να παρθεί νέα απόφαση ριζικής σημασίας, που να ξεπερνάει την ως τώρα απόφαση. Ωστόσο διαγράφονται γεγονότα που μου δίνουν την αφορμή να σας ανακοινώσω τις σκέψεις μου...

1. Στη Νότια Ανατολή συνεχίζεται η διαταχθείσα από τον Φύρερ μεταφορά σε κέντρα βάρους από τον νοτιοελληνικό χώρο προς τα κεντρικά και βόρεια Βαλκάνια με εγκατάλειψη των νησιών και της Ηπείρου... Οι σχεδιασμοί μπαίνουν σε κίνδυνο από τους εξής παράγοντες:

α) Πολλά σημάδια υποδηλώνουν ότι αντίθετα με την εκτίμηση της κατάστασης... στις 17.9.44, ώρα 20, οι ρωσικές δυνάμεις προελαύνουν στα δυτικά σύνορα της Παλιάς Βουλγαρίας...

β) Συνδυασμένα με τις πολιτικές και επιχειρησιακές εχθρικές επιτυχίες στον ρωσικό και βουλγαρικό χώρο, τα κόκκινα συμμοριτικά τμήματα στο εσωτερικό του νοτιοανατολικού χώρου πέρασαν σε αποφασιστική επίθεση κατά των συγκοινωνιακών γραμμών και των θέσεων εξουσίας του κατοχικού στρατού. Τα κέντρα βάρους βρίσκονται αναμφισβήτητα στη Σερβία και τη Μακεδονία. Η ταξινόμηση αυτού του εχθρού σαν «συμμοριακού αντίπαλου» και των αγώνων που διεξάγονται μαζί του σαν «συμμοριτοπόλεμου» πρέπει να χαρακτηριστεί οριστικά σαν λανθασμένη. Με εξαίρεση τις νέες στρατολογίες, πρόκειται για διαρκώς αυξανόμενες ομάδες δυνάμεων που καθοδηγούνται επιχειρησιακά και τακτικά καλά, είναι εξοπλισμένες αξιοζήλευτα με βαριά όπλα και έχουν έναν δυναμισμό που δεν πρέπει να υποτιμηθεί...

Πραγματικά ο Τίτο πέτυχε ήδη, σε συνεργασία με την αγγλο-

αμερικανική αεροπορία, να παραλύσει σχεδόν ολοκληρωτικά τη συνεχή σιδηροδρομική συγκοινωνία από την Ελλάδα προς το Βελιγράδι, να απομονώσει σε μεγάλη έκταση τις υπό μεταφορά δυνάμεις και να τις δεσμεύσει, όπως και να διαταράξει σοβαρότατα την κίνηση άδειου υλικού και τη μεταφορά κάρβουνου προς το Νότο και να εμποδίσει τις μεταφορές εκκένωσης (υγρών καυσίμων).

Για την κίνηση από Νότο προς Βορρά, κατ' αρχήν ασήμαντο, αλλά προοπτικά εξίσου σημαντικό είναι το γεγονός ότι η συγκοινωνιακή σύνδεση Βελιγραδίου-Άγκραμ απειλείται να έχει την ίδια τύχη. Παρά το γεγονός ότι ο εσωτερικός εχθρός στον κροατικό χώρο προς το παρόν δρα με μικρές δυνάμεις και περισσότερο με τα μέσα του ανταρτοπόλεμου, ωστόσο κι εκεί σημειώνει σημαντικές επιτυχίες, γιατί ο κροατικός στρατός, μεγάλα τμήματα του κροατικού λαού και πρόσφατα και η μάζα των ρωσοορθόδοξων λαϊκών ομάδων υποκύπτουν στην προπαγάνδα του, τη στηριγμένη σε συνθήματα ότι η Γερμανία θα χάσει τον πόλεμο...

2. Η παραπέρα εξέλιξη της κατάστασης, που βασικά είναι αμφισβητήσιμη μόνο ως προς το ρυθμό της πορείας, αλλά καθόλου ως προς το τελικό αποτέλεσμα, θα μπορούσε να βάλει τον Φύρερ μπροστά στην εναλλακτική λύση αν η Ελλάδα, για τη συνεχιζόμενη εκκένωση των νησιών, θα κρατηθεί κι άλλο, οπότε θα είναι αποκομμένη από τον υπόλοιπο χώρο της Νότιας Ανατολής ή αν θα πρέπει να εγκαταλειφθεί χωρίς διάκριση προς όφελος της συνοχής του πολεμικού χώρου...

Στρατιωτικό Αρχείο της ΓΛΔ, MF 03/5.186

126. Γερμανός στρατονόμος για το κίνημα Εθνικής Αντίστασης

(Στις 12 Οκτώβρη 1944 ο Ρόμαν Λόος, διευθυντής Στρατονομίας στην Ομάδα Στρατιών F έγραψε στην Έκθεση Δράσης για το μήνα Σεπτέμβρη:)

...Η αντιγερμανική προπαγάνδα ήταν πάλι εξαιρετικά δραστήρια, ιδιαίτερα κυκλοφόρησαν πολλές προκηρύξεις του ΕΛΑΣ και του ΕΔΕΣ σε γερμανική γλώσσα που προορίζονταν μόνο για τη Βέρμαχτ και καλούσαν σε αυτομόληση στις συμμορίες. Για πρώτη φορά κυκλοφόρησε μια τέτοια προκήρυξη και από τη συμμαχική στρατιωτική αποστολή στα περίχωρα της Φλώρινας.

Η αντικομμουνιστική προπαγάνδα στη Βόρεια Ελλάδα έχει σταματήσει τελείως, αντίθετα η κομμουνιστική υπονομευτική δραστηριότητα έχει πολύ δυναμώσει, κάνοντας έξυπνη αξιοποίηση της στρατιωτικής κατάστασης...

Ο ΕΛΑΣ ανάπτυξε ισχυρή επιθετική δραστηριότητα και θα έχει κερδίσει ουσιαστικά και σε πολιτική επιρροή με την είσοδο του ΕΑΜ στην κυβέρνηση Παπανδρέου[1]...

Οι κομμουνιστικές συμμορίες με την εντεινόμενη εκκένωση του ελληνικού εδάφους από τη γερμανική Βέρμαχτ προωθήθηκαν όλο και πλησιέστερα στις κύριες συγκοινωνιακές αρτηρίες και στις πόλεις, που ως τώρα κρατιούνταν από μικρότερες γερμανικές μονάδες. Επιθέσεις σε γερμανικές φάλαγγες και σιδηροδρομικά σαμποτάζ είναι στην ημερήσια διάταξη, οι απώλειές μας σε ανθρώπους και υλικό είναι σημαντικές.

Η Πελοπόννησος, μετά την αποχώρηση του γερμανικού στρατού, καταλήφθηκε στο μεγαλύτερο μέρος της από κομμουνιστικές συμμορίες, που κατέλαβαν και τις πόλεις Καλαμάτα και Πύργο.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.463

1. «Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας» υπό τον Γεώργιο Παπανδρέου, που σχηματίστηκε στο Κάιρο με συμμετοχή και του ΕΑΜ.

127. Εκτελέσεις χωρίς καμιά διάκριση

(Ο Κουρτ-Φριτς φον Γκρέβενιτς στο τηλεγράφημά του[1] *προς το υπουργείο Εξωτερικών στο Βερολίνο, 4 Οκτώβρη 1944, εφιστά την προσοχή ότι οι εκτελέσεις αθώων επεκτάθηκαν χωρίς διάκριση και σε συγγενείς συνεργατών των Γερμανών)*

...Η μεγαλύτερη δραστηριότητα γερμανικών τμημάτων στρατού συνεπάγεται δυστυχώς και αστοχήματα, με το ότι στις ενέργειες εναντίον χωριών η έννοια κομμουνιστική συνοικία ερμηνεύεται πλατιά και οι κάτοικοι σπιτιών, που κοντά σ' αυτά γίνονται επιθέσεις κατά γερμανών στρατιωτών, συμπεριλαμβάνονται σε μέτρα εξιλέωσης. Σε μια τέτοια περίπτωση με τα μέτρα ομαδικής εξιλέωσης σκοτώθηκαν συγγενείς οργάνων ασφαλείας που αγωνίζονται στο πλευρό μας. Ο (σ.σ.: έλληνας) πρωθυπουργός φοβάται όξυνση των διαθέσεων εναντίον μας και στο εθνικό στρατόπεδο από τέτοια περιστατικά που προκαλούνται από τους κομμουνιστές.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 43.104

1. Αντίγραφο του τηλεγραφήματος διαβιβάστηκε από το υπουργείο Εξωτερικών και στο Αρχηγείο της Βέρμαχτ.

128. Καταστροφές στο λιμάνι και τους σταθμούς της Θεσσαλονίκης ως την τελευταία στιγμή

(Στις 5 Δεκέμβρη 1944 η Ομάδα 621 της Μυστικής Στρατονομίας σύνταξε για την περίοδο 13 ως 29 Οκτώβρη 1944 έκθεση δράσης όπου ειδικά γίνεται λόγος για καταστροφές στις λιμενικές και σιδηροδρομικές εγκαταστάσεις της Θεσσαλονίκης)

...Στην πορεία της προγραμματισμένης εκκένωσης του ελληνικού χώρου η ομάδα 621 της Μ.Σ. εγκατάλειψε τη νύχτα της 12 προς 13 Οκτώβρη (στα πλαίσια) των δυνάμεων της Ομάδας Στρατιών Ε, τη Θεσσαλονίκη. Σ' αυτό το χρονικό σημείο το μεγαλύτερο μέρος των επιτελείων όλων των τμημάτων της Βέρμαχτ που βρίσκονταν στη Θεσσαλονίκη είχε εγκαταλείψει την πόλη. Από τα αποσπάσματα ανατίναξης που είχαν μείνει πίσω βυθίστηκαν κατά μήκος του τείχους της προκυμαίας τα πλοία που ήταν στην υπηρεσία των Γερμανών (ιστιοφόρα, μαούνες και μικρότερα ατμόπλοια), δημιουργώντας έτσι μια ζώνη εμποδίων 30-50 μέτρων. Τα μεγάλα ατμόπλοια ανατινάχτηκαν στην είσοδο του λιμανιού κι έτσι εμποδίστηκε ο διάπλους. Στο λιμάνι καταστράφηκαν όλες οι προκυμαίες, οι γερανοί και οι εγκαταστάσεις με ανατίναξη και οι αίθουσες με φωτιά. Το ίδιο καταστράφηκαν ολοκληρωτικά οι σταθμοί και οι σιδηροτροχιές. Εμπειρογνώμονες δήλωσαν ότι θα χρειαστούν 10 χρόνια για να αποκατασταθούν οι εκτεταμένες καταστροφές...

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.654

129. Έκθεση για τις καταστροφές κατά την υποχώρηση του γερμανικού στρατού, 5-28. Οκτώβρη 1944

(Στις 31 Οκτώβρη 1944 η διοίκηση της Ομάδας Στρατιών Ε υπόβαλε στο στρατάρχη Μαξιμίλιαν φον Βάικς έκθεση για τις καταστροφές στην Ελλάδα κατά την υποχώρηση του γερμανικού στρατού. Την έκθεση έχει συντάξει ο συνταγματάρχης Χέμπελ του τμήματος 1α του στρατηγού Μηχανικού της Ομάδας Ε και αναφέρει σε λεπτομέρειες:)

Εμπόδια και καταστροφές που πραγματοποιήθηκαν από 5.10. - 28.10.1944[1]:

52 οδικές γέφυρες ανατινάχθηκαν
24 καταστροφές τμημάτων δρόμων και ανατίναξη βράχων
42 σιδηροδρομικές εγκαταστάσεις καταστράφηκαν, απ' αυτές
1 κατά 40% περίπου
1 κατά 80% περίπου
1 κατά 90% περίπου
1 κατά 95% περίπου
7 κατά 100% περίπου.
Οι υπόλοιπες είναι μερικά κατεστραμμένες.
68 σιδηροδρομικές γέφυρες
6 τούνελ
5 ανατροπές με συνολικά 73 σιδηροδρομικές μηχανές και 505 βαγόνια
1 αντίναξη τμήματος σιδηροδρομικής γραμμής
2 παρεμβολές εμποδίων σε στενώματα δρόμων
Καταστροφές γραμμών συνολικού μήκους 55,5. χλμ.
Αεροδρόμιο Ιωαννίνων –καταστράφηκε
Λιμάνι Ηρακλείου –κλείστηκε
Λιμάνι Κισσάμου –καταστροφές

1. Σε άλλες τέσσερις μεταγενέστερες ειδήσεις γίνεται και πάλι λόγος για μεγάλες καταστροφές. Η τελική αναφορά έγινε στις 21 Δεκέμβρη 1944.

Λιμάνι Πρέβεζας –η είσοδος κλείστηκε με βύθιση φορτηγίδας βυθοκόρου

Λιμάνι Πάτρας –κλείστηκε με βύθιση αυτοκινήτων, με δίχτυα και με νάρκες. Οι εγκαταστάσεις του λιμανιού αχρηστεύθηκαν.

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.460

130. Γερμανός επιτελικός καταθέτει: Συνεργαστήκαμε με τον Ζέρβα κατά του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ

(Ο Γκέμπχαρντ φον Λέντε, πρώην 3ος αξιωματικός του επιτελείου του 22ου Ορεινού Σώματος Στρατού έκανε στις 27 Σεπτέμβρη 1947 ένορκη κατάθεση στο αμερικανικό στρατοδικείο V της Νυρεμβέργης. Ακολουθούν τα σημαντικότερα αποσπάσματα σχετικά με τη συνεργασία με τον ΕΔΕΣ κατά του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ:)

Το 22ο Ορεινό Σώμα Στρατού, που υπό την ηγεσία του στρατηγού Λαντς έφτασε στην Ήπειρο στις 9.9.1943, είχε σαν κύριο καθήκον να προστατεύσει τη δυτικοελληνική ακτή, συμπεριλαμβανομένων των νησιών της Κέρκυρας και της Κεφαλλονιάς, από απόβαση συμμαχικών δυνάμεων...

Μια κι εγώ τότε σαν Ic στο επιτελείο του Λαντς ήμουν ο αρμόδιος αξιωματικός για την επεξεργασία στοιχείων του εχθρού, ο Λαντς με επιφόρτισε το Σεπτέμβρη 1943 με το καθήκον να αποκαταστήσω τη σύνδεση με τους εθνικούς αντάρτες... Μετά από επανειλημμένες προσπάθειες πέτυχα να πάρω επαφή με τους εθνικούς αντάρτες και στις αρχές Οκτώβρη 1943 να αποκαταστήσω σύνδεση με το στρατηγό Ζέρβα. Μ' αυτό το δρόμο κλείστηκε αργά το 1943 μια σιωπηρή συμφωνία να μη γίνονται αμοιβαία εχθροπραξίες στην περιοχή των εθνικών ανταρτών...

Μια και οι εθνικοί αντάρτες βρίσκονταν σε συνεχή αγώνα με τους κομμουνιστές (ΕΑΜ-ΕΛΑΣ), ο στρατηγός Ζέρβας την άνοιξη του 1944 παρακάλεσε επανειλημμένα να τον βοηθήσει ο στρατός μας και να συμπράξει μαζί του. Μια και ο Λαντς ήταν ειλικρινά υπέρ της συνεργασίας, ανταποκρίθηκε σε κάθε τέτοια παράκληση και υποστήριξε τους Εθνικούς σ' αυτόν τον αγώνα. Υπενθυμίζω εδώ προπαντός τον κοινό αγώνα κατά των κομμουνιστών το Μάη 1944 στο μέτωπο του Αράχθου.

Αυτή η συνεργασία φυσικά δεν έμεινε μυστική στους κομμουνιστές. Σε πολλές προκηρύξεις που τυπώνονται εν μέρει

μυστικά στα Γιάννενα και έπεσαν και στα χέρια μας, αυτοί (σ.σ.: δηλαδή το ΕΑΜ-ΕΛΑΣ) έκαναν επανειλημμένα οξεία επίθεση στον Ζέρβα... Όταν στα τέλη Σεπτέμβρη 1943 άρχισε η εκκένωση, ο Ζέρβας παρακάλεσε μέσω συνδέσμων αξιωματικών να του γνωστοποιήσουμε τα μέτρα εκκένωσης ώστε να μπορέσει να καταλάβει τις υπό εκκένωση περιοχές πριν από τους κομμουνιστές... Αυτό έγινε με νόμιμο τρόπο έτσι που ο στρατηγός Ζέρβας μπόρεσε να καταλάβει τις εκκενωθείσες περιοχές, συμπεριλαμβανομένων των Ιωαννίνων χωρίς ουσιαστικές απώλειες, πριν από τους κομμουνιστές...

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 53.312

131. Και πάλι ο λόγος για τα μεταλλεία στην υπηρεσία της χιτλερικής πολεμικής μηχανής

(Από τις σημειώσεις του λοχαγού Όττο Λούμπιτς[1] με ημερομηνία 1 Νοέμβρη 1944)

...Για τη βιομηχανία εξοπλισμού του Ράιχ ο χώρος της Νότιας Ανατολής –ιδιαίτερα μετά την απώλεια των τουρκικών παραδόσεων μεταλλευμάτων χρωμίου και των παραδόσεων βολφραμίου από την Ιβηρία– ήταν σημαντικός χώρος εφοδιασμού σε μεταλλεύματα, ιδιαίτερα μεταλλεύματα χρωμίου. Στους πρώτους 7 μήνες του 1944 ο νοτιοανατολικός χώρος παράδωσε για τους εξοπλισμούς του Ράιχ γύρω στους 16.800 τόνους μόλυβδο, 4.300 τόνους χαλκό –η κατά μέσο όρο αποστολή χαλκού το 1943 ανερχόταν σχεδόν σε 2.000 τόνους το μήνα, 8.600 τόνους τσίγκο, 420 τόνους αντιμόνιο (περιεχόμενο σε μέταλλο), περίπου 81.000 τόνους σιδηροπυρίτη (περιεχόμενο σε θείο), 152.000 τόνους μετάλλευμα χρωμίου.

Η κατά μέσο όρο εξόρυξη το μήνα το 1943 ήταν περίπου 2.500 τόνοι μόλυβδος, πάνω από 1.839 τόνοι χαλκός, 710 τόνοι τσίγκος, 83 τόνοι αντιμόνιο, 41 τόνοι νικέλιο (περιεχόμενο σε μέταλλο), 4.400 τόνοι σιδηροπυρίτης (περιεχόμενο σε θείο) και πάνω από 14.400 τόνοι χρώμιο. Απ' αυτό περίπου το 70% από τον νεοβουλγαρικό χώρο και πάνω από 20% από τον ελληνικό χώρο. Η εξόρυξη νικελίου είχε σταματήσει ήδη τον Απρίλη 1944...

ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 13.430

1. Ο Λούμιτς ήταν σύνδεσμος αξιωματικός του Γραφείου Εφοδιασμού-Οικονομίας του Α.Β. με το διοικητή των στρατιωτικών εφεδρικών δυνάμεων.

Παράρτημα

α) Διάρθρωση του κατοχικού μηχανισμού
β) Χαρτογραφήματα
γ) Χρονικό σημαντικών γεγονότων

α) Παρουσίαση του γερμανικού κατοχικού συστήματος στην Ελλάδα (1941-1944)

Σύντομες Βιογραφίες

Δρ. Γκίντερ Άλτενμπουργκ
γενν. στις 5.6.1894

Μέλος του ΕΣΓΕΚ[1] με αρ.: 3514014 (από 1.12.1935) από το 1920 στη διπλωματική υπηρεσία

Σεπτέμβρης 1933	Σύμβουλος πρεσβείας 2ης τάξης
Μάρτης 1934	Πρεσβεία Βιέννης
από το 1936	εντεταλμένος για αυστριακά ζητήματα, μετά την ονομασία του Ρίμπεντροπ σε υπουργό Εξωτερικών του Ράιχ, εισηγητής στο υπουργείο Εξωτερικών για την Αυστρία
Απρίλης 1939	Σύμβουλος Πρεσβείας 1ης τάξης, υπουργικός διευθυντής, προϊστάμενος του πολιτικού τμήματος IVb (Διεκπεραίωση ζητημάτων Αυστρίας και Τσεχοσλοβακίας)
1940	Προϊστάμενος του τμήματος Πληροφοριών του υπουργείου Εξωτερικών
1941-1943	Πληρεξούσιος του Ράιχ για την Ελλάδα
μετά το 1943	Πρεσβευτής στο Γραφείο του υπουργού Εξωτερικών του Ράιχ φον Ρίμπεντροπ
μετά το 1945	Γενικός Γραμματέας της (Δυτικο-)Γερμανικής Ομάδας του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου

Αλεξάντερ Αντρέ
γενν. στις 27.4.1888, πέθανε στις 3.4.1979

1939	Υποστράτηγος στο υπουργείο Αεροπορίας του Ράιχ
1941	Πτέραρχος, διοικητής του οχυρού Κρήτη

1. Εθνικοσοσιαλιστικό Γερμανικό Εργατικό Κόμμα (ναζιστικό)

31.5.1943	απολύθηκε από την ενεργό υπηρεσία
μετά το 1943	προϊστάμενος της κεντρικής υπηρεσίας της Κεντρικής Εμπορικής Εταιρίας Ανατολής (ZHGO) στο Μινσκ, ενός ιδρύματος για την οικονομική λεηλασία των κατεχόμενων περιοχών της ΕΣΣΔ
1947	καταδικάστηκε από ελληνικό δικαστήριο σε ισόβια φυλάκιση· στις αρχές του 1952 πήρε χάρη και αποφυλακίστηκε

Δρ. Βάλτερ Μπλούμε
γενν. στις 23.7.1906

Μέλος του ΕΣΓΕΚ με αρ.: 3282505
μέλος των Ες-Ες με αρ.: 267224
Σταντάρτενφύρερ (= συνταγματάρχης) των Ες-Ες

από 9.11.1941	Διοικητής Ομάδων στην Κεντρική Υπηρεσία Ασφάλειας του Ράιχ
1943	Διοικητής της Αστυνομίας Ασφάλειας (ΖΙΠΟ) και της Υπηρεσίας Ασφάλειας (Ες-Ντε) στο Ντύσελντορφ
Φθινόπωρο 1943-Οκτώβρης 1944	Διοικητής της ΖΙΠΟ και της Ες-Ντε στην Ελλάδα, αρμόδιος, ανάμεσα στ' άλλα, για το στρατόπεδο συγκέντρωσης στο Χαϊδάρι

Μπρούνο Μπρόιερ
γενν. στις 4.2.1893

1938	Αντισυνταγματάρχης, διοικητής του 1ου Τάγματος Αλεξιπτωτιστών του 1ου Συντάγματος
1940	Συνταγματάρχης, διοικητής συντάγματος αλεξιπτωτιστών
1942	Διοικητής της 9ης Μεραρχίας Αλεξιπτωτιστών

Ιούνης 1942	
ως 15.6.1944	Διοικητής του οχυρού Κρήτη
1.6.1944	Στρατηγός του σώματος των αλεξιπτωτιστών
20.5.1947	Καταδικάστηκε από ελληνικό δικαστήριο σε θάνατο και εκτελέστηκε

Βάλτερ Ε. Ντέντερ

από το 1941	Εντεταλμένος για την Ελλάδα της Ανώνυμης Εταιρίας Ραϊνμετάλ-Μπόρζιγκ Πληρεξούσιος για τη βιομηχανία εξοπλισμών στο Επιτελείο του Πληρεξούσιου του Ράιχ Γκίντερ Άλτενμπουργκ, Κομισάριος στο συγκρότημα Μποδοσάκη

Σαν αξιωματικός του Γραφείου Αντικατασκοπείας Εξωτερικού στο Ανώτατο Αρχηγείο της Βέρμαχτ επιφορτισμένος με ειδικές εντολές για την Ελλάδα (το γραφείο αυτό ανάμεσα στ' άλλα ήταν αρμόδιο για όλη τη στρατιωτική κατασκοπεία και για την οργάνωση σαμποτάζ)

Χέλμουτ Βάλτερ Βόλφγκανγκ Φέλμι
γενν. στις 28.5.1885 στο Βερολίνο, πέθανε στις 14.12.1965

Μέλος του ΕΣΓΕΚ από το 1940

1924-1932	στο υπουργείο Άμυνας του Ράιχ
1933	Διοικητής του 17ου Συντάγματος Πεζικού
Δεκ. 1933	στο υπουργείο Αεροπορίας του Ράιχ
1935	Ανώτερος Διοικητής Πτήσεων στο Μόναχο
1936	Διοικητής του Διαμερίσματος Αέρος 7 στο Μπράουνσβάιγκ
1939	Διοικητής του Αεροπορικού Στόλου 2
Μάης 1941	Προϊστάμενος της γερμανικής Στρατιωτικής Αποστολής στο Ιράκ

Ιούνης 1941	Διοικητής του Ειδικού Επιτελείου 7 (στο Ακρωτήριο του Σουνίου)
1942	Διοικών στρατηγός του 68ου Σώματος Στρατού (Αττική και Πελοπόννησος)
8.5.1945	Παραδόθηκε στους Άγγλους στο Βίλαχ (Καρθενίας)

Προαγωγές:

1913 Υπολοχαγός, 1927 ταγματάρχης, 1933 συνταγματάρχης, 1936 υποστράτηγος, 1937 αντιστράτηγος, 1938 πτέραρχος

Διακρίσεις:

Γερμανικός Σταυρός σε χρυσό

Στις 19.2.1948 καταδικάστηκε από το αμερικανικό στρατοδικείο V της Νυρεμβέργης σε 12 χρόνια φυλάκιση. Το 1951 είχε κιόλας αποφυλακιστεί.

Δρ. Κουρτ-Φριτς φον Γκρέβενιτς
γενν. στις 31.8.1898 στο Κρόιτ/Άνω Βαυαρίας

Μέλος του ΕΣΓΕΚ με αρ.: 8735119

Από το 1923	στη διπλωματική υπηρεσία
1931-1938	υποπρόξενος ή γραμματέας πρεσβείας στην Ισταμπούλ (Κωνσταντινούπολη, το 1934), στη Ρώμη (1936), στην Τύνιδα (1937)
1938-1944	Σύμβουλος Πρεσβείας στη γερμανική Πρεσβεία της Αθήνας και αντίστοιχα από το 1941 στον «Πληρεξούσιο του Ράιχ για την Ελλάδα», από το 1943 προϊστάμενος της υπηρεσίας στην Αθήνα του Ειδικού Πληρεξούσιου του υπουργείου Εξωτερικών για τη Ν.Α. Ευρώπη
Τέλη του 1944 ως αρχές 1945	Προϊστάμενος της υπηρεσίας του υπουργείου Εξωτερικών στην Αλεξανδρέτα (Τουρκία)

1951-1955	Εισηγητής-Σύμβουλος Πρεσβείας στο υπουργείο Εξωτερικών της Βόννης και διευθυντής του κέντρου εκπαίδευσης διπλωματών στη Σπάγερ
1959-1961	Γενικός πρόξενος στη Ζυρίχη
1961	Πρεσβευτής της ΟΔΓ στο Μεξικό

Δρ. Λούντβιχ Χαν
γενν. στις 23.1.1908

Μέλος του ΕΣΓΕΚ με αρ.: 194463
Μέλος των Ες-Ες με αρ.: 65823
Σταντάρτενφύρερ (συνταγματάρχης) των Ες-Ες

1936	Διευθυντής της Κρατικής Αστυνομίας του Ανόβερου
1938	Διευθυντής της Κρατικής Αστυνομίας της Βαϊμάρης
1940	Διοικητής της Αστυνομίας Ασφάλειας (ΖΙΠΟ) και της Υπηρεσίας Ασφάλειας (Ες-Ντε) στην Κρακοβία, ειδικός εντεταλμένος του αρχηγού των Ες-Ες του Ράιχ και διευθυντής της Γερμανικής Αστυνομίας στον Γερμανό Πρεσβευτή στο Πρέσμπουργκ
Απρίλης-Ιούνης 1941	Προϊστάμενος με έδρα την Αθήνα της Ομάδας Επέμβασης της Αστυνομίας Ασφάλειας και της Ες-Ντε για προσωρινή διεκπεραίωση αστυνομικών καθηκόντων στις κατεχόμενες περιοχές της Ελλάδας
στη συνέχεια ως τα τέλη 1944	Διοικητής της ΖΙΠΟ και της Ες-Ντε στη Βαρσοβία
τον Ιούνη 1973	Λόγω εθνικοσοσιαλιστικών εγκλημάτων στην Πολωνία και την Ελλάδα καταδικάστηκε τον Ιούνη του 1973 σε 12 χρόνια φυλάκιση, που δεν χρειάστηκε να την εκτίσει.

Χανς Χάινε, διπλωματούχος μηχανικός

Αντιπρόσωπος της ΑΕ Φρίντριχ Κρουπ στην Ελλάδα. Από τον Απρίλη του 1941 σαν διοικητικός πολεμικός σύμβουλος στο οικονομικό τμήμα της 12ης Στρατιάς, κύριος υπεύθυνος για την καταγραφή και «εξασφάλιση» της ελληνικής μεταλλευτικής παραγωγής.

Σύμβουλος της κυβέρνησης των ελλήνων συνεργατών του κατακτητή στον τομέα της μεταλλευτικής παραγωγής. Μέλος του Συμβουλίου του Γερμανικού Εμπορικού Επιμελητηρίου στην Ελλάδα.

Προϊστάμενος της Ελληνικής ΑΕ Μεταλλουργίας, που σαν θυγατρική εταιρία του συγκροτήματος Κρουπ έλεγχε πρακτικά ολόκληρη την παραγωγή χρωμίου στην Ελλάδα και την εξασφάλιζε για τη γερμανική βιομηχανία εξοπλισμών.

Κουρτ φον Κρέντσκι
γενν. στις 18.2.1888

Από το 1935	Επιθεωρητής διοικήσεων εφεδρειών της Βέρμαχτ και διοικητής των περιοχών των μετόπισθεν 560 (Κορύκ 560)
Από τον Απρίλη 1941 ως τον Αύγουστο 1943	Διοικητής της περιοχής Θεσσαλονίκης-Αιγαίου: στην αρχή Κορύκ 560, μετά διοικητής Θεσσαλονίκης-Αιγαίου και κατόπιν διοικητής της Ανώτερης Περιφερειακής Διοίκησης 395 (Θεσσαλονίκη)
Από 1.9.1943	Πάλι διοικητής περιοχών των μετόπισθεν μιας στρατιάς

Προαγωγές:

1.10.1933	Συνταγματάρχης
1.8.1936	Υποστράτηγος
1.4.1938	Αντιστράτηγος

Κουρτ Χούμπερτ Λαντς
γενν. στις 22.5.1896 στο Οΐτριγκεν, πέθανε στις 12.5.1982

1914-1923	Διοικητής ουλαμού και λόχου, υπασπιστής τάγματος του 125ου Συντάγματος Πεζικού
1938	Διοικητής του 100ού Συντάγματος Καταδρομών
1939	Αρχηγός του Επιτελείου της Διοίκησης της Περιοχής V της Στουτγάρδης
Από το 1940	Διοικητής της 1ης Ορεινής Μεραρχίας (μεταξύ άλλων χρησιμοποίηση στην εκστρατεία κατά της Γιουγκοσλαβίας και στη Σοβιετική Ένωση)
Από Αύγουστο του 1943	Διοικών στρατηγός του 22ου Ορεινού Σώματος Στρατού στην Ελλάδα (έδρα τα Γιάννινα)

Προαγωγές:
1915 Ανθυπολοχαγός, 1934 ταγματάρχης, 1939 συνταγματάρχης,
1940 υποστράτηγος, 1942 αντιστράτηγος, 1943 στρατηγός του Σώματος Καταδρομών
Διακρίσεις:
Σταυρός των Ιπποτών του Σιδηρού Σταυρού
Φύλλα Δρυός στο Σταυρό των Ιπποτών

Στις 19.2.1948 καταδικάστηκε από το αμερικανικό στρατοδικείο V της Νυρεμβέργης σε 12 χρόνια φυλάκιση ανάμεσα στ' άλλα για τον ντουφεκισμό του διοικητή της ιταλικής Μεραρχίας «Άκουι» Αντόνιο Γκαντίν (Η ιταλική αυτή μεραρχία μετά τις 8.9.1943 πρόβαλε αντίσταση στην Κεφαλλονιά κατά των Γερμανών κατακτητών). Το 1951 ο Λαντς αποφυλακίστηκε. Το 1953 υποψήφιος ομοσπονδιακός βουλευτής του Κόμματος των Ελεύθερων Δημοκρατών της ΟΔΓ.

Καρλ φον Λεσουίρ
γενν. στις 8.11.1898, πέθανε το 1954 (σε σοβιετική αιχμαλωσία)

Από 1.12.1938	στο Γενικό Επιτελείο Ταχείες Μονάδες του Ανώτατου Αρχηγείου της Βέρμαχτ
1.9.1939	Στο 1α της 30ης Μεραρχίας Πεζικού
4.6.1940	Στο Γενικό Επιτελείο του Στρατού Ξηράς
16.6.1940	Αρχηγός του Επιτελείου του Ορεινού Σώματος Στρατού στη Νορβηγία
30.8.1942	Διοικητής του 99ου Συντάγματος Καταδρομών
1.5.1943-10.7.1944	Διοικητής της 117ης Ορεινής Μεραρχίας Πελοποννήσου, υπεύθυνος ανάμεσα στ' άλλα για τη σφαγή των Καλαβρύτων το Δεκέμβρη του 1943
21.9.1944	Διοικητής του 49ου Ορεινού Σώματος Στρατού

Προαγωγές:
1.12.1941 συνταγματάρχης, 1.5.1943 υποστράτηγος, 1.1.1944 αντιστράτηγος, 1.10.1944 στρατηγός των Δυνάμεων Καταδρομών
Διακρίσεις:
21.9.1944 Σταυρός των Ιπποτών

Βίλχελμ Ζίγκμοντ Βάλτερ Λιστ
γενν. στις 14.5.1880, πέθανε τον Αύγουστο του 1971

1914-1918	σε διάφορες επιτελικές υπηρεσίες
1926-1930	στο υπουργείο Άμυνας του Ράιχ
1930-1933	Διοικητής της Σχολής Πεζικού στη Δρέσδη
1933-1938	Διοικητής της 4ης Μεραρχίας και διοικών στρατηγός του 4ου Σώματος Στρατού
1938	Διοικητής της 2ης Στρατιάς στο Κάσελ
1938	Διοικητής της 5ης Στρατιάς στη Βιέννη
1939	Διοικητής της 14ης Στρατιάς
1940	Διοικητής της 12ης Στρατιάς, που στις

	6.4.1941 ξεκινώντας από τη Βουλγαρία επιτέθηκε κατά της Γιουγκοσλαβίας και Ελλάδας
1941	Διοικητής της Βέρμαχτ Νοτιοανατολικής Ευρώπης, με έδρα τη Θεσσαλονίκη
1942	Διοικητής της Ομάδας Στρατιών Α (στο Ανατολικό Μέτωπο)

Προαγωγές:
1900 ανθυπολοχαγός, 1919 ταγματάρχης, 1927 συνταγματάρχης, 1930 υποστράτηγος, το 1940 στρατάρχης, από το 1942 συνταξιούχος
Διακρίσεις:
Σταυρός των Ιπποτών του Σιδηρού Σταυρού

Στις 19.2.1948 καταδικάστηκε από το αμερικανικό στρατοδικείο V της Νυρεμβέργης σε ισόβια φυλάκιση, δεν αμνηστεύτηκε, ωστόσο αποφυλακίστηκε το 1952.

Αλεξάντερ Λερ
γενν. στις 20.5.1885, καταδικάστηκε στη Γιουγκοσλαβία σε θάνατο και εκτελέστηκε στις 16.2.1947

1938	στον αυστριακό στρατό ξηράς και στην αεροπορία
1938	Διοικών στρατηγός της αεροπορίας στην Αυστρία
1938-1939	Αρχηγός της Διοίκησης Αεροπορίας Αυστρίας/Οστμαρκ
1939-1941	Διοικητής του 4ου Αεροπορικού Στόλου, Βιέννη, μετείχε στην επίθεση κατά της Πολωνίας
1941	Διοίκησε σαν αρχηγός του 4ου Στόλου την αεροπορική επίθεση κατά της Γιουγκοσλαβίας και Ελλάδας
1941-1942	Διοικητής του 4ου Αεροπορικού Στόλου (στο

	Ανατολικό Μέτωπο)
1942	Διοικητής της Βέρμαχτ Νοτιοανατολικής Ευρώπης, ταυτόχρονα διοικητής της 12ης Στρατιάς στη Θεσσαλονίκη
Από 1.1.1943	Στρατιωτικός Διοικητής Ν.Α. Ευρώπης, ταυτόχρονα διοικητής της Ομάδας Στρατιών Ε
Από Αύγουστο 1943-1944	Στρατιωτικός διοικητής της Ομάδας Στρατιών Ε
1945	Διοικητής της Βέρμαχτ Ν.Α. Ευρώπης και ταυτόχρονα Στρατιωτικός Διοικητής της Ομάδας Στρατιών Ε (στρατοπεδευμένη στη Νότια Γιουγκοσλαβία)

Προαγωγές:

1938 υποστράτηγος, 1939 αντιστράτηγος, 1940 πτέραρχος, 1941 στρατηγός

Διακρίσεις:

Σταυρός των Ιπποτών Σιδηρού Σταυρού, Φύλλα Δρυός στο Σταυρό των Ιπποτών

Δρ. Ρόμαν Λόος
Διοικητής Στρατονομίας

1939	Κυβερνητικός σύμβουλος στην αστυνομική διοίκηση Βιέννης
1940	Διοικητής της Μυστικής Στρατονομίας (κατά κάποιο τρόπο της Γκεστάπο της Βέρμαχτ) της Ομάδας Στρατονομίας 510 παρά τη διοίκηση της 12ης Στρατιάς (δράση στα Βαλκάνια)
1943	Διευθυντής Στρατονομίας στον Στρατιωτικό Διοικητή της Ν.Α. Ευρώπης στο Βελιγράδι
Γενάρης 1945	Ανώτερος διευθυντής στρατονομίας

Δρ. της Νομικής Μαξ Μέρτεν
γενν. στις 8.9.1911

1941	Δικαστικός σύμβουλος στο υπουργείο Δικαιοσύνης του Ράιχ, υφηγητής στο νομικό σεμινάριο της Εθνικοσοσιαλιστικής Ένωσης Δικαστών
1942-1944	Σύμβουλος Πολεμικής Διοίκησης, προϊστάμενος της στρατιωτικής διοίκησης του Στρατιωτικού Διοικητή Θεσσαλονίκης-Αιγαίου, προϊστάμενος της στρατιωτικής διοίκησης του ανώτερου διοικητή στρατονομίας 395 (Θεσσαλονίκη). Ο Μέρτεν συμμετείχε ανάμεσα στ' άλλα αποφασιστικά και στην «τελική λύση του ζητήματος των Εβραίων» στην περιοχή Θεσσαλονίκης-Αιγαίου.
1959	Καταδικάστηκε στην Αθήνα από στρατοδικείο σε 25 χρόνια ειρκτή για εγκλήματα πολέμου, αποφυλακίστηκε όμως μετά από 8 μήνες με βάση ελληνικό νόμο αμνηστίας και μεταφέρθηκε στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας όπου έμεινε λίγες μέρες υπό κράτηση για ανάκριση. Μετά από 11χρονη διαδικασία σε δικαστήριο του Δυτικού Βερολίνου σταμάτησε κάθε δίωξη εναντίον του. Αθηναϊκό δικαστήριο τον καταδίκασε το 1961 δυο φορές σε 4 χρόνια φυλάκιση για δυσφήμιση του τότε υπουργού Εσωτερικών Μακρή και του τότε υφυπουργού Θέμελη.

Φρίντριχ-Βίλχελμ Μίλερ
γενν. στις 29.8.1897

1.9.1939	Διοικητής του 105ου Συντάγματος Πεζικού
1.8.1942	Διοικητής της 22ης Μεραρχίας Πεζικού στην Ελλάδα

1.7.1944	Διοικητής του οχυρού Κρήτη
29.1.1945	Διοικητής της 4ης Στρατιάς

Προαγωγές:
1.1.1942 συνταγματάρχης, 1.8.1942 υποστράτηγος, 1.4.1943 αντιστράτηγος, 1.7.1944 στρατηγός πεζικού
Διακρίσεις:
Γερμανικός Σταυρός σε χρυσό, Σταυρός των Ιπποτών με Φύλλα Δρυός και Σπαθιά

Καταδικάστηκε από ελληνικό δικαστήριο σε θάνατο και στις 20.5.1947 εκτελέστηκε.

Δρ. μηχανικός Χέρμαν Νοϊμπάχερ
γενν. στις 24.6.1893, πέθανε το 1960

Μετά το 1930	Συνιδρυτής και αρχηγός της Αυστρο-Γερμανικής Λαϊκής Ένωσης, που επιδίωκε την «Άνσλους» (Ένωση) της Αυστρίας στη «Μεγάλη Γερμανία». Καταδικάστηκε και φυλακίστηκε για δραστηριότητα για το απαγορευμένο στην Αυστρία εθνικοσοσιαλιστικό κόμμα. Μετά την αποφυλάκισή του τοποθετήθηκε αντιπρόσωπος της ΑΕ Ιντουστρί Φάρμπεν για όλη την Ανατολική Ευρώπη.
1938	Πρώτος ναζιστής δήμαρχος στη Βιέννη
1940-41	Ειδικός εντεταλμένος για οικονομικά ζητήματα στη γερμανική πρεσβεία στο Βουκουρέστι
1942	Ειδικός εντεταλμένος του υπουργείου Εξωτερικών για οικονομικά και δημοσιονομικά ζητήματα στην Ελλάδα
Από 24.8.1943	Ειδικός πληρεξούσιος του υπουργείου Εξωτερικών για τη Ν.Α. Ευρώπη· ταυτόχρονα πληρεξούσιος της Αρχής 4χρονου Σχεδίου για υποθέσεις πετρελαίου στη Ν.Α. Ευρώπη.

Το 1951 καταδικάστηκε από στρατοδικείο του Βελιγραδίου σε 20 χρόνια φυλάκιση. Το 1952 αποφυλακίστηκε. 1954-1956 σύμβουλος και κομισάριος (επίτροπος) διοίκησης της πόλης της Αντίς Αμπέμπα. Μετά το 1956 διευθυντική θέση στην «Αυστριακή Βιομηχανική και Μεταλλευτική Εταιρία ΠΕ» της Βιέννης (στεγαστική εταιρία των κρατικοποιημένων βιομηχανικών και μεταλλευτικών επιχειρήσεων).

Κουρτ Πφλούγκραντ
γενν. στις 14.11.1887

Από 15.10.1935	Διοικητής του 87ου Συντάγματος Πεζικού
6.10.1936	Διοικητής του 111ου Συντάγματος Πεζικού
1.9.1939	Διοικητής της 173ης Μεραρχίας
15.3.1941	Διοικητής της 305ης Μεραρχίας Πεζικού
7.10.1942-31.3.1943	Αναπληρωτής Διοικητής της Ανώτερης Στρατονομίας 398
15.7.1943	Κορύκ 584 (Διοικητής των μετόπισθεν περιοχών στρατιάς)
25.6.1943	Απόσπαση στον Στρατιωτικό Διοικητή Βελγίου/Βόρειας Γαλλίας
25.8.1943	Διοικητής της Ανώτερης Στρατονομίας 395 στη Θεσσαλονίκη (διάδοχος του φον Κρέντσκι)
Από 21.12.1944	Διοικητής των στρατοπέδων αιχμαλώτων στη στρατιωτική περιοχή V (Στουτγάρδης)

Προαγωγές:
1.4.1936 συνταγματάρχης, 1.4.1940 υποστράτηγος, 1.4.1942 αντιστράτηγος.

Γιούλιους Ρίνγκελ
γενν. στις 16.11.1889

1938	Μετάθεση από τον αυστριακό ομοσπονδιακό στρατό στη φασιστική Βέρμαχτ

27.10.1939	Διοικητής του 266ου Συντάγματος Πεζικού
1.11.1940	Διοικητής της 5ης Ορεινής Μεραρχίας (Μάης-Ιούνης 1941 δράση στην Κρήτη)
1.4.1944	Διοικών στρατηγός του 69ου Ορεινού Σώματος Στρατού
24.6.1944	Αναπληρωτής διοικών στρατηγός του 18ου Ορεινού Σώματος Στρατού (στο Σάλτσμπουργκ)

Προαγωγές:

1.2.1939 συνταγματάρχης, 1.11.1940 υποστράτηγος, 1.12.1942 αντιστράτηγος, 1.6.1944 στρατηγός των Ορεινών δυνάμεων στρατού

Διακρίσεις:

Σταυρός των Ιπποτών με Φύλλα Δρυός.

Χάιντς Σόιερλεν
γενν. στις 24.4.1895, πέθανε στις 27.4.1971
Αντιστράτηγος

1.4.1944	Στρατιωτικός Διοικητής Ελλάδας
Οκτώβρης 1944	Στρατιωτικός Διοικητής Μακεδονίας

Βάλτερ Σίμανα
γενν. στις 12.3.1898 στο Τροπάου (σήμερα Τσεχοσλοβακία), 12.9.1948 αυτοκτόνησε

Αντιστράτηγος των Όπλων Ες-Ες και της Αστυνομίας -Μέλος του ΕΣΓΕΚ με αρ.: 49042 (τιμημένος με το χρυσό κομματικό έμβλημα), από το 1926 μέλος των Ες-Ες με αρ.: 337753 (τιμημένος με το δακτύλιο νεκροκεφαλής των Ες-Ες)

1936	Μοίραρχος Χωροφυλακής στην Κεντρική Υπηρεσία Αστυνομίας Τάξης του υπουργείου Εσωτερικών
1938	Ταγματάρχης Χωροφυλακής και προϊστάμενος του τμήματος Χωροφυλακής στον τοποτηρητή του Ράιχ στη Βιέννη

1940	Διοικητής της Στρατονομίας-τμήμα 683, στο διοικητή των μετόπισθεν δυνάμεων στην περιοχή της Στρατιάς 560
1941	Επικεφαλής των αστυνομικών δυνάμεων στην επιχείρηση «ελώδης πυρετός» κατά του σοβιετικού πληθυσμού
1942	Συνταγματάρχης των Ες-Ες και της Χωροφυλακής στον ανώτερο διευθυντή των Ες-Ες και της Αστυνομίας Ανατολής, υπεύθυνος για την καταπολέμηση των ανταρτών στο χώρο του Μινσκ
1943	Διοικητής ταξιαρχίας των Ες-Ες και υποστράτηγος της Αστυνομίας στον αρχηγό των Ες-Ες και της Αστυνομίας της Ρουθηνίας
Μάης 1943	Αρχηγός της Ομάδας Μάχης Σίμανα στην 8η Μεραρχία Ιππικού για την καταπολέμηση των ανταρτών στην ΕΣΣΔ
Οκτώβρης 1943-Οκτώβρης 1944	Ανώτερος Αρχηγός των Ες-Ες και της Αστυνομίας στην Ελλάδα
Από 18.10.1944	Ανώτερος Αρχηγός των Ες-Ες και της Αστυνομίας στο Δούναβη (έδρα Βιέννη)

Το Δεκέμβρη του 1947 φυγοδίκησε από το δικαστήριο της Νυρεμβέργης όπου επρόκειτο να δικαστεί για εγκλήματα πολέμου και στις 12 Σεπτέμβρη 1948 αυτοκτόνησε στο Σάλτσμπουργκ.

Καρλ Σίμερς
γενν. στις 17.10.1905

Μέλος του ΕΣΓΕΚ με αρ. 1759609
Μέλος των Ες-Ες με αρ. 422550
Συνταγματάρχης των Ες-Ες

1937	Ανθυπαστυνόμος Πόλεων στην αστυνομική

	διεύθυνση του Ντύσελντορφ
1939	Αστυνόμος Πόλεων στην αστυνομική διεύθυνση του Έσεν
1941/42	Ταγματάρχης των Ες-Ες και της Αστυνομίας Πόλεων, διοικητής τάγματος του 1ου Συντάγματος Σκοπευτών της Αστυνομίας των Ες-Ες
1943	Αντισυνταγματάχης των Ες-Ες και από 20.4.1943 διοικητής του 1ου Συντάγματος της Μεραρχίας Γρεναδιέρων της Αστυνομίας των Ες-Ες
1944	Διοικητής του 7ου Συντάγματος Αρμάτων των Γρεναδιέρων των Ες-Ες (δράση στην Ελλάδα) και υπεύθυνος για τις σφαγές του Διστόμου και της Κλεισούρας
18.8.1944	Το αυτοκίνητό του έπεσε στην Άρτα πάνω σε νάρκη, τοποθετημένη από αντάρτες και ο Σίμερς έμεινε νεκρός επιτόπου.

Διακρίσεις:
6.10.1942 Σταυρός των Ιπποτών

Βίλχελμ Σπάιντελ
γενν. στις 8.7.1895, πέθανε στις 3.6.1970

1914-1918	Διοικητής ουλαμού και λόχου
1936	Αρχηγός του Επιτελείου της 3ης Αεροπορικής Διοίκησης (Δρέσδης)
1938	Αρχηγός του Επιτελείου της Διοίκησης του 1ου Αεροπορικού Στόλου
1939	Συμμετοχή στην επίθεση κατά της Πολωνίας
1939-1940	Αρχηγός του Επιτελείου του 2ου Αεροπορικού Στόλου
1940-1942	Διοικών στρατηγός και Στρατιωτικός Διοικητής της γερμανικής αεροπορικής αποστολής στη Ρουμανία

1943-1944	Στρατιωτικός Διοικητής Ελλάδας
1944	Διοικητής του Επιτελείου Σύνδεσης της Αεροπορίας στον στρατιωτικό διοικητή της Ν.Α. Ευρώπης
1945	Διοικητής της μονάδας πεδινών καταδρομών (μηχανοκ.) Ι

Προαγωγές:
1914 ανθυπολοχαγός, 1933 ταγματάρχης, 1937 συνταγματάρχης, 1939 υποστράτηγος, 1940 αντιστράτηγος, 1942 πτέραρχος.

Διακρίσεις:
Σταυρός των Ιπποτών
Στις 19.2.1948 καταδικάστηκε από το αμερικανικό δικαστήριο αρ. V της Νυρεμβέργης σε 20 χρόνια φυλάκιση. Στις 31.1.1951 αποφυλακίστηκε.

Κουρτ Στουντέντ
γενν. στις 12.5.1890, πέθανε στις 1.7.1978

1940	Διοικητής των αλεξιπτωτιστικών δυνάμεων στην Ολλανδία
20.5.1941	Διοικών στρατηγός του 11ου Σώματος Αεροπορίας και επικεφαλής της προσγείωσης φασιστικού στρατού στην Κρήτη
1941-1944	Έδρασε στην Κρήτη
Σεπτέμβρης-Νοέμβρης 1944	Αρχηγός της Ομάδας Στρατιών Στουντέντ
Απρίλης 1945	Διοίκηση των αλεξιπτωτιστικών δυνάμεων στο Δυτικό Μέτωπο - Αρχηγός των δυνάμεων των αλεξιπτωτιστών
Μετά το 1945	Πρόεδρος της Ένωσης Γερμανών Αλεξιπτωτιστών στην ΟΔΓ, πρόεδρος του «Γερμανικού Μπλοκ Αεροπορίας».

Προαγωγές:
1935 συνταγμάρχης, 1937 υποστράτηγος, 1940 αντιστράτηγος, 1944 στρατηγός
Διακρίσεις:
27.9.1943 Φύλλα Δρυός στον Σταυρό των Ιπποτών του Σιδηρού Σταυρού

Το Μάη του 1946 καταδικάστηκε στο Λίνεμπουργκ από αγγλικό στρατοδικείο σε 5 χρόνια φυλάκιση. Με απόφαση του βρετανικού στρατηγείου η απόφαση αυτή ανακλήθηκε και καταργήθηκε.

Μαξιμίλιαν φον Βάικς
γενν. στις 12.11.1881, πέθανε το 1954

1914	Αξιωματικός-υπασπιστής
1915-1917	2ος αξιωματικός του επιτελείου της 5ης Βαυαρικής Μεραρχίας Πεζικού
1917-1918	Αξιωματικός επιτελείου στον αναπληρωτή του διοικούντος στρατηγού του 2ου Βαυαρικού Σώματος Στρατού
1919-1920	Αξιωματικός Επιτελείου της 23ης ταξιαρχίας της Ράιχσβερ στο Βίρτσμπουργκ
1920-1922	Αξιωματικός Επιτελείου της 3ης Μεραρχίας Ιππικού του Κάσελ
1922-1925	Διοικητής ίλης του 18ου Συντάγματος Ιππικού της Στουτγάρδης
1925-1927	Καθηγητής Τακτικής στη Σχολή Πεζικού της Δρέσδης
1928-1930	Διοικητής του 18ου Συντάγματος Ιππικού της Στουτγάρδης
1930-1933	Αρχηγός του Επιτελείου της 1ης Μεραρχίας Ιππικού της Φραγκφούρτης του Όντερ
1933-1937	Διοικητής της 3ης Μεραρχίας Ιππικού της Βαϊμάρης

1937-1939	Διοικών στρατηγός του 13ου Σώματος Στρατού
1939	Διοικητής της 2ης Στρατιάς
1942-1943	Διοικητής της Ομάδας Στρατιών Β
1943-1945	Διοικητής της Ομάδας Στρατιών F και διοικητής της Ν.Α. Ευρώπης, έδρα Βελιγράδι

Προαγωγές:
1902 ανθυπολοχαγός, 1922 ταγματάρχης, 1930 συνταγματάρχης, 1933 υποστράτηγος, 1934 αντιστράτηγος, 1936 στρατηγός ιππικού, 1940 στρατηγός, 1943 στρατάρχης.

Διακρίσεις:
Σταυρός των Ιπποτών του Σιδηρού Σταυρού, Φύλλα Δρυός.
Η δικαστική δίωξη εναντίον του από το αμερικανικό στρατοδικείο αρ. V της Νυρεμβέργης διακόπηκε λόγω κακής κατάστασης της υγείας του. Το 1948 αποφυλακίστηκε.

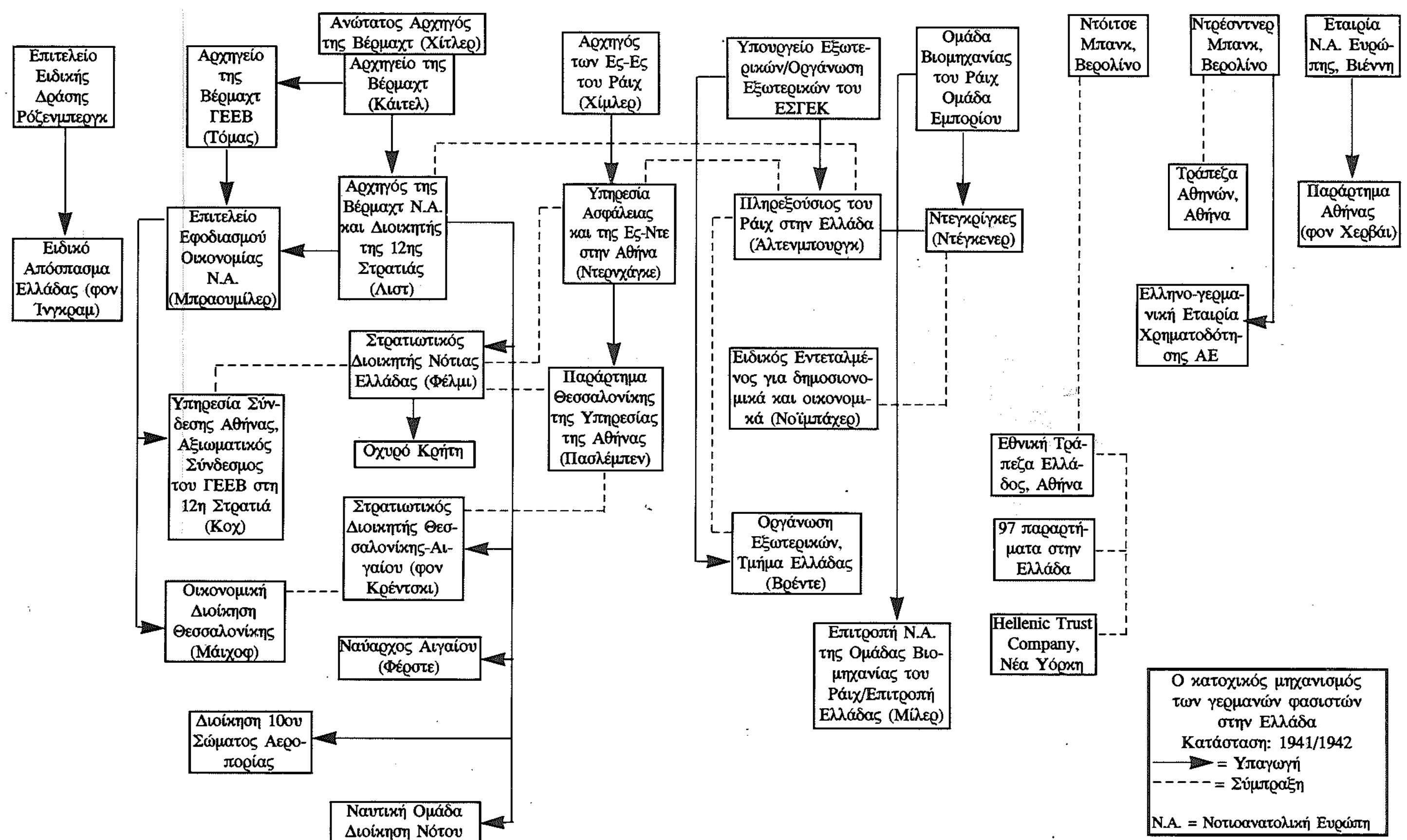
Άουγκουστ Βίντερ
γενν. στις 18.1.1897

Πριν το 1933	υπηρετούσε στη Ράιχσβερ
1.9.1939	στο επιτελείο του Στρατού Ξηράς
31.10.1940	στο επιτελείο της Ομάδας Στρατιών Α, αργότερα Ομάδας Στρατιών Νότου
1.1.1943	Αρχηγός του επιτελείου της 2ης Στρατιάς Αρμάτων
23.8.1943	Αρχηγός του επιτελείου της Ομάδας Στρατιών Ε στην Ελλάδα
12.3.1944	Αρχηγός του επιτελείου στον Στρατιωτικό Διοικητή Ν.Α. Ευρώπης (Ομάδα Στρατιών F)
1.12.1944	Αναπληρωτής αρχηγός του ηγετικού επιτελείου της Βέρμαχτ στο Ανώτατο Αρχηγείο της Βέρμαχτ

Προαγωγές:
1941 συνταγματάρχης, 1943 υποστράτηγος, 1944 αντιστράτηγος, 1945 στρατηγός των Ορεινών δυνάμεων

Διακρίσεις:
Γερμανικός Σταυρός σε χρυσό

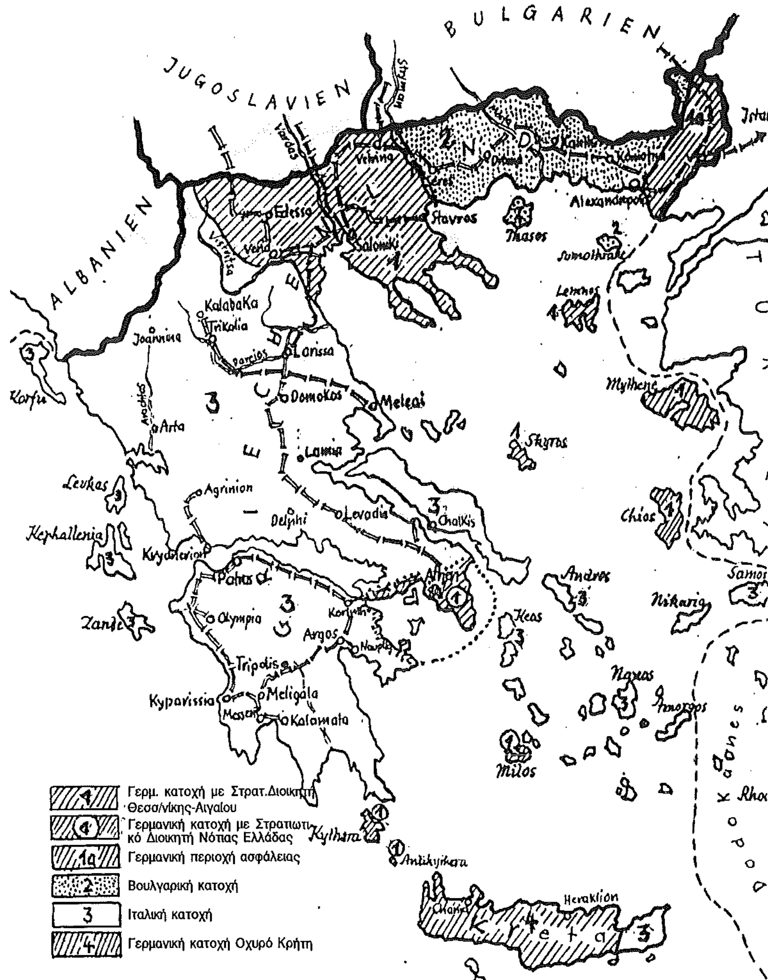
β) Χαρτογραφήματα

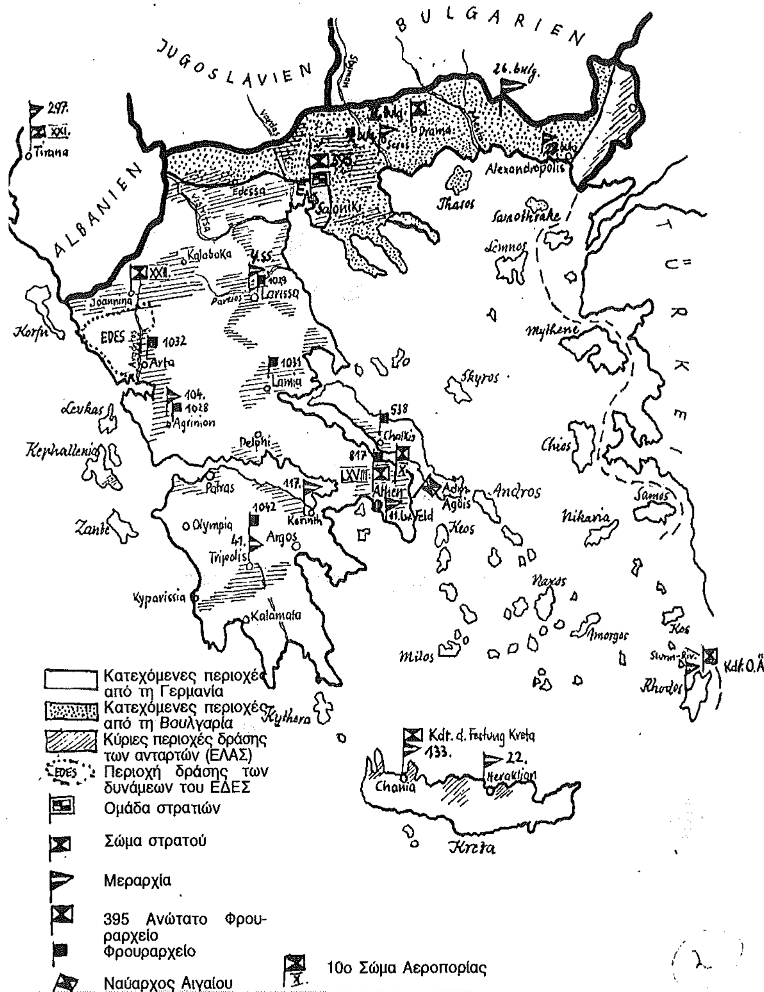
Επιτελείο Ειδικής Δράσης Ρόζενμπεργκ
Ειδικό Απόσπασμα Ελλάδας (φον Ίνγκραμ)
Ανώτατος Αρχηγός της Βέρμαχτ (Χίτλερ)
Αρχηγείο της Βέρμαχτ (Κάιτελ)
Αρχηγείο της Βέρμαχτ ΓΕΕΒ (Τόμας)
Επιτελείο Εφοδιασμού Οικονομίας Ν.Α. (Μπραουμίλερ)
Αρχηγός της Βέρμαχτ Ν.Α. και Διοικητής της 12ης Στρατιάς (Λιστ)
Αρχηγός των Ες-Ες του Ράιχ (Χίμλερ)
Υπηρεσία Ασφάλειας και της Ες-Ντε στην Αθήνα (Ντερνχάγκε)
Υπουργείο Εξωτερικών/Οργάνωση Εξωτερικών του ΕΣΓΕΚ
Πληρεξούσιος του Ράιχ στην Ελλάδα (Άλτενμπουργκ)
Ομάδα Βιομηχανίας του Ράιχ Ομάδα Εμπορίου
Ντεγκρίγκες (Ντέγκενερ)
Ντόιτσε Μπανκ, Βερολίνο
Ντρέσντνερ Μπανκ, Βερολίνο
Εταιρία Ν.Α. Ευρώπης, Βιέννη
Τράπεζα Αθηνών, Αθήνα
Παράρτημα Αθήνας (φον Χερβάι)
Ελληνο-γερμανική Εταιρία Χρηματοδότησης ΑΕ
Στρατιωτικός Διοικητής Νότιας Ελλάδας (Φέλμι)
Υπηρεσία Σύνδεσης Αθήνας, Αξιωματικός Σύνδεσμος του ΓΕΕΒ στη 12η Στρατιά (Κοχ)
Οχυρό Κρήτη
Παράρτημα Θεσσαλονίκης της Υπηρεσίας της Αθήνας (Πασλέμπεν)
Ειδικός Εντεταλμένος για δημοσιονομικά και οικονομικά (Νοϊμπάχερ)
Εθνική Τράπεζα Ελλάδος, Αθήνα
Στρατιωτικός Διοικητής Θεσσαλονίκης-Αιγαίου (φον Κρέντσκι)
Οργάνωση Εξωτερικών, Τμήμα Ελλάδας (Βρέντε)
97 παραρτήματα στην Ελλάδα
Οικονομική Διοίκηση Θεσσαλονίκης (Μάιχοφ)
Επιτροπή Ν.Α. της Ομάδας Βιομηχανίας του Ράιχ/Επιτροπή Ελλάδας (Μίλερ)
Hellenic Trust Company, Νέα Υόρκη
Ναύαρχος Αιγαίου (Φέρστε)
Διοίκηση 10ου Σώματος Αεροπορίας
Ναυτική Ομάδα Διοίκηση Νότου
Ο κατοχικός μηχανισμός των γερμανών φασιστών στην Ελλάδα
Κατάσταση: 1941/1942
= Υπαγωγή
= Σύμπραξη
Ν.Α. = Νοτιοανατολική Ευρώπη

Ανώτατος Αρχηγός της Βέρμαχτ (Χίτλερ)
Αρχηγείο της Βέρμαχτ (Κάιτελ)
Αρχηγείο της Βέρμαχτ ΓΕΕΒ (Τόμας)
Επιτελείο Ειδικής Δράσης Ρόζενμπεργκ
Κεντρική Ομάδα Εργασίας Ν.Α. (Κραφτ)
Υπηρεσία για την Ελλάδα
Ανώτατος Διοικητής Ν.Α. και Διοικητής της Ομάδας Στρατιών F (Βάιχς)
Ομάδα Στρατιών Ε (Λερ)
68ο Σώμα Στρατού
22ο Ορεινό Σώμα Στρατού
2ο Βουλγαρικό Σώμα Στρατού
Μεραρχία Εφόδου Ρόδου
Ανώτατο Φρουραρχείο Θεσ/νίκης
Οχυρό Κρήτη
Διοικητής στρατηγός της γερμανικής Αεροπορίας στην Ελλάδα
Ναύαρχος Αιγαίου
Στρατιωτικός Διοικητής Ν.Α. (Φέλμπερ)
Επιτελείο Εφοδιασμού-Οικονομίας Ν.Α. (Μπρασαμίλερ)
Στρατιωτικός Διοικητής Ελλάδας (Σπάιντελ)
Επιτελείο Διοίκησης
Επιτελείο Διαχείρισης
1 ανώτατο φρουραρχείο 7 φρουραρχεία
Επιτελείο εφοδιασμού-εξοπλισμών
Διευθυντής
Αρχηγός Ες-Ες και Αστυνομίας (Σίμανα)
Αρχηγός Ασφάλειας
Αρχηγός Τάξης
Αρχηγός των Ες-Ες του Ράιχ (Χίμλερ)
Υπουργός Εξωτερικών (Ρίμπεντροπ)/Οργάνωση Εξωτερικών του ΕΣΓΕΚ
Ειδικός Πληρεξούσιος υπουργείου Εξωτερικών για Ν.Α. (Νόιμπάχερ)
Υπηρεσία Αθήνας του Ειδικού Πληρεξούσιου του υπουργείου Εξωτερικών (φον Γκρέβενιτς)
Οργάνωση Εξωτερικών, Τμήμα Ελλάδας (Βρέντε)
Ομάδα Βιομηχανίας του Ράιχ /Ομάδα Εμπορίου
Ντεγκρίγκες (Ντέγκενερ)
Επιτροπή Ν.Α. της Ομάδας Βιομηχανίας του Ράιχ/Επιτροπή Ελλάδας (Μίλερ)
Εντεταλμένος για το 4χρονο Σχέδιο (Γκέρινγκ)
Γενικός Πληρεξούσιος Μεταλλουργίας Ν.Α. (Νοϊχάουζεν)
Ντόιτσε Μπανκ, Βερολίνο
Εθνική Τράπεζα Ελλάδος, Αθήνα
97 παραρτήματα στην Ελλάδα
Hellenic Trust Company, Νέα Υόρκη
Ντρέσντνερ Μπανκ Βερολίνο
Τράπεζα Αθηνών, Αθήνα
Ελληνο-γερμανική Εταιρία Χρηματοδότησης ΑΕ
Εταιρία Ν.Α. Ευρώπης, Βιέννη
Παράρτημα Αθήνας (φον Χερβάι)
Ο κατοχικός μηχανισμός των γερμανών φασιστών στην Ελλάδα
Κατάσταση: Τέλη Οκτώβρη 1943
→ = Υπαγωγή
- - - - = Σύμπραξη
Ν.Α. = Νοτιοανατολική Ευρώπη

Το μοίρασμα της Ελλάδας ανάμεσα στους κατακτητές (1941-1943)

Η κατοχή της Ελλάδας μετά την ιταλική συνθηκολόγηση
Τέλη 1943/Αρχές 1944

(Αναφορά για τη δολοφονία 19 αγωνιστών της ελευθερίας στην Κρήτη στις 6 Ιούλη 1943)

Αναφέρονται τα 19 ονόματα των εκτελεσθέντων, ο χρόνος και το τόπος της γέννησής τους και η κατηγορία με την οποία οδηγήθηκαν στο απόσπασμα.

Kreiskommandantur Iraklion 2181 Iraklion, den 5. Juli 1943
Gruppe Geh.Feldpolizei 611
Aussenstelle Iraklion

An den
Kommandeur d. 22. I.D.
Festungsgefechtsstand

Betr.: Meldung für die befohlenen Exekutionen.

Befehlsgemäss unterbreiten die unterzeichneten Dienststellen nachstehend genannte Personen für die Exekution:

1\. FUNDUKIDIS Georges, des Michael, geb. 1916 Sochum, Sowjetrussland wohnh. Chania, Tischler, led. 1 Kind war ständig kommunist.tätig, Spi-Verdacht

2\. Kronakis Dimitrios, des Drakos, geb. 1912 in [illegible] Kato Vianos Kraftfahrer, wohnh. Kato Vianos, verh. 1 Kind; Auffindung v. Flugblättern, Feindpropaganda, (komm. Betätigung)

3\. Kronakis Johann, des Drakos, geb. 1908 in Kato Vianos, wohnh. Iraklion, Kraftfahrer, verh. 4 Kinder; Auffindung von Flugblättern-Feindpropaganda. (komm. Betätigung)

4\. [illegible] MANUKAS Konstantin des Andreas, geb. 19[illegible] Agios [illegible], wh. Archanes[illegible], Inspektor, verh. Feindpropaganda, Spi-Verdacht.

5\. KRIUDAKIS Emmanuel des Evangelos, geb. 1916 [illegible], wh. dort Tischler, led.; Feindpropaganda, Spi-Verd.

6\. STAVRAKAKIS Michael des Stilianos, geb. 1917 Kastelli, wh. dort, led.; rege Feindpropaganda, Spi-Verd.

7\. [illegible] Michael des Emmanuel geb. 19[illegible] in [illegible], wh. dort, Kutscher, led.; Feindpropaganda, Spi-Verdacht.

8\. KAVANDIKOS Dionisios des Gerasimos, geb. 19[illegible] in [illegible], wh. Iraklion, Arbeiter, led.; [illegible] vorbestrafter Gewaltverbrecher

9\. TUKIANZAKIS Antonios des Emmanuel, geb. 1912 [illegible], wh. dort Arbeiter, led.; mehrm.vorbestr. Gewaltverbrecher

10\. MANULAKIS Emmanuel des Georgios, geb. 1920 [illegible], wh. dort, Arbeiter, led.; mehrm.vorbestr. Gewaltverbrecher

11\. MATZAKIS Nikolaus des Eleftherios, geb. 19[illegible] Agios [illegible] wh. dort, Arbeiter, led.; mehrm.vorbestr. Gewaltverbrecher.

12\. KASTELIANAKIS Michael des Dimitrios, geb. 19[illegible] Kokkari, dortg. wohnh. Arbeiter, mehrm.vorbestr. Gewaltverbrecher.

13\. [illegible] Michael des Isaak, geb. 19[illegible] in [illegible], wh. Iraklion, Hutmacher, verh. 2 Kinder; politisch verd. Jude

14. [illegible]ATON Elias — des [illegible], geb. 1902 in [illegible], wh. [illegible], Hausierer, verh. 2 Kinder, politisch [illegible]

15. [illegible]I Abraham — des Isaak, geb. 1870 [illegible], wh. [illegible], Klempner, verh. 11 Kinder, politisch [illegible]

16. [illegible]IS David — des Samuel, geb. 1902 [illegible], wh. [illegible], Tischler, verh. 2 Kinder, polit.verd. [illegible]

[illegible] [illegible]ALIS Jakob — d. Abraham, geb. 1900 [illegible], wh. [illegible], Klempner, verh. 2 Kinder, politisch verd. [illegible]

18. [illegible]BIGABOS Simon — d. Matthäus, geb. 1911 [illegible], wh. [illegible], Bauarbeiter, verh. 3 Kinder, politisch [illegible], Jude.

19. CH[illegible]AKIS Joannis — d. Georgios, geb. 1920 [illegible], wh. [illegible], Bauer, led.; aktiver Deutschenhasser, [illegible]brecher.

[redacted]

[illegible] (signature)
Oberleutnant

[illegible] (signature)
[illegible]

Kreiskommandant

21 — [handwritten: Eingetroffen 6.7.43, gez. [illegible]]

[handwritten: Die Exekution war um 5[25] Uhr beendet. Der Tod trat durch Erschießen ein. 6/7.1943]

[handwritten: gez. [illegible]]

[handwritten: gez. Dr. [illegible], [illegible]]

[handwritten: [illegible]]

Η εκτέλεση τελείωσε στις 5.25. Ο θάνατος επήλθε με ντουφεκισμό, 6.7.1943. Υπογραφή: Κνέμπελιν

Με τηλεγράφημά του στις 2 Ιούνη 1943 ο Γκίντερ Άλτενμπουργκ, πληρεξούσιος του Γ΄ Ράιχ αναφέρει στο υπουργείο Εξωτερικών στο Βερολίνο ότι τη νύχτα είχε γίνει έκρηξη σε τούνελ βόρεια της Λαμίας, με αποτέλεσμα να σκοτωθούν 200 κατακτητές και άλλοι 100 και πάνω κατακτητές να τραυματισούν.

<u>Telegramm</u>

(Geh.Ch.V.)

Athen, den 2. Juni 1943
Ankunft: " 2. " 1943 - 22.30 Uhr

<u>Nr. 1580 v. 2. 6.</u>

Heute nacht kam es zur Sprengung eines Tunnels nördlich Lamia, während ein italienischer Urlauber- und Munitionszug diesen befuhr. Etwa 200 Personen kamen im Tunnel um, mehr als 100 wurden verletzt. Zur Zeit ist Betrieb des Tunnels infolge der noch stattfindenden Explosionen unmöglich. Falls nicht das Tunnelgebäude durch den Anschlag gelitten hat, hoffen die zuständigen militärischen Stellen in etwa 4 bis 5 Tagen die Aufräumungsarbeiten durchführen zu können. Solange ist einstweilen die unter deutscher Militärverwaltung stehende Eisenbahnstrecke nach Saloniki unterbrochen.

Altenburg.

Pol IV

RAM

[illegible]

Τα βρετανικά στρατεύματα παρά τη ναυτική και αεροπορική κυριαρχία αφήνουν τους κατακτητές να αποχωρήσουν ανενόχλητοι από τα ελληνικά νησιά και προτείνουν στους γερμανούς φασίστες διαπραγματεύσεις για την ανάληψη των γερμανικών θέσεων στην Ελλάδα. (Αναφορά του αντιστράτηγου Άουγκουστ Βίντερ, γενικού επιτελάρχη της Ομάδας Στρατιών F προς το ηγετικό επιτελείο ανώτατης διοίκησης της Βέρμαχτ. Η αναφορά συντάχτηκε από το συνταγματάρχη Φραντς φον Χάρλινγκ, προϊστάμενο του τμήματος «Κατάσταση του εχθρού», προπαγάνδας και αντικατασκοπείας 1c/AO του γενικού επιτελείου της Ομάδας Στρατιών F).

Geheime Kommandosache!

L.d 13.Sep.1944
No 001131 1835

KR - Fernschreiben

22d

2 Ausfertigungen
1.Ausfertigung

1) OKW / WFSt, Ic

nachr.: 2) OKH / Frd. Heere West, Gruppe IV (Südost)
3) R.S.H.A.
4) Heeresgruppe E

Betr.: Abziehen eigener Kräfte von den Ägäisinseln.

Unter Zusammenfassung bisheriger Einzelerkenntnisse wird gemeldet, dass das Verhalten der engl. See- und Luftstreitkräfte sowohl den Überfliegungen gegenüber wie auch hinsichtlich der auf dem Seewege erfolgenden Überführungen als bewusste engl. Zurückhaltung angesprochen werden muss.

Die in einer Gesamtzahl von etwa 100 Transportmaschinen laufend eingesetzten Überfliegungskräfte der dt. Luftwaffe sind praktisch keiner Feindeinwirkung ausgesetzt, ebensowenig wurden die Überführungsgeleite der Kr.Mar. angegriffen.

Beide Beobachtungen stehen in völligem Gegensatz zu dem Feindverhalten vor Beginn der Überführungen.

In diesem Zusammenhang verdienen die mehrfach vorliegenden Angebote einer Verhandlungsaufnahme hinsichtlich der Räumung Griechenlands Beachtung.

O.B.Südost Ic/AO Nr. 7356 /44 g.Kdos.
v.13.9.44., Chef Genst. Winter, Generallt.

1940
7 M4 Jul. 2005
Jdk
FF
G 75/1

Ο Χανς-Γκίντερ Ζολ, νομικός σύμβουλος της ΑΕ Φρίντριχ Κρουπ, του μεγαλύτερου συγκροτήματος εξοπλισμών στην Ευρώπη, είχε μόλις πέντε βδομάδες μετά την έναρξη της επίθεσης «εξασφαλίσει μακροπρόθεσμα για τη Γερμανία» ολόκληρη (!) την παραγωγή των σημαντικών μεταλλουργικών προϊόντων της Ελλάδας.

FRIED. KRUPP
AKTIENGESELLSCHAFT

ESSEN, den 10.[illegible] 1941

Bergassessor S O H L

Betr. *Sicherung der griechischen Bergbauproduktion für Deutschland.*

In der Zeit vom 1.-10.Mai 1941 wurde in Athen die gesamte griechische Bergbauproduktion an Schwefelkies, Eisenerz, Chromerz, Nickelerz, Magnesit, Braunstein und Gold langfristig für Deutschland gesichert.

Es handelt sich um folgende jährliche Förderungen:

	t	Wert
Schwefelkies	200 000	2,500,000 RM
Eisenerz	235 000	1,500,000 "
Chromerz	60 000	3,000,000 "
Nickelerz	70 000	1,000,000 "
Gebr.Magnesit	45 000	3,500,000 "
Braunstein	6 000	700,000 "
Gold	300 kg	800,000 "
Sa.	621 000 to	13,000,000 RM

Die angegebenen Förderziffern sind zum grössten Teil steigerungsfähig.

1.
2.

Die Art der Abschlüsse ergibt sich aus Anlage 1; die Lage der einzelnen Gruben aus Anlage 2. Soweit Kauf oder Pachtung von Gruben nicht möglich war, wurden 25-jährige Lieferverträge getätigt.

Die Verhandlungen über Bauxit wurden gemeinsam mit Herrn Direktor Miehle von der Nordischen Aluminium A.G. geführt. Sie waren am 10.5. noch nicht abgeschlossen und sind wahrscheinlich inzwischen von Herrn Miehle zu Ende geführt worden. Auch von den in Anlage 1 mit "noch in Bearbeitung" bezeichneten kleineren Objekten ist anzunehmen, dass die Abschlüsse inzwischen erfolgt sind.

Damit dürften alle wichtigen Bergbauerzeugnisse Grie-

Bl.2)

147

gericht darf nur einen Preis festlegen, der dem Verkäufer einen angemessenen Gewinn lässt, wobei der Begriff "angemessen" der Auslegung des Schiedsgerichtes unterliegt. Der Käufer hat jedoch das Recht, nach Festsetzung dieses Preises den Vertrag deutscherseits einseitig zu kündigen.

Die abgeschlossenen Lieferverträge stellen somit Rahmenverträge dar, die den Verkäufer verhältnismässig eng binden, dem Käufer jedoch sowohl hinsichtlich der Vertragsdauer, als auch der Mengen und Preise weitgehende Freiheit lassen. Diese Verträge sind auf der Grundlage gegenseitigen Vertrauens zustandegekommen; ihre Abwicklung wird von der loyalen Haltung beider Parteien abhängig sein.

Δείκτης εξόδων συντήρησης στην Ελλάδα στην περίοδο 1939-1943

	A	B
	Έξοδα συντήρησης μαζί με ενοίκιο, φωτισμό, θέρμανση, ιματισμό κλπ.	Καθαρά έξοδα συντήρησης
1939	100	100
15.12.1941	1.491	4.515
15.06.1942	5.135	14.665
15.12.1942	9.902	23.578
15.06.1943	13.007	28.693
15.12.1943	102.610	205.673

Τα στοιχεία προέρχονται από το *Ειδήσεις για το Εξωτερικό Εμπόριο,* Βερολίνο, αρ. 79 της 3.8.1944, κεφάλαιο «Η εξέλιξη της ελληνικής Οικονομίας από το 1939-1943», ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 14.928.

Ταχεία απόλυτη εξαθλίωση των ελλήνων εργαζομένων στη διάρκεια της κατοχής

Α) Εξέλιξη των ημερομισθίων (σε δραχμές) των ελλήνων εργατών σε επιχειρήσεις στην υπηρεσία της Βέρμαχτ

Χρονικό σημείο	Μέσος όρος ημερήσιας αμοιβής
1 Οκτώβρη 1940	250
1 Οκτώβρη 1943	16.933
1 Νοέμβρη 1943	17.400
21 Γενάρη 1944	32.800

Από επιστολή των εργατών της Ελληνικής Τηλεφωνικής ΑΕ, έγγραφο της 1.10.1943 προς τον Στρατιωτικό Διοικητή Ελλάδας, στο ΚΚΑ Πότσνταμ αρ. φιλμ 18.741, 175 κ.ε. καθώς και έγγραφο του Στρατιωτικού Διοικητή Ελλάδας στις 22.1.1944 προς το Αρχηγείο της Βέρμαχτ στο ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.470, 461 κ.ε.

Β) Εξέλιξη της τιμής του ψωμιού στην Αθήνα (δραχμές ανά οκά)[1]

Χρονικό σημείο	Τιμή
1 Οκτώβρη 1940	10
1 Οκτώβρη 1943	13.000
1 Νοέμβρη 1943	18.000
21 Γενάρη 1944	120.000

1. 1 οκά = 1.280 γραμμάρια

Στοιχεία από έγγραφο του Στρατιωτικού Διοικητή Ελλάδας στις 22.1.1944 προς το Αρχηγείο της Βέρμαχτ, ό.π., καθώς και παράρτημα 4 στην τελική έκθεση της Στρατιωτικής Διοίκησης Ελλάδας, ΚΚΑ Πότσνταμ, αρ. φιλμ 18.470.

Γ) Το κατά μέσο όρο ποσοστό αύξησης της ημερήσιας αμοιβής

Χρονικό σημείο	Αύξηση κατά %
1.10.1940-1.10.1943	6.673,0
1.10.1943-1.11.1943	2,7
1.11.1943-21.1.1944	88,5
1.10.1943-21.1.1944	13.020,0

Δ) Ποσοστό αύξησης της τιμής του ψωμιού

Χρονικό σημείο	Αύξηση κατά %
1.10.1940-1.10.1943	129.900,0
1.10.1943-1.11.1943	38,5
1.11.1943-21.1.1944	566,6
1.10.1943-21.1.1944	1.199.900,0

Σημασία των ελληνικών μεταλλείων για τη γερμανική πολεμική βιομηχανία

	Παραγωγή σε τόνους	Τοις εκατό της κατανάλωσης της γερμανικής πολεμικής βιομηχανίας
Χρώμιο[1]	9.244	32,9
Μολυβδαίνιο[2]	2,9	0,4
Νικέλιο[3]	489	6,3
Σιδηροπυρίτης	8,098[4]	0,4[4]
Βωξίτης	38.144	2,8
Ακατέργαστος μαγνησίτης	5.800	82,8

Κατάσταση: Τέλη του 1942

1. Αξιοποιήσιμο περιεχόμενο χρωμίου, χρώμιο καθαρό στη μείξη μετάλλων.
2. Αξιοποιήσιμο περιεχόμενο μολυβδαινίου, μολυβδαίνιο καθαρό στη μείξη μετάλλων.
3. Αξιοποιήσιμο περιεχόμενο νικελίου.
4. Μόνο τα μεταφερθέντα αποθέματα. Προγραμματισμένοι ήταν 200.000 τόνοι το χρόνο, δηλαδή ποσοστό 10,9% στο σύνολο της γερμανικής κατανάλωσης (το 1942).

Επεξεργασία του υπουργείου Οικονομικών του Ράιχ, κεντρικό τμήμα «Ντερ Όμπερμπερκ-Χάουπτμαν», στο ΚΚΑ Πότσνταμ αρ. φιλμ 10.644, 1.375.697 κ.ε.

γ) Χρονικό σημαντικών γεγονότων

1941	
6 Απρίλη	Έναρξη της επίθεσης κατά της Γιουγκοσλαβίας και Ελλάδας
27 Απρίλη	Κατάληψη της Αθήνας
28 Απρίλη	Διορισμός Πληρεξούσιου του γερμανικού Ράιχ για την Ελλάδα κι ενός Πληρεξούσιου του υπουργείου Εξωτερικών παρά τον Στρατιωτικό Διοικητή Σερβίας
1 Μάη	Διορισμός σερβικής και ελληνικής κυβέρνησης συνεργασίας με τον καταχτητή.
20-30 Μάη	Μάχες και τελική κατάληψη της Κρήτης
9 Ιούνη	Διορισμός Διοικητή της Βέρμαχτ στη Ν.Α. Ευρώπη (οδηγία αρ. 31)
18 Ιούνη	Σύμφωνο Φιλίας και μη επίθεσης μεταξύ της Γερμανίας και της Τουρκίας
22 Ιούνη	Επίθεση της χιτλερικής Γερμανίας κατά της Σοβιετικής Ένωσης
1 Ιούλη	Έκκληση της 6ης Ολομέλειας της ΚΕ του ΚΚΕ για τη δημιουργία Εθνικού Απελευθερωτικού Μετώπου
1-9 Σεπτέμβρη	Κατά την επιχείρηση «Κοινωνία των Εθνών» δολοφονήθηκαν 149 Κρητικοί
16 Σεπτέμβρη	Εντολή στο Διοικητή της Βέρμαχτ Ν.Α. Ευρώπης να καταστείλει το απελευθερωτικό κίνημα (οδηγία αρ. 31α)
27 Σεπτέμβρη	Ίδρυση του Εθνικού Απελευθερωτικού Μετώπου (ΕΑΜ)
28 Σεπτέμβρη	Λαϊκή εξέγερση στη Δράμα
17 Οκτώβρη	Εκτέλεση 202 πατριωτών στα χωριά Άνω και Κάτω Κερδύλια
28 Οκτώβρη	Απόφαση της ΚΕ του ΕΑΜ για γενική συμμετοχή στον απελευθερωτικό αγώνα
7 Νοέμβρη	Ίδρυση Επιτροπής της Ομάδας Βιομηχανίας του Ράιχ για τη Ν.Α. Ευρώπη

1942	
16 Φλεβάρη	Ίδρυση του ΕΛΑΣ
25 Μάρτη	Διαδήλωση στην Αθήνα
7 και 13 Ιούλη	Διαταγή του Στρατιωτικού Διοικητή Θεσσαλονίκης-Αιγαίου για καταγραφή και αναγκαστική εργασία των Εβραίων
23 Σεπτέμβρη	Ίδρυση της Ντεγκρίγκες
23 Οκτώβρη	Έναρξη της αγγλικής επίθεσης στο Ελ Αλαμέιν
7/8 Νοέμβρη	Απόβαση συμμαχικών στρατευμάτων στη Βόρεια Αφρική
25 Νοέμβρη	Ανατίναξη της γέφυρας του Γοργοπόταμου από αντάρτες του ΕΛΑΣ, του ΕΔΕΣ και άγγλους σαμποτέρ
9 Δεκέμβρη	Διορισμός Γενικού Πληρεξούσιου για τα Μεταλλεία της Ν.Α. Ευρώπης
28 Δεκέμβρη	Διορισμός Στρατιωτικού Διοικητή για τη Ν.Α. Ευρώπη (Διοίκηση της Ομάδας Στρατιών Ε)
1943	
2 Φλεβάρη	Τέλος της μάχης του Στάλινγκραντ
24 Φλεβάρη	Γενική απεργία στην Αθήνα
5 Μάρτη	Διαδήλωση στην Αθήνα
15 Μάρτη	Έναρξη της μεταφοράς των Εβραίων της Θεσσαλονίκης στο στρατόπεδο συγκέντρωσης του Άουσβιτς
7 Απρίλη	Διορισμός της κυβέρνησης των συνεργατών υπό τον Ιωάννη Ράλλη
13 Μάη	Συνθηκολόγηση του γερμανικού και του ιταλικού στρατού στη Βόρεια Αφρική
18 Ιούνη	Αναγνώριση του ΕΛΑΣ σαν συμμαχικού στρατού από το συμμαχικό Στρατηγείο Μέσης Ανατολής
9 και 10 Ιούλη	Απόβαση αγγλοαμερικανικού στρατού στη Σικελία

22 Ιούλη	Διαδήλωση στην Αθήνα
25 Ιούλη	Σύλληψη του Μουσολίνι. Σχηματισμός νέας ιταλικής κυβέρνησης υπό τον Μπαντόλιο
13 Αυγούστου	Διορισμός Στρατιωτικού Διοικητή Ν.Α. Ευρώπης
24 Αυγούστου	Διορισμός Ειδικού Πληρεξούσιου του υπουργείου Εξωτερικών για τη Ν.Α. Ευρώπη
1 Σεπτέμβρη	Ανάληψη της ηγεσίας των στρατευμάτων κατοχής των Βαλκανίων από τον Στρατιωτικό Διοικητή Ν.Α. Ευρώπης (Διοίκηση της Ομάδας F)
3 Σεπτέμβρη	Απόβαση των συμμάχων στην Καλαβρία
7 Σεπτέμβρη	Διορισμός Διοικητή των Ες-Ες και της Αστυνομίας στην Ελλάδα
8 Σεπτέμβρη	Δημοσίευση της συμφωνίας ανακωχής μεταξύ της Ιταλίας και των Συμμάχων της 3 Σεπτέμβρη· έναρξη της κατοχής της Ιταλίας και των κατεχόμενων από την Ιταλία εδαφών· διορισμός γερμανού Πληρεξούσιου στρατηγού στην Αλβανία και Στρατιωτικού Διοικητή Ελλάδας
20 Σεπτέμβρη	Αντίσταση του ιταλικού στρατού στην Κεφαλλονιά, δολοφονία 4.000 ιταλών αξιωματικών και στρατιωτών
3 Οκτώβρη	Έναρξη της δίωξης των Εβραίων στην πρώην ιταλική ζώνη κατοχής στην Ελλάδα
13 Οκτώβρη	Κήρυξη πολέμου της ιταλικής κυβέρνησης κατά της Γερμανίας
29 Οκτώβρη	Διαταγή του Χίτλερ για την «ενιαία διεξαγωγή του αγώνα κατά του κομμουνισμού στη Νότια Ανατολή»
13 Δεκέμβρη	Η «επιχείρηση Καλάβρυτα», δολοφονία 1.300 Καλαβρυτινών
1944	
4-7 Μάρτη	Απεργία σιδηροδρομικών στην Αθήνα
12 Μάρτη	Κήρυξη κατάστασης έκτακτης ανάγκης στη

	Νότια Πελοπόννησο. Εκτέλεση 200 κομμουνιστών
19 Μάρτη	Κατοχή της Ουγγαρίας από γερμανικά στρατεύματα
20 Μάρτη	Ίδρυση της Πολιτικής Επιτροπής Εθνικής Απελευθέρωσης (ΠΕΕΑ)
Μάρτης	Μεταφορά 5.400 Εβραίων στα στρατόπεδα συγκέντρωσης
5 Απρίλη	Σφαγή 215 κατοίκων της Κλεισούρας
21 Απρίλη	Η Τουρκία διακόπτει τις αποστολές μεταλλευμάτων χρωμίου στη Γερμανία
1 Μάη	Εκτέλεση 200 κομμουνιστών στην Καισαριανή
10 Ιούνη	Λήξη της μεταφοράς Εβραίων από την ηπειρωτική Ελλάδα στα στρατόπεδα συγκέντρωσης
2 Αυγούστου	Η Τουρκία διακόπτει τις διπλωματικές σχέσεις με τη Γερμανία
20-29 Αυγούστου	Σοβιετική επίθεση στο μέτωπο Κίσινεφ-Γιάσι
25 Αυγούστου	Η Ρουμανία κηρύσσει τον πόλεμο στη Γερμανία
1 Σεπτέμβρη	Η Ελλάδα κηρύσσεται από τους Γερμανούς σε πολεμική ζώνη
9 Σεπτέμβρη	Η Βουλγαρία κηρύσσει τον πόλεμο στη Γερμανία
16 Σεπτέμβρη	Γενική απεργία στην Αθήνα
3 Οκτώβρη	Διαταγή για εκκένωση της Ελλάδας και της Νότιας Αλβανίας· η Αλβανία κηρύσσεται σε πολεμική ζώνη· ανατίναξη του Ισθμού της Κορίνθου από γερμανικά τμήματα
12 Οκτώβρη	Αποχώρηση του γερμανικού στρατού κατοχής από την Αθήνα
2 Νοέμβρη	Η ηπειρωτική Ελλάδα έχει εκκενωθεί από τον φασιστικό στρατό κατοχής

Περιεχόμενα

Μάρτιν Ζέκεντορφ
Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΓΚΥΛΩΤΟ ΣΤΑΥΡΟ
Φωτοστοιχειοθεσία: Συγκρότημα DTP «Σύγχρονη Εποχή»
Μοντάζ: Α. Λενής
Εκτύπωση: Λιθογραφία Αθηνών
Βιβλιοδεσία: Κ. Ρουμελιώτης
Δεκέμβρης 1991
ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ»

